

DigiSaksham

A joint digital skills initiative of

Microsoft

શ્રમ એવં રોજગાર મંત્રાલય
Ministry of Labour & Employment
ભારત સરકાર (Government of India)

ડિજી સક્ષમ કાર્યક્રમ

'SACRED' પોર્ટલ

આકાશ પ્રાથમ સરફેસ-ટુ-એર મિસાઇલ: DRDO

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
icerajkot

follow us on youtube
icerajkot

join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- નિષ્ક્રિય રાજકીય પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાની માંગ.....01
- સરકારી સહાય મૂળભૂત અધિકારો નહીં: SC..02
- કોર્ટની અવમાનના.....02
- પ્રશ્નોત્તરી.....03

2. અર્થતંત્ર.....04

- GST દરોને તર્કસંગત બનાવવા માટે મંત્રીઓના જૂથ (GOM).....04
- SHGs માટે સીડ કેપિટલ મોડ્યુલ.....04
- કુલ્લુ ખાતે Weaver Services and Design Resource Centerની સ્થાપના કરવામાં આવશે.....05
- ICRA એ FY22 GDP વૃદ્ધિનો અંદાજ સુધારીને 9% કર્યો.....05
- હાલની વિદેશી વેપાર નીતિ (FTP) માર્ચ 2022 સુધી લંબાવવામાં આવી...06
- નિકાસ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશનની સૂચિ (E CG).....06
- 2 ઓક્ટોબરે કવિતા મહોત્સવ ઉજવાશે.....07
- IOB ને RBI PCA ફ્રેમવર્કમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યું.....08
- નાબાર્ડે ચાક ઉછેર માટે લોન યોજના મંજૂર કરી.....09

- IFSCA ટકાઉ નાણાં પર નિષ્ણાત સમિતિની સ્થાપના કરી.....09
- પ્રશ્નોત્તરી.....10

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....12

- સ્વોડ દેશોની પ્રથમ વ્યક્તિગત બેઠક...12
- ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય બેઠક.....12
- ઘટાલીએ ભારતની કોવિશિલ્સ રસીને માન્યતા આપી.....14
- સ્વિત્ઝર્લેન્ડે સમર્થૈગિક લગ્નને કાયદેસર બનાવ્યું.....15
- ચીનની એવરગ્રાંડે શ્રદ્ધા કટોકટી.....15
- DFC અને USAID એ ભારત માટે \$ 55 મિલિયન ગેરંટી પ્રોગ્રામની જાહેરાત કરી.....16
- યુકેએ વિશ્વના સૌથી મોટા ક્રિપ્ટો એક્સચેન્જ Binance પર પ્રતિબંધ મૂક્યો.....16
- ભારત દુબઈનો બીજો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર બન્યો.....17
- ભારત-યુએસ આરોગ્ય સંવાદ 2021.....17
- મેનિબ્રાઇટિસને દૂર કરવા માટે વૈશ્વિક રોડમેપ: WHO.....18
- યુ.એસ. કોંગ્રેસના આતંકવાદ પર અહેવાલ.....19
- બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) પહેલ.....19
- મેટાવર્સ (METAVVERSE).....20
- ફાઇઝરે mRNA ફ્લૂ રસીનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો.....21

- CPEC અફઘાનિસ્તાન સુધી વિસ્તરે છે...21
- ફ્રાન્સ અને ગ્રીસે સંરક્ષણ સોદા પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....22
- એમેઝોન ફ્યુચર એન્જિનિયર પ્રોગ્રામ ભારતમાં શરૂ કરાશે.....23
- નજલા બૌડેન રોમ્ધાને (Najla Bouden Romdhane) ડ્યુનિશિયાની પ્રથમ મહિલા પ્રધાનમંત્રી બની.....23
- મેનિન્બાઇટિસ નાબૂદી માટે વૈશ્વિક રોડમેપ...24
- દુબઇ એક્સ્પો 2020માં ભારતનું પેવેલિયન લોન્ચ થયું.....24
- પ્રશ્નોત્તરી.....25

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...29

- ડાર્ક એનર્જી.....29
- IIT-Dએ ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજી પર કેન્દ્ર શરૂ કર્યું.....30
- 56 એરબસ C-295 લશ્કરી વિમાનો માટે \$ 2.5 બિલિયનનો કરાર થયો.....30
- ચીને ભારતના અગ્નિ-5 મિસાઇલ પ્રોજેક્ટ પર સવાલ કર્યા.....30
- ચોખાની હર્બિસાઇડ- ટોરેન્ટ વિવિધતા.....32
- DRDOએ આકાશ પ્રાથમ મિસાઇલના નવા સંસ્કરણનું પરીક્ષણ કર્યું.....33
- આકાશ પ્રાથમ સરફેસ-ટુ-એર મિસાઇલ: DRDO.....33
- લેન્ડસેટ 9.....34
- ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડનું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું.....35

- જુવારના દાણાનું કદ વધારવા માટે જીન...35
- ભારત અને અમેરિકાએ આરોગ્ય અને બાયોમેડિકલ વિજ્ઞાનમાં સહકાર માટે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....36
- નાસાનું લ્યુસી મિશન (Lucy Mission)...36
- શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ 2021.....37
- નિપાહ વાયરસ માટે એન્ટિબોડીઝની શોધ...37
- ભારત-યુએસ સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક સુરક્ષા પર સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથ (JWG)ની સ્થાપના કરશે.....38
- AUSINDEX: ભારત-ઓસ્ટ્રેલિયા દ્વિવાર્ષિક દરિયાઇ કવાયત.....38
- પ્રશ્નોત્તરી.....39

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....42

- પ્રધાનમંત્રી મોદીએ આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશનનું લોકાર્પણ કર્યું.....42
- આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન.....42
- સુધારેલા ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ (QES).....43
- સ્વચ્છ સર્વેક્ષણની 7મી આવૃત્તિ બહાર પડી..44
- 'અમૃત ગ્રાન્ડ ચેલેન્જ પ્રોગ્રામ – જનકેર'...44
- ICMR હોસ્પિટલ આધારિત કેન્સર રજિસ્ટ્રીઝનો રિપોર્ટ.....44
- પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના.....45
- નવીનીકરણીય ઊર્જામાં ધીમી પ્રગતિ: અહેવાલ.....46
- પ્રધાનમંત્રી પોષણ (PM POSHAN) શાળાઓમાં ચાલુ રહેશે.....47

- જિલ્લા હોસ્પિટલોનો કામગીરી મૂલ્યાંકન અહેવાલ : નીતિ આયોગ.....48
- 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ' (OSOW).....49
- UNCTAD ડિજિટલ ઇકોનોમી રિપોર્ટ 2021.....50
- પ્રધાનમંત્રીએ સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બન 2.0 અને અમૃત 2.0 લોન્ચ કર્યું.....51
- 'SACRED' પોર્ટલ.....51
- નીતિ આયોગે 'State Nutrition Profile' રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો.....52
- પ્રશ્નોત્તરી.....52

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....55

- વાયુ પ્રદૂષણ ઘટાડવાની દિશામાં પગલાં: CAQM.....55
- કાવેરી નદી જળ વિવાદ.....55
- આપદા મિત્ર યોજનાની તાલીમ માર્ગદર્શિકા જારી.....57
- ઉત્તરાખંડના પ્રથમ પાલ્મેટમ (Palmetum)નું ઉદઘાટન.....57
- ભારત મુખ્ય બંદરોમાં નવીનીકરણીય ઊર્જાનો હિસ્સો વધારીને 60 ટકા કરશે.....58
- પ્રશ્નોત્તરી.....58

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....60

- મણિપુરમાં નૃત્ય અને સંગીત ઉત્સવ 'નટ સંકીર્તન' શરૂ.....60
- 2 ઓક્ટોબર: લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી જયંતી...60
- 2 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય અહિંસા દિવસ (International Day Of Non-Violence)..60
- પ્રશ્નોત્તરી.....61

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....62

- ડાબેરી ઉગ્રવાદ સંબંધિત હિંસામાં ઘટાડો.....62
- 27 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ પર્યટન દિવસ (World Tourism Day).....63
- CSIR ઇનોવેશન એવોર્ડ એનાયત.....63
- લશ્કરી ઇજનેરી સેવા દિવસ.....64
- મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ (MeghEA).....64
- રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગે ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ માટે તાલીમ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો.....65
- લુઇસ હેમિલ્ટન 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતનાર પ્રથમ F1 ડ્રાઇવર બન્યો.....66
- ભારતના હવાઈ ક્ષેત્રનો નકશો.....66
- 29 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ હૃદય દિવસ (World Heart Day).....67
- એલ્ડર લાઇન (Elder Line) 14567....67
- 'વિશેષ શ્રેણી દરખાસ્તો'.....68
- Ease of Logistics Portal શરૂ કરાયું....68
- રાઇટ આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award) 2021ની જાહેરાત.....69
- મોટર વાહનો (વાહન સ્કેપિંગ સુવિધાનું રજિસ્ટ્રેશન અને કામગીરી) નિયમો, 2021.....69
- ડિજી સક્ષમ કાર્યક્રમ.....70
- ફેસબુકે ભારતમાં 'સર્જક શિક્ષણ કાર્યક્રમ (Creator Education Programme)' શરૂ કર્યો.....70
- 2021 ચિદાન પુરસ્કાર.....71
- 'બાલ રક્ષા કીટ'.....71
- પ્રશ્નોત્તરી.....72

નિષ્ક્રિય રાજકીય પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાની માંગ

- તાજેતરમાં ભારતીય ચૂંટણી પંચ (Election Commission of India- ECI)એ નોંધાયેલા રાજકીય પક્ષોની અપડેટેડ લિસ્ટ ને સૂચિત કર્યું છે, નોંધાયેલા રાજકીય પક્ષો ચૂંટણી ન લડે તેવા પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાની માંગ કરી રહ્યા છે. ચૂંટણી પંચ દ્વારા આવકવેરા મુક્તિ કાયદાના દુરુપયોગ અંગે પણ ચિંતા વ્યક્ત કરવામાં આવી છે.
- દેશમાં બે હજારથી વધુ નોંધાયેલા બિનમાન્યતા પ્રાપ્ત રાજકીય પક્ષો છે. ચૂંટણીપંચે આવકવેરા મુક્તિ કાયદાનો દુરુપયોગ કરનારા આવા નિષ્ક્રિય પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાની સત્તા માંગી છે.
- ચૂંટણી પંચ ડિજિટલાઈઝેશનને સક્ષમ બનાવવા, બોગસ મતદાન પર અંકુશ મૂકવા માટે ચૂંટણી પંચ વ્યાપક ચૂંટણી સુધારાઓ માટે દબાણ કરી રહ્યું છે, બિન-નિવાસી ભારતીયો-(Non-Resident Indians- NRIs), તે દેશના સ્થળાંતર કામદારો માટે પણ દૂરસ્થ મતદાનને સક્ષમ કરવા માટે વ્યાપક ચૂંટણી સુધારા માટે દબાણ કરી રહ્યું છે.

નોંધણી રદ કરવાની સત્તા

- ચૂંટણી પંચને બંધારણના ઉલ્લંઘન અથવા નોંધણી સમયે પક્ષો દ્વારા નિયમોના ઉલ્લંઘનના આધારે પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાનો અધિકાર નથી.
- ECI પાસે રિપ્રેઝન્ટેશન ઓફ ધ પીપલ એક્ટ, (RPA) 1951 હેઠળ પક્ષોની નોંધણી કરવાની સત્તા છે, પરંતુ નિષ્ક્રિય પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાની સત્તા નથી.
- જો કોઈ પક્ષ છેતરપિંડીથી નોંધાયેલો હોય, જો તેને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ગેરકાયદેસર જાહેર કરવામાં આવે અથવા કોઈ પક્ષ તેના આંતરિક બંધારણમાં સુધારો કરે અને ચૂંટણી પંચને જાણ કરે કે તે હવે ભારતીય બંધારણનું પાલન કરી શકશે નહીં તો જ પક્ષનું રજિસ્ટ્રેશન રદ કરી શકાય છે.

સંબંધિત ચિંતાઓ

- જો કોઈ અજાણ્યો પક્ષ મની લોન્ડરિંગમાં સામેલ થાય, તો તે આવકવેરામાંથી મુક્તિનો દાવો કરી શકે છે.
- ચૂંટણી મુદ્દાઓ પર નજર રાખતી NGO એસોસિએશન ઓફ ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સના જણાવ્યા અનુસાર છેલ્લા 10 વર્ષમાં નોંધાયેલા બિનમાન્યતા પ્રાપ્ત રાજકીય પક્ષોની સંખ્યા બમણી થઈ ગઈ છે.

- આવકવેરા અધિનિયમ, 1961ની કલમ 13A રાજકીય પક્ષોને તેમની ઘરની સંપત્તિમાંથી આવક, અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી આવક, મૂડી નફા અને કોઈ પણ વ્યક્તિ પાસેથી છોડવામાં આવેલા સ્વૈચ્છિક યોગદાન અંગે કેટલીક શરતો હેઠળ 100% મુક્તિ આપે છે.

ECI માટે અન્ય પડકારો

- શક્તિઓનો અવ્યાપ્યાયિત અવકાશ:
 - આદર્શ આચારસંહિતા (MCC) અને ચૂંટણી ને લગતા અન્ય નિર્ણયોના અમલીકરણમાં ECIને ઉપલબ્ધ સત્તાઓની હદ અને પ્રકૃતિ વિશે ઘણી મૂંઝવણ છે.
 - ચૂંટણી પંચ શું કરી શકે છે તે સંહિતા સમજાવતી નથી; તેમાં માત્ર ઉમેદવારો, રાજકીય પક્ષો અને સરકારો માટે માર્ગદર્શિકા છે.
- MCC માટે કોઈ કાનૂની ટેકો નથી:
 - MCC રાજકીય પક્ષો વચ્ચે સર્વસંમતિના આધારે તૈયાર કરવામાં આવી છે, તેને કોઈ કાનૂની ટેકો આપવામાં આવ્યો નથી.
 - જો કે, તેનું કોઈ વૈધાનિક મૂલ્ય નથી અને તેનો અમલ માત્ર ચૂંટણી પંચના નૈતિક અને બંધારણીય અધિકાર દ્વારા જ કરવામાં આવે છે.
- અધિકારીઓનું હસ્તાંતરણ:
 - એક મોટી ચિંતા એ છે કે પંચના આદેશ દ્વારા રાજ્ય સરકારો હેઠળ કામ કરતા વરિષ્ઠ અધિકારીઓની અચાનક બદલી કરવામાં આવે છે.
 - અધિકારીઓની બદલી બંધારણની કલમ 309 હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમો દ્વારા સંચાલિત થાય છે જેને કલમ 324 દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાની કથિત કવાયત હેઠળ ECI દ્વારા અલગ કરી શકાતી નથી.
- કાનૂની વિવાદ:
 - MCCના જણાવ્યા અનુસાર મંત્રીઓ કોઈ પણ સ્વરૂપે કોઈ નાણાકીય ગ્રાન્ટ જાહેર કરી શકતા નથી, રસ્તાઓ બાંધવાનું, પીવાના પાણીની સુવિધાઓની જોગવાઈ વગેરેનું કોઈ વચન આપી શકતા નથી.
 - જો કે, RPA એક્ટ, 1951ની કલમ 123(2)(b) એવી જોગવાઈ કરે છે કે જાહેર નીતિની ઘોષણા અથવા કાનૂની અધિકારનો ઉપયોગ ચૂંટણી અધિકારના સ્વતંત્ર કવાયતમાં હસ્તક્ષેપ તરીકે ગણવામાં આવશે નહીં.
- અમલીતાનો અભાવ:
 - ચૂંટણી પંચ પાસે ચૂંટણી ગેરરીતિ કરનારા ઉમેદવારોને ગેરલાયક ઠેરવવાની સત્તા નથી. પંચ ફક્ત કેસની નોંધણીને સીધી કરી શકે છે.

- > 2019ની સામાન્ય ચૂંટણીમાં, ECI એ સુપ્રીમ કોર્ટમાં સ્વીકાર્યું હતું કે તેઓ 'દાંત વિનાના' (Toothless) છે અને ચૂંટણી પ્રચારમાં ભડકાઉ અથવા વિભાજનકારી ભાષણોનો સામનો કરવા માટે તેમની પાસે પૂરતી સત્તા નથી.

આગળનો રસ્તો

- > દેશમાં ચૂંટાયેલી કાયદાકીય સંસ્થાઓની પ્રામાણિકતા સુનિશ્ચિત કરવામાં ECI દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકાએ ભારતીય નાગરિકોના મનમાં ઉચ્ચ સ્તરનો વિશ્વાસ પેદા કર્યો છે.
- > જો કે કાયદાકીય રીતે મુશ્કેલ ક્ષેત્રોની વ્યાખ્યા કરવી જોઈએ જેથી ચૂંટણી પંચ મુક્ત અને નિષ્પક્ષ ચૂંટણીઓ દ્વારા લોકશાહીની યોગ્ય કામગીરી સુનિશ્ચિત કરી શકે.
- > હવે સમય આવી ગયો છે કે ચૂંટણી પંચની સ્વતંત્રતા પર માત્ર નિવેદનબાજી કરવાને બદલે બંધારણીય સંસ્થાની સુરક્ષા માટે કેટલાક મહત્વપૂર્ણ ફેરફારો કરવામાં આવે.
- > તદ્દુપરાંત, પંચે પોતાનો અભિગમ ફરીથી સ્થાપિત કરવો પડશે જેથી લોકશાહીના મૂળભૂત સિદ્ધાંતો તેના પાયામાંથી ડગમગશે નહીં.

સરકારી સહાય મૂળભૂત અધિકારો નહીં: SC

- > તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટ (SC)એ ચુકાદો આપ્યો હતો કે સંસ્થાને સરકારી સહાય એ નીતિનો વિષય છે, તે મૂળભૂત અધિકાર નથી.
- > ભારતના બંધારણની કલમ 30 (શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની સ્થાપના અને વહીવટ માટે લઘુમતીઓના અધિકારો સાથે સંબંધિત) તેના પોતાના પ્રતિબંધોને આધિન છે.
- > સહાય એક મૂળભૂત અધિકાર નથી.
- > કોઈ પણ સંસ્થા, પછી તે બહુમતી હોય કે લઘુમતી સમુદાય, સરકારી સહાય મેળવવાનો મૂળભૂત અધિકાર નથી. બંને કિસ્સાઓમાં, સહાયના નિયમો અને શરતોનું સમાન રીતે પાલન કરવું પડશે.

કારણ

- > સરકારી સહાય એ નીતિગત નિર્ણય છે. તે વિવિધ પરિબળો પર આધાર રાખે છે જેમાં સંસ્થાનું હિત અને સરકારની કામગીરીને સમજવાની ક્ષમતાનો સમાવેશ થાય છે.
- > નાણાકીય અવરોધો અને ખામીઓ એ પરિબળો છે જે સહાય કરતી વખતે કોઈપણ નિર્ણય લેવામાં સુસંગત માનવામાં આવે છે, જેમાં સહાય પૂરી પાડવાનો નિર્ણય અને સહાયના વિતરણની પદ્ધતિઓ બંનેનો સમાવેશ થાય છે.

સહાય પાછી ખેંચવી

- > જો સરકારે સહાય પાછી ખેંચવાની નીતિ ઘડી હોય તો કોઈ પણ સંસ્થા આ નિર્ણય પર સવાલ ન કરી શકે.
- > જો કોઈ સંસ્થા આવી સહાયને લગતી શરતો સ્વીકારવા

અને તેનું પાલન કરવા માંગતી ન હોય તો તે ગ્રાન્ટને નકારી શકે છે અને પોતાની રીતે આગળ વધી શકે છે. ઊલટું, કોઈ પણ સંસ્થાને તેની પોતાની શરતો પર ગ્રાન્ટ-ઈન-એઈડ મેળવવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.

Back to basics : કલમ 30

- > ભારતીય બંધારણની કલમ 30(1) લઘુમતીઓને, પછી તે ધાર્મિક હોય કે ભાષાકીય, તમામ લઘુમતીઓ માટે તેમના હિતની શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ સ્થાપવાનો અધિકાર મેળવવાનો અધિકાર આપે છે.
- > કલમ 30(1A) લઘુમતી જૂથો દ્વારા સ્થાપિત કોઈપણ શૈક્ષણિક સંસ્થાની સંપત્તિના સંપાદન માટે રકમના નિર્ધારણ સાથે સંબંધિત છે.
- > કલમ 30(2) કહે છે કે સરકારને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડતી વખતે લઘુમતી દ્વારા સંચાલિત કોઈ પણ શૈક્ષણિક સંસ્થા સાથે ભેદભાવ ન કરવો જોઈએ.

કોર્ટની અવમાનના

- > તાજેતરમાં અહીંની સર્વોચ્ચ અદાલતે કહ્યું હતું કે કલમ 129 હેઠળ તિરસ્કાર બદલ સજા કરવાની તેની સત્તા એક બંધારણીય સત્તા છે જેને કોઈ પણ કાયદા દ્વારા નાબૂદ કરી શકાતી નથી.

નિર્ણયના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > તિરસ્કાર બદલ સજા કરવાની સત્તા એ આ અદાલતમાં સ્થાપિત બંધારણીય સત્તા છે જેને કાયદાકીય કાયદા દ્વારા પણ ઘટાડી શકાતી નથી અથવા નાબૂદ કરી શકાતી નથી.
- > કલમ 142 (2) કહે છે કે 'આ સંદર્ભમાં સંસદ દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ કાયદાની જોગવાઈઓને આધિન' સુપ્રીમ કોર્ટને તેની અવમાનનાની સજા પર કોઈ પણ આદેશ પસાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા હશે.
- > જોકે, આર્ટિકલ 129માં કહેવામાં આવ્યું છે કે સુપ્રીમ કોર્ટ રેકોર્ડની અદાલત હશે અને તેની પાસે આવી કોર્ટની તમામ સત્તાઓ હશે, જેમાં તિરસ્કાર બદલ સજા કરવાની સત્તા પણ સામેલ છે.
- > બે જોગવાઈઓની તુલના દર્શાવે છે કે બંધારણના ઘડનારાઓને લાગ્યું હતું કે કલમ 142ની કલમ (2) હેઠળ કોર્ટની સત્તાઓ સંસદ દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ કાયદાને આધિન હોઈ શકે છે, પરંતુ જ્યાં સુધી કલમ 129નો સવાલ છે ત્યાં સુધી આવો કોઈ પ્રતિબંધ નથી.
- > કોર્ટે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તિરસ્કાર અધિકાર જાળવવાનો હેતુ ન્યાયિક મંચની સંસ્થાની ગરિમા જાળવવાનો છે.

Back to basics : 'કોર્ટની અવમાનના' વિશે

- > જયુડિશિયલ રેસ્પેક્ટ એક્ટ, 1971 (Contempt of Court Act, 1971) મુજબ, કોર્ટની અવમાનનાનો અર્થ છે કોર્ટની ગરિમા અને તેના અધિકારોનો અનાદર દર્શાવવો.

- > અભિવ્યક્તિ 'અદાલતની અવમાનના' બંધારણ દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવતી નથી.
- > જોકે બંધારણની કલમ 129એ સુપ્રીમ કોર્ટને તેના તિરસ્કાર બદલ સજા કરવાની સત્તા આપી હતી.
- > કલમ 215 એ ઉચ્ચ અદાલતોને સંબંધિત સત્તા આપી.
- > કોર્ટનો તિરસ્કાર અધિનિયમ, 1971 મુજબ, અદાલતની અવમાનનાબે પ્રકારની છે:
- **નાગરિક તિરસ્કાર:**
 - > અદાલતને આપવામાં આવેલા સાધનોના ઉલ્લંઘન માટે કોઈ પણ અદાલતનો ચુકાદો, હુકમ, નિર્દેશ, આદેશ, રિટ અથવા અન્ય કોઈ પ્રક્રિયા અથવા અવજાને નાગરિક તિરસ્કાર કહેવામાં આવે છે.
- **ગુનાહિત તિરસ્કાર:**
 - > તે કોઈ પણ કેસ અથવા અન્ય કોઈ કૃત્યનું પ્રકાશન છે જે કોઈ પણ અદાલતના અધિકારનું ઉલ્લંઘન કરે છે અથવા ઘટાડે છે, અથવા કોઈ ન્યાયિક કાર્યવાહીમાં દખલ કરે છે, અથવા ન્યાયના વહીવટને અન્ય કોઈ રીતે અવરોધે છે.

સંબંધિત મુદ્દાઓ

- > જો કે, જે 'ન્યાયી' છે તે ન્યાયાધીશોની વિવેકબુદ્ધિ પર છોડી દેવામાં આવે છે.
- > આ ખુલ્લી પરિસ્થિતિઓ કેટલીક વાર કલમ 19 હેઠળ વાણી અને અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતાને જોખમમાં મૂકે છે.
- **ખુલ્લા અંતની શરતો:**
 - > કાયદાની કલમ 5 માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે 'ન્યાયી ટીકા' અથવા 'ન્યાયી ટિપ્પણી' આખરે નક્કી કરાયેલા કેસની ગુણવત્તા પર તિરસ્કાર નહીં હોય.
- **કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતનું ઉલ્લંઘન:**
 - > ન્યાયાધીશોને ઘણીવાર તેમના પોતાના હિતમાં કામ કરતા જોઈ શકાય છે, આમ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને જાહેર વિશ્વાસને પ્રતિકૂળ અસર કરે છે જેને તેઓ કાર્યવાહી દ્વારા જાળવવા માંગે છે.

આગળનો રસ્તો

- > અભિવ્યક્તિની સ્વતંત્રતા એ મૂળભૂત અધિકારોમાં સૌથી મૂળભૂત છે અને પ્રતિબંધ ઓછામાં ઓછો હોવો જોઈએ.
- > કોર્ટના કાયદાનો તિરસ્કાર ફક્ત એવા પ્રતિબંધો લાદી શકે છે જે ન્યાયિક સંસ્થાઓની માન્યતાને જાળવવા માટે જરૂરી છે.
- > તેથી, કુદરતી ન્યાય અને નિષ્પક્ષતાના સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને, ફોજદારી તિરસ્કાર માટે કાર્યવાહી કરતી વખતે ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી પ્રક્રિયાને વ્યાખ્યાયિત કરતા નિયમો અને માર્ગદર્શિકા ઘડવી જોઈએ.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) કોર્ટની અવમાનના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તિરસ્કાર બદલ સજા કરવાની સત્તા એ આ અદાલતમાં સ્થાપિત બંધારણીય સત્તા છે જેને કાયદાકીય કાયદા દ્વારા પણ ઘટાડી શકાતી નથી અથવા નાબૂદ કરી શકાતી નથી.
 2. તિરસ્કાર અધિકાર જાળવવાનો હેતુ ન્યાયિક મંચની સંસ્થાની ગરિમા જાળવવાનો છે.
 3. કાયદાની કલમ 5 માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે 'ન્યાયી ટીકા' અથવા 'ન્યાયી ટિપ્પણી' આખરે નક્કી કરાયેલા કેસની ગુણવત્તા પર તિરસ્કાર નહીં હોય.
 4. કોર્ટના કાયદાનો તિરસ્કાર ફક્ત એવા પ્રતિબંધો લાદી શકે છે જે ન્યાયિક સંસ્થાઓની માન્યતાને જાળવવા માટે જરૂરી છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4
- 2) નિષ્ક્રિય રાજકીય પક્ષોની નોંધણી રદ કરવાની માંગ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં ભારતીય ચૂંટણી પંચ (Election Commission of India- ECI)એ નોંધાયેલા રાજકીય પક્ષોની અપડેટેડ લિસ્ટ ને સૂચિત કર્યું છે.
 2. ચૂંટણી મુદ્દાઓ પર નજર રાખતી NGO એસોસિએશન ઓફ ડેમોક્રેટિક રિફોર્મ્સના જણાવ્યા અનુસાર છેલ્લા 10 વર્ષમાં નોંધાયેલા બિનમાન્યતા પ્રાપ્ત રાજકીય પક્ષોની સંખ્યા બમણી થઈ ગઈ છે.
 3. ચૂંટણી પંચ પાસે ચૂંટણી ગેરરીતિ કરનારા ઉમેદવારોને ગેરલાયક ઠેરવવાની સત્તા નથી. પંચ ફક્ત કેસની નોંધણીને સીધી કરી શકે છે.
 4. દેશમાં બે હજારથી વધુ નોંધાયેલા બિનમાન્યતા પ્રાપ્ત રાજકીય પક્ષો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4
- 3) સરકારી સહાય મૂળભૂત અધિકારો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. સંસ્થાને સરકારી સહાય એ નીતિનો વિષય છે, તે મૂળભૂત અધિકાર નથી.
 2. કલમ 30(1A) લઘુમતી જૂથો દ્વારા સ્થાપિત કોઈપણ શૈક્ષણિક સંસ્થાની સંપત્તિના સંપાદન માટે રકમના નિર્ધારણ સાથે સંબંધિત છે.
 3. સરકારી સહાય એ નીતિગત નિર્ણય છે. તે વિવિધ પરિબલો પર આધાર રાખે છે.
 4. જો સરકારે સહાય પાછી ખેંચવાની નીતિ ઘડી હોય તો કોઈ પણ સંસ્થા આ નિર્ણય પર સવાલ ન કરી શકે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4

GST દરોને તર્કસંગત બનાવવા માટે મંત્રીઓના જૂથ (GOM)

- કર્ણાટકના મુખ્યમંત્રી બિસ્વરાજ એસ. બોમ્માઈના નેતૃત્વ હેઠળના મંત્રીઓના જૂથ (GOM) ને ટેક્સના દરોને તર્કસંગત બનાવવાની દરખાસ્ત કરવા અને બે મહિનાની અંદર વિવિધ ટેક્સ સ્લેબના વિલીનીકરણ પર વિચાર કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે.
- આ પગલા સાથે, સરકાર ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ શાસન હેઠળ અનેક કર દરમાં ફેરફાર માટે મંચ નક્કી કરવા માંગે છે.
- હાલમાં, GST શાસનમાં પાંચ વ્યાપક ટેક્સ સ્લેબ છે, શૂન્ય, 5%, 12%, 18% અને 28%.
- વધુમાં, ચોક્કસ માલ પર 28% ના દરે સેસ લગાવવામાં આવે છે અને કિંમતી પથ્થરો અને હીરા જેવી વસ્તુઓ માટે ખાસ દરો નક્કી કરવામાં આવે છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- નાણામંત્રી નિર્મલા સીતારમણે 17 સપ્ટેમ્બરે GST કાઉન્સિલની બેઠક બાદ આવક વધારવા માટે બે GOM બનાવવાની જાહેરાત કરી હતી. આ પેનલ પૈકીની એક વિસંગતતાઓને સુધારવા માટે ટેક્સ રેટના તર્કસંગતતાના મુદ્દાઓ પર કામ કરશે. આ બેઠક દરમિયાન, નાણામંત્રીએ સંકેત આપ્યો હતો કે GST હેઠળ અસરકારક કર દર મૂળ આવકના તટસ્થ દર 15.5% થી ઘટીને 11.6% થયો છે.

સાત સભ્યોનું જૂથ

- નાણાં મંત્રાલય દ્વારા 24 સપ્ટેમ્બરના રોજ સાત સભ્યોના જૂથની રચના કરવામાં આવી હતી. આ જૂથનું નેતૃત્વ બિસ્વરાજ બોમ્માઈ કરી રહ્યા છે અને તેમાં પશ્ચિમ બંગાળના નાણામંત્રી અમિત મિત્રા અને કેરળના નાણામંત્રી કે.એન. બાલાગોપાલ ઉપરાંત ગોવા, ઉત્તર પ્રદેશ, બિહાર અને રાજસ્થાનમાંથી GST કાઉન્સિલના સભ્યો છે. જૂથને તાત્કાલિક ફેરફારો અને GST દરના બંધારણમાં ટૂંકા ગાળાના અને મધ્યમ ગાળાના ફેરફારો માટેનો રોડમેપ સૂચવવા માટે કહેવામાં આવ્યું છે.

SHGs માટે સીડ કેપિટલ મોડ્યુલ

- તાજેતરમાં ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગ મંત્રાલયે 'સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ' (SHGs)ને સહાય કરવા માટે પ્રધાનમંત્રી માઈકો ફૂડ ઈન્ડસ્ટ્રી અપગ્રેડેશન સ્કીમ (PMFME) હેઠળ 'સીડ કેપિટલ મોડ્યુલ' શરૂ કર્યું છે.

Back to basics : પરિચય

- ભારતમાં ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્રમાં કામ કરતા અર્બન સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપના સભ્યોને 'સીડ કેપિટલ' સહાય માટે ટેકો આપવા માટે દીનદયાળ અત્યોદય યોજના-રાષ્ટ્રીય શહેરી આજીવિકા મિશન (DAY-NULM)ના 'મેનેજમેન્ટ ઈન્ફોર્મેશન સિસ્ટમ' પોર્ટલ પર તેનું લોકાર્પણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- સીડ કેપિટલ પોર્ટલનો ઉપયોગ સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ દ્વારા 'સીડ કેપિટલ' સહાય મેળવવા માટે કરી શકાય છે.
- સીડ કેપિટલ એ વ્યવસાય અથવા નવા ઉત્પાદન માટે વિચારો વિકસાવવા માટે એકત્રિત કરવામાં આવેલા નાણાં છે.
- SHGsને નાના ઉપકરણો અને કાર્યકારી મૂડીમાંથી ખરીદી માટે બીજ મૂડીનો લાભ લેવા માટે પ્રધાનમંત્રી માઈકો ફૂડ ઉદ્યોગ અપગ્રેડેશન યોજના વિશે જાણ કરવામાં આવશે.

PMFME યોજના

- તે એક કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના છે જે સ્વનિર્ભર ભારત અભિયાન હેઠળ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- તેનો ઉદ્દેશ ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગના અસંગઠિત ક્ષેત્રમાં હાલના વ્યક્તિગત સૂક્ષ્મ ઉદ્યોગોની સ્પર્ધાત્મકતા વધારવાનો અને આ ક્ષેત્રની ઔપચારિકતાઓને પ્રોત્સાહન આપવાનો અને ખેડૂત ઉત્પાદક સંસ્થાઓ, સ્વસહાય જૂથો અને ઉત્પાદક સહકારી મંડળીઓને તેમની સંપૂર્ણ મૂલ્ય શૃંખલા સાથે ટેકો આપવાનો છે.
- આ યોજનામાં હાલના માઈકો ફૂડ પ્રોસેસિંગ એન્ટરપ્રાઇઝિસના અપગ્રેડેશન માટે નાણાકીય, તકનીકી અને વ્યાવસાયિક સહાય પૂરી પાડવા માટે 2,00,000 માઈકો ફૂડ પ્રોસેસિંગ યુનિટ્સની સીધી સહાયની કલ્પના કરવામાં આવી છે, જેમાં 2020-21 થી 2024-25 સુધીના પાંચ વર્ષના સમયગાળામાં રૂ. 10,000 કરોડના ખર્ચ થશે.

PMFME યોજના હેઠળ લાભ

- SHGs સભ્ય દીઠ રૂ. 40,000ની મૂડી સહાય.
- રૂ. 10 લાખની મર્યાદા સાથે 35% સુધી મૂડી રોકાણ માટે કેડિટ લિંક્ડ સબસિડી.
- સામાન્ય માળખાગત સુવિધાઓ સ્થાપવા માટે કેડિટ લિંક્ડ ગ્રાન્ટ સહાય 35 ટકા સુધી.
- DPR તૈયાર કરવા માટે હેન્ડહોલ્ડિંગ સપોર્ટ (વિગતવાર પ્રોજેક્ટ રિપોર્ટ).
- ક્ષમતા નિર્માણ અને તાલીમ સહાય.

SHGs સાથે સંબંધિત અન્ય યોજનાઓ

- સરકારી ઈ-માર્કેટપ્લેસ.
- કૃષિ માળખાગત ભંડોળ.
- પ્રધાનમંત્રી મત્સ્ય સંપદા યોજના (PMMSY).
- આંબેડકર હસ્તકલા વિકાસ યોજના (AHVY).
- નોર્થ ઈસ્ટ રૂરલ આજીવિકા પ્રોજેક્ટ.
- મહિલા ઈ-હાટ.
- મહિલા ઉદ્યોગસાહસિકતા મંચ (WEP).

દીનદયાળ અત્યોદય યોજના - રાષ્ટ્રીય શહેરી આજીવિકા**મિશન (DAY-NULM)**

- કૌશલ્ય વિકાસ દ્વારા ટકાઉ આજીવિકાની તકો વધારીને શહેરી ગરીબોને ઉત્થાન કરવાના ઉદ્દેશ સાથે 2014માં શરૂ કરવામાં આવેલી આ એક કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના છે.
- તેના લક્ષિત લાભાર્થીઓ શહેરી ગરીબ (શેરી વિકેતાઓ, ઝૂંપડપટ્ટીમાં રહેતા, બેઘર, રાગ ઉપાડનારા), બેરોજગાર અને વિકલાંગ છે. તે આ લોકોને કૌશલ્ય તાલીમ અને રોજગારી પૂરી પાડે છે.
- તે શહેરી ગરીબોને 5 થી 7 ટકાના દરે વ્યક્તિગત પ્રોજેક્ટ માટે 2 લાખ રૂપિયાની વ્યાજ સબસિડી અને જૂથ સાહસો માટે 10 લાખ રૂપિયાની વ્યાજ સબસિડી આપે છે.

કુલ્લુ ખાતે Weaver Services and Design Resource Centerની સ્થાપના કરવામાં આવશે

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય, ઉદ્યોગ અને કાપડ મંત્રી પિયુષ ગોયલે હિમાચલ પ્રદેશના કુલ્લુ જિલ્લામાં 'વીવર્સ સર્વિસ એન્ડ ડિઝાઇન રિસોર્સ સેન્ટર' (Weaver Services and Design Resource Center)ની સ્થાપના કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
- કેન્દ્ર રાજ્યના આકર્ષક હસ્તકલા ઉત્પાદનોને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ કરશે અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં આ ઉત્પાદનોની નિકાસ માટે વધુ સાહ્ય પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરશે.
- શ્રી પિયુષ ગોયલે હસ્તકલા અને હાથલૂમ કારીગરો સાથે સંવાદ કાર્યક્રમને સંબોધતા આ જાહેરાત કરી હતી.
- હિમાચલ પ્રદેશના સુવર્ણ જયંતી વર્ષની ઉજવણી માટે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ 'સેવા ઓર સમરપન અભિયાન'ના ભાગરૂપે આ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- હિમાચલ પ્રદેશમાં વણાટ (Weaving in Himachal Pradesh)
- હિમાચલ પ્રદેશમાં વણાટમાં જબરદસ્ત પ્રતિભા અને ક્ષમતા છે. આમ, વધુ લાભ મેળવવા માટે આ ઉત્પાદનોને

આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં લાવવા માટે રાજ્ય અને કેન્દ્રીય મંત્રાલયો દ્વારા સક્રિય પણે કામ કરવાની જરૂર છે. આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં વણકરોને તેમના ઉત્પાદનો માટે વધુ સારા ભાવ પ્રદાન કરવા માટે ડિઝાઇન, પેકેજિંગ, ગુણવત્તા અને માર્કેટિંગના આધુનિકીકરણ પર વધુ ધ્યાન આપવું જોઈએ.

જિલ્લાવાર પ્રદર્શનો

- કેન્દ્રીય મંત્રીએ મોટા શહેરો, ફાઇવ સ્ટાર હોટેલ્સ અને ટેક્સટાઇલ ઉદ્યોગના લોકોમાં રાજ્ય ઉત્પાદનોના જિલ્લાવાર પ્રદર્શનો યોજવાનું સૂચન પણ કર્યું હતું જેથી આ ઉત્પાદનોને રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે બ્રાન્ડ કરી શકાય. તેમણે વણકરોને તેમના ટ્રેડમાર્ક મેળવવા પણ જણાવ્યું હતું, જેના માટે કેન્દ્ર સરકારે નોંધણી ફીમાં 80 ટકાનો ઘટાડો કર્યો હતો. તેમણે સ્ટેટ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ ડિપાર્ટમેન્ટને હેન્ડલૂમ અને હેન્ડીક્રાફ્ટ ઉત્પાદનોના ઉત્પાદનમાં વપરાતા ઊનની ગુણવત્તા સુધારવાના માર્ગો અને માધ્યમો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા પણ વિનંતી કરી હતી.

ICRA એ FY22 GDP વૃદ્ધિનો અંદાજ સુધારીને 9% કર્યો

- રેટિંગ એજન્સી ICRAએ નાણાકીય વર્ષ 2022 માટે ભારત માટે તેના વાસ્તવિક GDP વૃદ્ધિના અનુમાનમાં સુધારો કર્યો છે. તેનો GDP અંદાજ 8.5 ટકાથી બદલીને 9 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
- ICRAએ નાણાકીય વર્ષ 22ના બીજા ત્રિમાસિક ગાળા માટે GDPમાં વધારાને તેજસ્વી સંભાવનાઓને આભારી છે, જે ઝડપી કોવિડ-19 રસીકરણ, ખરીફ ઉત્પાદનના તંદુરસ્ત એડવાન્સ અંદાજો તેમજ સંબંધિત રોકડ વ્યવસ્થાપન પગલાં હળવાને પરિણામે શક્ય બન્યું છે.
- નાણાકીય વર્ષ 22ના બીજા અને ત્રીજા ત્રિમાસિક ગાળામાં કૃષિ, વનીકરણ અને માછીમારીમાં GVA વૃદ્ધિની આગાહીને સુધારીને 3 ટકા (2 ટકાથી) કરવામાં આવી છે.

રસીકરણની અસર

- ICRAના જણાવ્યા અનુસાર, કોવિડ-19 રસીઓના વ્યાપક કવરેજથી આત્મવિશ્વાસ વધશે, જે બદલામાં સંપર્ક-સઘન સેવાઓની માંગને ફરીથી સક્રિય કરશે. તે કોવિડ-19 રોગચાળાથી સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત અર્થતંત્રના ભાગને પુનઃજીવિત કરવામાં મદદ કરશે. ICRAના અંદાજ મુજબ, લગભગ ત્રણ ચતુર્થાંશ ભારતીય પુખ્ત વયના લોકો 2021ના અંત સુધીમાં તેમની બીજી કોવિડ-19 રસી મેળવશે.

ખરીફ ઉત્પાદન

- > ICRAના જણાવ્યા અનુસાર મજબૂત ખરીફ પાક કૃષિ ક્ષેત્રના વપરાશની માંગને ટકાવી રાખશે. મોડેથી વાવણીથી ખરીફ એકરને 2021ના રેકોર્ડ વિસ્તારની સમકક્ષ લાવવામાં મદદ કરી છે.

National Monetisation Pipeline

- > ડાયરેક્ટ ટેક્સની આવકમાં વધારો અને 'નેશનલ મોનેટાઇઝેશન પાઇપલાઇન'થી ઇનફ્લો શરૂ થવાથી કેન્દ્ર સરકાર માટે આવકની દૃશ્યતામાં પણ સુધારો થયો છે. આનાથી નાણાકીય વર્ષ 22ના બીજા ભાગમાં કેન્દ્ર સરકારના ખર્ચમાં ઝડપ થવી જોઈએ.

Back to basics : ICRA લિમિટેડ

- > આ ભારતીય સ્વતંત્ર રોકાણ માહિતી અને ક્રેડિટ રેટિંગ એજન્સીની સ્થાપના 1991માં કરવામાં આવી હતી. તેનું મૂળ નામ Investment Information and Credit Rating Agency of India Limited (IICRA India) હતું. તે મૂડીઝ અને ઘણી ભારતીય વાણિજ્યિક બેંકો અને નાણાકીય સેવા કંપનીઓનું સંયુક્ત સાહસ હતું.

હાલની વિદેશી વેપાર નીતિ (FTP) માર્ચ 2022 સુધી લંબાવવામાં આવી

- > વાણિજ્ય મંત્રી પિયુષ ગોયલના જણાવ્યા મુજબ, ભારતની વિદેશ વેપાર નીતિ (FTP) 6 મહિના માટે 31 માર્ચ, 2022 સુધી લંબાવવામાં આવશે.
- > વિદેશી વેપાર નીતિ તેના છેલ્લા એક્સટેન્શન પહેલા જ લંબાવવામાં આવી હતી જે 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થાય છે.
- > 2015-2020 માટેની વિદેશ વેપાર નીતિ આર્થિક વૃદ્ધિને વેગ આપવાના હેતુથી નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટેના મૂળભૂત માળખા પર પ્રકાશ પાડે છે.
- > કેન્દ્ર સરકારે 31 માર્ચ, 2020 ના રોજ વિદેશ વેપાર નીતિ 2015-20 ને એક વર્ષ માટે (31 માર્ચ, 2021 સુધી) લંબાવી હતી. બાદમાં તેને 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 સુધી લંબાવવામાં આવી હતી.

Back to basics : વિદેશ વેપાર નીતિ

- > વિદેશ વેપાર નીતિ હેઠળ, સરકાર ડ્યુટી ફ્રી આયાત અધિકૃતતા (DFIA) અને નિકાસ પ્રમોશન કેપિટલ ગુડ્સ (EPCG) જેવી વિવિધ યોજનાઓ માટે પ્રોત્સાહનો પૂરા પાડે છે. વિદેશ વેપાર નીતિ (2015-20) 1 એપ્રિલ, 2015ના રોજ શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે માલ અને સેવાઓની નિકાસ વધારવા, રોજગારીનું સર્જન અને ભારતમાં મૂલ્યવર્ધન વધારવા માટે એક માળખું પૂરું પાડે છે. આ નીતિ

મેક ઇન ઇન્ડિયા, સ્કિલ ઇન્ડિયા, ડિજિટલ ઇન્ડિયા, સ્ટાર્ટ અપ ઇન્ડિયા તેમજ ઇઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ પહેલ જેવી યોજનાઓને અનુરૂપ છે.

વિદેશી વેપાર નીતિ 2015-2020 ના લક્ષણો

- > નિકાસ વધારવા માટે મર્ચેન્ડાઇઝ એક્સપોર્ટ ફોમ ઇન્ડિયા સ્કીમ (MEIS) અને સર્વિસ એક્સપોર્ટ ફોમ ઇન્ડિયા સ્કીમ (SEIS) શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > “એક્સપોર્ટ હાઉસ, સ્ટાર એક્સપોર્ટ હાઉસ, ટ્રેડિંગ હાઉસ, પ્રીમિયર ટ્રેડિંગ હાઉસ’ સર્ટિફિકેટનું નામ બદલીને ‘1, 2, 3, 4, 5 સ્ટાર એક્સપોર્ટ હાઉસ’ રાખવામાં આવ્યું છે.
- > ડ્યુટી ક્રેડિટની સ્કિપ કસ્ટમ્સ ડ્યુટી અને સર્વિસ ટેક્સની ચુકવણી માટે મુક્તપણે તબદીલ કરી શકાય તેવી અને ઉપયોગયોગ્ય બનાવવામાં આવી છે.
- > આ અંતર્ગત નિકાસ પ્રમોશન મિશન રાજ્ય સરકારો સાથે સંકળાયેલું છે.

નિકાસ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશનની સૂચિ (ECGC)

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે એક્સપોર્ટ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશન (Export Credit Guarantee Corporation - ECGC)માં મૂડી લાદવા અને પ્રારંભિક જાહેર ઓફર (Initial Public Offering) દ્વારા શેરબજારમાં લિસ્ટિંગ કરવાની મંજૂરી આપી છે.
- > વર્ષ 2021-22 સુધીના પાંચ વર્ષમાં ECGCમાં 4,400 કરોડ રૂપિયા છે.
- > મંત્રીમંડળે નેશનલ એક્સપોર્ટ ઇન્શ્યોરન્સ એકાઉન્ટ (NEIA) આ યોજના ચાલુ રાખવા અને પાંચ વર્ષમાં રૂ. 1,650 કરોડની ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડને પણ મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

Back to basics : ECGC વિશે

- સ્થાપના:
- > ECGC લિમિટેડ વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયની સંપૂર્ણ માલિકી ધરાવે છે.
- > નિકાસ જોખમ વીમા નિગમ (Export Risks Insurance Corporation)ની સ્થાપના ભારત સરકાર દ્વારા 1957ની શરૂઆતમાં કરવામાં આવી હતી.
- > 1962-64ના સમયગાળા દરમિયાન, વીમા કવર રજૂ કર્યાના 1 વર્ષ બાદ બેંકોને એક્સપોર્ટ ક્રેડિટ એન્ડ ગેરંટી કોર્પોરેશન લિમિટેડ (Export Credit & Guarantee Corporation Ltd) તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું હતું.

- ઓગસ્ટ 2014માં તેને બદલીને ECGC લિમિટેડ કરવામાં આવી હતી.
- ઉદ્દેશ:
- ECGCની સ્થાપના વાણિજ્યિક અને રાજકીય કારણોસર વિદેશી ખરીદદારો દ્વારા ચુકવણી ન કરવાના જોખમો સામે નિકાસકારોને ક્રેડિટ વીમા સેવાઓ પૂરી પાડીને નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાના ઉદ્દેશસાથે કરવામાં આવી હતી.
- મૂડી પ્રવાહનું મહત્વ:
- તે નિકાસ લક્ષી ઉદ્યોગોમાં, ખાસ કરીને શ્રમ કેન્દ્રિત ક્ષેત્રો (Labour-Intensive Sectors)માં તેના ક્વરેજને વિસ્તૃત કરવામાં મદદ કરશે.
- એક્સપોર્ટ ક્રેડિટ ઈન્શ્યોરન્સ ECGCમાં લગભગ 85 ટકાનો માર્કેટ શેર ધરાવતો ભારતમાં માર્કેટ લીડર છે જે નાણાકીય વર્ષ 21માં 6.02 લાખ રૂપિયા અથવા 28 ટકાની ટ્રેડ એક્સપોર્ટને ટેકો આપે છે.
- માઈક્રો, સ્મોલ અને મીડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝિસ Micro, Small and Medium Enterprises (MSMEs) ECGCના ગ્રાહકો બજારમાં 97 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે.
- શેરબજારમાં ECGCની લિસ્ટિંગની પ્રક્રિયા પણ શરૂ કરવામાં આવી રહી છે જેથી વધુ ભંડોળ એકત્ર કરી શકાય.

રાષ્ટ્રીય નિકાસ વીમા ખાતું (NEIA)યોજના

- NEIA ટ્રસ્ટની સ્થાપના 2006માં વ્યૂહાત્મક અને રાષ્ટ્રીય દષ્ટિકોણથી ભારતમાંથી પ્રોજેક્ટ નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવી હતી.
- નેશનલ એક્સપોર્ટ ઈન્શ્યોરન્સ એકાઉન્ટ (NEIA), ECGC દ્વારા મધ્યમ અને લાંબા ગાળા (MLT)/પ્રોજેક્ટ (આંશિક/પૂર્ણ) સહાય પૂરી પાડીને નિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- એક્સિસ બેંકે એપ્રિલ 2011માં ECGC લિમિટેડ સાથે મળીને બાયર્સ ક્રેડિટનામની NEIA યોજના હેઠળ નવી પહેલ શરૂ કરી હતી, જે હેઠળ બેંક ભારતમાંથી પ્રોજેક્ટ નિકાસ માટે નાણાં અને અન્ય સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે.

તાજેતરની નિકાસ પહેલો

- વિદેશ વેપાર નીતિ (2015-20):
- તેનો ઉદ્દેશ 2019-20 સુધીમાં વિદેશી વેચાણને બમણું કરીને 900 અબજ ડોલર કરવાનો અને 'મેક ઈન ઈન્ડિયા' અને 'ડિજિટલ ઈન્ડિયા' કાર્યક્રમ સાથે વિદેશી વેપારને એકીકૃત કરીને ભારતને વૈશ્વિક બનાવવાનો હતો.
- નિકાસ ઉત્પાદનો પર ડ્યુટી અને કરવેરાની છૂટ (RoDTEP):
- તે કરવેરા/ડ્યુટી/લેવીના વળતર માટે WTO સુસંગત વ્યવસ્થા છે જે હાલમાં કેન્દ્ર, રાજ્ય અને સ્થાનિક સ્તરે અન્ય કોઈ વ્યવસ્થા હેઠળ પરત કરવામાં આવી રહી નથી.

- ROSCTI યોજના:
- ROSCTL યોજના કેન્દ્ર/રાજ્ય કરમુક્તિ સાથે કાપડ ક્ષેત્રને ટેકો આપે છે, જે હવે માર્ચ, 2024 સુધી લંબાવવામાં આવી છે.
- સર્ટિફિકેટ ઓફ ઓરિજિન:
- નિકાસકારો દ્વારા વેપારને સરળ બનાવવા અને FTA (મુક્ત વેપાર સમજૂતી)નો ઉપયોગ વધારવા માટે સર્ટિફિકેટ ઓફ ઓરિજિન માટે એક સામાન્ય ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- કૃષિ નિકાસ નીતિ:
- કૃષિ, બાગાયત, પશુપાલન, મત્સ્યોદ્યોગ અને ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ક્ષેત્રોને લગતી કૃષિ નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક વ્યાપક નીતિ અમલમાં મૂકવામાં આવી રહી છે.
- નિર્વિક યોજના:
- નિકાસ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (Export Credit Guarantee Corporation of India - ECGC)એ ધિરાણની ઉપલબ્ધતા વધારવા અને નિર્વિક (નિકાસ ધિરાણ વિકાસ યોજના) નામની ધિરાણ પ્રક્રિયાને સરળ બનાવવા માટે નિકાસ ક્રેડિટ ઈન્શ્યોરન્સ સ્કીમ (Export Credit Insurance Scheme- ECIS) શરૂ કરી છે.
- વેપાર માળખાગત સુવિધાઓ અને માર્કેટિંગને પ્રોત્સાહન આપવા માટેની યોજનાઓમાં નિકાસ યોજનાઓ માટે ટ્રેડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર (TIES), માર્કેટ એક્સેસ ઈનિશિયેટિવ (MAI) અને પરિવહન અને માર્કેટિંગ સહાય (TMA) યોજના છે.

2 ઓક્ટોબરે કવિતા મહોત્સવ ઉજવાશે

- સાહિત્ય અકાદમી 2 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ અખિલ ભારતીય કવિતા મહોત્સવનું આયોજન કરવા જઈ રહ્યું છે.
- જૈન કોલેજ ઓડિટોરિયમમાં સ્વતંત્રતાના અમૃત મહોત્સવ અને મહાત્મા ગાંધી જયંતીની ઉજવણી માટે કવિતા મહોત્સવનું આયોજન કરવામાં આવશે.
- આ કાર્યક્રમમાં સાહિત્ય અકાદમીનું પુસ્તક પ્રદર્શન પણ યોજાશે.

Back to basics : સાહિત્ય અકાદમી

- આ સંસ્થા વિવિધ ભાષાઓમાં સાહિત્યના પ્રચાર માટે સમર્પિત છે. તેની સ્થાપના 12 માર્ચ, 1954 ના રોજ કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક દિલ્હીના રવીન્દ્ર ભવનમાં મંડી હાઉસ ખાતે આવેલું છે. સંસ્થા રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક વર્કશોપ અને સેમિનારનું આયોજન કરે છે અને લેખકોને સંશોધન અને મુસાફરી અનુદાન આપે છે. તે પુસ્તકો અને સામયિકો સાથે ભારતીય સાહિત્યનો જ્ઞાનકોશ પણ પ્રકાશિત કરે છે.

સાહિત્ય અકાદમી પુસ્તકાલય

- તે ભારતની સૌથી મોટી બહુભાષી પુસ્તકાલયોમાંની એક છે. તેમાં સાહિત્ય અને સંલગ્ન વિષયોના પુસ્તકોનો સમૃદ્ધ સંગ્રહ છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારતમાં નેશનલ એકેડેમી ઓફ લેટર્સની સ્થાપનાનો વિચાર કોલોનિયલ બ્રિટિશ સરકારે કર્યો હતો. 1944 માં રોયલ એશિયાટિક સોસાયટી ઓફ બંગાળના 'નેશનલ કલ્ચરલ ટ્રસ્ટ' ની રચનાનો પ્રસ્તાવ સ્વીકારવામાં આવ્યો. ભારતની સ્વતંત્ર સરકારે એક ઠરાવ પસાર કર્યો અને 15 ડિસેમ્બર, 1952 ના રોજ 'સાહિત્ય અકાદમી' નામની રાષ્ટ્રીય અકાદમીની રચના કરવામાં આવી.

IOB ને RBI PCA ફેમવર્કમાંથી બહાર કાઢવામાં આવ્યું

- ભારતીય રિઝર્વ બેન્ક (RBI) એ જાહેર ક્ષેત્રની ધિરાણકર્તા ઈન્ડિયન ઓવરસીઝ બેંક (IOB) ને તેની નાણાકીય અને ક્રેડિટ રૂપરેખામાં સુધારો કર્યા બાદ પ્રોમ્પ્ટ કરેક્ટિવ એક્શન (PCA) માળખામાંથી બહાર કાઢી છે.
- આ નિર્ણય ધિરાણકર્તાને ખાસ કરીને કોર્પોરેશનોને ધિરાણ અને વિકાસ માટે વધુ સ્વતંત્રતા આપે છે.
- ઊંચી નેટ-પરફોર્મિંગ એસેટ્સ (NPA) અને નેગેટિવ રિટર્ન ઓન એસેટ્સ (RoA) ને કારણે IOBને ઓક્ટોબર 2015માં PCA હેઠળ મૂકવામાં આવ્યું હતું.

IOB ની NPAs

- IOBની ચોખ્ખી NPA માર્ચ 2015માં 5.68%થી ઘટીને માર્ચ 2021 સુધીમાં 3.58% પર આવી ગઈ છે. નાણાકીય વર્ષ 2021માં IOBને 831 કરોડનો ચોખ્ખો નફો થયો હતો જ્યારે નાણાકીય વર્ષ 2015માં રૂ 454.33 કરોડની ચોખ્ખી ખોટ થઈ હતી.

કઈ બેન્કો PCA હેઠળ છે?

- સપ્ટેમ્બર 2021માં જ કોલકાતા સ્થિત યુકો બેન્ક PCA માળખામાંથી બહાર નીકળી ગઈ. હવે, માત્ર મુંબઈ સ્થિત સેન્ટ્રલ બેન્ક ઓફ ઈન્ડિયા PCA શાસન હેઠળ છે.

PCA ફેમવર્ક

- PCA માળખા હેઠળ, RBI નબળા નાણાકીય મેટ્રિક્સ ધરાવતી બેંકો પર ઘણા વ્યવસાયિક નિયંત્રણો લાદે છે.

Back to basics : ઈન્ડિયન ઓવરસીઝ બેંક (IOB)

- IOB નાણા મંત્રાલયની માલિકીની એક અગ્રણી ભારતીય રાષ્ટ્રીયકૃત બેંક છે. તે તમિલનાડુમાં છે. તેની 3400 સ્થાનિક શાખાઓ છે. તેની સ્થાપના ફેબ્રુઆરી 1937માં કરવામાં આવી હતી.
- રાજસ્થાન: AU SFB અને નાબાર્ડ ગ્રામીણ વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સને પ્રોત્સાહન આપે છે
- ખાનગી ક્ષેત્રની AU સ્મોલ ફાઇનાન્સ બેંક (SFB) એ 29 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ નેશનલ બેંક ફોર રૂરલ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (નાબાર્ડ) સાથે રાજસ્થાન રાજ્યમાં ચાલી રહેલી ગ્રામીણ વિકાસની પહેલને વેગ આપવા માટે કરાર કર્યો હતો.
- AU સ્મોલ ફાઇનાન્સ બેંકના ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટરની હાજરીમાં એક સમજૂતી કરાર (MOU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- આ MOUમાં રાજસ્થાનના ખેડૂતો, સ્વ સહાય જૂથો (SHG), ગ્રામીણ કારીગરો, ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO), કૃષિ-ઉદ્યોગસાહસિકો અને કૃષિ-સ્ટાર્ટ-અપ્સને લાભ આપવા માટે સંયુક્ત પહેલની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- તે રાજસ્થાનમાં ચાલી રહેલી વિકાસ યોજનાઓને સંસ્થાકીય ધિરાણ સહાય પૂરી પાડશે, જે ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં વધુ સમૃદ્ધિ લાવશે.
- તેખાસ કરીને કૃષિ અને ગ્રામીણ વિકાસના ક્ષેત્રોમાં ધિરાણ પ્રક્રિયાને પણ પ્રોત્સાહન આપશે.

એયુ સ્મોલ ફાઇનાન્સ બેંક લિમિટેડ

- તે એક ભારતીય સુનિશ્ચિત વ્યાપારી બેંક છે, જેની સ્થાપના 1996માં વાહન ફાઇનાન્સ કંપની AU ફાઇનાન્સિયર્સ (ઈન્ડિયા) લિમિટેડ તરીકે કરવામાં આવી હતી. એપ્રિલ 2017માં તેને નાની ફાઇનાન્સ બેંકમાં રૂપાંતરિત કરવામાં આવી હતી. તે લોન, ડિપોઝિટ અને યુકવણી ઉત્પાદનો અને સેવાઓ પૂરી પાડે છે.

નેશનલ બેંક ફોર એગ્રીકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ

(નાબાર્ડ)

- નાબાર્ડ એક સર્વોચ્ચ દેખરેખ સંસ્થા છે જે સમગ્ર ભારતની પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો અને સર્વોચ્ચ સહકારી બેંકો પર નજર રાખે છે. તે નાણાં મંત્રાલયના અધિકારક્ષેત્ર હેઠળ કામ કરે છે. તે ગ્રામીણ ભારતમાં કૃષિ અને અન્ય આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ માટે ધિરાણ સંબંધિત નીતિ, આયોજન અને કામગીરી સાથે સંબંધિત છે.

નાબાર્ડ યાક ઉછેર માટે લોન યોજના મંજૂર કરી

- નાબાર્ડ (નેશનલ બેંક ફોર એગ્રીકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ) એ 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ અરૂણાચલ પ્રદેશમાં યાક ઉછેર માટે ધિરાણ યોજનાને મંજૂરી આપી.
- યાક ઉછેર માટેની આ ધિરાણ યોજના ભરવાડોને તેમની આજીવિકા મજબૂત કરવા માટે લોન મેળવવામાં મદદ કરશે.
- આ યોજના અરૂણાચલ પ્રદેશના પશ્ચિમ કાર્મોંગ જિલ્લાના દિરંગ ખાતે સ્થિત 'રાષ્ટ્રીય યાક (NRCY)' દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે.
- NRCY ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ હેઠળ કામ કરે છે.

આયોજનનું મહત્વ

- નાબાર્ડ દ્વારા ધિરાણ યોજના અરૂણાચલ પ્રદેશના તવાંગ, પશ્ચિમ કાર્મોંગ અને શી યોમી જિલ્લાઓની સંભવિત જોડાયેલી ધિરાણ યોજનાઓમાં સમાવવામાં આવી છે. આ ધિરાણ યોજના રાજ્યમાં ભરવાડોની આજીવિકાને વેગ આપશે.

Back to basics : યાક

- યાક હિમાલયના પ્રદેશમાં સૌથી મૂલ્યવાન પ્રાણીઓમાંનું એક છે કારણ કે દૂધ અને માંસ પૂરું પાડીને પોષણ સુરક્ષાને મજબૂત કરવામાં તેની વિવિધ ભૂમિકાઓ છે. યાક તેના રેશાઓ દ્વારા આશ્રય અને કપડાં પણ પૂરા પાડે છે. તેનો ઉપયોગ ભાર વહન કરવા માટે પણ થાય છે.

યાકની ઘટતી વસ્તી

- છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓમાં દેશમાં યાકની વસ્તીમાં ઘટાડો જોવા મળ્યો છે. પ્રજનન અને અવૈજ્ઞાનિક કૃષિ પદ્ધતિઓ યાકની વસ્તીમાં ઘટાડા તરફ દોરી ગઈ છે. વળી, યાક ઉછેરની મુશ્કેલીને કારણે યુવા પેઢીનો મોહભંગ એ યાક ખેતીના વ્યવસાયના સામૂહિક ત્યાગનું એક મુખ્ય કારણ છે. નાબાર્ડની ધિરાણ યોજના યાક વસ્તીના ઘટતા વલણને તપાસવામાં મદદ કરશે. આ ધિરાણ યોજના ઉદ્યોગસાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપીને નફાકારક ખેતીને પણ સરળ બનાવશે.

IFSCA ટકાઉ નાણાં પર નિષ્ણાત સમિતિની સ્થાપના કરી

- ઈન્ટરનેશનલ ફાઇનાન્સિયલ સર્વિસ સેન્ટર્સ ઓથોરિટી (International Financial Services Centres Authority – IFSCA) એ સસ્તેનેબલ ફાઇનાન્સ હબના વિકાસ તરફ અભિગમોની ભલામણ કરવા માટે એક નિષ્ણાત સમિતિની રચના કરી છે.

- આ નિષ્ણાત સમિતિનું નેતૃત્વ 'પર્યાવરણ, વન અને આબોહવા પરિવર્તન મંત્રાલય'ના ભૂતપૂર્વ સચિવ સી.કે. મિશ્રા કરી રહ્યા છે.
- એકંદરે, સમિતિમાં 10 સભ્યો છે, જે ટકાઉ નાણાકીય કેન્દ્ર વિકસાવવાની રીતોની ભલામણ કરશે.
- સમિતિમાં આંતરરાષ્ટ્રીય એજન્સીઓ, ભંડોળ, શિક્ષણશાસ્ત્ર, ધોરણો નક્કી કરતી સંસ્થાઓ સહિત ટકાઉ નાણાકીય ક્ષેત્રના નેતાઓનો સમાવેશ થાય છે.

GIFT-IFSC

- IFSC GIFT-Cityને ટકાઉ નાણા માટે વૈશ્વિક કેન્દ્ર તરીકે અને વિદેશી મૂડીને ભારતમાં પ્રવેશવા માટે પ્રવેશદ્વાર તરીકે જોયું છે. આ સમિતિની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી કારણ કે આબોહવા પરિવર્તનના અનુકૂલન અને શમન માટે નાણાકીય સંસાધનો એકત્ર કરવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય રોકાણકારોની સક્રિય ભાગીદારી જરૂરી છે. આ સમિતિ જરૂરી ઇકોસિસ્ટમ વિકસાવવામાં મદદ કરશે.

IFSCA

- ભારતમાં આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવા કેન્દ્રો વિકસાવવા અને નિયમન કરવા માટે ભારત સરકારે 2020માં આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવા કેન્દ્રો પ્રાધિકરણ (IFSCA) ની સ્થાપના કરી છે. IFSCAનું પ્રાથમિક પ્રયેય IFSCમાં વેપારમાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપવાનું અને વિશ્વસ્તરીય નિયમનકારી વાતાવરણ પૂરું પાડવાનું છે. હાલમાં, ગુજરાતના ગાંધીનગરમાં 'ગિફ્ટ સિટી' નામનું માત્ર એક IFSC છે.

Back to basics : ગિફ્ટ સિટી (GIFT CITY)

- GIFT-City એટલે 'ગુજરાત ઈન્ટરનેશનલ ફાઇનાન્સ ટેક-સિટી'. તે ગાંધીનગરમાં આવેલું છે અને ભારતનું પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સેવા કેન્દ્ર છે. GIFT સિટીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વીજળી, ગેસ, પાણી, ડિસ્ટ્રિક્ટ કૂલીંગ, ટેલિકોમ, રોડ અને બ્રોડબેન્ડ જેવી ઉચ્ચ ગુણવત્તાની ભૌતિક માળખાકીય સુવિધાઓ પૂરી પાડવાનો છે જેથી તેમાં ફાઇનાન્સ અને ટેકનોલોજી કંપનીઓના કામકાજને શિફ્ટ કરી શકાય.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) IFSCA ટકાઉ નાણાં પર નિષ્ણાત સમિતિની સ્થાપના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. સમિતિમાં 10 સભ્યો છે, જે ટકાઉ નાણાકીય કેન્દ્ર વિકસાવવાની રીતોની ભલામણ કરશે.
 2. IFSCAનું પ્રાથમિક ધ્યેય IFSCમાં વેપારમાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપવાનું અને વિશ્વસ્તરીય નિયમનકારી વાતાવરણ પૂરું પાડવાનું છે.
 3. IFSC GIFT-Cityને ટકાઉ નાણા માટે વૈશ્વિક કેન્દ્ર તરીકે અને વિદેશી મૂડીને ભારતમાં પ્રવેશવા માટે પ્રવેશદ્વાર તરીકે જોયું છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3
-
- 2) યાક ઉછેર માટેની ધિરાણ યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. યાક ઉછેર માટેની આ ધિરાણ યોજના ભરવાડોને તેમની આજીવિકા મજબૂત કરવા માટે લોન મેળવવામાં મદદ કરશે.
 2. યાક હિમાલયના પ્રદેશમાં સૌથી મૂલ્યવાન પ્રાણીઓમાંનું એક છે.
 3. NRCY ભારતીય કૃષિ સંશોધન પરિષદ હેઠળ કામ કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3
-
- 3) ઈન્ડિયન ઓવરસીઝ બેંક (IOB) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. IOB નાણા મંત્રાલયની માલિકીની એક અગ્રણી ભારતીય રાષ્ટ્રીયકૃત બેંક છે.
 2. RBI એ નાણાકીય અને ક્રેડિટ રૂપરેખામાં સુધારો કર્યા બાદ પ્રોમ્પ્ટ કરેક્ટિવ એક્શન (PCA) માળખામાંથી બહાર કાઢી છે.
 3. તેની 3400 સ્થાનિક શાખાઓ છે. તેની સ્થાપના ફેબ્રુઆરી 1937માં કરવામાં આવી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3
-
- 4) કવિતા મહોત્સવ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. સાહિત્ય અકાદમી 2 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ અખિલ ભારતીય કવિતા મહોત્સવનું આયોજન કરવા જઈ રહ્યાં છે.
 2. ભારતમાં નેશનલ એકેડેમી ઓફ લેટર્સની સ્થાપનાનો વિચાર કોલોનિયલ બ્રિટિશ સરકારે કર્યો હતો.
 3. તેની સ્થાપના 12 માર્ચ, 1954 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

- 5) ECGC વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે ECGCમાં મૂડી લાદવા અને પ્રારંભિક જાહેર ઓફર (IPO) દ્વારા શેરબજારમાં લિસ્ટિંગ કરવાની મંજૂરી આપી છે.
 2. મંત્રીમંડળે નેશનલ એક્સપોર્ટ ઈન્શ્યોરન્સ એકાઉન્ટ (NEIA) આ યોજના ચાલુ રાખવા અને પાંચ વર્ષમાં રૂ. 1,650 કરોડની ગ્રાન્ટ-ઇન-એઇડને પણ મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
 3. 1962-64ના સમયગાળા દરમિયાન, વીમા કવર રજૂ કર્યાના 1 વર્ષ બાદ બેંકોને એક્સપોર્ટ ક્રેડિટ એન્ડ ગેરંટી કોર્પોરેશન લિમિટેડ તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું હતું.
 4. નેશનલ એક્સપોર્ટ ઈન્શ્યોરન્સ એકાઉન્ટ (NEIA), ECGC દ્વારા મધ્યમ અને લાંબા ગાળા (MLT)/પ્રોજેક્ટ (આંશિક/પૂર્ણ) સહાય પૂરી પાડીને નિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4
-
- 6) GST દરોને તર્કસંગત બનાવવા માટે GOM વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. કર્ણાટકના મુખ્યમંત્રી બિસ્વરાજ એસ. બોમ્માઈના નેતૃત્વ હેઠળના મંત્રીઓના જૂથ (GOM) ને ટેક્સના દરોને તર્કસંગત બનાવવાની દરખાસ્ત કરવા અને બે મહિનાની અંદર વિવિધ ટેક્સ સ્લેબના વિલીનીકરણ પર વિચાર કરવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે.
 2. હાલમાં, GST શાસનમાં પાંચ વ્યાપક ટેક્સ સ્લેબ છે, શૂન્ય, 5%, 12%, 18% અને 28%.
 3. નાણાં મંત્રાલય દ્વારા 24 સપ્ટેમ્બરના રોજ સાત સભ્યોના જૂથની રચના કરવામાં આવી હતી.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3
-
- 7) SHGs માટે સીડ કેપિટલ મોડ્યુલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગ મંત્રાલયે 'સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ' (SHGs)ને સહાય કરવા માટે પ્રધાનમંત્રી માઈકો ફૂડ ઈન્ડસ્ટ્રી અપગ્રેડેશન સ્કીમ (PMFME) હેઠળ 'સીડ કેપિટલ મોડ્યુલ' શરૂ કર્યું.
 2. સીડ કેપિટલ પોર્ટલનો ઉપયોગ સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સ દ્વારા 'સીડ કેપિટલ' સહાય મેળવવા માટે કરી શકાય છે.
 3. SHGsને નાના ઉપકરણો અને કાર્યકારી મૂડીમાંથી ખરીદી માટે સીડ કેપિટલનો લાભ લેવા માટે પ્રધાનમંત્રી માઈકો ફૂડ ઉદ્યોગ અપગ્રેડેશન યોજના વિશે જાણ કરવામાં આવશે.
 4. કૌશલ્ય વિકાસ દ્વારા ટકાઉ આજીવિકાની તકો વધારીને શહેરી ગરીબોને ઉત્થાન કરવાના ઉદ્દેશ સાથે 2014માં શરૂ કરવામાં આવેલી આ એક કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

8) Weaver Services and Design Resource Center વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય વાણિજ્ય, ઉદ્યોગ અને કાપડ મંત્રી પિયુષ ગોયલે હિમાચલ પ્રદેશના કુલ્લુ જિલ્લામાં 'વીવર્સ સર્વિસ એન્ડ ડિઝાઇન રિસોર્સ સેન્ટર'ની સ્થાપના કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
2. કેન્દ્ર રાજ્યના આકર્ષક હસ્તકલા ઉત્પાદનોને પ્રોત્સાહન આપવામાં મદદ કરશે અને આંતરરાષ્ટ્રીય બજારમાં આ ઉત્પાદનોની નિકાસ માટે વધુ સારું પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરશે.
3. હિમાચલ પ્રદેશના સુવર્ણ જયંતી વર્ષની ઉજવણી માટે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ 'સેવા ઓર સમરપન અભિયાન'ના ભાગરૂપે આ કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2 અને 3

9) ICRAના FY22 GDP વૃદ્ધિ અંદાજ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રેટિંગ એજન્સી ICRAએ નાણાકીય વર્ષ 2022 માટે ભારત માટે તેના વાસ્તવિક GDP વૃદ્ધિના અનુમાનમાં સુધારો કર્યો છે. તેનો GDP અંદાજ 8.5 ટકાથી બદલીને 9 ટકા કરવામાં આવ્યો છે.
2. નાણાકીય વર્ષ 22ના બીજા અને ત્રીજા ત્રિમાસિક ગાળામાં કૃષિ, વનીકરણ અને માછીમારીમાં GVA વૃદ્ધિની આગાહીને સુધારીને 3 ટકા (2 ટકાથી) કરવામાં આવી છે.
3. ICRAના જણાવ્યા અનુસાર મજબૂત ખરીફ પાક કૃષિ ક્ષેત્રના વપરાશની માંગને ટકાવી રાખશે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2 અને 3

10) વિદેશી વેપાર નીતિ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. વાણિજ્ય મંત્રી પિયુષ ગોયલના જણાવ્યા મુજબ, ભારતની વિદેશ વેપાર નીતિ (FTP) 6 મહિના માટે 31 માર્ચ, 2022 સુધી લંબાવવામાં આવશે.
2. વિદેશી વેપાર નીતિ તેના છેલ્લા એક્સટેન્શન પહેલા જ લંબાવવામાં આવી હતી જે 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ સમાપ્ત થાય છે.
3. કેન્દ્ર સરકારે 31 માર્ચ, 2020 ના રોજ વિદેશ વેપાર નીતિ 2015-20 ને એક વર્ષ માટે (31 માર્ચ, 2021 સુધી) લંબાવી હતી. બાદમાં તેને 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 સુધી લંબાવવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2 અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપ્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE® MAGIC

CURRENT AFFAIRS

3 MONTHS CURRENT AFFAIRS

NOW AVAILABLE

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, ભિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટૂ ઘી પોઈન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ

ICE® INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાઈ, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

ફ્વોડ દેશોની પ્રથમ વ્યક્તિગત બેઠક

- તાજેતરમાં અમેરિકામાં 'ફ્વોડ' નેતાઓની પ્રથમ રૂબરૂ બેઠક યોજાઈ હતી. આ બેઠક દરમિયાન વ્યૂહાત્મક ક્ષેત્રમાં ચીનની વધતી સૈન્ય હાજરી તેમજ જળવાયુ પરિવર્તન, કોવિડ-19 મહામારી અને ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રના પડકારો જેવા મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ઉલ્લેખનીય છે કે નવેમ્બર 2017માં ભારત, જાપાન, અમેરિકા અને ઓસ્ટ્રેલિયાએ ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં મહત્વપૂર્ણ દરિયાઈ માર્ગોને કોઈ પણ અસરથી મુક્ત રાખવા માટે નવી વ્યૂહરચના વિકસાવવા માટે લાંબા સમયથી પેન્ડિંગ ફ્વોડ સ્થાપવાની દરખાસ્તને આકાર આપ્યો હતો.
- ચીન લગભગ સમગ્ર વિવાદિત દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર પર દાવો કરે છે, જ્યારે તાઈવાન, ફિલિપાઈન્સ, બ્રુનેઈ, મલેશિયા અને વિયેતનામ પણ તેના કેટલાક ભાગોનો દાવો કરે છે.
- દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર પશ્ચિમ પેસિફિક મહાસાગરનો એક ભાગ છે.
- ઓસ્ટ્રેલિયા 2020માં ત્રિપક્ષીય ઈન્ડો-યુએસ-જાપાન મલબાર નૌકાદળની ક્વાયતમાં પણ સામેલ હતું, જે 2017માં ફ્વોડના પુનરુત્થાન પછીનું તેનું પ્રથમ સત્તાવાર જૂથ હતું.
- એક દાયકામાં ચાર દેશો વચ્ચે આ પ્રથમ સંયુક્ત સૈન્ય ક્વાયત પણ છે.
- માર્ચ 2021માં, ફ્વોડ નેતાઓએ વર્ચ્યુઅલ બેઠકમાં ભાગ લીધો હતો અને બાદમાં જૂથના મંતવ્યો અને ઉદ્દેશોની રૂપરેખા આપતું 'ધ સ્પિરિટ ઓફ ધ ફ્વોડ' શીર્ષક ધરાવતું સંયુક્ત નિવેદન બહાર પાડ્યું હતું.
- તાજેતરની બેઠક અગાઉ ઓસ્ટ્રેલિયા-યુકે-યુએસ (AUKUS)એ ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્ર માટે નવી ત્રિપક્ષીય સુરક્ષા ભાગીદારીની જાહેરાત કરી છે.

તાજેતરની ફ્વોડ સમિટની વિશેષતાઓ

- અફઘાનિસ્તાનમાં હાલની સ્થિતિ પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને દક્ષિણ એશિયામાં સહકાર ને મજબૂત કરવા સંમત થયા હતા.
- ફ્વોડ વેક્સિન પહેલ: આ પહેલ હેઠળ ફ્વોડ દેશોએ 'કોવેક્સ' (Covax) દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતી રસી ઉપરાંત વૈશ્વિક સ્તરે 1.2 અબજથી વધુ કોવિડ-19 રસી દાન કરવાનો સંકલ્પ કર્યો છે.

- બિલ્ડિંગ બેક હેલ્થ સિક્યોરિટી: બેઠક દરમિયાન વાયરલ જીનોમિક સર્વેલન્સમાં સુધારો કરવા અને વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનની ગ્લોબલ ઈન્ફ્લુએન્સા મોનિટરિંગ એન્ડ રિસ્પોન્સિસિસ્ટમ(GISRS)નું વિસ્તરણ કરવા અપીલ કરવામાં આવી હતી.
- ફ્વોડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર કોઓર્ડિનેશન ગ્રુપ: G-7 ગ્રુપે તાજેતરમાં 'બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ' (B3W) પહેલની જાહેરાત કરી છે.
- આ જ રીતે, ફ્વોડ જૂથ ફ્વોડ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સંકલન જૂથ મારફતે ગુણવત્તાયુક્ત મૂળભૂત માળખું સ્થાપિત કરશે અને ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે નવી તકો ઓળખશે.
- જળવાયુ પરિવર્તનને પહોંચી વળવું: આ સંદર્ભમાં, ફ્વોડ દેશોએ નીચેની સ્થાપનાની કલ્પના કરી છે:
 - ગ્રીન પોર્ટ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની તૈનાતી માટે ગ્રીન શિપિંગ નેટવર્ક.
 - સ્વચ્છ હાઈડ્રોજન ભાગીદારી અન્ય આંતરરાષ્ટ્રીયમાં હાલની દ્વિપક્ષીય અને બહુપક્ષીય હાઈડ્રોજન પહેલોનો લાભ લઈને સ્વચ્છ હાઈડ્રોજન તકનીકની કિંમત ઘટાડવા માટે.
- જળવાયુ પરિવર્તન માટે આબોહવા અનુકૂલન, સ્થિતિસ્થાપકતા અને તૈયારીમાં વધારો કરીને આબોહવાની મહત્વપૂર્ણ માહિતીની વહેંચણી અને આપત્તિઓ તરફ સ્થિતિસ્થાપક માળખામાં સુધારો કરીને.
- આ ઉપરાંત ફ્વોડ દેશો 'કોપ-26' (COP-26) દ્વારા મહત્વાકાંક્ષી NDCs (રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત યોગદાન)ને અપડેટ કરવાનો પ્રયાસ કરશે.
- ફ્વોડ ફેકેલોશિપ: ફ્વોડ ફેલોશિપ હેઠળ, યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં અગ્રણી STEM (સાયન્સ, ટેકનોલોજી એન્જિનિયરિંગ અને મેથેમેટિક્સ પ્રોગ્રામ્સ) ગ્રેજ્યુએટ યુનિવર્સિટીઓમાં માસ્ટર્સ અને ડોક્ટરેટની ડિગ્રી મેળવવા માટે દર વર્ષે દરેક ફ્વોડ દેશના 25 અને કુલ 100 વિદ્યાર્થીઓને પ્રાયોજિત કરવામાં આવશે.
- સેમિકન્ડક્ટર સપ્લાય ચેઇન ઈનિશિયેટિવ: તે ક્ષમતા માપવા, નબળાઈઓને ઓળખવા અને સેમિકન્ડક્ટર્સ અને તેમના મહત્વપૂર્ણ ઘટકો માટે સપ્લાય ચેઇન સુરક્ષાને મજબૂત કરવા માટે સંયુક્ત પહેલ કરશે.
- આ પહેલ એ સુનિશ્ચિત કરવામાં મદદ કરશે કે ફ્વોડ ભાગીદારો વૈવિધ્યસભર અને સ્પર્ધાત્મક બજારને ટેકો આપે છે જે વૈશ્વિક સ્તરે ડિજિટલ અર્થતંત્રો માટે જરૂરી સલામત અને મહત્વપૂર્ણ તકનીકો બનાવે છે.
- મહત્વપૂર્ણ અને ઉભરતી તકનીકો: 5G જમાવટ શરૂ કરવાની જાહેરાત અને સિન્થેટિક બાયોલોજી, જીનોમ સિક્વેન્સિંગ અને બાયો-કન્સ્ટ્રક્શન સહિત અદ્યતન બાયોટેકનોલોજીમાં વલણો પર નજર રાખવાની હાકલ.

- > ક્વાડ સિનિયર સાયબર ગ્રુપ: આ જૂથ સામાન્ય સાયબર ધોરણો, સુરક્ષિત સોફ્ટવેરનો વિકાસ, કાર્યબળ અને પ્રતિભાનું નિર્માણ; સુરક્ષિત અને વિશ્વસનીય ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરની સ્કેલેબિલિટી અને સાયબર સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન જેવા ઉદ્દેશોને પૂર્ણ કરવા માટે બનાવવામાં આવશે.
- > સેટેલાઈટ ડેટા શેરિંગ: ક્વાડ પ્રથમ વખત નવા કાર્યકારી જૂથ સાથે અવકાશ સહયોગ શરૂ કરશે.
- > તેના અનુસંધાનમાં, ક્વાડ દેશો પૃથ્વી નિરીક્ષણ ઉપગ્રહ ડેટાના આદાનપ્રદાન અને આબોહવા પરિવર્તનના જોખમો અને મહાસાગરો અને દરિયાઈ સંસાધનોના ટકાઉ ઉપયોગ પર વિશ્લેષણ માટે ચર્ચા શરૂ કરશે.

આગળનો રસ્તો

- > સ્પષ્ટ વિઝનની જરૂર: ક્વાડ રાષ્ટ્રોએ તમામના આર્થિક અને સુરક્ષા હિતોને આગળ વધારવાના ઉદ્દેશસાથે એક વ્યાપક માળખામાં ભારત-પેસિફિક વિઝનને વધુ સારી રીતે સમજવાની જરૂર છે.
- > તે દરિયાકાંઠાના રાજ્યોને ખાતરી આપશે કે ક્વાડ પ્રાદેશિક લાભનું પરિબળ હશે અને ચીનના આરોપમાં કોઈ સત્ય નથી કે તે એક પ્રકારનું લશ્કરી જોડાણ છે.
- > ક્વાડ ગ્રોથ: ભારત-પ્રશાંતમાં ભારતના બીજા ઘણા ભાગીદારો છે, તેથી ઈન્ડોનેશિયા, સિંગાપોર જેવા દેશોએ ભારતને ભવિષ્યમાં જોડાવા આમંત્રણ આપવું જોઈએ.

ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય બેઠક

- > તાજેતરમાં જ ભારતના વડા પ્રધાને અમેરિકાના નવા ચૂંટાયેલા રાષ્ટ્રપતિ સાથેની તેમની પ્રથમ બેઠકમાં ભાગ લીધો હતો.
- > બંને નેતાઓએ કોવિડ-19 મહામારી, જળવાયુ પરિવર્તન અને આર્થિક સહકારનો સામનો કરવા સહિત અનેક પ્રાથમિકતાના મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરી હતી.
- > આ પહેલા ભારતની મુલાકાત દરમિયાન અમેરિકાના વિદેશ મંત્રીએ કહ્યું હતું કે, 21મી સદીને આકાર આપવામાં ભારત અને અમેરિકાની પ્રવૃત્તિઓ મહત્વપૂર્ણ સાબિત થશે.

બેઠકના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > સામાન્ય હિતના વિવિધ વૈશ્વિક મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી જેમાં ઈન્ડો-યુએસ વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીને મજબૂત કરવી અને લોકશાહી, અફઘાનિસ્તાન અને ઈન્ડો-પેસિફિક ક્ષેત્રને જોખમો સામેલ છે.
- > અફઘાનિસ્તાનમાં પાકિસ્તાનની ભૂમિકા પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી અને તે સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું કે વિકાસને વધુ 'કાળજીપૂર્વક દેખરેખ' ની જરૂર છે.

- > બંને પક્ષોએ આતંકવાદી પ્રોક્સીના કોઈપણ ઉપયોગની નિંદા કરી હતી અને આતંકવાદી જૂથોને લશ્કરી અથવા નાણાકીય સહાય આપવાનો ઈનકાર કરવાનો આગ્રહ રાખ્યો હતો જેનો ઉપયોગ આતંકવાદી હુમલાની યોજના બનાવવા માટે થઈ શકે છે.
- > તેમણે તાલિબાનને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર 'ઠરાવ 2593'ની પ્રતિબદ્ધતાઓનું પાલન કરવા હાકલ કરી હતી.
- > બંને પક્ષોએ સ્વીકાર્યું હતું કે જયારે ભારત કોવિડ-19 સંક્રમણમાંથી પસાર થઈ રહ્યું હતું ત્યારે યુએસ સરકાર, અમેરિકા સ્થિત કંપનીઓ અને ભારતીય ડાયસ્પોરા ખૂબ મદદરૂપ થયા હતા.
- > ભારતવેક્સિન મૈત્રી પ્રોગ્રામ હેઠળ 2021ના ચોથા ત્રિમાસિક ગાળામાં વધારાની કોવિડ-19 રસીઓની નિકાસ ફરી શરૂ કરશે અને 'COVAX' વૈશ્વિક પૂલ પ્રત્યેની તેની પ્રતિબદ્ધતાને પૂર્ણ કરશે.
- > ભારતે અમેરિકામાં ભારતીય સમુદાય સાથે સંબંધિત અનેક મુદ્દાઓ ઉઠાવ્યા હતા, જેમાં ભારતીય વ્યાવસાયિકો અને H-1B વિઝાની એક્સેસનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત-અમેરિકા સંબંધો

પરિચય:

- > ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય સંબંધો સહિયારા લોકશાહી મૂલ્યો અને દ્વિપક્ષીય, પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક હિતોના વધતા સમન્વય પર આધારિત 'વૈશ્વિક વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી' તરીકે વિકસિત થયા છે.
- > 2015માં બંને દેશોએ દિલ્હી મિત્રતાની ઘોષણાની જાહેરાત કરી હતી અને એશિયા-પેસિફિક અને હિંદ મહાસાગર કારણ માટે સંયુક્ત વ્યૂહાત્મક વિઝન અપનાવ્યું હતું.
- નાગરિક-પરમાણુ સમજૂતી:
 - > દ્વિપક્ષીય નાગરિક પરમાણુ સહકાર સમજૂતી પર ઓક્ટોબર 2008માં હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- ઉર્જા અને આબોહવા પરિવર્તન:
 - > PACE(સ્વચ્છ ઉર્જાને આગળ વધારવા માટે ભાગીદારી) હેઠળ પ્રાથમિકતાની પહેલ તરીકે, યુએસ ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ એનર્જી (DOE) અને ભારત સરકારે સ્વચ્છ ઉર્જા સંશોધન અને વિકાસ (JCERDC) માટે સંયુક્ત કેન્દ્રની સ્થાપના કરી છે, જે સ્વચ્છ ઉર્જા નવીનતાઓને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ભારત અને અમેરિકાના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા ડિઝાઇન કરવામાં આવી છે.
 - > લીડર્સ ક્લાઈમેટ સમિટ 2021માં ભારત-અમેરિકા સ્વચ્છ ઉર્જા એજન્ડા 2030 ભાગીદારી શરૂ કરવામાં આવી હતી.

■ સંરક્ષણ સમજૂતી:

- > 2005માં 'ન્યૂ ફ્રેમવર્ક ફોર ઈન્ડિયા-યુએસ ડિકેન્સ રિલેશન્સ' પર હસ્તાક્ષર સાથે સંરક્ષણ સંબંધો ભારત-અમેરિકા વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીના મુખ્ય સ્તંભ તરીકે ઉભરી આવ્યા છે, જેને 2015માં 10 વર્ષ માટે વધુ અપડેટ કરવામાં આવ્યા હતા.
- > ભારત અને અમેરિકાએ વર્ષોથી મહત્વપૂર્ણ સંરક્ષણ કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે અને ફ્લોડ્સ (ભારત, યુએસએ, જાપાન અને ઓસ્ટ્રેલિયા)ના ચાર દેશના જોડાણને પણ ઔપચારિક સ્વરૂપ આપ્યું છે.
- > આ જોડાણને ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ચીન સામેના મહત્વપૂર્ણ પ્રતિકાર તરીકે જોવામાં આવે છે.
- > નવેમ્બર 2020માં મલબાર ક્વાયત ભારત-અમેરિકા વ્યૂહાત્મક સંબંધોમાં એક ઉચ્ચ બિંદુને સ્પર્શી ગઈ હતી, જે 13 વર્ષમાં પહેલી વાર છે જ્યારે ફ્લોડના ચારેય દેશો એક સાથે ચીનનો પ્રતિકાર કરી રહ્યા છે.
- > ભારતને હવે આફ્રિકાના જિબુતીથી પેસિફિકમાં ગુઆમ સુધી અમેરિકાના અડાઓ સુધી પહોંચે છે. તે યુ.એસ. સંરક્ષણ ક્ષેત્રમાં ઉપયોગમાં લેવાતી અદ્યતન સંદેશાવ્યવહાર તકનીકનો પણ ઉપયોગ કરી શકે છે.
- > ભારત અને અમેરિકા પાસે ચાર મૂળભૂત સંરક્ષણ સમજૂતીઓ છે:
- > જિયોસ્પેશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ (BECA) માટે મૂળભૂત આદાનપ્રદાન અને સહકાર સમજૂતી.
- > લશ્કરી માહિતી સમજૂતી પર જનરલ સિક્યોરિટી (GSOMIA).
- > લોજિસ્ટિક્સ એક્સચેન્જ મેમોરેન્ડમ ઓફ એગ્રીમેન્ટ (LEMOA).
- > સંદેશાવ્યવહાર સુસંગતતા અને સુરક્ષા સમજૂતી (COMCASA).
- > 2010માં આતંકવાદનો સામનો કરવા, માહિતીની વહેંચણી અને વિસ્તરણ ક્ષમતા નિર્માણ સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ભારત-અમેરિકા આતંકવાદ વિરોધી સહકાર પહેલ પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- > નવેમ્બર 2019માં ટ્રાઈ-સર્વિસ ક્વાયત - ટાઈગર ટ્રાયમ્ફનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > દ્વિપક્ષીય અને પ્રાદેશિક ક્વાયતોમાં સામેલ છે: યુદ્ધ ક્વાયતો (સૈન્ય); વજ પ્રહાર (વિશેષબળ); રિમપેક; રેડ ફ્લેગ.

■ વ્યવસાય:

- > અમેરિકા ભારતનો બીજો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે અને ભારતની ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓની નિકાસ માટેનું મુખ્ય સ્થળ છે.
- > અમેરિકાએ વર્ષ 2020-21 દરમિયાન ભારતમાં FDIના બીજા સૌથી મોટા સ્ત્રોત તરીકે મોરેશિયસને પાછળ રાખી લીધું હતું.

- > અગાઉની અમેરિકન સરકારે ભારતની વિશેષ વેપાર પરિસ્થિતિ (GSP નિકાસી) નાબૂદ કરી હતી અને અનેક પ્રતિબંધો લાદ્યા હતા, ભારતે 28 અમેરિકન ઉત્પાદનો પર પણ પ્રતિબંધો લાદ્યા હતા.
- > વર્તમાન યુ.એસ. સરકારે અગાઉની સરકાર દ્વારા લાદવામાં આવેલા તમામ પ્રતિબંધો હટાવવાની મંજૂરી આપી છે.

■ વિજ્ઞાન તકનીક:

- > ISRO અને નાસા પૃથ્વી નિરીક્ષણ માટે NASA-ISRO સિન્થેટિક અપર્યર રડાર (NISAR) નામનો સંયુક્ત માઈક્રોવેવ રિમોટ સેન્સિંગ સેટેલાઈટ સ્થાપવા માટે સાથે મળીને કામ કરી રહ્યા છે.
- > ભારતીય ડાયસ્પોરા:
- > અમેરિકાના તમામ વિસ્તારોમાં ભારતીય પરપ્રાંતિયોની હાજરી વધી રહી છે. ઉદાહરણ તરીકે, અમેરિકાના વર્તમાન ઉપરાષ્ટ્રપતિ (કમલા હેરિસ) ભારત સાથે ગાઢ રીતે સંકળાયેલા છે.

આગળનો રસ્તો

- > અમેરિકા સાથે ભારતની ભાગીદારી બદલવા માટે એક પ્લેટફોર્મ બનાવવામાં આવ્યું છે. અફઘાનિસ્તાન ભારત અને અમેરિકા બંને માટે ચિંતાનું મુખ્ય ક્ષેત્ર બની રહ્યું છે અને બંને પક્ષો હવે ચીનના ઉદય અને દાવાથી પ્રેરિત ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ઉભરી રહેલા મોટા પડકારો પર ધ્યાન આપી રહ્યા છે.
- > ખાસ કરીને બંને દેશોમાં ચીન વિરોધી ભાવના વધી હોવાથી દેશો વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપારને પ્રોત્સાહન આપવાની ઊંચી સંભાવના છે.

ઘટાલીએ ભારતની કોવિશિલ્ડ રસીને માન્યતા આપી

- > ઈટાલીએ 24 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ કોરોનાવાયરસ સામેની કોવિશિલ્ડ રસીને માન્યતા આપી છે.
- > કોરોનોવાયરસ સામેની કોવિશિલ્ડ રસી સંયુક્ત પણે ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટી અને એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી, જ્યારે તેનું ઉત્પાદન સીરમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- > ઈટાલી દ્વારા આ માન્યતા સાથે, જે ભારતીયોએ કોવિકશિલ્ડ રસીનું ઈન્જેક્શન લીધું છે તેઓ હવે ઈટાલિયન ગ્રીન પાસ મેળવવા માટે પાત્ર બનશે.

આરોગ્ય મંત્રીએ ઈટાલીની મુલાકાત લીધી

- > આરોગ્ય પ્રધાન મનસુખ માંડવિયા G20 આરોગ્ય પ્રધાનોની બેઠક માટે ઈટાલીના રોમની મુલાકાતે હતા. તેમણે 6 સપ્ટેમ્બરે ઈટાલિયન આરોગ્ય પ્રધાન સાથે વાતચીત કરી હતી. બેઠક દરમિયાન તેમણે અન્ય મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરી હતી, તેમજ રસી આપવામાં આવેલા ભારતીય વિદ્યાર્થીઓ માટે મુસાફરીને પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું.

કોવિડને કયા દેશોએ માન્યતા આપી છે?

- અત્યાર સુધીમાં યુરોપિયન યુનિયન (EU)ના 16 દેશોએ ભારતની કોવિડ રસીને માન્યતા આપી છે. આ માન્યતાથી નાગરિકો માટે યુરોપિયન યુનિયનના ડિજિટલ કોવિડ સર્ટિફિકેટ અથવા 'ગ્રીન પાસ'નો લાભ લેવાનું સરળ બનશે. ઈટાલી ઉપરાંત સ્વિત્ઝર્લેન્ડ, ઓસ્ટ્રિયા, આઈસલેન્ડ, બલ્ગેરિયા, ફિનલેન્ડ, ગ્રીસ, જર્મની, લાટવિયા, હંગેરી, આયર્લેન્ડ, સ્લોવેનિયા, નેધરલેન્ડ્સ, સ્પેન, સ્વીડન, એસ્ટોનિયાએ આ રસી ને માન્યતા આપી છે.

ગ્રીન પાસ

- ગ્રીન પાસ કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે મુક્ત અવરજવરને સરળ બનાવવાનું છે. તે પાસ વ્યક્તિઓને યુરોપિયન યુનિયનના પ્રદેશમાં મુસાફરી પ્રતિબંધોમાંથી મુક્તિ આપે છે. યુરોપિયન યુનિયને 27 સભ્ય દેશોને તેમની માન્ય યાદીમાં કઈ રસીઓ શામેલ કરવા માંગે છે તે નક્કી કરવાની સ્વતંત્રતા આપી હતી.

સ્વિત્ઝર્લેન્ડે સમલૈંગિક લગ્નને કાયદેસર બનાવ્યું

- સ્વિત્ઝર્લેન્ડના મતદારોએ 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ સમલૈંગિક લગ્નને કાયદેસર બનાવવાનું નક્કી કર્યું હતું. આમ, તે સ્વિત્ઝર્લેન્ડને પશ્ચિમ યુરોપના છેલ્લા દેશોમાંનો એક બનાવે છે.
- તમામ યુગલો માટે લગ્નનો વિકલ્પ ખોલવા ઉપરાંત સરકારે સ્વિત્ઝર્લેન્ડના લગ્ન કાયદામાં સુધારાને પણ મંજૂરી આપી હતી જે મતદારો માટે જનમત સંગ્રહમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- આ કાયદો સમલૈંગિક યુગલોને બાળકોને દત્તક લેવા માટે શુક્રાણું બેન્ક (sperm banks) તેમજ સમલૈંગિક યુગલોની એક્સેસ રાખવાની મંજૂરી આપે છે.
- આ સુધારેલા કાયદા હેઠળ સમલૈંગિક યુગલો સિવિલ વેડિંગ કરી શકશે. તેમને વિજાતીય યુગલો જેવા જ સંસ્થાકીય અને કાનૂની અધિકારો આપવામાં આવશે.
- જનમત સંગ્રહ દ્વારા કાયદાને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- 64.1 ટકા મતદારોએ કાયદામાં ફેરફાર સ્વીકાર્યો હતો. શહેરી અને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં પણ તેને મજબૂત ટેકો મળ્યો હતો.

પૃષ્ઠભૂમિ

- ફેડરલ સરકારે 2020માં લગ્ન કાયદાઓને મંજૂરી આપી દીધી છે અને આ જ રીતે સંસદે પણ તમામ યુગલોને સમાન અધિકાર આપ્યા હતા અને તેમને મંજૂરી આપી હતી.

સ્વિત્ઝર્લેન્ડમાં સમલૈંગિક યુગલો

- સ્વિત્ઝર્લેન્ડમાં સમલૈંગિક યુગલો 2007થી નાગરિક ભાગીદારીમાં પ્રવેશ કરી શક્યા છે. તે તેમને કેટલાક કાનૂની અધિકારો આપે છે. જોકે, તે લગ્ન બરાબર નથી.

એક એવો દેશ જે સમલૈંગિક લગ્નને મંજૂરી આપતો નથી

- ઈટાલી પશ્ચિમ યુરોપનો એકમાત્ર એવો દેશ છે જે સમલૈંગિક યુગલો વચ્ચે લગ્ન કરવાની મંજૂરી આપતો નથી.

ચીનની એવરગ્રાંડે ભ્રમણ કટોકટી

- તાજેતરમાં જ વિશ્વના સૌથી દેવાદાર મિલકત વિકાસકર્તા ચીન એવરગ્રાંડે ગ્રુપની દેવાની કટોકટીને કારણે સમાચારમાં હતું.
- રૂશિ એડ્વાન્સ ઈસ્ટિટ્યુટ ઓફ ફાઈનાન્સ મુજબ, શેનઝેન શહેરમાં કો-ડોમિનિયમના ભાવ હવે સરેરાશ વાર્ષિક આવક કરતા 57 ગણા અને બેઈજિંગની આવક કરતા 55 ગણા વધારે છે.
- ચાઈનામાં કિંમતો 1990માં જાપાનની બબલ ઇકોનોમી કરતા ઘણી વધારે છે, જ્યારે ટોક્યો કો-ડોમિનિયમ સરેરાશ વાર્ષિક આવકના 18 ગણા હતા.
- મકાનો સામાન્ય માણસની પહોંચની બહાર છે, જ્યારે રોકાણકારોને ડર છે કે રાષ્ટ્રપતિ શી જિનપિંગ બબલને ઠંડુ કરવા માટે પગલાં લઈ શકે છે, ખાસ કરીને તેમના 'સામાન્ય સમૃદ્ધિ અભિયાન' ના પ્રકાશમાં, જે એક સમાન અર્થતંત્રની કલ્પના કરે છે જેમાં વિકાસનું ફળ વ્યાપકપણે વહેંચાયેલું છે.

ચિંતા

- આવી હલનચલન પરપોટાના પંચર થવાનું અને નીચે તરફ સર્પાકાર થવાનું જોખમ વધારે છે, જે નરમ-ઉતરાણ અનિવાર્ય બનાવે છે. જો આ સ્થિતિ ખોટી રીતે સંભાળવામાં આવે; આ ચીનને આર્થિક મંદી તરફ ધકેલી શકે છે.

સામાન્ય સમૃદ્ધિ અભિયાન

- ઓગસ્ટ 2021 માં, ચીને 'સહિયારી સમૃદ્ધિ' થીમ પર રાજકીય અભિયાન શરૂ કર્યું. તેનો ઉદ્દેશ ચીનમાં અસમાનતાનો સામનો કરવાનો છે. ચીનમાં અસમાનતાનું મુખ્ય તત્વ એ સંપત્તિ છે જે શ્રીમંતો રિયલ એસ્ટેટ સહકાર દ્વારા કમાય છે.

DFC અને USAID એ ભારત માટે \$ 55 મિલિયન ગેરંટી પ્રોગ્રામની જાહેરાત કરી

- > યુએસ ઇન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન (DFC) અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એજન્સી ફોર ઇન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ (USAID) એ સંયુક્ત રીતે ભારતમાં \$ 55 મિલિયનની ક્રેડિટ ગેરંટી પ્રોગ્રામને સ્પોન્સર કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. આ જાહેરાત 24 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ કરવામાં આવી હતી.
- > આ ક્રેડિટ ગેરંટી પ્રોગ્રામ કોવિડ -19 ની આર્થિક અસરને ઉકેલવા માંગે છે.
- > આ કાર્યક્રમ ખેડૂત ઉત્પાદક સંસ્થાઓ, કૃષિ-ટેક કંપનીઓ અને કૃષિ ક્ષેત્ર માટે સ્વચ્છ ઉર્જા ઉકેલો સાથે સંકળાયેલી કંપનીઓને લોનનું સમર્થન કરશે.

તકનીકી આધાર

- > આ નાણાકીય સહાય રાખો ફાઉન્ડેશનના નેતૃત્વ હેઠળની તકનીકી સહાયથી પૂરી થશે. ટેક્નિકલ સપોર્ટ બિઝનેસ મેનેજમેન્ટના ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે અને બજારો સાથે મજબૂત જોડાણ બનાવવામાં મદદ કરશે.

શાહુકાર

- > ભારતમાં ખેડૂત ઉત્પાદક સંસ્થાઓને લોન ત્રણ ધિરાણકર્તા સમુદાયો ફાઇનાન્સિયલ, અવંતી ફાઇનાન્સ અને માનવ દ્વારા આપવામાં આવશે.

આ પહેલ શા માટે શરૂ કરવામાં આવી?

- > આ પહેલ એટલા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી કારણ કે USAID માને છે કે ખેડૂતોને સ્વચ્છ અને સસ્તું ટેકનોલોજીની એક્સેસ પૂરી પાડવાથી સમુદાયની આજીવિકા અને આબોહવાની સ્થિતિસ્થાપકતામાં સુધારો થશે. સ્વચ્છ તકનીકીઓ કૃષિ માંગને પહોંચી વળવા, ખોરાકની અસુરક્ષાને ઉકેલવા તેમજ પોષણના પરિણામોને સુધારવા માટે એક ટકાઉ વિકલ્પ પૂરો પાડે છે. આ સહાયક પહેલ નબળા ખેતી સમુદાયોની આરોગ્ય અને આર્થિક જરૂરિયાતોને સંબોધશે.

યુએન જનરલ એસેમ્બલીમાં પ્રધાનમંત્રીનું ભાષણ

- > તાજેતરમાં ભારતના પ્રધાનમંત્રીએ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા (સંયુક્ત United Nations General Assembly- UNGA)ના 76માં સત્રને સંબોધન કર્યું હતું.

- > આ વર્ષ માટે UNGAની થીમ 'કોવિડ-19માંથી સાજા થવાની આશા દ્વારા લવચીક વલણોનું નિર્માણ, કાયમી પુનર્નિર્માણ, ગ્રહની જરૂરિયાતોને પ્રતિસાદ આપવો, લોકોના અધિકારોનું સન્માન કરવું અને સંયુક્ત રાષ્ટ્રને પુનજીવિત કરવું' છે.
- > પ્રધાનમંત્રીએ કોવિડ-19 મહામારી, આતંકવાદનો ખતરો, જળવાયુ પરિવર્તનનો સામનો કરવા માટે ભારતની કાર્યવાહી અને મહાસાગરોમાં નેવિગેશનની સ્વતંત્રતાની સુરક્ષાની જરૂરિયાત જેવા મુદ્દાઓ પર વાત કરી હતી.

Back to basics : સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા

- > જનરલ એસેમ્બલી સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. તે ચર્ચાવિચારણા, નીતિ નિર્માણ જેવી પ્રવૃત્તિઓ માટે જવાબદાર છે.
- > જનરલ એસેમ્બલી સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ 193 સભ્ય દેશોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, જે તેને સાર્વત્રિક પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતી સંયુક્ત રાષ્ટ્રની એકમાત્ર સંસ્થા બનાવે છે.
- > દર વર્ષે સપ્ટેમ્બરમાં યુએનના સભ્યોની વાર્ષિક સામાન્ય સભા ન્યૂયોર્કની સામાન્ય સભામાં યોજાય છે અને સામાન્ય ચર્ચા થાય છે અને ઘણા રાષ્ટ્રો મુખ્યત્વે ભાગ લે છે.
- > સામાન્ય સભામાં શાંતિ અને સુરક્ષા, નવા સભ્યોના પ્રવેશ અને અંદાજપત્રીય બાબતો જેવા મહત્વપૂર્ણ પ્રશ્નો અંગેના નિર્ણયો માટે બે તૃતીયાંશ બહુમતી જરૂરી છે.
- > અન્ય પ્રશ્નો પર, નિર્ણયો સાદી બહુમતીથી લેવામાં આવે છે.
- > સામાન્ય સભાના પ્રમુખની ચૂંટણી દર વર્ષે સામાન્ય સભા એક વર્ષની મુદત માટે થાય છે.
- > માલદીવના વિદેશ પ્રધાન અબ્દુલ્લા શાહિદ વર્ષ 2021-22 માટે UNGAના 76માં સત્ર માટે અધ્યક્ષ તરીકે ચૂંટાયા છે.
- > UNGA એ એન્ટોનિયો ગુટેરેસને 1 જાન્યુઆરી, 2022થી શરૂ થઈને 31 ડિસેમ્બર, 2026ના રોજ સમાપ્ત થનારી બીજી ટર્મ માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના નવમા મહાસચિવ (UNSG) તરીકે નિમણૂક કરી છે.

આતંકવાદનો ખતરો

- > વિશ્વ પ્રતિગામી વિચારસરણી અને ઉગ્રવાદના વધતા જોખમનો સામનો કરી રહ્યું છે અને ઘણા દેશો 'આતંકવાદનો રાજકીય સાધન તરીકે ઉપયોગ કરી રહ્યા છે'.
- > તેમણે UNSC ઠરાવ 2593નું પાલન કરવા પર પણ ભાર મૂક્યો હતો.
- > ઠરાવમાં એવી માંગ કરવામાં આવી છે કે અફઘાન પ્રદેશનો ઉપયોગ કોઈ પણ દેશમાં આતંકવાદીઓને ધમકી આપવા, હુમલો કરવા, બંદર આપવા અને તાલીમ આપવા માટે ન થવો જોઈએ.

ભારતનું મહત્વ

- આજે વિશ્વની દરેક છટ્ટી વ્યક્તિ ભારતીય છે. આમ જ્યારે ભારતીયો પ્રગતિ કરે છે ત્યારે વિશ્વનો વિકાસ પણ વેગ પકડે છે.
- તેમણે ભારતને 'લોકતંત્રની જનની' માન્યું હતું અને લોકતંત્ર દ્વારા ઘણી સામાજિક-આર્થિક સમસ્યાઓ હલ થઈ શકે છે.

ભારતનું વિકાસલક્ષી મોડેલ

- ભારતના વિકાસ મોડેલમાં દીન દયાળ ઉપાધ્યાયના સંકલિત માનવતાવાદને ટાંકીને સર્વસમાવેશક, સર્વવ્યાપક અને સાર્વત્રિક અભિગમની કલ્પના કરવામાં આવી છે. ઉદાહરણ તરીકે:
- યુનિફાઇડ પેમેન્ટ ઇન્ટરફેસ (UP) અને જનધન એકાઉન્ટ્સે નાણાકીય સમાવેશમાં વધારો કર્યો છે.
- પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજનાએ હોસ્પિટલોમાં 500 મિલિયનથી વધુ લોકોને મફત સારવાર પૂરી પાડી છે અને તેમને ગુણવત્તાયુક્ત આરોગ્ય સેવાઓની સુવિધા પૂરી પાડી છે.
- પીએમ આવાસ યોજના હેઠળ બેઘર પરિવારો માટે લગભગ 3 કરોડ મકાનોનું નિર્માણ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- જળ જીવન મિશનમાં એ સુનિશ્ચિત કરવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે કે પાઈપ દ્વારા સ્વચ્છ પાણી 170 મિલિયનથી વધુ ઘરોમાં પહોંચે.
- કોવિડ-19નો સામનો કરવો: ભારતે વિશ્વની પ્રથમ DNA રસી વિકસાવી છે. તે 12 વર્ષથી વધુ વયના કોઈપણ વ્યક્તિને લાગુ કરી શકાય છે.
- mRNA રસી વિકાસના અંતિમ તબક્કામાં છે.
- ભારતીય વૈજ્ઞાનિકો કોવિડ-19ની નોઝલ વેક્સિન (Nasal Vaccine) પણ વિકસાવી રહ્યા છે.

અર્થતંત્ર અને ઇકોલોજિકલ સંતુલન

- ભારત 450 ગીગાવોટ નવીનીકરણીય ઊર્જાના લક્ષ્યાંક તરફ આગળ વધી રહ્યું છે.
- સાથે જ ભારત વિશ્વનું સૌથી મોટું ગ્રીન હાઈડ્રોજન (Green Hydrogen) હબ બનવાની તૈયારીમાં છે.
- નેવિગેશનની સ્વતંત્રતા સુનિશ્ચિત કરવી: ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ચીનના વિસ્તરણવાદ પર પ્રકાશ પાડતા પ્રધાનમંત્રીએ કહ્યું હતું કે, મહાસાગરો આંતરરાષ્ટ્રીય વેપારની જીવાદોરી છે અને તેને વિસ્તરણ અને બહિષ્કારની રેસથી સુરક્ષિત રાખવું જોઈએ.
- આ સંદર્ભમાં ભારતની અધ્યક્ષતા દરમિયાન સુરક્ષા પરિષદમાં થયેલી વ્યાપક સર્વસંમતિ વિશ્વને દરિયાઈ સુરક્ષા માટે આગળ વધવાનો માર્ગ બતાવે છે.

ભારત દુબઈનો બીજો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર બન્યો

- ચીન બાદ ભારત દુબઈના બીજા સૌથી મોટા વેપારી ભાગીદાર તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.
- દુબઈ સરકારના નિવેદન મુજબ દુબઈમાં 2021ના પહેલા ભાગમાં (પ્રથમ ભાગમાં) ચીન સાથે 86.7 અબજ દિરહામ વેપાર થયો હતો. ત્યારબાદ ભારત અને અમેરિકા અનુક્રમે બીજા અને ત્રીજા ક્રમે છે.
- ભારત સાથેનો વેપાર વર્ષ દર વર્ષે 74.5 ટકા વધીને 2021માં 67.1 અબજ દિરહામ થયો છે જે 2020ના પ્રથમ ભાગમાં 38.5 અબજ દિરહામ હતો.
- ચીને વાર્ષિક ધોરણે 30.7 ટકાની વૃદ્ધિ નોંધાવી હતી. તે 2021માં દુબઈ સાથે કુલ 66.3 અબજ દિરહામ હિસ્સેદારી દિરહામ કરે છે.
- 2021માં H1, અમેરિકાએ દુબઈ સાથે 32 અબજ દિરહામનો વેપાર કર્યો હતો. આ રકમ વર્ષ 2020માં 31.7 અબજ દિરહામથી વાર્ષિક ધોરણે 1 ટકા વધી છે.
- સાઉદી અરેબિયાને 30.5 અબજ દિરહામની વેપાર કિંમત સાથે ચોથા ક્રમે મૂકવામાં આવ્યું હતું. 2020ના પ્રથમ ત્રિમાસિક ગાળાની સામે તેમાં 26 ટકાનો વધારો થયો છે.

વ્યવસાયિક ભાગીદારોનો કુલ હિસ્સો

- વર્ષ 2021ના પ્રથમ ભાગમાં પાંચ સૌથી મોટા વેપારી ભાગીદારોનો કુલ હિસ્સો 241.21 અબજ દિરહામ હતો, જ્યારે 2020ના પ્રથમ ભાગમાં 185.06 અબજ દિરહામ હતા. તેમાં 30.34 ટકાનો વધારો થયો છે.

વેપારની સૂચિમાં કઈ વસ્તુઓ ટોચ પર છે?

- દુબઈના H1 બાહ્ય વેપારમાં માલની યાદીમાં સોનું ટોચ પર છે, જે 138.8 અબજ દિરહામ છે. આ દુબઈ વેપારનો 19.2 ટકા છે. સોના પછી ટેલિકોમ આવે છે જે કુલ વેપારના 13 ટકા છે. આ પછી હીરા, ઝવેરાત અને વાહનનો વેપાર થાય છે.

ભારત-યુએસ આરોગ્ય સંવાદ 2021

- ચોથી ભારત-યુએસ હેલ્થ ડાયલોગ 2021 નું ઉદ્ઘાટન 27 સપ્ટેમ્બરના રોજ થયું હતું, 2021 માં આ સત્રનું આયોજન ભારત દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- આ સત્ર દરમિયાન, કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ રાજ્ય મંત્રી, ભારતી પ્રવીણ પવારે COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન ભારત અને યુએસ વચ્ચે પરસ્પર એકતા અને ટેકો વ્યક્ત કર્યો હતો.

- > ભારત-યુએસ હેલ્થ ડાયલોગ એ બે દિવસીય સંવાદ પ્લેટફોર્મ છે જે આરોગ્ય ક્ષેત્રે બંને દેશો વચ્ચે ચાલી રહેલા અનેક સહયોગ પર ચર્ચા કરે છે.
- > તે 28 સપ્ટેમ્બરના રોજ સમાપ્ત થશે.

સત્રની કાર્યસૂચિ

- > ચોથા સત્રમાં નીચેના મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવશે:
- > રોગચાળાના સંશોધન અને સર્વેલન્સને મજબૂત બનાવવું
- > રસી વિકાસ
- > ઝૂનોટિક અને વેક્ટર દ્વારા જન્મેલા રોગો
- > આરોગ્ય પ્રણાલીઓ અને આરોગ્ય નીતિઓ
- > આરોગ્યમાં ભારત-યુએસ સહયોગ
- > આ સત્રમાં કેન્દ્રીય મંત્રીએ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, થેરાપ્યુટિક્સ અને વેક્સિન ડેવલપમેન્ટના સંદર્ભમાં સંશોધન અને વિકાસમાં ભારત અને અમેરિકા જે રીતે સહકાર વધારી રહ્યા છે તેની પ્રશંસા કરી હતી.
- > તેઓએ મેન્ટલ હેલ્થ પર 2020 માં હસ્તાક્ષર કરેલા MoUને માન્યતા આપી અને આરોગ્ય ક્ષેત્રે વધેલા સહકાર અને દ્વિપક્ષીય સંબંધોને સ્વીકાર્યા.
- > તેમના મતે, આ ઉભરતા વિસ્તારોને સારી રીતે રચાયેલ અને માન્ય વૈજ્ઞાનિક અભિગમો પર આધાર રાખીને ચેપી રોગોને રોકવા અને નિયંત્રિત કરવા માટે ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.

ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે MOU

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય અને યુએસ આરોગ્ય અને માનવ સેવા વિભાગ વચ્ચેની આ બેઠકમાં આરોગ્ય ક્ષેત્રે અન્ય એક MoUને અંતિમ રૂપ આપવામાં આવ્યું હતું. આ MoU હેઠળ, સહકારના મુખ્ય ક્ષેત્રો આરોગ્ય સુરક્ષા અને સલામતી, ચેપી રોગો અને બિન-સંચાર રોગો; આરોગ્ય નીતિ અને આરોગ્ય પ્રણાલીઓ સામેલ છે.

મેનિન્જાઈટિસને દૂર કરવા માટે વૈશ્વિક રોડમેપ: WHO

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (World Health Organization -WHO)એ મેનિન્જાઈટિસને નાબૂદ કરવા માટે પ્રથમ વૈશ્વિક વ્યૂહરચના રજૂ કરી છે - '2030 સુધીમાં મેનિન્જાઈટિસને હરાવવા માટે વૈશ્વિક રોડમેપ' (Global Roadmap to Defeat Meningitis by 2030).

રોડમેપ વિશે

- > લક્ષ્યો: રોડમેપમાં ત્રણ સ્વપ્નદ્રષ્ટા લક્ષ્યો સામેલ છે:
- > બેક્ટેરિયલ મેનિન્જાઈટિસ (Bacterial Meningitis) રોગચાળાને દૂર કરવા.

- > રસી-અટકાવી શકાય તેવા બેક્ટેરિયલ મેનિન્જાઈટિસ (Vaccine-Preventable Bacterial Meningitis)ના કેસોમાં 50 ટકાનો ઘટાડો અને મૃત્યુમાં 70 ટકાનો ઘટાડો.
- > મેનિન્જાઈટિસ પછી કોઈ પણ કારણસર વિકલાંગતા ઘટાડવી અને જીવનની ગુણવત્તામાં સુધારો કરવો.

ઉદ્દેશ

- > રસીકરણ કવરેજને મહત્તમ બનાવવું, નવી સસ્તી રસીઓનો વિકાસ, વધુ સારી નિવારણ વ્યૂહરચના અને મેનિન્જાઈટિસ ફાટી નીકળવાનો પ્રતિસાદ.
- > રોગનું પ્રારંભિક નિદાન અને શ્રેષ્ઠ સારવાર.
- > રોગના નિવારણ અને નિયંત્રણ પ્રયાસોને માર્ગદર્શન આપવા માટે પૂરતા ડેટા પ્રદાન કરવા.
- > મેનિન્જાઈટિસથી અસરગ્રસ્ત લોકો માટે સંભાળ અને સહાય પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરો, પ્રારંભિક શોધ અને સંભાળ અને મેનિન્જાઈટિસ પછીની અસરો માટે વધુ સારી પહોંચ.
- > મેનિન્જાઈટિસ વિશે ઉચ્ચ જાગૃતિ, રાષ્ટ્રીય યોજનાઓ માટે જવાબદારી, તેમજ સંભાળ પછી સેવાઓના અધિકારની પુષ્ટિ, નિવારણ, ખાતરી કરવા માટે સલાહ પૂરી પાડવી.

Back to basics : મેનિન્જાઈટિસ વિશે

- > મેનિન્જાઈટિસ એ મગજ અને કરોડરજ્જુને આવરી લેતી રક્ષણાત્મક પટલની બળતરા છે.
- > તે મુખ્યત્વે બેક્ટેરિયા અને વાયરલ ચેપને કારણે થાય છે. જોકે, ઈજાઓ, કેન્સર, કેટલીક દવાઓ અને અન્ય પ્રકારના ચેપ પણ મેનિન્જાઈટિસનું કારણ બની શકે છે.
- લક્ષણો:
- > સામાન્ય કરતાં અલગ લાગતો તીવ્ર માથાનો દુખાવો, અચાનક તીવ્ર તાવ, ગરદનની જડતા અને ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં મુશ્કેલી વગેરે.
- ટ્રાન્સમિશન:
- > મોટાભાગના બેક્ટેરિયા જે મેનિન્જાઈટિસ (Meningitis) નું કારણ બને છે, જેમ કે મેનિન્ગોકોક્સ (Meningococcus), ન્યુમોકોક્સ (Pneumococcus) અને હીમોફિલસ, (Haemophilus) ઈન્ફેલ્યુએન્ઝાને માનવ નાક અને ગળામાં પ્રસારિત કરે છે.
- > તેઓ છીંકના નાના ટીપાંના સંપર્કમાં આવેલા લોકોમાં ફેલાયા હતા.
- > ગ્રુપ બી સ્ટ્રેપ્ટોકોક્સ (બેક્ટેરિયા) ઘણીવાર જન્મ સમયે માતાથી બાળકમાં ફેલાય છે.
- અસર:
- > મેનિન્જાઈટિસ એ ગંભીર સ્વાસ્થ્ય, આર્થિક અને સામાજિક પરિણામો સાથેનો જીવલેણ અને કમજોર રોગ છે, જેમાં આજીવન વિકલાંગતાનો સમાવેશ થાય છે, જે તમામ દેશોના તમામ વયના લોકોને અસર કરે છે.

- > બેક્ટેરિયલ ચેપને કારણે થતા મેનિન્જાઈટિસને કારણે વર્ષે લગભગ 2,50,000 લોકો મૃત્યુ થાય છે જે ઝડપથી ફેલાતા રોગચાળા તરફ દોરી શકે છે.
- > તેનાથી અસરગ્રસ્ત દર દસમાંથી એક વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે છે અને દરેક પાંચમી વ્યક્તિ દષ્ટિ ગુમાવવા, ન્યુરોલોજિકલ નુકસાન, જ્ઞાનાત્મક નુકસાન જેવા રોગોથી પીડાય છે.
- > વિશ્વના તમામ પ્રદેશોમાં છેલ્લા દાયકામાં મેનિન્જાઈટિસ રોગચાળાની ઘટનાઓ જોવા આવી છે. પરંતુ તે સબ-સહારા આફ્રિકાના 26 દેશોમાં ફેલાયેલા 'મેનિન્જાઈટિસ બેલ્ટ'માં સૌથી સામાન્ય છે.
- ઉપલબ્ધ રસીઓ:
 - > મેનિન્ગોકોકલ (Meningococcal), હેમોફિલસ ઈન્ફ્લુ એન્ઝા ટાઈપ બી (Haemophilus Influenzae Type B) અને ન્યુમોકોકલ (Pneumococcal) રસીઓ.
- સારવાર:
 - > મેનિન્જાઈટિસની સારવાર માટે એન્ટિબાયોટિક્સની શ્રેણીનો ઉપયોગ થાય છે, જેમાં પેનિસિલિન (Penicillin), એમ્પિસિલિન (Ampicillin) અને સેફ્ટ્રિક્સોન (Ceftriaxone)નો સમાવેશ થાય છે.

યુ.એસ. કોંગ્રેસના આતંકવાદ પર અહેવાલ

- > આતંકવાદ પર તાજેતરમાં અમેરિકન કોંગ્રેસના અહેવાલમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે પાકિસ્તાન વિદેશી આતંકવાદી સંગઠનો (Foreign Terrorist Organisation- FTO) તરીકે નિયુક્ત ઓછામાં ઓછા 12 જૂથોનું ઘર છે.
- > ક્વાડ સમિટ (Quad summit), 2021માં યુએસ કોંગ્રેસની દ્વિપક્ષીય સંશોધન પાંખ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા 'પાકિસ્તાનમાં આતંકવાદીઓ અને અન્ય આતંકવાદી જૂથો' નામનો અહેવાલ.
- > અગાઉ ફેબ્રુઆરી 2021માં ફાઈનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF)એ પાકિસ્તાનને તેની ગ્રે લિસ્ટમાં રાખવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.

વિદેશી આતંકવાદી સંગઠન

- > FTO એ યુ.એસ. સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ દ્વારા નામાંકિત વિદેશી સંગઠન છે. તે આતંકવાદ સામેની લડાઈમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે અને આતંકવાદના વ્યવસાયમાંથી બહાર નીકળવા માટે આતંકવાદી પ્રવૃત્તિઓ અને જૂથો પર દબાણ લાવવા માટે ટેકો ઘટાડવાનું અસરકારક માધ્યમ છે.

આતંકવાદ માટે પાકિસ્તાન સલામત આશ્રયસ્થાન

- > પાકિસ્તાન કેટલાક પ્રાદેશિક આતંકવાદી જૂથો માટે સલામત આશ્રયસ્થાન તરીકે કાર્યરત છે અને આ જૂથોને અફઘાનિસ્તાન તેમજ ભારતને નિશાન બનાવવાની મંજૂરી આપી છે.

- > અફઘાનિસ્તાન, ભારત અને અમેરિકા સહિત પાકિસ્તાનના પડોશી દેશો લાંબા સમયથી ઈસ્લામાબાદ પર આતંકવાદીઓને સુરક્ષિત આશ્રય અને ટેકો આપવાનો આરોપ લગાવ્યો છે.

આતંકવાદી જૂથોનું વર્ગીકરણ

- > પાકિસ્તાનમાં કાર્યરત આતંકવાદી જૂથોને વ્યાપક રીતે પાંચ પ્રકારોમાં વર્ગીકૃત કરી શકાય છે:
 - > વિશ્વલક્ષી
 - > અફઘાનિસ્તાન ઓરિએન્ટેડ
 - > ભારત અને કાશ્મીર લક્ષી
 - > ઘરેલું રીતે લક્ષી
 - > સાંપ્રદાયિક (શિયા વિરોધી)

લેવામાં આવેલા પગલાં

- > 2019ની શરૂઆતમાં જમ્મુ-કાશ્મીરમાં થયેલા આતંકવાદી હુમલા બાદ પાકિસ્તાન સરકાર દ્વારા આતંકવાદી ધિરાણ (Terror Financing) અને ભારત કેન્દ્રિત કેટલાક લડાયક આતંકવાદી જૂથોને રોકવા માટે નાના પગલાં લેવામાં આવ્યા હતા.
- > જોકે, તેણે હજુ સુધી ભારત અને અફઘાનિસ્તાન કેન્દ્રિત આતંકવાદીઓ સામે નિર્ણાયક કાર્યવાહી કરવાની બાકી છે અને આતંકવાદનો સામનો કરવા માટે 2015ની રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજનાના સૌથી મુશ્કેલ પાસાઓ પર તેની પ્રગતિ અધૂરી છે, ખાસ કરીને કોઈ વિલંબ અને ભેદભાવ વિના તમામ આતંકવાદી સંગઠનોને નાબૂદ કરવાનો સંકલ્પ.

બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) પહેલ

- > અમેરિકન અધિકારીઓ બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) પહેલ માટે સંભવિત પ્રોજેક્ટ્સની શોધમાં લેટિન અમેરિકાની મુલાકાત લેશે. B3W એ G-7 ગ્રુપ ઓફ કન્ટ્રીઝ દ્વારા જૂન 2021માં સૌથી સફળ લોકશાહી સાથે જાહેર કરવામાં આવેલી આંતરરાષ્ટ્રીય માળખાગત રોકાણ પહેલ છે.
- > B3W પહેલને ચીનની બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવ (BRI) નો સામનો કરવાની પહેલ તરીકે જોવામાં આવે છે.

B3W અને તેના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો

- > લક્ષ્ય: બિલ્ડ બેક બેટર પ્લાન એ વિકાસશીલ અને ઓછી આવક ધરાવતા દેશો માટે G-7 દેશો દ્વારા પ્રસ્તાવિત કોવિડ-19 રાહત, ભાવિ આર્થિક અને માળખાગત પેકેજ છે.
- > B3Wના ઘટકો: G-7 અને B3W મારફતે અન્ય સમાન વિચારધારા ધરાવતા ભાગીદારો ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના ચાર ક્ષેત્રોમાં ખાનગી ક્ષેત્રની મૂડી એકત્ર કરવાનું સંકલન કરશે:

- > આબોહવા
- > આરોગ્ય અને આરોગ્ય સલામતી
- > ડિજિટલ તકનીક
- > લિંગ સમાનતા
- મૂલ્ય સંચાલિત વિકાસ:
 - > નાણાકીય, પર્યાવરણીય અને સામાજિક રીતે પારદર્શક અને ટકાઉ માળખાગત સુવિધાઓનો વિકાસ પ્રાપ્તકર્તા દેશો અને સમુદાયો માટે વધુ સારા પરિણામો આપશે.
- સુશાસન અને મજબૂત ધોરણો:
 - > પર્યાવરણ અને આબોહવા, શ્રમ અને સામાજિક સુરક્ષા પગલાં, પારદર્શિતા, ધિરાણ, બાંધકામ, ભ્રષ્ટાચાર વિરોધી અને અન્ય ક્ષેત્રો સાથે સંબંધિત વાદળી ડોટ નેટવર્ક દ્વારા પ્રસારિત ધોરણોનું પાલન કરીને રોકાણને પ્રોત્સાહન આપવા માટે B3W મહત્વપૂર્ણ છે.
- આબોહવાને અનુકૂળ:
 - > આ પહેલ પેરિસ જળવાયુ સમજૂતીના લક્ષ્યોની સિદ્ધિસાથે સુસંગત રીતે સ્થાપિત કરવામાં આવશે.
- મજબૂત વ્યૂહાત્મક ભાગીદારી:
 - > B3W વિકાસના આક્રમક મોડેલોનો સામનો કરવા અને વૈશ્વિક વિકાસના વ્યાપક સમાવેશી મોડેલની સ્થાપના કરવાની કલ્પના કરશે.
- BRI અને સંબંધિત મુદ્દાઓ
 - > 2013થી 2020ના મધ્ય સુધી ચીનનું કુલ રોકાણ લગભગ 750 અબજ ડોલર હતું.
 - > જોકે, નીચેના કારણોસર આ પ્રોજેક્ટની BRIની ભારે ટીકા કરવામાં આવી છે:
 - > આ પહેલને પશ્ચિમી વિવેકો નિયો-સંસ્થાનવાદ અથવા 21મી સદીની માર્શલ યોજના તરીકે જોઈ રહ્યા છે.
 - > BRIને ચીનની દેવાની જાળ નીતિના ભાગ રૂપે પણ જોવામાં આવી રહ્યું છે, જેમાં ચીન ઈરાદાપૂર્વક દેવાદાર દેશ પાસેથી આર્થિક અથવા રાજકીય છૂટ મેળવવાના ઈરાદાથી અન્ય દેશને ભારે ધિરાણ આપે છે.
 - > આ ઉપરાંત શ્રીલંકામાં કોલંબો પોર્ટ સિટી પ્રોજેક્ટનું નિર્માણ ચીન-પાકિસ્તાન ઇકોનોમિક કોરિડોર (CPEC)જેવા પ્રોજેક્ટ માત્ર વ્યાપારી પ્રકૃતિના જ નથી પરંતુ વ્યૂહાત્મક અસર પણ પેદા કરે છે.
 - > BRI પ્રોજેક્ટ 2013માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો, જેનો વ્યાપક ઉદ્દેશ માલના સરહદ પારથી પરિવહન, ઉર્જાની સુલભતા, ચીનના ઉદ્યોગોમાં હાલની વધારાની ક્ષમતાનો ઉપયોગ કરવાનો હતો.

આગળનો રસ્તો

- સંગઠિત ધિરાણ:
 - > ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બિલો પર પાંચ વર્ષમાં 1.2 ટ્રિલિયન ડોલરનો ખર્ચ થવાનો અંદાજ છે અને દસ વર્ષમાં સમાધાન બિલ 3.5 ટ્રિલિયન ડોલર છે.

- > આ બંને વિધેયકો યુ.એસ. રાષ્ટ્રપતિના આર્થિક એજન્ડાનો પાયો મૂકે છે અને તેમની વધુ સારી યોજનાનો ભાગ છે.
- > જોકે, યુએસ સેનેટમાં આ બિલો પર ભારે ચર્ચા થઈ છે અને તે પસાર થવાની શક્યતા નથી.
- > આમ, B3Wની સફળતા માટે ટકાઉ ફાઇનાન્સિંગ મોડેલ વિકસાવવાની જરૂર છે.
- મૂડીવાદની પુનઃ શોધ:
 - > કોવિડ-19એ સમકાલીન મૂડીવાદી અર્થતંત્રોની સંવેદનશીલતા અને સામાજિક રીતે નકારાત્મક પરિણામો પર પ્રકાશ પાડ્યો છે.
 - > આમ, બ્લુપ્રિન્ટ્સ દ્વારા પ્રકાશિત વૈશ્વિક વૃદ્ધિ તરફ B3Wને આગળ વધારવા માટે, તેને મૂડીવાદના વર્તમાન મોડેલને ફાઇન-ટ્યુનિંગની જરૂર પડશે.
- લોકશાહીઓ વચ્ચે સર્વસંમતિનું નિર્માણ:
 - > જીવંત લોકશાહી ધરાવતા આ દેશો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવેલી કોઈપણ યોજનામાં સામાન્ય રીતે સમય લાગી શકે છે અને યોજનાઓને ઘણી રાજદ્વારી અને અમલદારશાહી પ્રક્રિયાઓમાંથી પસાર થવું પડી શકે છે.
 - > આમ, G-7 દેશો માટે મુખ્ય પડકાર વૈશ્વિક સર્વસંમતિનું નિર્માણ કરવાનો અને સમયબદ્ધ રીતે પ્રોજેક્ટ્સનો અમલ કરવાનો છે.

મેટાવર્સ (METAVVERSE)

- > ફેસબુક મેટાવર્સ (METAVVERSE) બનાવવા માટે સંસ્થાઓ સાથે ભાગીદારી કરવા માટે 50 મિલિયન ડોલરનું રોકાણ કરવા જઈ રહ્યું છે, મેટાવર્સ એક ડિજિટલ વિશ્વ છે જ્યાં લોકો વર્ચ્યુઅલ વાતાવરણમાં વાતચીત કરવા માટે વિવિધ સાધનોનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
- > ફેસબુક વિશ્વનું સૌથી મોટું સોશિયલ નેટવર્ક છે જેણે વર્ચ્યુઅલ રિયાલિટી અને ઓગમેન્ટેડ રિયાલિટીમાં ભારે રોકાણ કર્યું છે.
- > તેણે Oculus VR હેડસેટ જેવા હાર્ડવેર વિકસાવવામાં પણ રોકાણ કર્યું છે અને AR ગ્લાસ અને રિસ્ટબેન્ડ તકનીકો પર કામ કરી રહ્યું છે.

મેટાવર્સ શું છે?

- > મેટાવર્સ એ વર્ચ્યુઅલ સ્પેસનો સમૂહ છે. આ વર્ચ્યુઅલ સ્પેસનો ઉપયોગ કરીને કોઈ પણ મિત્રો સાથે ફરવા, રમવા, કામ કરવા, શીખવા, ખરીદી અને બનાવવા માટે સક્ષમ હશે. આ જગ્યા ઓનલાઇન વધુ સમય વિતાવવા માટે નથી, પરંતુ ઓનલાઇન સમય પસાર કરવા માટે વધુ અર્થપૂર્ણ બનાવવા માટે છે.

જવાબદારીપૂર્વક કેવી રીતે કામ કરશે?

- > મેટાવર્સ વિકસાવવા માટે, ફેસબુક સરકાર, ઉદ્યોગ અને શિક્ષણવિદોના નિષ્ણાતો સાથે મળીને મેટાવર્સમાં મુદ્દાઓ અને તકો વિશે વિચારવા માટે કામ કરશે.
- > મેટાવર્સની સફળતા તમામ સેવાઓમાં મજબૂત આંતરસંચાલન ક્ષમતા બનાવવા પર આધાર રાખે છે.

Back to basics : XR Programs and Research Fund

- > ફેસબુકે XR Programs and Research Fund ની જાહેરાત કરી હતી, જે પ્રોગ્રામ્સ અને બાહ્ય સંશોધનમાં બે વર્ષનું 50 મિલિયન ડોલરનું રોકાણ છે. આ કાર્યક્રમ મેટાવર્સના નિર્માણમાં મદદ કરશે. આ ભંડોળ મારફતે, ફેસબુક ઉદ્યોગ ભાગીદારો, નાગરિક અધિકાર જૂથો, બિનનફાકારક સંસ્થાઓ અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને સરકારો સાથે સહયોગ કરશે જેથી તે નક્કી કરી શકાય કે જવાબદારીપૂર્વક કેવી રીતે મેટાવર્સ બનાવી શકાય છે.

ફાઈઝરે mRNA ફલૂ રસીનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો

- > 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ, ફાઈઝરે જાહેરાત કરી કે પ્રથમ તબક્કાના ક્લિનિકલ ટ્રાયલમાં સહભાગીઓની પ્રથમ બેચને mRNA સાથે રસી આપવામાં આવી છે.
- > ફેઝ 1 ટ્રાયલ તંદુરસ્ત પુખ્ત વયના લોકોમાં ઈન્ફલ્યુએન્ઝા સામે સિંગલ ડોઝ ક્વાડ્રિવેલેન્ટ એમઆરએનએ રસીની સલામતી, સહિષ્ણુતા અને રોગપ્રતિકારક શક્તિનો અભ્યાસ કરશે.
- > ફાઈઝરનો એમઆરએનએ ઈન્ફલ્યુએન્ઝા રસી કાર્યક્રમ ઈન્ફલ્યુએન્ઝા માટે એમઆરએનએ ટેકનોલોજીનો લાભ લેવાના કાર્યક્રમોની યોજનામાં પ્રથમ છે.
- > ફાઈઝર અન્ય શ્વસન વાયરસ અને તબીબી રીતે યોગ્ય રસીઓ સાથે સંયોજનમાં એમઆરએનએ શોધવાની પણ યોજના ધરાવે છે.
- > કંપની ઓન્કોલોજી અને આનુવંશિક રોગોમાં mRNA ટેકનોલોજીના વિકાસને વિસ્તૃત કરવાની યોજના ધરાવે છે.
- > ફાઈઝર 2018 થી સંભવિત mRNA ઈન્ફલ્યુએન્ઝા રસી વિકસાવવા માટે કામ કરી રહ્યું છે. તે ચેપી રોગોની ઊંડી સમજણ અને નવી રસી તકનીકોના સંશોધન, વિકાસ અને અમલીકરણમાં વ્યાપક અનુભવ દ્વારા સંચાલિત છે. કોવિડ -19 રોગચાળાએ કંપનીને એમઆરએનએ માટે વિપુલ વૈજ્ઞાનિક તકો પૂરી પાડવાની મંજૂરી આપી છે.

mRNA આધારિત ઈન્ફલ્યુએન્ઝા રસી

- > mRNA આધારિત ઈન્ફલ્યુએન્ઝા રસી વાયરસના આનુવંશિક અનુક્રમણિકા દ્વારા વિકસાવવામાં આવી છે. આ ટેકનોલોજી લવચીક છે; આ વર્તમાન ફલૂ રસીઓની અસરકારકતાને સુધારવાની સંભવિત તક માટે પરવાનગી આપે છે.

CPEC અફઘાનિસ્તાન સુધી વિસ્તરે છે

- > તાજેતરમાં, પાકિસ્તાને અબજ ડોલરના ચાઈના-પાકિસ્તાન ઈકોનોમિક કોરિડોર (CPEC) પ્રોજેક્ટ્સમાં તાલિબાનની આગેવાની હેઠળના અફઘાનિસ્તાનને જોડવાની ચર્ચા કરી છે.
- > ચીને અફઘાનિસ્તાનમાં CPEC તરીકે પેશાવર-કાબુલ મોટરવેના નિર્માણનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- > તાલિબાને અફઘાનિસ્તાન પર કબજો કર્યો અને 'ચીન-પાકિસ્તાન ઈકોનોમિક કોરિડોર' પ્રોજેક્ટના વિસ્તરણથી આર્થિક, રાજકીય અને સુરક્ષા મોરચે ભારતની ચિંતાઓ વધી છે.

Back to basics : ચીન-પાકિસ્તાન ઈકોનોમિક કોરિડોર

- > CPEC પાકિસ્તાન અને ચીન વચ્ચેનો દ્વિપક્ષીય પ્રોજેક્ટ છે.
- > તેનો ઉદ્દેશ ઉર્જા, ઔદ્યોગિક અને અન્ય માળખાગત વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સની સાથે રાજમાર્ગો, રેલવે અને પાઈપલાઈનોના નેટવર્ક સાથે સમગ્ર પાકિસ્તાનમાં કનેક્ટિવિટીને પ્રોત્સાહન આપવાનો છે.
- > તેનો ઉદ્દેશ પાકિસ્તાનના ઉત્તરીય ભાગોમાં ખુનજેરાબ પાસ મારફતે ચીનના પશ્ચિમ ભાગ (શિનજિયાંગ પ્રાંત)ને બલુચિસ્તાન, પાકિસ્તાનના ગ્વાદર બંદર સાથે જોડવાનો છે.
- > આનાથી ચીનને ગ્વાદર બંદરથી મધ્ય પૂર્વ અને આફ્રિકા પહોંચવાનો માર્ગ મોકળો થશે, જે ચીનને હિંદ મહાસાગર સુધી પહોંચવામાં સક્ષમ બનાવશે.
- > CPEC બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવ (BRI)નો એક ભાગ છે. 2013માં શરૂ કરવામાં આવેલી બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવનો ઉદ્દેશ દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા, મધ્ય એશિયા, ખાડી વિસ્તાર, આફ્રિકા અને યુરોપને જમીન અને દરિયાઈ માર્ગોના નેટવર્ક સાથે જોડવાનો છે.
- > ભારત અને પાકિસ્તાન વચ્ચેના વિવાદિત પ્રદેશ પાકિસ્તાન અધિકૃત કાશ્મીરમાંથી પસાર થતાં ભારત CPECની ટીકા કરી રહ્યું છે.

ભારત માટે CPECના વિસ્તરણની અસરો

- જગ્યાઓ ભરવી:
- > અમેરિકન દળોએ તેની બેલ્ટ એન્ડ રોડ (Belt and Road- BRI) પહેલ મારફતે અફઘાનિસ્તાન છોડ્યા બાદ અફઘાનિસ્તાનમાં ઊભી થયેલી શૂન્ય પરિસ્થિતિને ભરવાનો ચીન પ્રયાસ કરી રહ્યું છે.

■ ચાબહાર બંદર મુદ્દો:

- અફઘાનિસ્તાન CPECમાં જોડાવાની સાથે જ ભારતને ઈરાનના ચાબહાર બંદરમાં રોકાણની આશંકા છે.
- ભારતની ચિંતા ભારત-ઈરાન-અફઘાનિસ્તાનની ત્રિબાજુ નબળી પડવાની છે, જે અફઘાનિસ્તાનને ચાબહાર બંદર મારફતે સમુદ્ર સુધી પહોંચવાની જોગવાઈ કરે છે.

■ ભારતનો આર્થિક પ્રભાવ નબળો પાડવો:

- CPECને વિસ્તૃત કરવાનો પ્રયાસ અફઘાનિસ્તાનના આર્થિક, સુરક્ષા અને વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર તરીકેની ભારતની સ્થિતિને નબળી પાડી શકે છે.
- ભારત અફઘાનિસ્તાનનો સૌથી મોટો પ્રાદેશિક ગ્રાન્ટ-ઈન-એઈડ દેશ છે, જે અફઘાનિસ્તાન પ્રત્યે રસ્તાઓ, પાવર પ્લાન્ટ્સ, ડેમ, સંસદની ઈમારતો, ગ્રામીણ વિકાસ, શિક્ષણ, મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓ સહિતના વિકાસ કાર્યો માટે 2 અબજ અમેરિકન ડોલરથી વધુના રાષ્ટ્ર પ્રત્યે પ્રતિબદ્ધતા વ્યક્ત કરે છે.
- CPECના વિસ્તરણ સાથે ચીન અફઘાનિસ્તાનમાં ભારતના આર્થિક પ્રભાવને નિયંત્રિત કરવામાં અગ્રણી ભૂમિકા ભજવશે.
- આતંકવાદ અને વ્યૂહાત્મક ચિંતાઓ: અફઘાનિસ્તાન સુધી ભારતની મર્યાદિત વ્યૂહાત્મક પહોંચને જોતાં ચીન અફઘાનિસ્તાનમાં તેની વ્યૂહાત્મક સ્થિતિનો લાભ લઈ શકે છે.
- તદ્દુપરાંત, CPECમાં અફઘાનિસ્તાનની સંડોવણી ચોક્કસપણે આર્થિક વિકાસમાં મદદ કરશે, પરંતુ તે પાકિસ્તાનને ભારતના સંદર્ભમાં વધુ સારી સ્થિતિ હાંસલ કરવામાં પણ મદદ કરશે.
- આવી સ્થિતિમાં પાકિસ્તાન ભારત વિરુદ્ધ આતંકવાદી ગતિવિધિઓને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે.

■ સ્ટ્રેટેજિક એરપોર્ટ કન્ટ્રોલ:

- CPEC સાથેના તેના મુદ્દાઓ ઉપરાંત ચીન અફઘાનિસ્તાનમાં એરફોર્સના બગરામ એરપોર્ટ પર કબજો કરવાનો પ્રયાસ કરી શકે તેવી શક્યતાથી પણ ભારત ભયભીત રહેશે.
- બગરામ એરપોર્ટ સૌથી મોટું એરપોર્ટ છે અને તકનીકી રીતે સારી રીતે સજ્જ છે, કારણ કે તેનો ઉપયોગ યુએસ આર્મી દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો.

■ દુર્લભ પૃથ્વી ખનિજોનું શોષણ:

- CPECના વિસ્તરણ સાથે ચીન અફઘાનિસ્તાનના સમૃદ્ધ ખનિજો અને અત્યંત આકર્ષક દુર્લભ પૃથ્વીની ખાણોનું પણ શોષણ કરવા માંગે છે.
- દુર્લભ-પૃથ્વી ધાતુઓ, જે અદ્યતન ઇલેક્ટ્રોનિક તકનીકો અને ઉચ્ચ તકનીકી મિસાઈલ માર્ગદર્શન પ્રણાલીઓ માટે મુખ્ય ઘટકો છે.

આગળનો રસ્તો

- અફઘાનિસ્તાનમાં અને પાકિસ્તાનના અશાંત વિસ્તારોમાં CPECને મોટા પ્રમાણમાં સફળ બનાવવા માટે ચીન આ વિસ્તારની સુરક્ષાની સ્થિતિને સ્થિર કરે તે જરૂરી બન્યું છે.
- અફઘાનિસ્તાનમાં માળખાગત સુવિધાઓ અને સુરક્ષાની સ્થિતિમાં સુધારો ભારતને તેની આર્થિક અને વ્યવસાયિક પ્રવૃત્તિઓને સરળતાથી હાથ ધરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- જોકે ભારત સામે ચીન, પાકિસ્તાન અને તાલિબાનની દુશ્મનાવટને જોતાં CPECમાં અફઘાનિસ્તાનની સંડોવણી ચોક્કસપણે ચીન માટે વ્યૂહાત્મક ફાયદો અને ભારતને નુકસાન થશે.

ફ્રાન્સ અને ગ્રીસે સંરક્ષણ સોદા પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- ફ્રાન્સ અને ગ્રીસે સંરક્ષણ ક્ષમતાઓને વેગ આપવા માટે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ સંરક્ષણ સોદા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
- સંરક્ષણ સોદામાં તુર્કી સાથે વારંવાર તણાવ વચ્ચે પૂર્વભૂમધ્યમાં તેની સંરક્ષણ ક્ષમતા વધારવાની વ્યૂહરચનાના ભાગરૂપે ત્રણ ફ્રેન્ચ યુદ્ધ જહાજો ખરીદવાના ગ્રીનના નિર્ણયનો સમાવેશ થાય છે.
- ફ્રાન્સના રાષ્ટ્રપતિ ઈમેન્યુઅલ મેક્રોન અને ગ્રીક વડા પ્રધાન કિયારિકોસ મિત્સોટાકિસે પેરિસમાં સંયુક્ત સમાચાર પરિષદમાં સંરક્ષણ અને સુરક્ષા વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીની જાહેરાત કરી હતી.
- બંને દેશો વચ્ચે સંરક્ષણ ભાગીદારી પારસ્પરિક હિતોના આધારે સંરક્ષણ અને સુરક્ષા ક્ષેત્રના સુઓ-ઓર્ડરમાં તેમનો સહયોગ વધારશે.
- તે બંને દેશોમાં સાર્વભૌમત્વ, સ્વતંત્રતા, પ્રાદેશિક અખંડિતતાનું રક્ષણ કરવામાં પણ મદદ કરશે.

સોદા વિશે

- ગ્રીસ સંરક્ષણ સોદાના ભાગરૂપે ત્રણ ફ્રેન્ચ યુદ્ધજહાજો ખરીદશે.
- આ સોદામાં ચોથા યુદ્ધજહાજને હસ્તગત કરવાનો વિકલ્પ પણ શામેલ છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- તાજેતરમાં ઓસ્ટ્રેલિયાને ડીઝલ-ઇલેક્ટ્રિક સબમરીન વેચવા માટે 66 અબજ ડોલરનો સોદો ગુમાવ્યા બાદ ફ્રાન્સ માટે આ જાહેરાત નિર્ણાયક સમયે કરવામાં આવી છે. ફ્રેન્ચ સબમરીનને બદલે ઓસ્ટ્રેલિયાએ અમેરિકા પાસેથી પરમાણુ સંચાલિત સબમરીન હસ્તગત કરવાનું પસંદ કર્યું હતું.

ગ્રીસ-ફ્રાન્સ સંરક્ષણ સમજૂતી

- ગ્રીસ પહેલા જ 18 ફેબ્રુઆરી રાફેલ ફાઈટર જેટ ખરીદી ચૂક્યું છે. તે તેના સશસ્ત્ર દળોને આધુનિક બનાવવાના કાર્યક્રમ હેઠળ અન્ય 6 જેટ ખરીદવાની પણ યોજના ધરાવે છે.

સોદાનું મહત્વ

- ગ્રીસ અને તુર્કી વચ્ચેના તણાવને જોતા ફ્રાન્સ અને ગ્રીસ વચ્ચેનો સોદો નિર્ણાયક છે, જેના કારણે તાજેતરના વર્ષોમાં ગેસ સંશોધનના અધિકારો અને બંને દેશો વચ્ચે તણાવ વધ્યો છે.

એમેઝોન ફ્યુચર એન્જિનિયર પ્રોગ્રામ ભારતમાં શરૂ કરાશે

- એમેઝોન ઈન્ડિયાએ 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ભારતમાં 'એમેઝોન ફ્યુચર એન્જિનિયર' (Amazon Future Engineer Programme) શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી. એમેઝોન ફ્યુચર તેનો વૈશ્વિક કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાન શિક્ષણ કાર્યક્રમ છે.
- કંપનીના જણાવ્યા અનુસાર, Amazon Future Programme ક્વોલિટી કમ્પ્યુટર સાયન્સ ઓછા પ્રતિનિધિત્વ ધરાવતા અને પછાત સમુદાયના વિદ્યાર્થીઓ માટે શિક્ષણ તેમજ કારકિર્દીની તકો સુધી પહોંચવામાં સક્ષમ બનાવશે.
- તેના પ્રક્ષેપણના પ્રથમ વર્ષ દરમિયાન, એમેઝોનનો ઉદ્દેશ ભારતના 7 રાજ્યોની 900 સરકાર અને સહાયક શાળાઓના લગભગ 1 લાખ વિદ્યાર્થીઓને શીખવાની તકો પૂરી પાડવાનો છે.

કાર્યક્રમના ઉદ્દેશો

- એમેઝોન ફ્યુચર એન્જિનિયર પ્રોગ્રામ ને વ્યક્તિગત, ઓનલાઈન અને મિશ્ર શિક્ષણ ફોર્મેટ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને પ્રારંભિક કામગીરી અને કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાન શિક્ષણની એક્સેસ પ્રદાન કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

એમેઝોન સાથે કોણ સહકાર આપી રહ્યું છે?

- Amazon તેના વૈશ્વિક જ્ઞાન ભાગીદાર Code.org સહયોગથી કામ કરી રહ્યું છે, જે કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાન શિક્ષણને સમર્પિત વૈશ્વિક બિનનફાકારક છે.

અભ્યાસક્રમ

- તે વિદ્યાર્થીઓને ભારતીય ભાષાઓમાં આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ, નેચરલ લેંગ્વેજ પ્રોસેસિંગ (વોઈસ ટેકનોલોજી) અને મશીન લર્નિંગ તેમજ કોડિંગ ફંડામેન્ટલ્સ જેવા ભાવિ કેન્દ્રિત તકનીકી અભ્યાસક્રમોનું જ્ઞાન પ્રદાન કરશે.

નજલા બૌડેન રોમ્ધાને (Najla Bouden Romdhane) ટ્યુનિશિયાની પ્રથમ મહિલા પ્રધાનમંત્રી બની

- નજલા બૌડેન રોમ્ધાને (Najla Bouden Romdhane) 29 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ટ્યુનિશિયાની પ્રથમ મહિલા વડા પ્રધાન બની હતી.
- રાષ્ટ્રપતિ કૈસ સૈયદ (Kais Saied)એ સત્તા સંભાળ્યાના બે મહિના બાદ ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાનની હકાલપટ્ટી અને સંસદ સ્થગિત થયાના બે મહિના બાદ તેમનું નામ વડા પ્રધાન તરીકે રાખવામાં આવ્યું છે.
- 2014ના બંધારણ હેઠળ, રોમ્ધાને પાસે ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાનોની તુલનામાં ઓછી સીધી સત્તા હોવાની અપેક્ષા છે. આ એટલા માટે છે કારણ કે રાષ્ટ્રપતિ સર્વે કટોકટી દરમિયાન જાહેરાત કરી હતી કે નવી સરકાર રાષ્ટ્રપતિ માટે જવાબદાર રહેશે.

પડકારો

- રોમ્ધાને રાજકીય અને આર્થિક કટોકટીનો સામનો કરવો પડશે.
- તાજેતરમાં, રાષ્ટ્રપતિ સૈયદએ ફરમાન જારી કર્યા હતા અને સંક્રમણકારી સરકાર રચવાની યોજનાની જાહેરાત કરી હતી. તેમણે નવા ચૂંટણી નિયમોની પણ જાહેરાત કરી હતી.
- ટ્યુનિશિયામાં મોટાભાગના રાજ્યોમાં કોવિડ-19 સ્ટ્રેન્સના પ્રકોપનો પણ સામનો કરવો પડી રહ્યો છે.

Back to basics : નજલા બૌડેન રોમ્ધાને (Najla Bouden Romdhane)

- રોમ્ધાને ટ્યુનિસની નેશનલ સ્કૂલ ઓફ એન્જિનિયરિંગમાં ભૂસ્તરશાસ્ત્રના પ્રોફેસર છે. તેનો જન્મ 1958માં મધ્ય પ્રાંત કેરોન, ટ્યુનિશિયામાં થયો હતો. વડા પ્રધાન તરીકે નિમણૂક થતાં પહેલાં તેમને ઉચ્ચ શિક્ષણ અને વૈજ્ઞાનિક સંશોધન મંત્રાલય દ્વારા વિશ્વ બેંક સાથે કાર્યક્રમો અમલમાં મૂકવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી હતી. 2011માં તેમણે ઉચ્ચ શિક્ષણ મંત્રાલયમાં ગુણવત્તાના પ્રભારી ડાયરેક્ટર જનરલ તરીકે સેવા આપી હતી.

ટ્યુનિશિયા

- ટ્યુનિશિયા આફ્રિકાનો સૌથી ઉત્તરીય દેશ છે. તે અલ્જીરયા, લિબિયા અને ભૂમધ્ય સમુદ્રની સરહદ છે. આમાં એટલાસ પર્વતનો પૂર્વ છેડો અને સહારા રણનો ઉત્તરીય ભાગ શામેલ છે.

મેનિન્જાઈટિસ નાબૂદી માટે વૈશ્વિક રોડમેપ

- તાજેતરમાં, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) અને તેની ભાગીદાર સંસ્થાઓ દ્વારા વર્ષ 2030 સુધીમાં 'મેનિન્જાઈટિસ' રોગચાળાને નાબૂદ કરવા માટે વૈશ્વિક રોડમેપ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
- 'મેનિન્જાઈટિસ' અથવા મેનિન્જાઈટિસ અથવા મેનિન્જાઈટિસને નાબૂદ કરવાની તે પ્રથમ વૈશ્વિક વ્યૂહરચના છે.
- તેનો ઉદ્દેશ બેક્ટેરિયલ મેનિન્જાઈટિસ રોગચાળાને સમાપ્ત કરવાનો છે, એટલે કે બેક્ટેરિયલ મેનિન્જાઈટિસ, અને મૃત્યુ માં 70 ટકા ઘટાડો અને ચેપના કેસોની સંખ્યા અડધી છે.

નવા રોડમેપના લક્ષ્યો

- ઉચ્ચ રસીકરણ કવરેજ, નવી સસ્તી રસીનો વિકાસ અને વધુ સારી નિવારણ વ્યૂહરચનાઓ અને મહામારીનો પ્રતિભાવ બનાવવો.
- ચેપની તાત્કાલિક તપાસ અને દર્દીઓ માટે શ્રેષ્ઠ સારવાર.
- નિવારણ અને નિયંત્રણના પ્રયાસોને માર્ગદર્શન આપવા માટે સારા આંકડા.
- અસરગ્રસ્ત લોકોની સંભાળ અને સપોર્ટ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરીને, રોગની વહેલી તપાસ અને ત્યારબાદ તબીબી સંભાળ માટે વધુ સારી એક્સેસ અને સપોર્ટ.
- મેનિન્જાઈટિસની ઉચ્ચ જાગૃતિ, રાષ્ટ્રીય યોજનાઓ માટે હિસાબ અને નિવારક, તબીબી સંભાળ અને સેવાઓથી આગળના અધિકારની ખાતરી કરવા માટે ભલામણો અને કરારો કરો.

મહત્વ

- આ વ્યૂહરચના વાર્ષિક 200,000 થી વધુ જીવન બચાવી શકે છે અને રોગને કારણે થતી અપંગતાને નોંધપાત્ર રીતે ઘટાડી શકે છે.

Back to basics : 'મેનિન્જાઈટિસ' અથવા 'મેનિન્જાઈટિસ'

વિશે

- મેનિન્જાઈટિસ મુખ્યત્વે મગજ અને કરોડરજજીની આસપાસ રક્ષણાત્મક પટલની બળતરા છે.
- આ રોગ મુખ્યત્વે બેક્ટેરિયા અને વાયરલ ચેપને કારણે થાય છે.
- મેનિન્જાઈટિસ રોગ, બેક્ટેરિયલ ચેપને કારણે, વર્ષમાં આશરે 250,000 મૃત્યુનું કારણ બને છે, અને ઝડપથી ફેલાતા રોગચાળાનું સ્વરૂપ પણ લઈ શકે છે.
- રોગથી પ્રભાવિત દસમાંથી એક વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે છે, અને દરેક પાંચમી વ્યક્તિ લાંબા ગાળાની અપંગતાનો ભોગ બને છે, તેમાંના મોટા ભાગના બાળકો અને યુવાનો છે.

દુબઈ એક્સ્પો 2020માં ભારતનું પેવેલિયન લોન્ચ થયું

- કેન્દ્રીય મંત્રી પિયુષ ગોયલે 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ દુબઈ એક્સ્પો 2020માં ઈન્ડિયા પેવેલિયનનું ઉદ્ઘાટન કર્યું.
- આ એક્સ્પોમાં ભારતે સહભાગીઓની સૌથી વધુ સંખ્યા ગોઠવી છે.
- તેમાં અત્યાધુનિક 8,750 ચોરસ મીટરનું પેવેલિયન છે.

પ્રાચીન અને ભવિષ્યના ભારતનું પ્રદર્શન

- દુબઈ એક્સ્પોમાં ભારતીય પેવેલિયનને હાઈટેક સ્ટ્રક્ચર તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી છે. તે પ્રાચીન ભારત તેમજ ભવિષ્યના ભારતનો સભ્ય સંગમ છે. યોગ, સાહિત્ય, આયુર્વેદ, વારસો, કલા, રાંધણકળા અને અવકાશ ટેકનોલોજી સહિત ભારતમાં લોકપ્રિય નિકાસ ધરાવતા લોકોને આકર્ષવા માટે રચાયેલ આ એક વિશાળ ચાર માળનું માળખું છે.

શીમ

- પેવેલિયનની સ્થાપના 'ઈન્ડિયા ઓન ધ મૂવ' અને 'ઈન્ડિયા ધ ડાયવર્સિટી'ની અતિસુંદર શીમ હેઠળ કરવામાં આવી છે. પેવેલિયનની બંને બાજુએ મહાત્મા ગાંધીનો ચહેરો સમાવવામાં આવ્યો છે.

પેવેલિયનની પ્રાથમિક શીમ

- આ પેવેલિયનના વિસ્તારોની ઓળખ 11 પ્રાથમિક વિષયોના આધારે કરવામાં આવી છે, જેમ કે આબોહવા અને જૈવવિવિધતા; શહેરી અને ગ્રામીણ વિકાસ; સ્થાન; સહિષ્ણુતા અને સમાવિષ્ટતા; જ્ઞાન અને શિક્ષણ; સુવર્ણ જયંતી; મુસાફરી અને જોડાણ; આરોગ્ય અને સુખાકારી; વૈશ્વિક લક્ષ્ય; ખાદ્ય કૃષિ અને આજીવિકા અને પાણી.

ભારતીય પેવેલિયનનું મહત્વ

- ભારતીય પેવેલિયનને લાંબા ગાળાના વ્યૂહાત્મક તરીકે જોવામાં આવી રહ્યું છે. આના પર લગભગ 490 કરોડ રૂપિયાનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1) દુબઈ એક્સ્પો 2020માં ઈન્ડિયા પેવેલિયન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય મંત્રી પિયુષ ગોયલે 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ દુબઈ એક્સ્પો 2020માં ઈન્ડિયા પેવેલિયનનું ઉદઘાટન કર્યું.
2. પેવેલિયનની સ્થાપના 'ઈન્ડિયા ઓન ધ મૂવ' અને 'ઈન્ડિયા ધ ડાયવર્સિટી'ની અતિસુંદર થીમ હેઠળ કરવામાં આવી છે.
3. ભારતીય પેવેલિયન પર લગભગ 490 કરોડ રૂપિયાનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

2) ટ્યુનિશિયાની પ્રથમ મહિલા પ્રધાનમંત્રી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નજલા બૌડેન રોમ્બાને 29 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ટ્યુનિશિયાની પ્રથમ મહિલા વડા પ્રધાન બની હતી.
2. રાષ્ટ્રપતિ કેસ સૈયદ (Kais Saied)એ સત્તા સંભાળ્યાના બે મહિના બાદ ભૂતપૂર્વ વડા પ્રધાનની હકાલપટ્ટી અને સંસદ સ્થગિત થયાના બે મહિના બાદ તેમનું નામ વડા પ્રધાન તરીકે રાખવામાં આવ્યું છે.
3. ટ્યુનિશિયા આફ્રિકાનો સૌથી ઉત્તરીય દેશ છે. તે અલ્જીરયા, લિબિયા અને ભૂમધ્ય સમુદ્રની સરહદ છે. આમાં એટલાસ પર્વતનો પૂર્વ છેડો અને સહારા રણનો ઉત્તરીય ભાગ શામેલ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

3) મેનિન્જાઈટિસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) અને તેની ભાગીદાર સંસ્થાઓ દ્વારા વર્ષ 2030 સુધીમાં 'મેનિન્જાઈટિસ' રોગચાળાને નાબૂદ કરવા માટે વૈશ્વિક રોડમેપ બહાર પાડવામાં આવ્યો છે.
2. 'મેનિન્જાઈટિસ'ને નાબૂદ કરવાની તે પ્રથમ વૈશ્વિક વ્યૂહરચના છે.
3. તેનો ઉદ્દેશ બેક્ટેરિયલ મેનિન્જાઈટિસ રોગચાળાને સમાપ્ત કરવાનો છે, એટલે કે બેક્ટેરિયલ મેનિન્જાઈટિસ, અને મૃત્યુ માં 70 ટકા ઘટાડો અને ચેપના કેસોની સંખ્યા અડધી છે.
4. મેનિન્જાઈટિસ રોગ, બેક્ટેરિયલ ચેપને કારણે, વર્ષમાં આશરે 250,000 મૃત્યુનું કારણ બને છે, અને ઝડપથી ફેલાતા રોગચાળાનું સ્વરૂપ પણ લઈ શકે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,3 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

4) ક્વોડ દેશોની પ્રથમ વ્યક્તિગત બેઠક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચીન લગભગ સમગ્ર વિવાદિત દક્ષિણ ચીન સમુદ્ર પર દાવો કરે છે.
2. ઓસ્ટ્રેલિયા 2020માં ત્રિપક્ષીય ઈન્ડો-યુએસ-જાપાન મલબાર નૌકાદળની કવાયતમાં પણ સામેલ હતું, જે 2017માં ક્વોડના પુનરુત્થાન પછીનું તેનું પ્રથમ સત્તાવાર જૂથ હતું.
3. ક્વોડ દેશોએ 'કોવેક્સ' (Covax) દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતી રસી ઉપરાંત વૈશ્વિક સ્તરે 1.2 અબજથી વધુ કોવિડ-19 રસી દાન કરવાનો સંકલ્પ કર્યો છે.
4. G-7 ગ્રુપે તાજેતરમાં 'બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ' (B3W) પહેલની જાહેરાત કરી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

5) ભારત-અમેરિકા દ્વિપક્ષીય બેઠક વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં જ ભારતના વડા પ્રધાને અમેરિકાના નવા ચૂંટાયેલા રાષ્ટ્રપતિ સાથેની તેમની પ્રથમ બેઠકમાં ભાગ લીધો હતો.
2. નવેમ્બર 2019માં ટ્રાઈ-સર્વિસ કવાયત - ટાઈગર ટ્રાયમ્ફનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
3. અમેરિકા ભારતનો બીજો સૌથી મોટો વેપારી ભાગીદાર છે અને ભારતની ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓની નિકાસ માટેનું મુખ્ય સ્થળ છે.
4. ISRO અને નાસા પૃથ્વી નિરીક્ષણ માટે NISAR નામનો સંયુક્ત માઈક્રોવેવ રિમોટ સેન્સિંગ સેટેલાઈટ સ્થાપવા માટે સાથે મળીને કામ કરી રહ્યા છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

6) ઈટાલી દ્વારા કોવિશિલ્ડને માન્યતા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈટાલીએ 24 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ કોરોનાવાયરસ સામેની કોવિશિલ્ડ રસીને માન્યતા આપી છે.
2. કોરોનાવાયરસ સામેની કોવિશિલ્ડ રસી સંયુક્ત પણે ઓક્સફર્ડ યુનિવર્સિટી અને એસ્ટ્રાઝેનેકા દ્વારા વિકસાવવામાં આવી હતી.
3. તેનું ઉત્પાદન સીરમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

7) સ્વિત્ઝર્લેન્ડમાં સમલૈંગિકતા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- સ્વિત્ઝર્લેન્ડના મતદારોએ 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ સમલૈંગિક લગ્નને કાયદેસર બનાવવાનું નક્કી કર્યું હતું.
- તમામ યુગલો માટે લગ્નનો વિકલ્પ ખોલવા ઉપરાંત સરકારે સ્વિત્ઝર્લેન્ડના લગ્ન કાયદામાં સુધારાને પણ મંજૂરી આપી હતી જે મતદારો માટે જનમત સંગ્રહમાં મૂકવામાં આવ્યો હતો.

3. આ સુધારેલા કાયદા હેઠળ સમલૈંગિક યુગલો સિવિલ વેડિંગ કરી શકશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

8) ચીનની એવરગ્રાંડે ઋણ કટોકટી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- તાજેતરમાં જ વિશ્વના સૌથી દેવાદાર મિલકત વિકાસકર્તા ચીન એવરગ્રાંડે ગ્રુપની દેવાની કટોકટીને કારણે સમાચારમાં હતું.
- રૂશિ એડ્વાન્સ ઈસ્ટિટ્યુટ ઓફ ફાઇનાન્સ મુજબ, શેનઝેન શહેરમાં કોન્ડોમિનિયમના ભાવ હવે સરેરાશ વાર્ષિક આવક કરતા 57 ગણા અને બેઈજિંગની આવક કરતા 55 ગણા વધારે છે.

3. ચાઇનામાં કિંમતો 1990માં જાપાનની બબલ ઇકોનોમી કરતા ઘણી વધારે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

9) DFC અને USAID ના ભારત માટેના ગેરંટી પ્રોગ્રામ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- યુએસ ઈન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન (DFC) અને યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ એજન્સી ફોર ઈન્ટરનેશનલ ડેવલપમેન્ટ (USAID) એ સંયુક્ત રીતે ભારતમાં \$ 55 મિલિયનની ક્રેડિટ ગેરંટી પ્રોગ્રામને સ્પોન્સર કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

2. આ જાહેરાત 24 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ કરવામાં આવી હતી.

3. આ ક્રેડિટ ગેરંટી પ્રોગ્રામ કોવિડ-19ની આર્થિક અસરને ઉકેલવા માંગે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

10) યુએન જનરલ એસેમ્બલી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- જનરલ એસેમ્બલી સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો એક મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે.
- જનરલ એસેમ્બલી સંયુક્ત રાષ્ટ્રના તમામ 193 સભ્ય દેશોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

3. જળ જીવન મિશનમાં એ સુનિશ્ચિત કરવાની કલ્પના કરવામાં આવી છે કે પાઈપ દ્વારા સ્વચ્છ પાણી 170 મિલિયનથી વધુ ઘરોમાં પહોંચે.

4. આજે વિશ્વની દરેક છટ્ટી વ્યક્તિ ભારતીય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

11) ભારત-યુએસ આરોગ્ય સંવાદ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચોથી ભારત-યુએસ હેલ્થ ડાયલોગ 2021 નું ઉદ્ઘાટન 27 સપ્ટેમ્બરના રોજ થયું હતું, 2021 માં આ સત્રનું આયોજન ભારત દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.

2. આ સત્ર દરમિયાન, કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ રાજ્ય મંત્રી, ભારતી પ્રવીણ પવારે COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન ભારત અને યુએસ વચ્ચે પરસ્પર એકતા અને ટેકો વ્યક્ત કર્યો હતો.

3. આ સત્રમાં કેન્દ્રીય મંત્રીએ ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, થેરાપ્યુટિક્સ અને વેક્સિન ડેવલપમેન્ટના સંદર્ભમાં સંશોધન અને વિકાસમાં ભારત અને અમેરિકા જે રીતે સહકાર વધારી રહ્યા છે તેની પ્રશંસા કરી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

12) મેનિન્જાઈટિસને દૂર કરવા માટે વૈશ્વિક રોડમેપ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. રોડમેપમાં ત્રણ સ્વપ્નદ્રષ્ટા લક્ષ્યો શામેલ છે.

2. મેનિન્જાઈટિસ એ મગજ અને કરોડરજજીને આવરી લેતી રક્ષણાત્મક પટલની બળતરા છે.

3. તેનાથી અસરગ્રસ્ત દર દસમાંથી એક વ્યક્તિ મૃત્યુ પામે છે.

4. બેક્ટેરિયલ ચેપને કારણે થતા મેનિન્જાઈટિસને કારણે વર્ષે લગભગ 2,50,000 લોકો મૃત્યુ થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

13) યુ.એસ. કોંગ્રેસના આતંકવાદ પર અહેવાલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પાકિસ્તાન વિદેશી આતંકવાદી સંગઠનો (Foreign Terrorist Organisation- FTO) તરીકે નિયુક્ત ઓછામાં ઓછા 12 જૂથોનું ઘર છે.
2. અગાઉ ફેબ્રુઆરી 2021માં ફાઈનાન્સિયલ એક્શન ટાસ્ક ફોર્સ (FATF)એ પાકિસ્તાનને તેની ગ્રે લિસ્ટમાં રાખવાનો નિર્ણય કર્યો હતો.
3. FTO એ યુ.એસ. સેક્રેટરી ઓફ સ્ટેટ દ્વારા નામાંકિત વિદેશી સંગઠન છે.
4. પાકિસ્તાન કેટલાક પ્રાદેશિક આતંકવાદી જૂથો માટે સલામત આશ્રયસ્થાન તરીકે કાર્યરત છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

14) બિલ્ડ બેક બેટર વર્લ્ડ (B3W) પહેલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બિલ્ડ બેક બેટર પ્લાન એ વિકાસશીલ અને ઓછી આવક ધરાવતા દેશો માટે G-7 દેશો દ્વારા પ્રસ્તાવિત કોવિડ-19 રાહત, ભાવિ આર્થિક અને માળખાગત પેકેજ છે.
2. B3W એ G-7 ગ્રુપ ઓફ કન્ટ્રીઝ દ્વારા જૂન 2021માં સૌથી સફળ લોકશાહી સાથે જાહેર કરવામાં આવેલી આંતરરાષ્ટ્રીય માળખાગત રોકાણ પહેલ છે.
3. B3W પહેલને ચીનની બેલ્ટ એન્ડ રોડ ઈનિશિયેટિવ (BRI) નો સામનો કરવાની પહેલ તરીકે જોવામાં આવે છે.
4. BRIને ચીનની દેવાની જાળ નીતિના ભાગ રૂપે પણ જોવામાં આવી રહ્યું છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

15) મેટાવર્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફેસબુક મેટાવર્સ (METAVERSE) બનાવવા માટે સંસ્થાઓ સાથે ભાગીદારી કરવા માટે 50 મિલિયન ડોલરનું રોકાણ કરવા જઈ રહ્યું છે.
2. મેટાવર્સ એક ડિજિટલ વિશ્વ છે જ્યાં લોકો વર્ચ્યુઅલ વાતાવરણમાં વાતચીત કરવા માટે વિવિધ સાધનોનો ઉપયોગ કરી શકે છે.
3. ફેસબુક વિશ્વનું સૌથી મોટું સોશિયલ નેટવર્ક છે જેણે વર્ચ્યુઅલ રિયાલિટી અને ઓગમેન્ટેડ રિયાલિટીમાં ભારે રોકાણ કર્યું છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

16) mRNA ફલુ રસી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ, ફાઈઝરે જાહેરાત કરી કે પ્રથમ તબક્કાના ક્લિનિકલ ટ્રાયલમાં સહભાગીઓની પ્રથમ બેચને mRNA સાથે રસી આપવામાં આવી છે.
2. ફેઝ 1 ટ્રાયલ તંદુરસ્ત પુખ્ત વયના લોકોમાં ઈન્ફલ્યુએન્ઝા સામે સિંગલ ડોઝ ક્વાડ્રિવેલેન્ટ mRNA રસીની સલામતી, સહિષ્ણુતા અને રોગપ્રતિકારક શક્તિનો અભ્યાસ કરશે.
3. ફાઈઝરનો mRNA ઈન્ફલ્યુએન્ઝા રસી કાર્યક્રમ ઈન્ફલ્યુએન્ઝા માટે mRNA ટેકનોલોજીનો લાભ લેવાના કાર્યક્રમોની યોજનામાં પ્રથમ છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

17) CPEC વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચીને અફઘાનિસ્તાનમાં CPEC તરીકે પેશાવર-કાબુલ મોટરવેના નિર્માણનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
2. CPECના વિસ્તરણ સાથે ચીન અફઘાનિસ્તાનમાં ભારતના આર્થિક પ્રભાવને નિયંત્રિત કરવામાં અગ્રણી ભૂમિકા ભજવશે.
3. ભારત અફઘાનિસ્તાનનો સૌથી મોટો પ્રાદેશિક ગ્રાન્ટ-ઈન-એઈડ દેશ છે.
4. CPEC પાકિસ્તાન અને ચીન વચ્ચેનો દ્વિપક્ષીય પ્રોજેક્ટ છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

18) ફાન્સ અને ગ્રીસના સંરક્ષણ સોદા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફાન્સ અને ગ્રીસે સંરક્ષણ ક્ષમતાઓને વેગ આપવા માટે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ સંરક્ષણ સોદા પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા.
2. ફાન્સના રાષ્ટ્રપતિ ઈમેન્યુઅલ મેકોન અને ગ્રીક વડા પ્રધાન કિયારિકોસ મિત્સોટાકિસે પેરિસમાં સંયુક્ત સમાચાર પરિષદમાં સંરક્ષણ અને સુરક્ષા વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીની જાહેરાત કરી હતી.
3. ગ્રીસ અને તુર્કી વચ્ચેના તણાવને જોતા ફાન્સ અને ગ્રીસ વચ્ચેનો સોદો નિર્ણાયક છે, જેના કારણે તાજેતરના વર્ષોમાં ગેસ સંશોધનના અધિકારો અને બંને દેશો વચ્ચે તણાવ વધ્યો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

19) એમેઝોન ફ્યુચર એન્જિનિયર પ્રોગ્રામ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. એમેઝોન ઈન્ડિયાએ 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ભારતમાં 'એમેઝોન ફ્યુચર એન્જિનિયર' શરૂ કરવાની જાહેરાત કરી હતી.
2. એમેઝોન ફ્યુચર તેનો વૈશ્વિક કમ્પ્યુટર વિજ્ઞાન શિક્ષણ કાર્યક્રમ છે.
3. તે વિદ્યાર્થીઓને ભારતીય ભાષાઓમાં આર્ટિફિશિયલ ઈન્ટેલિજન્સ, નેચરલ લેંગ્વેજ પ્રોસેસિંગ (વોઈસ ટેકનોલોજી) અને મશીન લર્નિંગ તેમજ કોડિંગ ફંડામેન્ટલ્સ જેવા ભાવિ કેન્દ્રિત તકનીકી અભ્યાસક્રમોનું જ્ઞાન પ્રદાન કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2
(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3
(D) 1,2 અને 3

20) ભારત દુબઈ વેપાર ભાગીદારી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ચીન બાદ ભારત દુબઈના બીજા સૌથી મોટા વેપારી ભાગીદાર તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.
2. ભારત સાથેનો વેપાર વર્ષ દર વર્ષે 74.5 ટકા વધીને 2021માં 67.1 અબજ દિરહામ થયો છે જે 2020ના પ્રથમ ભાગમાં 38.5 અબજ દિરહામ હતો.
3. દુબઈના H1 બાહ્ય વેપારમાં માલની યાદીમાં સોનું ટોચ પર છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2
(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3
(D) 1,2 અને 3

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય કલાર્ડ, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ભારતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

GPSCની નવી પરીક્ષા પદ્ધતિને અનુરૂપ સંપૂર્ણ પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક

નૃત્ય, સંગીત, નાટ્ય, શિલ્પ, ચિત્ર, સ્થાપત્ય વગેરે કળાઓનો પરીક્ષાલક્ષી અભ્યાસ

સાંસ્કૃતિક વારસા સંબંધિત મહત્વની વર્તમાન ઘટનાઓનો સમાવેશ

સંબંધિત પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં રાખીને તૈયાર થયેલું કન્ટેન્ટ

પરીક્ષાલક્ષી મહત્વની માહિતીની તદ્દન સરળ રજૂઆત

સંપાદક
મૌલિક ગોધિયા

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

ડાર્ક એનર્જી

- તાજેતરમાં સંશોધકોની આંતરરાષ્ટ્રીય ટીમે પહેલી વાર સીધી ડાર્ક એનર્જી શોધી કાઢી છે. XENON1T નામનો આ પ્રયોગ વિશ્વનો સૌથી સંવેદનશીલ ડાર્ક મેટર પ્રયોગ છે, જે ઈટાલીની INFN લેબોરેટરી નઝિયોનાલી ડેલ ગ્રેન સાસો (INFN Laboratori Nazionali del Gran Sasso)માં ભૂગર્ભમાં સંચાલિત કરવામાં આવ્યો હતો.
- ડાર્ક એનર્જી એ ઉર્જાનું એક રહસ્યમય સ્વરૂપ છે જે બ્રહ્માંડના લગભગ 68% બનાવે છે અને દાયકાઓથી ભૌતિકશાસ્ત્રીઓ અને ખગોળશાસ્ત્રીઓ માટે ઉત્સુકતાનો વિષય રહ્યો છે.

પ્રયોગ વિશે

- XENON1T એ ઈટાલિયન ગ્રેન સાસો નેશનલ લેબોરેટરીમાં સંચાલિત ડાર્ક મેટર રિસર્ચ પ્રોજેક્ટ (Italian Gran Sasso National Laboratory) છે.
- તે એક ઊંડી ભૂગર્ભ સંશોધન સુવિધા છે જે પ્રયોગો દ્વારા તીવ્રતા સાથે મહત્વાકાંક્ષી ડાર્ક મેટર કણોની શોધ દ્વારા લક્ષણિત છે.
- આ પ્રયોગોનો હેતુ લિક્વિડ ઝેનોન ટાર્ગેટ ચેમ્બર (Liquid Xenon Target Chamber)માં પરમાણુ રિકોલ દ્વારા દુર્લભ ક્રિયાપ્રતિક્રિયાઓ મારફતે નબળા ક્રિયાપ્રતિક્રિયા કરતા વિશાળ કણો (Weakly Interacting Massive Particles- WIMPs) ના સ્વરૂપમાં કણોને શોધવાનો છે.

અન્ય ડાર્ક મેટર અને ઉર્જા પ્રયોગો

- લક્સ-ઝેપલિન (LUX-Zeplin)- યુએસએના સેનફોર્ડ અંડરગ્રાઉન્ડ રિસર્ચ ફેસિલિટીમાં સંચાલિત આગામી પેઢીનો ડાર્ક મેટર પ્રયોગ છે.
- પાંડાએક્સ-એક્સટી (PandaX-xT)- ચાઈના જિનપિંગ અંડરગ્રાઉન્ડ લેબોરેટરીમાં સંચાલિત પ્રોજેક્ટ.

Back to basics : ડાર્ક મેટર અને ડાર્ક એનર્જી

- ડાર્ક મેટર આકાશગંગાઓને એક સાથે આકર્ષિત કરે છે (Attracts) અને ધારણ (Holds) કરે છે, જ્યારે ડાર્ક એનર્જી આપણા બ્રહ્માંડના વિસ્તરણનું કારણ બને છે.
- બંને ઘટકો અદૃશ્ય હોવા છતાં, ડાર્ક મેટર વિશે ઘણું જાણીતું છે, કારણ કે 1920ના દાયકામાં ડાર્ક મેટર અસ્તિત્વમાં હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું, જ્યારે 1998 સુધી ડાર્ક એનર્જીની શોધ કરવામાં આવી ન હતી.

ડાર્ક એનર્જી વિશે

- ખિગ બેંગનો ઉદ્ભવ અને વિસ્તરણ લગભગ 15 અબજ વર્ષ પહેલા થયું હતું. ભૂતકાળમાં ખગોળશાસ્ત્રીઓ માનતા હતા કે ગુરૂત્વાકર્ષણ બ્રહ્માંડના વિસ્તરણને ધીમું કરશે અને પછી આખરે અદૃશ્ય થઈ જશે (Recollapse).
- જોકે હબલ ટેલિસ્કોપના ડેટા મુજબ બ્રહ્માંડ ઝડપથી વિસ્તરી રહ્યું છે.
- ખગોળશાસ્ત્રીઓ માને છે કે ઝડપી વિસ્તરણનો આ દર રહસ્યમય અંધકારમય બળ અથવા ઉર્જાને કારણે છે જે આકાશગંગાઓને અલગ કરી રહ્યો છે.
- અજ્ઞાતનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે 'ડાર્ક' (Dark) શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- ડાર્ક એનર્જીનું સંભવિત અર્થઘટન:
 - અવકાશની સંપત્તિ: આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈન એ પ્રથમ વ્યક્તિ હતા જેણે અનુભવ કર્યો હતો કે શૂન્ય અંતરીક્ષ કંઈ નથી.
 - આઈન્સ્ટાઈનના ગુરૂત્વાકર્ષણના સિદ્ધાંતનો કાયદો વૈશ્વિક સ્થિર સંસ્કરણ સાથે સંકળાયેલો છે જેનો અર્થ એ છે કે 'શૂન્ય અંતરીક્ષ' (Empty Space) માં તેની પોતાની ઉર્જા હોઈ શકે છે.
 - કારણ કે આ ઉર્જા અવકાશની જ એક મિલકત છે, તેને અવકાશના વિસ્તરણ તરીકે વ્યાખ્યાયિત/મિશ્રિત કરવામાં આવશે નહીં. જેમ જેમ તે અસ્તિત્વમાં આવશે તેમ તેમ અવકાશની આ ઉર્જા વધુ દેખાશે. પરિણામે ઉર્જાનું આ સ્વરૂપ બ્રહ્માંડને ઝડપથી વિસ્તૃત કરશે.
 - પદાર્થનો ક્વોન્ટમ સિદ્ધાંત: અવકાશ ને ઉર્જા કેવી રીતે મળે છે તેના પુરાવા તરીકે બીજો ખુલાસો પદાર્થના ક્વોન્ટમ સિદ્ધાંતમાંથી ઉદ્ભવે છે.
 - આ સિદ્ધાંતમાં 'શૂન્ય અંતરીક્ષ' ખરેખર અસ્થાયી (આત્માસી) કણોથી ભરેલી છે જે સતત રચાય છે અને ફરીથી અદૃશ્ય થાય છે.
 - પાંચમું મૂળભૂત બળ: બ્રહ્માંડમાં ચાર મૂળભૂત શક્તિઓ છે અને કાલ્પનિક સિદ્ધાંતોએ પાંચમી શક્તિનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે જે ચાર દળો દ્વારા સમજાવી શકાતો નથી.
 - ડાર્ક એનર્જીના ઘણા મોડેલો આ પાંચમા બળમાં તેમને છુપાવવા અથવા બોર્ડ (Empty Space) પર લાવવા માટે વિશેષ પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરે છે.
 - કેટલાક સિદ્ધાંતવાદીઓએ તેને 'ઉત્કૃષ્ટતા' ગણાવી છે, જેનું નામ ગ્રીક ફિલસૂફીના પાંચમા તત્વ પરથી રાખવામાં આવ્યું છે.
 - જોકે હજુ સુધી કોઈ થિયરી સાબિત થઈ નથી. આ કારણે, ડાર્ક એનર્જીને 'તમામ વિજ્ઞાનમાં સૌથી ઊંડું રહસ્ય' તરીકે જોવામાં આવે છે.

નોંધ

- પ્રકૃતિની ચાર મૂળભૂત શક્તિઓ ગુરૂત્વાકર્ષણ બળ, નબળી પરમાણુ બળ, વિદ્યુતચુંબકીય બળ અને મજબૂત પરમાણુ બળ છે.

IIT-Dએ ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજી પર કેન્દ્ર શરૂ કર્યું

- ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી (IIT) દિલ્હીએ સંબંધિત ક્ષેત્રમાં સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજી પર 'સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ (CoE)' સ્થાપ્યું છે.
- આ સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ IIT દિલ્હીમાં થઈ રહેલી પ્રવૃત્તિઓમાં તાલમેલ અને સુમેળ લાવશે.
- તે મુખ્ય તપાસકર્તાઓને વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ અને અન્ય એજન્સીઓ ના ઘણા મહત્વપૂર્ણ પ્રોજેક્ટ્સ માટે પીચ કરવામાં પણ મદદ કરશે.

ફોકસ વિસ્તાર

- સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ ક્વોન્ટમ કમ્પ્યુટિંગ, ક્વોન્ટમ સેન્સિંગ અને મેટ્રોલોજી, ક્વોન્ટમ કમ્પ્યુનિકેશન અને ક્વોન્ટમ મટિરિયલ્સ અને ઉપકરણો સહિતના પસંદગીના ક્ષેત્રો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. કેન્દ્ર નવી ક્વોન્ટમ સામગ્રી ડિઝાઇન અને વિકાસ કરશે. તે ક્વોન્ટમ પ્રોસેસર્સ અને કાયોજેનિક કન્ટ્રોલર્સ, CMOS અને 2D મટિરિયલ્સ, ક્વોન્ટમ બાયોફોટોનિક્સ, ક્વોન્ટમ સેન્સિંગ અને મેટ્રોલોજી, સિંગલ-ફોટોન ડિટેક્ટર્સનો વિકાસ વગેરે જેવા અર્ધવાહક ક્યુબિટ્સના મોડેલિંગ અને ટેકનોલોજી વિકાસ સાથે સંબંધિત સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ પણ હાથ ધરશે.

ક્વોન્ટમ ભૌતિકશાસ્ત્રનું મહત્વ (Quantum Physics)

- ક્વોન્ટમ ભૌતિકશાસ્ત્રને લગભગ 100 વર્ષમાં સમાજને અભૂતપૂર્વ રીતે અસર કરી છે. પ્રકાશ અને સામગ્રીમાં ક્વોન્ટમ ભૌતિકશાસ્ત્રની લાક્ષણિકતાઓનો લાભ લેવા માટે સંશોધકોએ લેસર અને ટ્રાન્ઝિસ્ટર બંનેની શોધ કરી હતી. ઈન્ફોર્મેશન ટેકનોલોજી, કમ્પ્યુટર, ઈન્ટરનેટ વગેરે પર આધારિત શોધો. આ પ્રથમ ક્વોન્ટમ ક્રાંતિ હતી.

બીજી ક્વોન્ટમ ક્રાંતિ

- બીજી ક્વોન્ટમ ક્રાંતિ ટૂંક સમયમાં થવાની છે. ફોટોન અને પરમાણુઓ જેવી એક ક્વોન્ટમ વસ્તુઓને શોધવાની અને બદલવાની ક્ષમતાની પ્રગતિથી તેને ઘણો ફાયદો થઈ રહ્યો છે.

56 એરબસ C-295 લશ્કરી વિમાનો માટે \$ 2.5 બિલિયનનો કરાર થયો

- સંરક્ષણ મંત્રાલયે 24 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ 56 એરબસ C-295 વિમાન ખરીદવા માટે 2.5 અબજ ડોલરના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- 56 એરબસ C-295 વિમાન ભારતીય વાયુસેના (IAF) એવ્રો HS-748 વિમાનના જૂના કાફલાને બદલશે.
- આ કરાર મુજબ, એરબસ પ્રથમ 16 વિમાનો 'ફલાય-અવે' સ્થિતિમાં પહોંચાડશે. તે સ્પેનના સેવિલેમાં અંતિમ એસેમ્બલી લાઈનથી વિતરિત કરવામાં આવશે.
- ટાટા એડવાન્સ્ડ સિસ્ટમ્સ (TASL) દ્વારા ભારતમાં અન્ય 40 વિમાનોનું ઉત્પાદન અને એસેમ્બલ કરવામાં આવશે. આ વિમાનો ભારતમાં એરબસ અને TASL વચ્ચે ઔદ્યોગિક ભાગીદારી હેઠળ બનાવવામાં આવશે.

C-295 ના ઓપરેટર

- ભારતીય વાયુસેના વિશ્વભરમાં C-295 વિમાનનું 35મું ઓપરેટર બનશે.

એવ્રો રિપ્લેસમેન્ટ પ્રોગ્રામ

- 'એવ્રો રિપ્લેસમેન્ટ પ્રોગ્રામ' હેઠળ, ખાનગી ક્ષેત્રની પેઢી ભારતમાં પ્રથમ વખત સમગ્ર વિમાનનું ઉત્પાદન કરશે. તે મેન્યુફેક્ચરિંગ, એસેમ્બલી, ટેસ્ટિંગ અને લાયકાત, વિમાનના જીવનચક્રની જાળવણી સુધીની સંપૂર્ણ ઔદ્યોગિક ઈકોસિસ્ટમ વિકસાવશે.

Back to basics : C-295 એરક્રાફ્ટ

- C-295 વિમાન બે Pratt & Whitney PW-127 ટર્બો-પ્રોપ એન્જિન દ્વારા સંચાલિત છે, જે PW-100 પરિવારનો એક ભાગ છે. તે લડાઈના ભાર સાથે 71 સૈનિકો અથવા 50 પેરાટ્રૂપર્સ લઈ શકે છે. તે એવા સ્થળોએ પણ પુરવઠો પહોંચાડી શકે છે જે IAF ના ભારે પરિવહન વિમાનો દ્વારા સુલભ નથી.

ચીને ભારતના અગ્નિ-5 મિસાઇલ પ્રોજેક્ટ પર સવાલ કર્યા

- ભારતે તાજેતરમાં અગ્નિ-5 આંતર-ખંડીય બેલિસ્ટિક મિસાઇલનું આગામી પરીક્ષણ હાથ ધર્યું હોવાના અહેવાલો વચ્ચે ચીને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદ (UNSC)ના ઠરાવને ટાંકીને ભારતના મિસાઇલ પરીક્ષણ કાર્યક્રમ પર સવાલ ઉઠાવ્યા છે.

- ભારતના 1998ના પરમાણુ પરીક્ષણો બાદ UNSC દરખાસ્ત 1172 જારી કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : અગ્નિ-5 મિસાઇલ વિશે

- અગ્નિ-5 એ દેશમાં બનાવવામાં આવેલી સૌથી અદ્યતન જમીનથી જમીન પરની દેશી બેલિસ્ટિક મિસાઇલ છે.
- તે ત્રણ તબક્કાની સોલિડ-ફ્યુઅલ 17 મીટર લાંબી મિસાઇલ છે અને લગભગ 1.5 ટન પરમાણુ શસ્ત્રો લઈ જવા સક્ષમ છે.
- અગ્નિ-5 એક ફાયર એન્ડ ફરગેટ મિસાઇલ છે જે એકવાર છોડવામાં આવે તો તેને ઈન્ટરસેપ્ટર મિસાઇલો સિવાય રોકી શકાતું નથી.
- તેને ઈન્ટિગ્રેટેડ ગાઈડેડ મિસાઇલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (IGMDP) હેઠળ વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- ભારતને મિસાઇલ ટેકનોલોજીમાં આત્મનિર્ભર બનાવવા માટે જાણીતા વૈજ્ઞાનિક ડો.એપીજે અબ્દુલ કલામે IGMDP સ્થાપવાનો વિચાર આપ્યો હતો. તેને ભારત સરકારે 1983માં મંજૂરી આપી હતી અને અથવા માર્ચ 2012માં કામ પૂર્ણ થયું હતું.
- આ કાર્યક્રમ હેઠળ વિકસિત 5 મિસાઇલો (P-A-T-N-A) છે: પૃથ્વી, અગ્નિ, ત્રિશૂલ, નાગ, આકાશ.

મિસાઇલોની ફાયર રેન્જ

- આ મિસાઇલો ભારતની પરમાણુ પ્રક્ષેપણ ક્ષમતાનો મુખ્ય આધાર છે.
- શ્રેણી:
 - અગ્નિ-1: 700-800 કિ.મી.ની રેન્જ.
 - અગ્નિ-2 : 20 કિ.મી.થી વધુની રેન્જ.
 - અગ્નિ-3 : 2,500 કિ.મી.થી વધુની રેન્જ.
 - અગ્નિ-4: તેની રેન્જ 3,500 કિમીથી વધુ છે અને તે રોડ મોબાઇલ લોન્ચરથી ફાયરિંગ કરી શકે છે.
 - અગ્નિ-5: તે 5,000 કિમીથી વધુની રેન્જ ધરાવતી ફાયર ચેઈનમાં સૌથી લાંબી, આંતર-ખંડીય બેલિસ્ટિક મિસાઇલ (ICBM) છે.
 - અગ્નિ-P (પ્રાર્થમ): તે એક કેનિસ્ટર મિસાઇલ છે જેની રેન્જ 1,000થી 2,000 કિમીની વચ્ચે છે. તે અગ્નિ 1 મિસાઇલનું સ્થાન લેશે.
 - મિસાઇલનું પાંચ વખત સફળ પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું છે અને તે સૈન્યમાં જોડાવાની તૈયારીમાં છે.
 - અમેરિકા, ચીન, રશિયા, ફ્રાન્સ અને ઉત્તર કોરિયા સહિતના બહુ ઓછા દેશો પાસે આંતર-ખંડીય બેલિસ્ટિક મિસાઇલો (ICBM) છે.
 - ICBM જમીન આધારિત, પરમાણુ સશસ્ત્ર બેલિસ્ટિક મિસાઇલ છે, જેની રેન્જ 5,600 કિમીથી વધુ છે.

UNSC દરખાસ્ત 1172 વિશે

- આ પ્રસ્તાવ 1998ના પરમાણુ પરીક્ષણો પછી ભારત અને પાકિસ્તાનનો ઉલ્લેખ કરે છે:
- તેના પરમાણુ શસ્ત્રો વિકાસ કાર્યક્રમોને રોકવા માટે.
- પરમાણુ શસ્ત્રોનું શસ્ત્રીકરણ અથવા તેનાતી અટકાવવા માટે.
- પરમાણુ શસ્ત્રો સક્ષમ બેલિસ્ટિક મિસાઇલો અને પરમાણુ શસ્ત્રો માટે ખંડિત સામગ્રીના કોઈપણ ઉત્પાદનને અટકાવવા માટે.
- સામૂહિક વિનાશના શસ્ત્રો અથવા પ્રસૂતા કરવા સક્ષમ મિસાઇલોમાં ફાળો આપી શકે તેવા ઉપકરણો, સામગ્રી અથવા તકનીકીની નિકાસ ન કરવાની તેમની નીતિઓની પુષ્ટિ કરવી.

ચીન દ્વારા કરવામાં આવેલા દાવાઓ સાથેની સમસ્યાઓ

- અગ્નિ-5એ ચીનના મીડિયાનું ધ્યાન વ્યાપક પણે આકર્ષિત કર્યું છે અને એવી ચર્ચા ચાલી રહી છે કે 5,000 કિમીની પરમાણુ સક્ષમ મિસાઇલ તેની રેન્જમાં ચીનના અનેક શહેરોને આવરી શકે છે.
- ઊલટું ચીન મિસાઇલ કાર્યક્રમ માટે ભારતના પ્રસ્તાવને ટાંકીને પાકિસ્તાનને તેના પરમાણુ અને મિસાઇલ કાર્યક્રમો વિકસાવવામાં મદદ કરી રહ્યું છે.
- ચીન પરમાણુ સક્ષમ મિસાઇલો માટે પાકિસ્તાનને સમૃદ્ધ યુરેનિયમ અને તકનીક પ્રદાન કરી રહ્યું છે.
- આ ઉપરાંત 2018માં ચીને પાકિસ્તાનને મલ્ટી વોરહેડ મિસાઇલોના વિકાસને વેગ આપવા માટે ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ વેચી હતી.

આગળનો રસ્તો

- ભારતે વધુ સક્રિય રહેવાની જરૂર છે, તેમણે ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે સમગ્ર એશિયામાં વ્યૂહાત્મક સ્થિરતા માટે ચીન સાથે વ્યાપક પરમાણુ સંવાદ આવશ્યક છે.
- ચીન આવી વાટાઘાટોમાં સામેલ થવાનો ઇનકાર કરી શકે છે, પરંતુ તે ભારતના પરમાણુ શસ્ત્રોના દરજ્જાને ઔપચારિક રીતે માન્યતા આપવા માંગતું નથી, જ્યારે પાકિસ્તાનને જરૂરી સામગ્રી પૂરી પાડે છે તેમજ પરમાણુ શસ્ત્રો અને બેલિસ્ટિક મિસાઇલોની ડિઝાઇન કરવામાં મદદ કરે છે. પાકિસ્તાનને આ ટ્રાન્સફર પરમાણુ અપ્રસાર સંધિ હેઠળ ચીન દ્વારા તેની જવાબદારીઓનું સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘન છે.
- અત્યાર સુધી ભારત ઘણું રક્ષણાત્મક રહ્યું છે અને વૈશ્વિક સ્તરે ચીન-પાકિસ્તાન પરમાણુ/મિસાઇલ જોડાણને ખુલ્લું પાડવાનું ટાળે છે. એશિયાની અંદર ચીનના હાલના પ્રભુત્વને ધ્યાનમાં રાખીને ભારતે જાપાન, વિયેતનામ અને ઈન્ડોનેશિયા જેવા દેશો સાથે ગાઢ પરામર્શ અને વાતચીત શરૂ કરવી જોઈએ.

યોખાની હર્બિસાઈડ- ટોરેન્ટ વિવિધતા

- > તાજેતરમાં, ઈન્ડિયન એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (IARI)એ દેશની પ્રથમ નોન-GM (આનુવંશિક રીતે સુધારેલી) હર્બિસાઈડ-ટોરેન્ટ યોખાની જાતો (પુસા બાસમતી 1979 અને પુસા બાસમતી 1985) વિકસાવી છે.
- > પરંપરાગત વાવેતરની તુલનામાં આ જાતો સીધી રીતે વાવી શકાય છે અને ખૂબ પાણી અને મજૂરી બચાવી શકાય છે.
- > ICAR-IARI એક ડીમ્ડ યુનિવર્સિટી છે.

યોખાની નવી જાતો વિશે

- > નવી જાતોમાં મ્યુટેટેડ 'એસિટોલેક્ટેટ સિન્થેસિસ' (ALS) જીનનો સમાવેશ થાય છે, જે ખેડૂતો માટે નીંદણને નિયંત્રિત કરવા માટે હર્બિસાઈડ-ઈમેઝેથાપાયરના વ્યાપક સ્પેક્ટ્રમનો છંટકાવ કરવાનું શક્ય બનાવે છે.
- > યોખામાં 'એસિટોલેક્ટેટ સિન્થેઝ' જનીન એક એન્ઝાઇમ (પ્રોટીન) કોડ છે જે પાકના વિકાસ અને વિકાસ માટે એમિનો એસિડનું સંશ્લેષણ કરે છે.
- > સામાન્ય યોખાના છોડ પર છંટકાવ કરવામાં આવતી હર્બિસાઈડ એમિનો એસિડના ઉત્પાદનને અવરોધે છે.
- > 'ઈમાઝેથાપર' પહોળા પાંદડા, ઘાસ અને નીંદણ સામે અસરકારક છે, જોકે તેનો ઉપયોગ સામાન્ય ડાંગરની જાતો પર કરી શકાતો નથી, કારણ કે તે પાક અને આક્રમક છોડ વચ્ચે તફાવત કરતું નથી.
- > જો કે, નવી બાસમતી જાતોમાં મ્યુટેટેડ 'એસિટોલેક્ટેટ સિન્થેસિસ' (ALS) જીન હોય છે જેનો DNA સિક્વન્સ કેમિકલ મ્યુટન્ટ ઈથિલ મિથેનસલ્ફોનેટનો ઉપયોગ કરીને બદલવામાં આવ્યો છે.
- > પરિણામે, એસિટોલેક્ટેટ સંશ્લેષણ હવે એન્ઝાઇમ્સમાં ઈમેઝેથાપાયર પર બંધનકર્તા નથી, જે એમિનો એસિડ સંશ્લેષણને વિક્ષેપિત કરતું નથી.
- > આ છોડને હર્બિસાઈડના ઉપયોગને 'સહન' કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે અને આ રીતે હર્બિસાઈડ ફક્ત નીંદણ અને આક્રમક છોડ માટે વિનાશક છે.
- > એ નોંધવું મહત્વપૂર્ણ છે કે આ પ્રક્રિયામાં કોઈ વિદેશી જનીનો સામેલ ન હોવાથી હર્બિસાઈડ-ટોરેન્ટની મિલકત પરિવર્તન પ્રજનન દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે. આમ, આ વિવિધતા આનુવંશિક રીતે સુધારેલી વિવિધતા નથી.

આ જાતોના ફાયદા

- ડાંગરની સીધી વાવણી:
 - > નવી જાતો ફક્ત પાણીને ઈમેઝેથાપાયર (Imazethapyr) થી બદલી નાખે છે અને નર્સરીઓ, તળાવો, વાવેતર અને ખેતરોમાં વધુ પાણીની જરૂર નથી.

- > પાણી એ એક કુદરતી જડીબુટ છે જે ડાંગરના પાકના પ્રારંભિક વિકાસ સમયગાળા દરમિયાન નીંદણ થવા દેતું નથી.
- > નવી જાતો ડાંગરની સીધી વાવણી (DSR)માં મદદ કરશે, જેના ડાંગરના વાવેતરમાં ઘણા ફાયદા છે.
- સસ્તો વિકલ્પ:
 - > DSRની ખેતી હાલમાં બે જડીબુટ્ટીઓ, પેન્ડીમેથાલિન અને બિસ્પાયરીબેક-સોડિયમ પર આધારિત છે.
 - > જોકે, આ બંને વિકલ્પો કરતાં ઈમેઝેથાપાયર સસ્તું છે.
- સલામત વિકલ્પો:
 - > ઈમાઝેથાપાયર નીંદણી નિયંત્રણ મર્યાદાઓ પણ ધરાવે છે અને સલામત છે, કારણ કે ALS જનીનો મનુષ્ય અને સસ્તન પ્રાણીઓમાં હાજર નથી.
 - > ડાંગર વિરૂદ્ધ ડાંગરના વાવેતરની સીધી વાવણી
- ડાંગરનું વાવેતર:
 - > જે ખેતરમાં ડાંગરનું વાવેતર કરવામાં આવે છે તે પાણી ભરતી વખતે ખેડવું પડે છે.
 - > વાવેતર પછીના પ્રથમ ત્રણ અઠવાડિયા માટે 4-5 સેમી પાણીની ઊંડાઈ જાળવવા માટે છોડને લગભગ દરરોજ સિંચાઈ કરવામાં આવે છે.
 - > ખેડૂતો બેથી ત્રણ દિવસના અંતરે ખેતરો ભરે છે, પછીના ચારથી પાંચ અઠવાડિયા સુધી પણ જ્યારે પાક ટિલિંગ (સ્ટેમ ડેવલપમેન્ટ) તબક્કામાં હોય.
 - > ડાંગરનું વાવેતર શ્રમ અને પાણી સઘન છે.
- ડાંગરની સીધી વાવણી (DSR):
 - > DSRમાં ટ્રેક્ટર સંચાલિત મશીન દ્વારા અગાઉથી ફણગાવેલા બીજસીધા ખેતરમાં ડ્રિલ કરવામાં આવે છે.
 - > આ પદ્ધતિમાં કોઈ નર્સરી તૈયારી અથવા ટ્રાન્સપ્લાન્ટ શામેલ નથી.
 - > ખેડૂતોએ વાવણી પહેલાં જ તેમની જમીન સમતલ કરવી પડે છે અને સિંચાઈ કરવી પડે છે.
- ડાંગરની સીધી વાવણીના ફાયદા:
 - > પાણી બચાવવું.
 - > ઓછી સંખ્યામાં કામદારોની આવશ્યકતા.
 - > મજૂરીખર્ચમાં બચત.
 - > ટૂંકા પૂરના સમયગાળાથી મિથેન ઉત્સર્જનને મર્યાદિત કરીને યોખાના વાવેતરની તુલનામાં જમીનનું ધોવાણ ઘટે છે.
- ડાંગરની સીધી વાવણીથી ગુકસાન:
 - > વાવેતર માટે DSRમાં 8-10 કિલો/એકર બીજની જરૂર પડે છે, જ્યારે 4-5 કિગ્રા/એકર બીજ જરૂરી છે.
 - > આ ઉપરાંત DSRમાં લેસર લેન્ડ લેવલિંગ ફરજિયાત છે. રોપણીમાં આ અનિવાર્ય નથી.
 - > યોમાસાના વરસાદ પહેલાં છોડ યોગ્ય રીતે બહાર આવે તે માટે સમયસર વાવણી કરવાની જરૂર છે.

DRDOએ આકાશ પ્રાથમ મિસાઇલના નવા સંસ્કરણનું પરીક્ષણ કર્યું

- ડિફેન્સ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગનાઇઝેશન(DRDO) એ 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ આકાશ મિસાઇલ 'આકાશ પ્રાથમ'ના નવા વર્ઝનનું પરીક્ષણ કર્યું છે.
- તેને ઓડિશાના ચાંદીપુર ખાતે ઇન્ટિગ્રેટેડ ટેસ્ટ રેન્જ (ITR) થી લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.
- પરીક્ષણ દરમિયાન મિસાઇલે માનવરહિત હવાઈ લક્ષ્યને આંતર્યું હતું અને નષ્ટ કર્યું હતું.
- આકાશ પ્રાથમ મિસાઇલને તેની ચોકસાઈ સુધારવા માટે સ્વદેશી રીતે સક્રિય RF (રેડિયો ફ્રિક્વન્સી) શોધકથી સજ્જ કરવામાં આવી છે.
- ઊંચાઈ પર નીચા તાપમાનના વાતાવરણમાં વધુ વિશ્વસનીય કામગીરી લાવવા માટે અન્ય સુધારા પણ કરવામાં આવ્યા છે.
- ITRના રેન્જ સ્ટેશનોમાં રડાર, ETOS (ઇલેક્ટ્રો ઓપ્ટિકલ ટ્રેકિંગ સિસ્ટમ) અને ટેલિમેટ્રી સ્ટેશનોનો સમાવેશ થાય છે. તેણે મિસાઇલના માર્ગ અને ઉડ્ડયન પરિમાણોનું નિરીક્ષણ કરવામાં મદદ કરી.

Back to basics : આકાશ મિસાઇલ

- તે મધ્યમ અંતરની મોબાઇલ સપાટીથી એર મિસાઇલ સિસ્ટમ છે. તેનો વિકાસ સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન(DRDO), ભારત ડાયનેમિક્સ લિમિટેડ (BDL) દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો, જેણે આ મિસાઇલોનું ઉત્પાદન કર્યું છે. ભારત ઇલેક્ટ્રોનિક્સ (BEL), ટાટા પાવર સ્ટ્રેટેજિક એન્જિનિયરિંગ ડિવિઝન તેમજ લાર્સન એન્ડ ટુશો દ્વારા સર્વેલન્સ અને ફાયર કન્ટ્રોલ રડાર, મિસાઇલ લોન્ચર્સ અને વ્યૂહાત્મક નિયંત્રણ અને કમાન્ડ સેન્ટર વિકસાવવામાં આવ્યા હતા. આકાશ મિસાઇલ 50-80 કિમી અને ઊંચાઈ 18,000 મીટરની છે. આ મિસાઇલો ફાઇટર જેટ્સ, ફૂઝ મિસાઇલ્સ, એર-ટુ-સરફેસ મિસાઇલ્સ તેમજ બેલિસ્ટિક મિસાઇલ જેવા હવાઈ લક્ષ્યોને નિષ્ક્રિય કરી શકે છે. તે ભારતીય સેના તેમજ ભારતીય વાયુસેનાની સેવામાં છે.

આકાશ પ્રાથમ મિસાઇલ

- આકાશ પ્રાથમ હાલના આકાશ સેમ પર આધારિત છે. તે વધુ સારી સક્રિય રેડિયો ફ્રિક્વન્સી (RF) શોધકથી સજ્જ છે.

આકાશ પ્રાથમ સરફેસ-ટુ-એર મિસાઇલ: DRDO

- તાજેતરમાં સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (Defence Research and Development Organisation -DRDO)એ ઓડિશાના ચાંદીપુરના સંકલિત પરીક્ષણ રેન્જ (ITR)થી આકાશ મિસાઇલનું નવું સંસ્કરણ 'આકાશ પ્રાથમ' (Akash Prime)નું પરીક્ષણ કર્યું હતું.
- અગાઉ DRDOએ આકાશ-NG (ન્યૂ જનરેશન) અને મેન પોર્ટેબલ એન્ટી ટેન્ક ગાઇડેડ મિસાઇલ (Man Portable Anti Tank Guided Missile) લોન્ચ કરી હતી.

Back to basics : સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન

- તે ભારત સરકારના સંરક્ષણ મંત્રાલયના વહીવટી નિયંત્રણ હેઠળ કાર્ય કરે છે, જેનો ઉદ્દેશ ભારતને અત્યાધુનિક સંરક્ષણ તકનીકોમાં સશક્ત બનાવવાનો છે.
- તેની સ્થાપના 1958માં ભારતીય સેનાના ટેકનિકલ ડેવલપમેન્ટ ફાઉન્ડેશન (TDE) અને ડિરેક્ટોરેટ ઓફ ટેકનિકલ ડેવલપમેન્ટ એન્ડ પ્રોડક્શન (DTDP)ના સંરક્ષણ વિજ્ઞાન સંગઠન (DSO) સાથેના સંયોજન બાદ કરવામાં આવી હતી.

સ્કાય પ્રાથમ ને લગતા મુદ્દાઓ

- તે હાલની સ્કાય સિસ્ટમ કરતાં વધુ સારી ચોકસાઈ માટે સ્વદેશી રીતે સક્રિય રેડિયો ફ્રિક્વન્સીથી સજ્જ છે, જે સુનિશ્ચિત કરે છે કે મિસાઇલ તેને છોડવામાં આવેલા લક્ષ્ય સુધી પહોંચે છે.
- આકાશ પ્રાથમમાં અન્ય સુધારાઓનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો જેમ કે ઊંચાઈ પર નીચા તાપમાનના વાતાવરણમાં વિશ્વસનીય કામગીરી સુનિશ્ચિત કરવી.

વિકાસ અને ઉત્પાદન

- ડિફેન્સ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ લેબોરેટરી (DRDL), હૈદરાબાદ દ્વારા મિસાઇલ અને વ્યૂહાત્મક સિસ્ટમ (Missiles and Strategic System) હેઠળ DRDOની અન્ય પ્રયોગશાળાઓના સહયોગથી વિકસાવવામાં આવી છે.

આકાશ મિસાઇલ

- આકાશ ભારતની પ્રથમ સ્વદેશી રીતે નિર્મિત મધ્યમ અંતરની જમીનથી હવામાં (SAM) મિસાઇલ છે જે અનેક દિશાઓ, ઘણા લક્ષ્યોને નિશાન બનાવી શકે છે. આ મિસાઇલને મોબાઇલ પ્લેટફોર્મ દ્વારા કોમ્બેટ ટેન્ક અથવા ટ્રકમાંથી લોન્ચ કરી શકાય છે. તેમાં લક્ષ્યને લગભગ 90% સુધી ફટકારવાની ચોકસાઈ હોવાની સંભાવના છે.

- આકાશ SAMના વિકાસની શરૂઆત સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા 1980ના દાયકાના અંતમાં ઇન્ટિગ્રેટેડ ગાઈડેડ મિસાઈલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (IGMDP)ના ભાગરૂપે કરવામાં આવી હતી.
- આમ તે અનન્ય છે કારણ કે તે રડાર સિસ્ટમ જૂથ અથવા સ્વાયત્ત મોડમાં ઘણી દિશાઓથી વધુ પડતા લક્ષ્યોને ફટકારવા માટે સક્ષમ છે.
- તેમાં ઇલેક્ટ્રોનિક કાઉન્ટર-કાઉન્ટર-કાઉન્ટરમેશર્સ (Electronic Counter-Counter Measures-ECCM) જેવી સુવિધાઓ છે જેનો અર્થ એ છે કે તેની પાસે ઓન-બોર્ડ મિકેનિઝમ છે જે ઇલેક્ટ્રોનિક સિસ્ટમ્સ સામે ટકી શકે છે જે ડિટેક્શન સિસ્ટમ્સની અસરને ઘટાડે છે.
- આ મિસાઈલનું સંચાલન સ્વદેશી રીતે વિકસિત રડાર 'રાજેન્દ્ર' દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- મિસાઈલ અવાજની ગતિ કરતા 2.5 ગણી ઝડપથી લક્ષ્યને ફટકારી શકે છે અને ઓછી, મધ્યમ અને ઊંચાઈ પર લક્ષ્યોને શોધી શકે છે અને તેનો નાશ કરી શકે છે.
- નક્કર ઈંધણ તકનીક અને હાઈટેક રડાર સિસ્ટમને કારણે આ મિસાઈલ યુએસ પેટ્રિયોટ મિસાઈલ્સ (US' Patriot Missiles) કરતાં સસ્તી અને વધુ સચોટ છે.

ઇન્ટિગ્રેટેડ ગાઈડેડ મિસાઈલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ

- તેની સ્થાપનાનો વિચાર જાણીતા વૈજ્ઞાનિક ડો. એપીજે અબ્દુલ કલામે આપ્યો હતો. તેનો ઉદ્દેશ મિસાઈલ ટેકનોલોજીમાં આત્મનિર્ભરતા હાંસલ કરવાનો હતો. તેને ભારત સરકારે 1983માં મંજૂરી આપી હતી અને માર્ચ 2012માં પૂર્ણ કરી હતી.
- કાર્યક્રમ હેઠળ વિકસિત 5 મિસાઈલો (P-A-T-N-A) છે.
- પૃથ્વી: એક ટૂંકા અંતરની બેલેસ્ટિક મિસાઈલ જે જમીનથી સપાટી પર ત્રાટકવા સક્ષમ છે.
- અગ્નિ: જમીનથી સપાટી પર મધ્યમ અંતરની બેલેસ્ટિક મિસાઈલ, એટલે કે અગ્નિ (1,2,3,4,5).
- ત્રિશૂલ: એક ટૂંકા અંતરની મિસાઈલ જે જમીનથી આકાશ સુધી ત્રાટકવા સક્ષમ છે.
- નાગ: ત્રીજી પેઢીની ટેન્ક વેધક મિસાઈલ.
- આકાશ: એક મધ્યમ અંતરની મિસાઈલ જે જમીનથી આકાશ સુધી ત્રાટકવા સક્ષમ છે.

લેન્ડસેટ 9

- નાસાએ તાજેતરમાં કેલિફોર્નિયાના વેન્ડેનબર્ગ સ્પેસ ફોર્સ બેઝથી અર્થ ઓબ્ઝર્વેશન/મોનિટરિંગ સેટેલાઈટ (Earth Monitoring Satellite) લોન્ચ કર્યો હતો. તેનું નામ લેન્ડસેટ 9 (Landsat 9) રાખવામાં આવ્યું છે. આ ઉપગ્રહ નાસા અને યુએસ જિયોલોજિકલ સર્વે (USGS)નું સંયુક્ત મિશન છે.

- આ ઉપગ્રહને નાસાની 'ન્યૂ આઈ ઈન ધ સ્કાય' (New Eye in the Sky) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે જે આબોહવા પરિવર્તનનો અભ્યાસ કરવામાં મદદ કરશે.

પૃથ્વભૂમિ

- લેન્ડસેટ 9 પૃથ્વી નિરીક્ષણ અવકાશયાનની આગામી શ્રેણી છે, જે લગભગ 50 વર્ષ જૂનું છે.
- પ્રથમ લેન્ડસેટ ઉપગ્રહ 1972માં પ્રક્ષેપણ કરવામાં આવ્યો હતો અને ત્યારથી લેન્ડસેટ ઉપગ્રહોએ પૃથ્વીની છબીઓ એકત્રિત કરી છે અને દાયકાઓથી જમીનનો ઉપયોગ કેવી રીતે બદલાયો છે તે સમજવામાં મદદ કરી છે.
- 2008માં, એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે તમામ લેન્ડસેટ છબીઓ મફત અને જાહેરમાં ઉપલબ્ધ થશે અને આ નીતિએ ઘણા સંશોધકો, ખેડૂતો, નીતિ વિશ્લેષકો, ગ્લાસચિઓલોજિસ્ટ્સ અને સિસ્મોલોજિસ્ટ્સને મદદ કરી છે.
- લેન્ડસેટ છબીઓનો ઉપયોગ જંગલો, કોરલ રીફ, પાણીની ગુણવત્તાના સ્વાસ્થ્ય પર નજર રાખવા અને હિમનદીઓના પીગળવાનો અભ્યાસ કરવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

Back to basics : લેન્ડસેટ 9 વિશે

- લેન્ડસેટ 9 ને 2013માં લોન્ચ કરવામાં આવેલા લેન્ડસેટ 8 સાથે જોડવામાં આવ્યું છે અને બંને ઉપગ્રહો પૃથ્વીની સપાટીની છબીઓ એકત્રિત કરવા માટે જોડાશે.
- તેમને આખી પૃથ્વીને છાયાંકન કરવામાં ૮ દિવસ લાગે છે.
- લેન્ડસેટ 9 સમાન ઉપકરણોને અન્ય લેન્ડસેટ ઉપગ્રહો સુધી પહોંચાડે છે, પરંતુ તે તેની પેઢીનો તકનીકી રીતે સૌથી અદ્યતન ઉપગ્રહ છે.
- લેન્ડસેટ 9ના મુખ્ય ઉપકરણો ઓપરેશનલ લેન્ડ ઈમેજર 2 (OLI-2) અને થર્મલ ઈન્ફ્રારેડ સેન્સર 2 (TIRS-2) છે.
- OLI-2: તે પૃથ્વીની સપાટી પરથી પ્રતિબિંબિત સૂર્યપ્રકાશને શોષી લે છે અને દ્રશ્ય, નજીકના ઈન્ફ્રારેડ અથવા ઈન્ફ્રારેડ અને સ્પેક્ટ્રમના ટૂંકા ઈન્ફ્રારેડ તરંગોના ભાગોનો અભ્યાસ કરે છે.
- TIRS-2: તેમાં ચાર તવનું પ્રતિવર્તન ટેલિસ્કોપ અને હળવું સંવેદનશીલ ડિટેક્ટર છે જે થર્મલ રેડિયેશનને શોષી લે છે અને પૃથ્વીની સપાટીના તાપમાનનો અભ્યાસ કરવામાં મદદ કરે છે.
- લેન્ડસેટ ઉપગ્રહ, યુરોપિયન યુનિયનના સેન્ટિનલ-2 ઉપગ્રહોના સહયોગથી, આબોહવા પરિવર્તનની હદના વધુ સારા અંદાજો પ્રદર્શિત કરશે.

સેન્ટિનલ ઉપગ્રહ

- તે કોપર નિક્સ કાર્યક્રમ હેઠળ યુરોપિયન સ્પેસ એજન્સી (ESA) દ્વારા વિકસિત ઉપગ્રહોનો પરિવાર છે.

- > કોપર નિક્સ કાર્યક્રમ ESA સંચાલિત પૃથ્વી નિરીક્ષણ કાર્યક્રમ છે, જે 1998માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > તેનું નામ વૈજ્ઞાનિક અને સુપરવાઈઝર નિકોલસ કોપર નિક્સના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું હતું. સૂર્ય કેન્દ્રિત બ્રહ્માંડના કોપર નિક્સના સિદ્ધાંતે આધુનિક વિજ્ઞાનમાં અગ્રણી યોગદાન આપ્યું હતું.
- > સેન્ટિનલ સેટેલાઈટ એ વિવિધ હેતુઓને સમર્પિત છ ઉપગ્રહોનું જૂથ છે.
- > સેન્ટિનલ 1: તે દિવસ અને રાત તમામ હવામાનનું રડાર ઈમેજિંગ કરે છે.
- > સેન્ટિનલ 2: તે જમીન સેવાઓ માટે ઉચ્ચ-રિઝોલ્યુશન ઓપ્ટિકલ છબીઓ પ્રદાન કરે છે.
- > સેન્ટિનલ 3: તે જમીન અને સમુદ્ર પર ડેટા પહોંચાડે છે.
- > સેન્ટિનલ 4 અને 5: ભૂસ્થિર અને ધ્રુવીય ભ્રમણકક્ષામાંથી વાતાવરણ પર નજર રાખે છે.
- > સેન્ટિનલ 6: સમુદ્રશાસ્ત્ર અને આબોહવા અભ્યાસ વિશે માહિતી પ્રદાન કરે છે.

ભારતનો પૃથ્વી નિરીક્ષણ ઉપગ્રહ

- > તાજેતરમાં ભારતે EOS-01 સેટેલાઈટ લોન્ચ કર્યો છે.
- > તે પૃથ્વી નિરીક્ષણ ઉપગ્રહ છે અને કૃષિ, વનીકરણ અને આપત્તિ વ્યવસ્થાપન એપ્લિકેશનોમાં મદદ કરે છે.
- > પૃથ્વી નિરીક્ષણ ઉપગ્રહો રિમોટ સેન્સિંગ તકનીકથી સજ્જ ઉપગ્રહો છે. પૃથ્વી નિરીક્ષણ પૃથ્વીની ભૌતિક, રાસાયણિક અને જૈવિક પ્રણાલીઓ વિશે માહિતી એકત્રિત કરવાનો સંદર્ભ આપે છે.
- > પૃથ્વી નિરીક્ષણના ઘણા ઉપગ્રહોને સૂર્ય-સમન્વયક ભ્રમણકક્ષામાં મૂકવામાં આવ્યા છે.
- > ISRO દ્વારા પ્રક્ષેપણ કરવામાં આવેલા અન્ય પૃથ્વી નિરીક્ષણ ઉપગ્રહોમાં રિસોર્સસેટ-2, 2A; કાર્ટોસેટ-1, 2, 2A, 2B; રિસેટ-1 અને 2; ઓશન્સટ-2; મેઘા-ટ્રોપિક્સ; સરલ અને સ્કેટ્સટ-1; ઈન્સેટ-3DR, 3Dનો સમાવેશ થાય છે.

ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડનું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું

- > સંરક્ષણ મંત્રાલયે 1 ઓક્ટોબર, 2021 થી ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ (OFB) નું વિસર્જન કરવાનો આદેશ જારી કર્યો છે.
- > 1 ઓક્ટોબર પછી, તેની સંપત્તિ, કર્મચારીઓ અને મેનેજમેન્ટ 7 નવા રચાયેલા ડિફેન્સ પબ્લિક સેક્ટર અંડરટેકિંગ્સ (DPSUs) ને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે.
- > આ આદેશ OFB નો અંત લાવશે.
- > કેન્દ્રીય કેબિનેટે 16 જૂનના રોજ OFB નો સમાવેશ કરવા માટે લાંબા સમયથી બાકી સુધારા યોજનાને મંજૂરી આપી હતી. OFB પાસે 41 ફેક્ટરીઓ છે અને તેને DPSU ની તર્જ પર 7 સંપૂર્ણ રાજ્યની માલિકીની કોર્પોરેટ એકમોમાં

સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી હતી. તમામ 41 ઉત્પાદન એકમોનું સંચાલન, નિયંત્રણ, સંચાલન અને જાળવણી અને બિન-ઉત્પાદન એકમોની ઓળખ ઓક્ટોબરથી 7 સરકારી કંપનીઓને કરવામાં આવશે. તે સાત કંપનીઓ છે: મ્યુનિશન ઈન્ડિયા લિમિટેડ, એડવાન્સ્ડ વેપન્સ એન્ડ ઈક્વિપમેન્ટ ઈન્ડિયા લિમિટેડ, આર્મ્ડ વ્હીકલ્સ કોર્પોરેશન લિમિટેડ, યંત્ર ઈન્ડિયા લિમિટેડ, ઈન્ડિયા ઓપ્ટેલ લિમિટેડ, ટૂપ કમ્પટર્સ લિમિટેડ અને ગ્લાઈડર્સ ઈન્ડિયા લિમિટેડ.

શું આ બેરોજગારીમાં વધારો કરશે?

- > સરકારના આદેશ મુજબ, OFB (ગ્રુપ A, B અને C) ના 70,000 થી વધુ કર્મચારીઓ જે ઉત્પાદન એકમો સાથે સંકળાયેલા છે અને બિન-ઉત્પાદન એકમોને ઓળખવામાં આવ્યા છે તેમને નવા DPSU માં ખસેડવામાં આવશે. તેઓને બે વર્ષના સમયગાળા માટે પ્રારંભિક તબક્કે કોઈપણ પ્રતિનિધિત્વ ભથ્થા વિના સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવશે.
- > નવા DPSU ને શોષિત કર્મચારીઓની સેવા શરતોને લગતા નિયમો અને નિયમો બનાવવાની જરૂર છે.

શા માટે OFB નું પુનર્ગઠન કરવામાં આવી રહ્યું છે?

- > OFB ને ઉત્પાદક અને નફાકારક અસ્કયામતોમાં પરિવર્તિત કરવા, ઉત્પાદન શ્રેણીમાં નિપુણતા વધારવા, સ્પર્ધાત્મકતા વધારવા અને ગુણવત્તા અને ખર્ચ કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવાના ઉદ્દેશથી પુનર્ગઠન કરવામાં આવી રહ્યું છે.

જુવારના દાણાનું કદ વધારવા માટે જીન

- > ઓસ્ટ્રેલિયાની યુનિવર્સિટી ઓફ ક્વીન્સલેન્ડ (University of Queensland- UQ)ના તાજેતરના અહેવાલ મુજબ, જનીનો શોધી કાઢવામાં આવ્યા છે જે જુવાર/સોરમ દાણાઓનું કદ વધારવા માટે સક્ષમ છે.

જુવાર જીનોમ વિશે

- > અત્યાર સુધીમાં ભરતીના જીનોમમાં 125 વિસ્તારોની ઓળખ કરવામાં આવી છે જ્યાં DNA સિક્વન્સ (DNA sequence)માં વિવિધતા અનાજના કદ અને પર્યાવરણીય પરિસ્થિતિઓના પ્રતિસાદ સાથે જોડાયેલી હતી.
- > ઓળખાયેલ નવું જનીન અનાજનું વજન બમણું કરવામાં સક્ષમ છે.

મહત્વ

- > અનાજના મોટા કદથી પાકના વપરાશભાવમાં સુધારો થઈ શકે છે. અનાજનું મોટું કદ તેને લોકો અને પ્રાણીઓ બંને માટે વધુ સુપાચ્ય બનાવે છે અને પ્રક્રિયાની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરે છે.

Back to basics : જુવાર

- > તે માનવ વપરાશ, ઘાસચારો અને જૈવઉર્જા ઉત્પાદન માટે ઉપયોગમાં લેવાતો બહુઉપયોગી અનાજનો પાક છે.
- > જુવાર વિશ્વભરમાં લોકપ્રિય છે કારણ કે તેની ગ્લાયસેમિક ઈન્ડેક્સ વેલ્યુ ઓછી છે તે ગ્લુટેન મુક્ત છે અને પોષક તત્વોથી સમૃદ્ધ છે.
- > અનાજની ગ્લાયસેમિક ઈન્ડેક્સ વેલ્યુ ઓછી, તેના સેવનના બે કલાક પછી બ્લડ સુગર (Blood Glucose)નું સ્તર ઓછું થાય છે.
- > ભારતમાં જે પ્રકારનો પાક મળે છે તેને જુવાર કહેવામાં આવે છે. કહેવાય છે કે તેનો ઉદ્ભવ દેશમાં થયો છે અને તે તેના સૌથી મહત્વપૂર્ણ ખોરાક અને ઘાસચારાના પાકમાંનો એક છે.
- > જુવાર માટે એક સમર્પિત ઓલ ઈન્ડિયા કોઓર્ડિનેટેડ રિસર્ચ પ્રોજેક્ટ 1969થી અમલમાં છે.
- > જુવારના છોડ ખૂબ જ સખત છે અને ઉચ્ચ તાપમાન અને દુષ્કાળ જેવી પરિસ્થિતિઓનો સામનો કરવામાં સક્ષમ છે.
- > 350-400 મીમી લઘુત્તમ વાર્ષિક વરસાદ ધરાવતા અર્ધશુષ્ક વિસ્તારો તેની કૃષિ માટે અનુકૂળ છે. તે એવા વિસ્તારોમાં ઉગાડવામાં આવે છે જ્યાં મકાઈની ખેતી માટે પરિસ્થિતિઓને અત્યંત ગરમ અને શુષ્ક માનવામાં આવે છે. ભારતના મુખ્ય જુવારઝોન/બેલ્ટમાં વાર્ષિક 400-1000 મીમી વરસાદ થાય છે.
- > તેને વિવિધ પ્રકારની જમીન પર ઉગાડી શકાય છે. મધ્યમથી ઊંડી કાળી માટી મુખ્યત્વે જુવારની ખેતી માટે યોગ્ય છે.

ભારત અને અમેરિકાએ આરોગ્ય અને બાયોમેડિકલ વિજ્ઞાનમાં સહકાર માટે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ પ્રધાન મનસુખ માંડવિયાએ 28 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ચોથા ભારત-અમેરિકા આરોગ્ય સંવાદના સમાપન સત્રને સંબોધન કર્યું હતું. આ સત્રનું આયોજન ભારતે કર્યું હતું.
- > બે દિવસીય વાટાઘાટોમાં બંને દેશો વચ્ચે અનેક ચાલુ આરોગ્ય સહયોગ અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- > આ ક્રિયાપ્રતિક્રિયા દરમિયાન રોગચાળાના સંશોધન અને દેખરેખ, રસી વિકાસ, જુનોટિક અને વેક્ટર જન્ય રોગો, આરોગ્ય નીતિઓ અને આરોગ્ય પ્રણાલીઓ વગેરેને મજબૂત કરવા સંબંધિત મુદ્દાઓ પર ચર્ચા થઈ હતી.
- > સમાપન સત્રમાં બંને દેશોએ બે સમજૂતી કરારો પર હસ્તાક્ષર કર્યા:
- > આરોગ્ય અને બાયોમેડિકલ સાયન્સના ક્ષેત્રમાં સહકાર અંગે ભારત મંત્રાલય અને આરોગ્ય અને માનવ સેવા વિભાગ, યુએસએ વચ્ચે સમજૂતી કરાર (MOU) પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.

- > બીજા MOU પર ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR) અને National Institute of Allergy & Infectious Diseases વચ્ચે International Centre for Excellence in Research (ICER) પર સહકાર માટે હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા.
- > વૈશ્વિક ભાગીદારો તરીકે, ભારત અને અમેરિકાએ વૈશ્વિક આરોગ્ય માળખામાં સુધારો કરવા માટે સહયોગી રીતે કામ કરવાની જરૂર છે.
- > અન્ય મહત્વપૂર્ણ ક્ષેત્રો કે જેમાં બંને દેશો કામ કરી શકે છે તેમાં સામેલ છે: આરોગ્ય કટોકટીનું સંચાલન; માનસિક સ્વાસ્થ્ય હસ્તક્ષેપ; ડિજિટલ આરોગ્ય અને નવીનતા અને નિદાન, તબીબી વિજ્ઞાન અને રસીઓ સાથે સંબંધિત સંશોધન.

ભારત-અમેરિકા સંબંધો

- > ભારત અને અમેરિકા વચ્ચેના સંબંધો બહુમુખી બની ગયા છે અને તેમાં વેપાર, સંરક્ષણ અને સુરક્ષા, નાગરિક પરમાણુ ઉર્જા, શિક્ષણ, આરોગ્ય, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી, અવકાશ ટેકનોલોજી અને એપ્લિકેશન્સ અને પર્યાવરણ જેવા ક્ષેત્રોમાં સહકાર શામેલ છે. બંને દેશોએ જુલાઈ 2009માં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં દ્વિપક્ષીય સહયોગને મજબૂત કરવાના ઉદ્દેશસાથે 'વ્યૂહાત્મક સંવાદ' સ્થાપિત કર્યો હતો.

નાસાનું લ્યુસી મિશન (Lucy Mission)

- > યુ.એસ. અંતરિક્ષ એજન્સી નાસા ગુરૂના ટ્રોજન એસ્ટરોઈડ્સનો અભ્યાસ કરવા માટે પોતાનું પહેલું અવકાશયાન મોકલવા જઈ રહ્યું છે.
- > આ અવકાશયાનને 16 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'કેપ કેનાવરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશન, ફ્લોરિડા' થી લોન્ચ કરવામાં આવશે.
- > આ અવકાશયાન 4.5 અબજ વર્ષ પહેલાં સૌરમંડળના નિર્માણ વિશે નવી આંતરદષ્ટિ (insights) પ્રાપ્ત કરશે.
- > અવકાશયાનનું નામ લ્યુસી (Lucy) રાખવામાં આવ્યું છે. તેનું નામ એક પ્રાચીન અશિમ પરથી રાખવામાં આવ્યું હતું જે માનવ પ્રજાતિઓના ઉત્ક્રાંતિની આંતરદષ્ટિ પ્રદાન કરે છે.

મિશન ઉદ્દેશો

- > મિશન લ્યુસીને બે જૂથોમાં સૂર્યની પરિક્રમા કરતા ખડકાળ શરીરના જૂથની તપાસ કરવાના ઉદ્દેશસાથે શરૂ કરવામાં આવશે.

Back to basics : મિશન વિશે

- > મિશન લ્યુસી પૃથ્વીના ગુરૂત્વાકર્ષણથી પ્રોત્સાહન મેળવ્યા પછી 12 વર્ષની મુસાફરી શરૂ કરશે. મંગળ અને ગુરૂ વચ્ચેની 12 વર્ષની મુસાફરી મુખ્ય પટ્ટામાં 8 જુદા જુદા લઘુગ્રહોમાં પૂર્ણ થશે. અવકાશયાન તેની સપાટીથી 400 કિમીની

ત્રિજ્યામાં લક્ષિત મૃતદેહો નજીક ઉડાન ભરશે. લક્ષ્ય શરીરના ભૂસ્તરશાસ્ત્રને તપાસવા માટે ઓનબોર્ડ ઉપકરણો અને મોટા એન્ટેનાનો ઉપયોગ કરશે. મિશનની કુલ કિંમત 981 મિલિયન ડોલર છે.

ટ્રોજન શું છે?

- ટ્રોજન નાના અવકાશી પદાર્થો અથવા લઘુગ્રહો છે, જે મોટા લઘુગ્રહોની ભ્રમણકક્ષામાં વહેંચે છે. તેઓ મુખ્ય શરીરની પાછળ અથવા તેની પાછળ લગભગ 60° સ્થિર ભ્રમણકક્ષામાં રહે છે. તેઓ ગ્રહો અથવા મોટા ચંદ્રોની ભ્રમણકક્ષાઓ વહેંચી શકે છે. ટ્રોજન એ એક પ્રકારનું સહ-ઓર્બિટલ બોડી (co-orbital object) છે. સૌરમંડળના સૌથી જાણીતા ટ્રોજન ગુરૂની ભ્રમણકક્ષામાં વહેંચે છે. તેઓ અવકાશના ખૂબ નાના વિસ્તારમાં છે પરંતુ શારીરિક રીતે એકબીજાથી અલગ છે. અત્યાર સુધીમાં લગભગ 7000 ટ્રોજન જાણીતા છે.

શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ 2021

- કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીયલ રિસર્ચ (CSIR) ના 80 માં સ્થાપના દિવસના પ્રસંગે, 11 વૈજ્ઞાનિકોને 'શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ 2021' નામનો ભારતનો સર્વોચ્ચ વિજ્ઞાન પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
- શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ CSIRના સ્થાપક અને નિર્દેશક સ્વ. ડો.સ્વરૂપ ભટનાગરના નામે છે.
- આ પુરસ્કારને વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી માટે 'શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર પુરસ્કાર' (SSB) પુરસ્કાર તરીકે નામ આપવામાં આવ્યું છે.
- વૈજ્ઞાનિકોને વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીમાં તેમના ઉત્કૃષ્ટ યોગદાન માટે દર વર્ષે આપવામાં આવે છે.

2021માં એવોર્ડ મેળવનારાઓ

- વર્ષ 2021માં, વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી માટે શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર (SSB) પુરસ્કાર મેળવનારાઓ છે:
- બેંગ્લોરની ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સમાંથી બાયોલોજિકલ સાયન્સ કેટેગરીમાં અમિત સિંહ.
- ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી કાનપુરમાંથી બાયોલોજિકલ સાયન્સ ફ્લાસનાઅરૂણકુમાર શુક્લ.
- કેમિસ્ટ્રી કેટેગરીમાં ડો.કનિષ્ક બિસ્વાસ. તેઓ બેંગ્લોરમાં જવાહરલાલ નહેરૂ સેન્ટર ફોર એડવાન્સ્ડ સાયન્ટિફિક રિસર્ચમાં કામ કરી રહ્યા છે.
- જવાહરલાલ નહેરૂ સેન્ટર ફોર એડવાન્સ્ડ સાયન્ટિફિક રિસર્ચમાં કેમિસ્ટ્રી કેટેગરીના ડો.ટી. ગોવિંદરાજુ.
- પૃથ્વી, વાતાવરણ, મહાસાગર અને ગ્રહોના વિજ્ઞાનમાં ડો. બિનોય કુમાર.

- ઈજનેરી વિજ્ઞાનમાં ડો.દેબદીપ મુખોપાધ્યાય.
- ગણિતમાં ડો.અનીશ ઘોષ અને ડો.સાકેત સૌરભ.
- તબીબી વિજ્ઞાનમાં જીમન પન્નીયમકલ.
- ડો.રોહિત શ્રીવાસ્તવ.
- ભૌતિકશાસ્ત્રમાં કનક સાહા.

એવોર્ડનો હેતુ

- વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીમાં ઉત્કૃષ્ટ ભારતીય કાર્યને માન્યતા આપવા માટે આ પુરસ્કાર આપવામાં આવે છે.

Back to basics : શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ

- આ પુરસ્કારો નોંધપાત્ર અને ઉત્કૃષ્ટ સંશોધન માટે દર વર્ષે આપવામાં આવે છે. એવોર્ડમાં 5,00,000 રૂપિયાની ઇનામી રકમનો સમાવેશ થાય છે. તે જૈવિક વિજ્ઞાન, રસાયણશાસ્ત્ર, ઈજનેરી વિજ્ઞાન, પૃથ્વી, વાતાવરણ, મહાસાગર અને ગ્રહોના વિજ્ઞાન, ગાણિતિક વિજ્ઞાન, ભૌતિક વિજ્ઞાન અને તબીબી વિજ્ઞાનની શ્રેણીઓમાં આપવામાં આવે છે.

નિપાહ વાયરસ માટે એન્ટિબોડીઝની શોધ

- 'નિપાહ વાયરસ એન્ટિબોડીઝ' (IGG એન્ટિબોડીઝ) નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ વાયરોલોજી, પુણે દ્વારા કેરળના બે જિલ્લામાંથી એકત્રિત કરાયેલા બેટના નમૂનાઓમાં મળી આવ્યા છે. થોડા સમય પહેલા કેરળમાં આ સ્થળોએ નિપાહ વાયરસ ચેપની પુષ્ટિ થઈ હતી.

આ શોધનું મહત્વ

- વર્તમાન પુરાવાને જોતા, તાર્કિક રીતે તારણ કાઢવામાં આવ્યું છે કે કોઝીકોડમાં નિપાહનો પ્રકોપ ચામાચીડિયા દ્વારા ફેલાયો હતો. અધિકારીઓ, જોકે, ચામાચીડિયાથી માનવીમાં વાયરસના પ્રસારણ માર્ગ વિશે અંધારામાં છે.

Back to basics : ભારતમાં નિપાહ વાયરસ

- નિપાહ વાયરસ (NiV) ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં ચાર વખત નોંધાયો છે, અને મૃત્યુ દર 65 ટકાથી 100 ટકાની વચ્ચે રહ્યો છે.
- 2018માં કેરળ રાજ્યમાં 'નિપાહ વાયરસ'નો સૌથી તાજેતરનો પ્રકોપ થયો હતો.
- દક્ષિણ એશિયાના દેશો અને કેટલાક ભારતીય રાજ્યોને રોગના સંભવિત હોટસ્પોટ તરીકે ચિહ્નિત કરવામાં આવ્યા છે.

વર્તમાન ચિંતા

- નિપાહ વાયરસને એકદમ ખતરનાક માનવામાં આવે છે, કારણ કે તેને રોકવા માટે હજુ સુધી કોઈ દવા કે રસી વિકસાવવામાં આવી નથી, અને તેનાથી સંક્રમિત લોકોમાં મૃત્યુદર ખૂબ ઊંચો રહે છે.

- કોવિડ-19થી સંક્રમિત દર્દીઓમાં 'કેસ ફેટલિટી રેટ' (CFR) 1-2% ની વચ્ચે હોય છે, જ્યારે નિપાહ ચેપના કિસ્સામાં 'CFR' 65-100% સુધી પહોંચે છે.

નિપાહ વાયરસ વિશે

- તે ઝૂનોટિક વાયરસ છે, એટલે કે તે પ્રાણીઓ અને મનુષ્યો વચ્ચે ફેલાય છે.
- એન્સેફાલીટીસ પેરામીક્સોવિરિડેનું કારણ બનેલું જીવ, હેનીપાવિરસ કુટુંબનો RNA અથવા રિબોન્યુક્લીક એસિડ વાયરસ છે, અને હેન્ડ્રા વાયરસ સાથે નજીકથી સંબંધિત છે.
- તે 'ફૂટ બેટ' દ્વારા ફેલાય છે, જેને 'ફ્લાઈંગ ફોક્સ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, જે નિપાહ અને હેન્ડ્રા વાયરસના કુદરતી સ્ત્રોત છે.
- લક્ષણો: નિપાહ વાયરસ ચેપ 'એન્સેફાલીટીસ' (મગજની બળતરા) સાથે સંકળાયેલ છે, અને ચેપગ્રસ્ત વ્યક્તિ માટે હળવીથી ગંભીર માંદગી અને મૃત્યુ પણ લાવી શકે છે.

ભારત-યુએસ સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક સુરક્ષા પર સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથ (JWG)ની સ્થાપના કરશે

- ભારત અને અમેરિકાએ નવી દિલ્હીમાં 27 સપ્ટેમ્બરથી 1 ઓક્ટોબર, 2021 દરમિયાન ઔદ્યોગિક સુરક્ષા કરાર (Industrial Security Agreement – ISA) શિખર સંમેલનનું આયોજન કર્યું હતું.
- આ સમિટનું આયોજન બે દેશોના સંરક્ષણ ઉદ્યોગો વચ્ચે વર્ગીકૃત માહિતીના આદાન-પ્રદાન માટે એક પ્રોટોકોલ વિકસાવવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું.
- તેનું નેતૃત્વ 'Designated Security Authorities (DSAs)' એટલે કે ભારતીય બાજુથી અનુરાગ બાજપાઈ અને અમેરિકન બાજુથી ડેવિડ પોલ બગનાટીએ કર્યું હતું.
- ISAના અમલીકરણ માટે રોડમેપ બનાવવા માટે તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
- સમિટ દરમિયાન, તેઓ ભારત-યુએસ ઔદ્યોગિક સુરક્ષા સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથની સ્થાપના (Indo-US Industrial Security Joint Working Group) માટે સંમત થયા.

Back to basics : JWG (Joint Working Group)

- આ સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથ સમયાંતરે નીતિઓ અને પ્રક્રિયાઓને ગોઠવવા માટે મળશે જે સંરક્ષણ ઉદ્યોગોને અદ્યતન સંરક્ષણ તકનીકીઓ પર સહયોગ કરવાની મંજૂરી આપશે.

ઔદ્યોગિક સુરક્ષા કરાર (Industrial Security Agreement – ISA)

- ISA ભારત-યુએસ General Security of Military Information Agreement (GSOMIA)નો ભાગ છે.

- ડિસેમ્બર 2019માં વોશિંગ્ટનમાં બીજા 2+2 સંવાદમાં તેના પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા. આ કરાર બંને દેશોના સંરક્ષણ ઉદ્યોગો વચ્ચે સુરક્ષા અને વર્ગીકૃત લશ્કરી માહિતીના આદાન-પ્રદાન માટે એક માળખું પૂરું પાડશે. તે યુએસ સરકાર તેમજ યુએસ કંપનીઓ પાસેથી ભારતીય ખાનગી ક્ષેત્ર સાથે વર્ગીકૃત માહિતીની વહેંચણીની મંજૂરી આપે છે. આ કરાર પર હસ્તાક્ષર સુધી, માહિતીનું આદાન-પ્રદાન ભારત સરકાર અને સંરક્ષણ જાહેર ક્ષેત્રના ઉપક્રમો સુધી મર્યાદિત હતું. આમ, ISA ભારતીય ખાનગી ક્ષેત્રને સંરક્ષણ ઉત્પાદનમાં મોટી ભૂમિકા ભજવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે.

GSOMIA

- GSOMIA પર ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે 2002માં હસ્તાક્ષર થયા હતા. તે સૈન્યને તેમના દ્વારા ભેગી કરેલી બુદ્ધિ શેર કરવાની મંજૂરી આપે છે.

AUSINDEX: ભારત-ઓસ્ટ્રેલિયા દ્વિવાર્ષિક દરિયાઈ ક્વાયત(4)

- ભારત અને ઓસ્ટ્રેલિયાએ 30 સપ્ટેમ્બર 2021ના રોજ 'AUSINDEX' નામની દ્વિવાર્ષિક દરિયાઈ શ્રેણીમાં ભાગ લીધો હતો.
- આ ક્વાયત રોયલ ઓસ્ટ્રેલિયન નેવી અને ભારતીય નૌકાદળને શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો વહેંચીને તેમની 'આંતર-સંચાલન ક્ષમતા' ને મજબૂત કરવામાં મદદ કરશે.
- તે 'દરિયાઈ સુરક્ષા કામગીરી માટેની પ્રક્રિયાઓની સામાન્ય સમજ' વિકસાવવામાં પણ મદદ કરશે.
- AUSINDEX દરિયાઈ ક્વાયત ભારત અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં એકાંતરે હાથ ધરવામાં આવે છે.
- આ ચોથી આવૃત્તિ ઉત્તર ઓસ્ટ્રેલિયામાં યોજાઈ રહી છે.
- આ ક્વાયત બંને દેશો વચ્ચે 2020ની વ્યાપક વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીનો ભાગ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારતીય અને ઓસ્ટ્રેલિયન નૌકાદળોએ 2015 માં AUSINDEX નામની દ્વિપક્ષીય દરિયાઈ ક્વાયત હાથ ધરવાનું શરૂ કર્યું. વર્ષોથી, 'AUSINDEX' ક્વાયત જટિલતામાં વધી છે. તેની ત્રીજી આવૃત્તિ 2015માં બંગાળની ખાડીમાં યોજાઈ હતી. બંગાળની ખાડીમાં પ્રથમ વખત હાથ ધરાયેલી ક્વાયતમાં સબમરીન વિરોધી ક્વાયત પણ સામેલ કરવામાં આવી હતી.

ભારત-ઓસ્ટ્રેલિયા દરિયાઈ સહયોગ

- ભારત અને ઓસ્ટ્રેલિયાએ 'Ex AUSTRALIA HIND' પણ હાથ ધર્યું હતું જે ઓસ્ટ્રેલિયા દ્વારા બહુપક્ષીય એરિયલ વોરફેર તાલીમ ક્વાયત 'EX PITCH BLACK' સાથે બંને દેશોની સેનાઓ વચ્ચે દ્વિપક્ષીય ક્વાયત છે, જેમાં ભારત પણ ભાગ લે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1) 'AUSINDEX' વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ ક્વાયત રોયલ ઓસ્ટ્રેલિયન નેવી અને ભારતીય નૌકાદળને શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો વહેંચીને તેમની 'આંતર-સંચાલન ક્ષમતા' ને મજબૂત કરવામાં મદદ કરશે.
2. AUSINDEX દરિયાઈ ક્વાયત ભારત અને ઓસ્ટ્રેલિયામાં એકાંતરે હાથ ધરવામાં આવે છે.
3. તેની ત્રીજી આવૃત્તિ 2015માં બંગાળની ખાડીમાં યોજાઈ હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

2) સંરક્ષણ ઔદ્યોગિક સુરક્ષા પર સંયુક્ત કાર્યકારી જૂથ (JWG) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ સમિટનું આયોજન બે દેશોના સંરક્ષણ ઉદ્યોગો વચ્ચે વર્ગીકૃત માહિતીના આદાન-પ્રદાન માટે એક પ્રોટોકોલ વિકસાવવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું.
2. GSOMIA પર ભારત અને અમેરિકા વચ્ચે 2002માં હસ્તાક્ષર થયા હતા.
3. ISA ભારતીય ખાનગી ક્ષેત્રને સંરક્ષણ ઉત્પાદનમાં મોટી ભૂમિકા ભજવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

3) નિપાહ વાયરસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેરળના બે જિલ્લામાંથી 'નિપાહ વાયરસ એન્ટિબોડીઝ' નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ વાયરોલોજી, પુણે દ્વારા એકત્રિત કરાયેલા બેટના નમૂનાઓમાં મળી આવ્યા છે.
2. કોઝીકોડમાં નિપાહનો પ્રકોપ ચામાચીડિયા દ્વારા ફેલાયો હતો.
3. તે 'ફૂટ બેટ' દ્વારા ફેલાય છે, જેને 'ફ્લાઈંગ ફોક્સ' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
4. નિપાહ વાયરસ ચેપ 'એન્સેફાલીટીસ' (મગજની બળતરા) સાથે સંકળાયેલ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,3 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

4) શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેમિસ્ટ્રી કેટેગરીમાં ડો.કનિષ્ક બિસ્વાસ. તેઓ બેંગ્લોરમાં જવાહરલાલ નહેરૂ સેન્ટર ફોર એડવાન્સ્ડ સાયન્ટિફિક રિસર્ચમાં કામ કરી રહ્યા છે.
2. શાંતિ સ્વરૂપ ભટનાગર એવોર્ડ CSIRના સ્થાપક અને નિર્દેશક સ્વ. ડો.સ્વરૂપ ભટનાગરના નામે છે.
3. આ પુરસ્કારો નોંધપાત્ર અને ઉત્કૃષ્ટ સંશોધન માટે દર વર્ષે આપવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

5) લ્યુસી મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુ.એસ. અંતરિક્ષ એજન્સી નાસા ગુરૂના ટ્રોજન એસ્ટરોઈડ્સનો અભ્યાસ કરવા માટે પોતાનું પહેલું અવકાશયાન મોકલવા જઈ રહ્યું છે.
2. આ અવકાશયાનને 16 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ 'કેપ કેનાવરલ સ્પેસ ફોર્સ સ્ટેશન, ફ્લોરિડા' થી લોન્ચ કરવામાં આવશે.
3. આ અવકાશયાન 4.5 અબજ વર્ષ પહેલાં સૌરમંડળના નિર્માણ વિશે નવી આંતરદષ્ટિ (insights) પ્રાપ્ત કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

6) ડાર્ક એનર્જી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. XENONIT નામનો આ પ્રયોગ વિશ્વનો સૌથી સંવેદનશીલ ડાર્ક મેટર પ્રયોગ છે.
2. 1920ના દાયકામાં ડાર્ક મેટર અસ્તિત્વમાં હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું, જ્યારે 1998 સુધી ડાર્ક એનર્જીની શોધ કરવામાં આવી ન હતી.
3. ભૂતકાળમાં ખગોળશાસ્ત્રીઓ માનતા હતા કે ગુરૂત્વાકર્ષણ બ્રહ્માંડના વિસ્તરણને ધીમું કરશે અને પછી આખરે અદૃશ્ય થઈ જશે.
4. આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈન એ પ્રથમ વ્યક્તિ હતા જેણે અનુભવ કર્યો હતો કે શૂન્ય અંતરીક્ષ કંઈ નથી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

7) ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. IIT દિલ્હીએ સંબંધિત ક્ષેત્રમાં સંશોધન પ્રવૃત્તિઓ હાથ ધરવા માટે ક્વોન્ટમ ટેકનોલોજી પર 'સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ (CoE)' સ્થાપ્યું છે.
2. આ સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ IIT દિલ્હીમાં થઈ રહેલી પ્રવૃત્તિઓમાં તાલમેલ અને સુમેળ લાવશે.
3. તે મુખ્ય તપાસકર્તાઓને વિજ્ઞાન અને તકનીકી વિભાગ અને અન્ય એજન્સીઓના ઘણા મહત્વપૂર્ણ પ્રોજેક્ટ્સ માટે પીચ કરવામાં પણ મદદ કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

8) 56 એરબસ C-295 લશ્કરી વિમાનો માટે \$ 2.5 બિલિયનના કરાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંરક્ષણ મંત્રાલયે 24 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ 56 એરબસ C-295 વિમાન ખરીદવા માટે 2.5 અબજ ડોલરના કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
2. 56 એરબસ C-295 વિમાન ભારતીય વાયુસેના (IAF) એવો HS-748 વિમાનના જૂના કાફલાને બદલશે.
3. આ કરાર મુજબ, એરબસ પ્રથમ 16 વિમાનો 'ફ્લાય-અવે' સ્થિતિમાં પહોંચાડશે. તે સ્પેનના સેવિલેમાં અંતિમ એસેમ્બલી લાઈનથી વિતરિત કરવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

9) અગ્નિ-5 મિસાઈલ પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતના 1998ના પરમાણુ પરીક્ષણો બાદ UNSC દરખાસ્ત 1172 જારી કરવામાં આવી હતી.
2. અગ્નિ-5 એ દેશમાં બનાવવામાં આવેલી સૌથી અદ્યતન જમીનથી જમીન પરની દેશી બેલિસ્ટિક મિસાઈલ છે.
3. ચીન પરમાણુ સક્ષમ મિસાઈલો માટે પાકિસ્તાનને સમૃદ્ધ યુરેનિયમ અને તકનીક પ્રદાન કરી રહ્યું છે.
4. અગ્નિ-P (પ્રાર્થમ): તે એક કેનિસ્ટર મિસાઈલ છે જેની રેન્જ 1,000થી 2,000 કિમીની વચ્ચે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

10) ચોખાની હર્બિસાઈડ- ટોરેન્ટ વિવિધતા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. પરંપરાગત વાવેતરની તુલનામાં આ જાતો સીધી રીતે વાવી શકાય છે અને ખૂબ પાણી અને મજૂરી બચાવી શકાય છે.
2. ચોખાની નવી જાતોમાં મ્યુટેટેડ 'એસિટોલેક્ટેટ સિન્થેસિસ' (ALS) જીનનો સમાવેશ થાય છે.
3. ચોખાના વરસાદ પહેલાં છોડ યોગ્ય રીતે બહાર આવે તે માટે સમયસર વાવણી કરવાની જરૂર છે.
4. આ પદ્ધતિમાં કોઈ નર્સરી તૈયારી અથવા ટ્રાન્સપ્લાન્ટ શામેલ નથી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

11) આકાશ પ્રાર્થમ મિસાઈલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડિકેન્સ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગનાઈઝેશન(DRDO) એ 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ આકાશ મિસાઈલ 'આકાશ પ્રાર્થમ'ના નવા વર્ઝનનું પરીક્ષણ કર્યું છે.
2. તેને ઓડિશાના ચાંદીપુર ખાતે ઈન્ટિગ્રેટેડ ટેસ્ટ રેન્જ (ITR) થી લોન્ચ કરવામાં આવી હતી.
3. તે મધ્યમ અંતરની મોબાઈલ સપાટીની એર મિસાઈલ સિસ્ટમ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

12) આકાશ પ્રાર્થમ સરફેસ-ટુ-એર મિસાઈલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં DRDOએ ઓડિશાના ચાંદીપુરના સંકલિત પરીક્ષણ રેન્જ (ITR)થી આકાશ મિસાઈલનું નવું સંસ્કરણ 'આકાશ પ્રાર્થમ' (Akash Prime)નું પરીક્ષણ કર્યું હતું.
2. DRDOએ આકાશ-NG (ન્યૂ જનરેશન) અને મેન પોર્ટેબલ એન્ટી ટેન્ક ગાઈડેડ મિસાઈલ લોન્ચ કરી હતી.
3. આકાશ ભારતની પ્રથમ સ્વદેશી રીતે નિર્મિત મધ્યમ અંતરની જમીનથી હવામાં (SAM) મિસાઈલ છે.
4. આ મિસાઈલને મોબાઈલ પ્લેટફોર્મ દ્વારા કોમ્પેટ ટેન્ક અથવા ટ્રકમાંથી લોન્ચ કરી શકાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

13) લેન્ડસેટ 9 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સેન્ટિનલ 1: તે દિવસ અને રાત તમામ હવામાનનું રડાર ઈમેજિંગ કરે છે.
2. લેન્ડસેટ 9 પૃથ્વી નિરીક્ષણ અવકાશયાનની આગામી શ્રેણી છે, જે લગભગ 50 વર્ષ જૂનું છે.
3. પૃથ્વી નિરીક્ષણ ઉપગ્રહો રિમોટ સેન્સિંગ તકનીકથી સજ્જ ઉપગ્રહો છે.
4. કોપર નિક્સ કાર્યક્રમ ESA સંચાલિત પૃથ્વી નિરીક્ષણ કાર્યક્રમ છે, જે 1998માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4 (C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

14) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંરક્ષણ મંત્રાલયે 1 ઓક્ટોબર, 2021 થી ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ (OFB) નું વિસર્જન કરવાનો આદેશ જારી કર્યો છે.
2. 1 ઓક્ટોબર પછી, તેની સંપત્તિ, કર્મચારીઓ અને મેનેજમેન્ટ 7 નવા રચાયેલા ડિફેન્સ પબ્લિક સેક્ટર અંડરટેકિંગ્સ (DPSUs) ને ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે.
3. OFB પાસે 41 ફેક્ટરીઓ છે અને તેને DPSU ની તર્જ પર 7 સંપૂર્ણ રાજ્યની માલિકીની કોર્પોરેટ એકમોમાં સમાવિષ્ટ કરવામાં આવી હતી. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3 (C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

15) નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. અત્યાર સુધીમાં ભરતીના જનોમમાં 125 વિસ્તારોની ઓળખ કરવામાં આવી છે.
2. ઓળખાયેલ નવું જનીન અનાજનું વજન બમણું કરવામાં સક્ષમ છે.
3. ભારતના મુખ્ય જુવારઝોન/બેલ્ટમાં વાર્ષિક 400-1000 મીમી વરસાદ થાય છે.
4. મધ્યમથી ઊંડી કાળી માટી મુખ્યત્વે જુવારની ખેતી માટે યોગ્ય છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4 (C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

16) ભારત અને અમેરિકાના MOU વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ પ્રધાન મનસુખ માંડવિયાએ 28 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ યોથા ભારત-અમેરિકા આરોગ્ય સંવાદના સમાપન સત્રને સંબોધન કર્યું હતું.
2. બે દિવસીય વાટાઘાટોમાં બંને દેશો વચ્ચે અનેક ચાલુ આરોગ્ય સહયોગ અંગે ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
3. બંને દેશોએ જુલાઈ 2009માં વિવિધ ક્ષેત્રોમાં દ્વિપક્ષીય સહયોગને મજબૂત કરવાના ઉદ્દેશસાથે 'વ્યૂહાત્મક સંવાદ' સ્થાપિત કર્યો હતો. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3 (C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

ના રુકના है, ना झूकना है, अब खाखी रंग लगाना है

पोलीस कोन्स्टेबल

નિશ્ચિત સફળતાની હાઈટેક વ્યૂહરચના

ઓછા સમયમાં ઝડપથી સંપૂર્ણ સિલેબસ તૈયાર કરવાની ટેકનિક

કાયદાની અસંખ્ય કલમોમાંથી પરીક્ષાવધી અત્યંત અગત્યની કલમો વિશેની માહિતી

પોલીસ ભરતીના નિષ્ણાંતો દ્વારા સચોટ માગદર્શન

OFFLINE રાજકોટ

ICE® INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

રજિસ્ટ્રેશન ફરજિયાત 93757 - 01110 93280 - 01110

પ્રધાનમંત્રી મોદીએ આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશનનું લોકાર્પણ કર્યું

- 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ પ્રધાનમંત્રી મોદીએ આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન (Ayushman Bharat Digital Mission)નું લોકાર્પણ કર્યું હતું.
- આ મિશન અંતર્ગત લોકોને એક અનોખું ડિજિટલ હેલ્થ આઈડી આપવામાં આવશે. આ આઈડીમાં વ્યક્તિના તમામ આરોગ્ય રેકોર્ડ હશે.
- આ મિશન પાયલોટ પ્રોજેક્ટ નેશનલ ડિજિટલ હેલ્થ મિશન (National Digital Health Mission) હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશનનો દેશવ્યાપી રોલઆઉટ આયુષ્માન ભારત પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના (AB PM-JAY)ની ત્રીજી વર્ષગાંઠ સાથે મેળ ખાય છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- પ્રધાનમંત્રીએ 15 ઓગસ્ટ, 2020ના રોજ લાલ કિલ્લા પરથી રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય મિશનના પાયલોટ પ્રોજેક્ટની જાહેરાત કરી હતી.

Back to basics : આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન

- હાલ આ પ્રોજેક્ટ 6 કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં પાયલોટ તબક્કામાં લાગુ કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- આ મિશન લોકોની સંમતિથી લાંબા સમયથી પહોંચતા આરોગ્ય રેકોર્ડની એક્સેસ અને આદાનપ્રદાનને પણ સક્ષમ બનાવશે.
- આ પ્રોજેક્ટના મુખ્ય ઘટકોમાં સામેલ છે:
- દરેક નાગરિક માટે આરોગ્ય આઈડી. તે તેમના આરોગ્ય ખાતા તરીકે પણ કામ કરશે. આ આઈડી દ્વારા મોબાઈલ એપ્લિકેશનનો ઉપયોગ કરીને વ્યક્તિગત આરોગ્ય રેકોર્ડ ઉમેરી શકાય છે અને જોઈ શકાય છે.
- હેલ્થકેર પ્રોફેશનલ્સ રજિસ્ટ્રી (HPR).
- હેલ્થ કેર ફેસિલિટીઝ રજિસ્ટ્રીઝ (HFR) - તે આધુનિક તેમજ પરંપરાગત દવા પ્રણાલીઓમાં તમામ આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાતાઓના ભંડાર તરીકે કામ કરશે.

આયોજનનું મહત્વ

- આ મિશન ડોક્ટરો અને હોસ્પિટલો અને આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાતાઓ માટે વ્યવસાય કરવામાં સરળતાની ખાતરી પણ કરશે.

આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન

- તાજેતરમાં પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્ર મોદીએ વીડિયો કોન્ફરન્સિંગ દ્વારા આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન (Ayushman Bharat Digital Mission)ની શરૂઆત કરી હતી.
- આ પહેલનો દેશવ્યાપી રોલઆઉટ નેશનલ હેલ્થ ઓથોરિટી (NHA) દ્વારા આયુષ્માન ભારત પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના (AB PM-JAY)ની ત્રીજી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે કરવામાં આવ્યો હતો.
- આયુષ્માન ભારત ભારતની એક મુખ્ય યોજના છે, જેને યુનિવર્સલ હેલ્થ કવરેજ (UHC)ના વિઝનને હાંસલ કરવા માટે રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ 2017ની ભલામણ મુજબ શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- આ મિશનને નેશનલ ડિજિટલ હેલ્થ મિશન (NDHM) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

Back to basics : પરિચય

- તેનો ઉદ્દેશ તમામ ભારતીય નાગરિકોને જરૂર પડે તો હોસ્પિટલો, વીમા કંપનીઓ અને આરોગ્ય રેકોર્ડ્સને ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે એક્સેસ કરવામાં મદદ કરવા માટે ડિજિટલ હેલ્થ આઈડી પ્રદાન કરવાનો છે.
- પ્રધાનમંત્રીએ 15 ઓગસ્ટ, 2020ના રોજ લાલ કિલ્લાની પ્રાયીર પરથી મિશનના પાયલોટ પ્રોજેક્ટની જાહેરાત કરી હતી.
- પાયલોટ પ્રોજેક્ટ છ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં તબક્કાવાર રીતે અમલમાં મૂકવામાં આવી રહ્યો છે.

મિશન સુવિધાઓ

- હેલ્થ આઈડી:
 - તે દરેક નાગરિકને પ્રદાન કરવામાં આવશે જે તેમના આરોગ્ય ખાતા તરીકે પણ સેવા આપશે. આ આરોગ્ય ખાતામાં દરેક પરીક્ષણ, દરેક રોગ, ડોક્ટર પાસેથી નિમણૂક, લેવામાં આવેલી દવાઓ અને નિદાનની વિગતો હશે.
 - હેલ્થ આઈડી મફત અને સ્વૈચ્છિક છે. તે આરોગ્ય ડેટાનું વિશ્લેષણ કરવામાં અને આરોગ્ય કાર્યક્રમોના વધુ સારા આયોજન, બજેટિંગ અને અમલીકરણની ખાતરી કરવામાં મદદ કરશે.
- હેલ્થ કેર ફીચર્સ અને પ્રોફેશનલ રજિસ્ટ્રી:
 - કાર્યક્રમના અન્ય મુખ્ય ઘટકો – હેલ્થકેર પ્રોફેશનલ્સ રજિસ્ટ્રી (HPR) અને હેલ્થકેર ફેસિલિટીઝ રજિસ્ટ્રી (HFR)

- બનાવવામાં આવ્યા છે, જે તબીબી વ્યાવસાયિકો અને આરોગ્ય માળખાગત સુવિધાઓ માટે સરળ ઇલેક્ટ્રોનિક એક્સેસની મંજૂરી આપે છે.

- HPRમાં તમામ આરોગ્ય વ્યાવસાયિકોનો વ્યાપક ડિજિટલ ભંડાર હશે જે આધુનિક અને પરંપરાગત બંને ચિકિત્સા પ્રણાલીઓમાં આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાન કરશે.
- HFR ડેટાબેઝ દેશની તમામ આરોગ્ય સુવિધાઓ રેકોર્ડ કરશે.
- આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન સેન્ડબોક્સ:
 - મિશનના એક ભાગ તરીકે બનાવવામાં આવેલું સેન્ડબોક્સ ટેકનોલોજી અને પ્રોડક્ટ ટેસ્ટિંગ માટેના માળખા તરીકે કામ કરશે જે સંસ્થાઓને મદદ કરશે. આમાં ખાનગી ખેલાડીઓનો સમાવેશ થાય છે જે રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય ઇકોસિસ્ટમનો ભાગ બનવા માંગે છે. આરોગ્ય માહિતી પ્રદાતાઓ અથવા આરોગ્ય માહિતી વપરાશકર્તાઓ આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશનના બિલ્ડિંગ બ્લોક સાથે કાર્યક્ષમ રીતે જોડાઈ શકે છે.
- અમલીકરણ એજન્સી:
 - આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળ નેશનલ હેલ્થ ઓથોરિટી (National Health Authority- NHA).

સંબંધિત લાભો

- ડોક્ટરો અને હોસ્પિટલો અને આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાતાઓ માટે વ્યવસાય કરવામાં સરળતા.
- નાગરિકોની સંમતિથી લોન્ગિટ્યુડિનલ હેલ્થ રેકોર્ડ્સ (Longitudinal Health Records)માં પ્રવેશ અને આદાનપ્રદાન કરવા માટે સક્ષમ બનાવવા.
- ચુકવણી પ્રણાલીમાં ક્રાંતિકારી ફેરફારો ડિજિટલ આરોગ્ય ઇકોસિસ્ટમને એકીકૃત ચુકવણી ઇન્ટરફેસ (UPI) દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકામાં સંકલિત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ છે.

ચિંતાઓ

- ડેટા સુરક્ષા બિલની અછતખાનગી કંપનીઓ અને પલંગ ખેલાડીઓ દ્વારા ડેટાનો દુરુપયોગ કરી શકે છે.
- નાગરિકોની બાદબાકી અને સિસ્ટમની નિષ્ફળતાને કારણે આરોગ્ય સંભાળનો ઇનકાર પણ ચિંતાનો વિષય છે.

આગળનો રસ્તો

- NDHM હજી પણ આરોગ્યને યોગ્ય અધિકાર તરીકે માન્યતા આપતું નથી. રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ, 2015ના મુસદ્દામાં નિર્ધારિત મુજબ, આરોગ્યને સશક્ત બનાવવા માટે પુશ ડ્રાફ્ટ (Push Draft) હોવો જોઈએ.
- વધુમાં, યુનાઈટેડ કિંગડમમાં સામાન્ય રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય સેવા (National Health Service- NHS)ની નિષ્ફળતા

શીખવી જોઈએ અને તમામ ભારત સ્તરે મિશન શરૂ કરતા પહેલા તકનીકી અને અમલીકરણની ખામીઓને સક્રિય રીતે ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ.

- દેશભરમાં NDHM આર્કિટેક્ચરના ધોરણીકરણ માટે રાજ્ય-વિશિષ્ટ નિયમોને સમાયોજિત કરવાના માર્ગો શોધવાની જરૂર પડશે. તેણે આયુષ્માન ભારત યોજના અને પ્રજનન બાળ આરોગ્ય સંભાળ અને પોષણ યોજના વગેરે જેવી અન્ય આઈટી સક્ષમ યોજનાઓ સાથે સંકલન કરવાની જરૂર છે.

સુધારેલા ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ (QES)

- શ્રમ અને રોજગાર પ્રધાન ભૂપિન્દર યાદવે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ એપ્રિલ-જૂન મહિના માટે સુધારેલા ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ (QES) બહાર પાડ્યા હતા.
- આ સર્વેક્ષણ મુજબ QESના પ્રથમ રાઉન્ડથી પસંદ કરાયેલા 9 વિસ્તારોમાં અંદાજિત કુલ રોજગારી 38 મિલિયન હતી.
- સર્વેક્ષણ માટે પસંદ કરાયેલા 9 ક્ષેત્રોમાં બાંધકામ, પરિવહન, વ્યવસાય, શિક્ષણ, આવાસ અને રેસ્ટોરાં, આરોગ્ય, IT/BPO અને નાણાકીય સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે. આ વિસ્તારોમાં બિન-કૃષિ સંસ્થાઓ પાસે કુલ રોજગારીની બહુમતી છે.
- પસંદ કરાયેલા નવ ક્ષેત્રોમાં કુલ રોજગારમાંથી ઉત્પાદનનો હિસ્સો 41 ટકા છે. આ પછી શિક્ષણ (22%) અને આરોગ્ય (8%) આવે છે.

વિવિધ ક્ષેત્રોમાં વિકાસ

- આ અહેવાલ મુજબ, તે IT/BPO સેક્ટરમાં 15.2 ટકાની પ્રભાવશાળી વૃદ્ધિ જોવા મળી હતી. હેલ્થ સેક્ટરમાં 77 ટકાની વૃદ્ધિ નોંધાઈ છે. શિક્ષણમાં 39 ટકાનો વધારો નોંધાયો છે. મેન્યુફેક્ચરિંગ, ટ્રાન્સપોર્ટ અને કન્સ્ટ્રક્શનમાં અનુક્રમે 22 ટકા, 68 ટકા અને 42 ટકાનો વધારો થયો છે.

રોજગાર દર્શ્ય

- બિઝનેસમાં રોજગારીમાં 25 ટકા અને હાઉસિંગ અને રેસ્ટોરન્ટમાં 13 ટકાનો ઘટાડો થયો છે. નાણાકીય સેવાઓમાં રોજગારમાં 48 ટકાનો વધારો જોવા મળ્યો હતો.
- આ અહેવાલ મુજબ, 90% સંસ્થાઓ 100થી ઓછા કામદારો સાથે કામ કરી રહી છે જ્યારે 6મી આર્થિક વસ્તી ગણતરી દરમિયાન 95% હતી.
- IT/BPO સંસ્થાઓના લગભગ 35 ટકા એ 100 કામદારો સાથે કામ કર્યું હતું.
- આરોગ્ય ક્ષેત્રમાં, 18% સંસ્થાઓએ 100 અથવા તેથી વધુ કામદારો સાથે કામ કર્યું હતું.

- > પસંદ કરેલા વિસ્તારોમાં નિયમિત કામદારોનું અંદાજિત કાર્યબળ 88% છે.
- > માત્ર 9% સંસ્થાઓ (10 કામદારો સાથે) કોઈ સત્તા અથવા કોઈ કાયદા સાથે નોંધાયેલી ન હતી.

સ્વચ્છ સર્વેક્ષણની 7 મી આવૃત્તિ બહાર પડી

- > હાઉસિંગ અને શહેરી બાબતોના મંત્રી હરદીપ સિંહ પુરીએ 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ નવી દિલ્હીમાં સ્વચ્છ સર્વેક્ષણની 7 મી આવૃત્તિનું વિમોચન કર્યું.
- > સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ એ સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બન દ્વારા હાથ ધરાયેલ વિશ્વનું સૌથી મોટું શહેરી સ્વચ્છતા સર્વેક્ષણ છે.
- > સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2022 ની શરૂઆત ફેબ્રુઆરી સ્વચ્છતા કામદારોના કલ્યાણ માટે શહેરોની પહેલ અંગે માહિતી મેળવવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી.
- > આ સર્વેક્ષણની 7 મી આવૃત્તિ વરિષ્ઠ નાગરિકો અને યુવાન વયસ્કોના અવાજોને પ્રાથમિકતા આપશે અને શહેરી ભારતની સ્વચ્છતા જાળવવામાં તેમની ભાગીદારીને મજબૂત કરશે.

સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2022

- > આ આવૃત્તિમાં ચોક્કસ સૂચકાંકોનો સમાવેશ થાય છે જે શહેરોને ભારતની સ્વચ્છતા યાત્રામાં ફેબ્રુઆરી કામદારો માટે કામ કરવાની પરિસ્થિતિઓ અને આજીવિકાની તકો સુધારવા માટે પ્રેરિત કરે છે. ઉદ્દેશ સર્વેના અભિન્ન ભાગ તરીકે વરિષ્ઠ નાગરિકો પાસેથી પ્રતિસાદ મેળવવાનો છે, જેથી આઝાદી@75 ની થીમ જાળવી શકાય.

Back to basics : સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ

- > તે ભારતના શહેરો અને નગરોમાં સ્વચ્છતાનું વાર્ષિક સર્વેક્ષણ છે. આ સર્વે પહેલ સ્વચ્છ ભારત અભિયાન હેઠળ શરૂ કરવામાં આવી હતી, જેનો ઉદ્દેશ 2 ઓક્ટોબર, 2019 સુધી ભારતને સ્વચ્છ અને ખુલ્લામાં શૌચમુક્ત બનાવવાનો હતો. 73 શહેરોને આવરી લઈને પ્રથમ સર્વે 2016 માં કરવામાં આવ્યો હતો. 2020 સુધીમાં, આ સર્વેક્ષણમાં 4242 શહેરોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

સર્વે કોણ કરે છે?

- > સર્વેક્ષણ ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય (MoHUA) દ્વારા તેના અમલીકરણ ભાગીદાર તરીકે ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા (QCI) સાથે મળીને કરવામાં આવે છે.

'અમૃત ગ્રાન્ડ ચેલેન્જ પ્રોગ્રામ - જનકેર'

- > 28 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી કેન્દ્રીય રાજ્ય (સ્વતંત્ર હવાલો)મંત્રી ડો.જિતેન્દ્ર સિંહે 'જનકેર' શીર્ષક ધરાવતો 'અમૃત ગ્રાન્ડ ચેલેન્જ પ્રોગ્રામ' શરૂ કર્યો હતો.
- > આ કાર્યક્રમ ટેલિમેડિસિન, ડિજિટલ હેલ્થ, બ્લોક ચેઇન, મોટા ડેટા, આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ અને અન્ય તકનીકોમાં 75 સ્ટાર્ટ-અપ ઇનોવેશનની ઓળખ કરશે.
- > આ ગ્રાન્ડ ચેલેન્જનો પ્રારંભ સ્વતંત્રતાના અમૃત મહોત્સવ સાથે થાય છે, જે યુવા સ્ટાર્ટ-અપ્સ અને ઉદ્યોગસાહસિકો માટે ભારતમાં આરોગ્ય પડકારો માટે નવીન વિચારો અને ઉકેલો પ્રદાન કરવા માટે વધુ અનિવાર્ય બની ગયો છે.

10મી બાયોટેક ઇનોવેટર્સ મીટ(Biotech Innovators Meet)

- > નવી દિલ્હીમાં બાયોટેકનોલોજી ઉદ્યોગ સંશોધન સહાય પરિષદ (BIRAC) દ્વારા 'વિજ્ઞાનથી વિકાસ' વિષય હેઠળ 10મી બાયોટેક ઇનોવેટર્સ મીટનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ કાર્યક્રમને સંબોધતા ડા. જિતેન્દ્ર સિંહે સ્ટાર્ટ-અપ્સને વિચારથી જમાવટના તબક્કે સંપૂર્ણ ટેકો આપવાનો સંકલ્પ કર્યો હતો. તેમણે BIRACને યુવા સ્ટાર્ટ-અપ્સને મદદ કરવા અને ટેકો આપવા સક્રિયપણે પહોંચવા નિર્દેશ આપ્યો હતો. તેમના મતે, સ્થાપિત ઔદ્યોગિક કેન્દ્રોની તુલનામાં મદદ, ટેકો અને હાથ પકડવાની દ્રષ્ટિએ યુવા આશાસ્પદ નવીનતાઓને પ્રાથમિકતા મળશે.

ભારતનું જૈવ અર્થતંત્ર (India's Bio-Economy)

- > ભારતમાં જૈવ અર્થતંત્ર 150 અબજ ડોલરના લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવા માટે ટ્રેક પર છે અને 2024-25 સુધીમાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીના 5 ટ્રિલિયન ડોલરના અર્થતંત્રના દષ્ટિકોણમાં અસરકારક રીતે ફાળો આપશે.

ICMR હોસ્પિટલ આધારિત કેન્સર રજિસ્ટ્રીઝનો રિપોર્ટ

- > ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ મેડિકલ રિસર્ચ (ICMR) એ તાજેતરમાં 'ભારતમાં કેન્સરની ક્લિનિકોપેથોલોજિકલ પ્રોફાઇલ: હોસ્પિટલ આધારિત કેન્સર રજિસ્ટ્રીઝ, 2021 નો અહેવાલ' શીર્ષક હેઠળ રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો. આ રિપોર્ટ ભારતમાં કેન્સરના કેસોનો ડેટા પૂરો પાડે છે. તેને ICMR-નેશનલ સેન્ટર ફોર ડિસીઝ ઇન્ફોર્મેટિક્સ એન્ડ રિસર્ચ, બેંગલુરુ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > આ રિપોર્ટ અનુસાર, ભારતમાં 2012 થી 2019 વચ્ચે કુલ 6.10 લાખ કેન્સરના કેસ નોંધાયા છે.
- > તેમાંથી, પુરૂષોમાં 52.4% કેસ નોંધાયા છે જ્યારે સ્ત્રીઓમાં 47.6% કેસ નોંધાયા છે.
- > આ કેસો નેશનલ કેન્સર રજિસ્ટ્રી પ્રોગ્રામ (NCRP) હેઠળ નોંધાયા હતા.
- > બાળપણના કેન્સર (0-14 વર્ષના બાળકોમાં), કેન્સરના તમામ કેસોમાં 7.9% હિસ્સો ધરાવે છે.
- > NCRP હેઠળ 2012-19 દરમિયાન 96 હોસ્પિટલોમાં થી 13,32,207 કેન્સરના કેસ નોંધાયા હતા. આમાંથી, 6,10,084 કેસ વિશ્લેષણ માટે સમાવવામાં આવ્યા હતા.
- સારવારની રીત:
 - > કેન્સરની સારવારની સૌથી લાક્ષણિક પદ્ધતિ કીમોથેરાપી હતી.

Back to basics : નેશનલ કેન્સર રજિસ્ટ્રી પ્રોગ્રામ (NCRP)

- > કેન્સર સર્વેલન્સ કેન્સર નિવારણ અને નિયંત્રણ પગલાંનો આવશ્યક ભાગ છે. ICMR એ નિયમિત સર્વેલન્સ કરવા માટે 1981 માં કેન્સર રજિસ્ટ્રીના વસ્તી અને હોસ્પિટલ આધારિત નેટવર્કનો ઉપયોગ કરીને NCRP શરૂ કર્યું.

પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે સરકાર અને સરકારી સહાયિત શાળાઓમાં ગરમ રાંધેલું ભોજન પૂરું પાડવામાટે પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજનાને મંજૂરી આપી છે.
- > આ યોજના શાળાઓમાં મધ્યાહ્ન ભોજન યોજનાના હાલના રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમનું સ્થાન લેશે.
- > તેને પાંચ વર્ષ (2021-22થી 2025-26) ના પ્રારંભિક સમયગાળા માટે લોન્ચ કરવામાં આવ્યું છે.

મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના

- > મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના એ શિક્ષણ મંત્રાલય હેઠળ કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના છે, જે 1995માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > તે પ્રાથમિક શિક્ષણના સાર્વત્રિકીકરણના લક્ષ્યને પ્રાપ્ત કરવા માટે વિશ્વના સૌથી મોટા શાળા ખાદ્ય કાર્યક્રમોમાંનો એક છે.
- > આમાં 1 થી 8 ધોરણમાં અભ્યાસ કરતા છ થી ચૌદ વર્ષની વયજૂથના દરેક બાળકને રાંધેલો ખોરાક આપવાની જોગવાઈ શામેલ છે.
- > અનાજ ન મળે અથવા અન્ય કોઈ કારણોસર શાળામાં મધ્યાહ્ન ભોજન આપવામાં નહીં આવે તો રાજ્ય સરકાર આવતા મહિનાની 15મી સુધીમાં ખાદ્ય સુરક્ષા ભથ્થું ચૂકવશે.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના

- કવરેજ:
 - > આ યોજનામાં દેશભરમાં 11.2 લાખથી વધુ શાળાઓમાં ધોરણ 1 થી 8માં પ્રવેશ મેળવનારા 11.8 કરોડ વિદ્યાર્થીઓને આવરી લેવામાં આવશે.
 - > પ્રાથમિક (1-5) અને ઉપલા પ્રાથમિક (6-8) શાળાના બાળકો હાલમાં ઓછામાં ઓછી 700 કેલરી સુનિશ્ચિત કરવા માટે દરરોજ 100 ગ્રામ અને 150 ગ્રામ અનાજ મેળવે છે.
 - > આ યોજના હેઠળ સરકાર અને સરકારી સહાયિત પ્રાથમિક શાળાઓમાં ચાલતા પ્રિ-પ્રાઈમરી અથવા બાલવાટિકામાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને પણ ખોરાક આપવામાં આવશે.
 - > બાલવાટિકાઓ એક પ્રકારની પૂર્વ શાળાઓ છે જે ગયા વર્ષે સરકારી શાળાઓમાં ઔપચારિક શિક્ષણ પ્રણાલીમાં છ વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોને શામેલ કરવા માટે રજૂ કરવામાં આવી હતી.

પોષણ બગીચો

- > આ અંતર્ગત સરકાર શાળાઓમાં 'ન્યુટ્રિશન ગાર્ડન'ને પ્રોત્સાહન આપશે. વિદ્યાર્થીઓને વધારાના સૂક્ષ્મ પોષક તત્ત્વો પ્રદાન કરવા માટે બગીચાઓ સ્થાપિત કરવામાં આવશે.

પૂરક પોષણ

- > નવી યોજનામાં મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ અને એનિમિયાનું ઉચ્ચ પ્રમાણ ધરાવતા બાળકો માટે પૂરક પોષણની પણ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- > તે ઘઉં, ચોખા, કઠોળ અને શાકભાજી માટે ભંડોળ પૂરું પાડવા માટે કેન્દ્ર સરકારના સ્તરે તમામ પ્રતિબંધો અને પડકારોને દૂર કરે છે.
- > હાલમાં, જો કોઈ રાજ્ય મેનુમાં દૂધ અથવા ઈડા જેવા કોઈ ઘટકને ઉમેરવાનું નક્કી કરે છે, તો કેન્દ્ર સરકારે વધારાના ખર્ચની પરવડે નહીં તેવા પ્રતિબંધને હટાવી લીધો છે.

તિથી ભોજન ખ્યાલ

- > તિથી ભોજન (Tithi Bhojan)ના ખ્યાલને વ્યાપક પણે પ્રોત્સાહન મળશે.
- > તિથી ભોજન એ સમુદાયની ભાગીદારીનો કાર્યક્રમ છે જેમાં લોકો ખાસ પ્રસંગો/તહેવારો પર બાળકોને વિશેષ ભોજન પ્રદાન કરે છે.

ડાયરેક્ટ બેનિફિટ ટ્રાન્સફર (DBT)

- > કેન્દ્ર સરકાર રાજ્યોમાંથી શાળાઓમાં સીધો લાભ સ્થાનાંતરણ (DBT) સુનિશ્ચિત કરશે જે તેનો ઉપયોગ રાંધવાના ખોરાકના ખર્ચને આવરી લેવા માટે કરશે.

- > અગાઉ રાજ્યોને ભંડોળ ફાળવવામાં આવતું હતું, જેમાં જિલ્લા ખાતે નોડલ મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના અને ઓથોરિટીને તહસીલ સ્તર મોકલતા પહેલા તેમના ભંડોળનો હિસ્સો શામેલ હતો.
- > આ દ્વારા જિલ્લા વહીવટી તંત્ર અને અન્ય અધિકારીઓના સ્તરે કોઈ ક્ષતિ ન થાય તે સુનિશ્ચિત કરવાનું છે.

ન્યુટ્રિશનિસ્ટ

- > દરેક શાળાએ એક ન્યુટ્રિશનિસ્ટની નિમણૂક કરવી પડે છે જેની જવાબદારી એ સુનિશ્ચિત કરવાની છે કે બોડી માસ ઈન્ડેક્સ (BMI), વજન અને હિમોગ્લોબિન સ્તર જેવા આરોગ્ય પાસાઓની કાળજી લેવામાં આવે.

યોજનાનું સામાજિક ઓડિટ

- > આ યોજનાનું સામાજિક ઓડિટ દરેક રાજ્યની દરેક શાળા માટે આ યોજનાના અમલીકરણનો અભ્યાસ કરવા માટે પણ ફરજિયાત બનાવવામાં આવ્યું છે, જે અત્યાર સુધી તમામ રાજ્યો દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું ન હતું.
- > શિક્ષણ મંત્રાલય સ્થાનિક સ્તરે આ યોજના પર નજર રાખવા માટે કોલેજ અને યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓને પણ સામેલ કરશે.

ભંડોળ વહેંચણી

- > કુલ અંદાજિત 1.3 લાખ કરોડ રૂપિયાના ખર્ચમાંથી કેન્દ્રને 54,061 કરોડ રૂપિયા થશે, જેમાંથી રાજ્યો 31,733 કરોડ રૂપિયા ચૂકવશે (અનાજ માટે સબસિડી તરીકે કેન્દ્ર દ્વારા 45,000 કરોડ રૂપિયા જાહેર કરવામાં આવશે).

આત્મનિર્ભર ભારત માટે સ્થાનિક માટે અવાજ

- > આ યોજનાના અમલીકરણમાં ખેડૂત ઉત્પાદક સંગઠનો (FPO) અને મહિલા સ્વસહાય જૂથોની ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.
- > સ્થાનિક રીતે ઉત્પાદિત પરંપરાગત ખાદ્ય ચીજોના ઉપયોગને સ્થાનિક આર્થિક વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવશે.

પડકારો

- પોષણના લક્ષ્યો પૂર્ણ કરવા:
 - > ગ્લોબલ ન્યુટ્રિશન રિપોર્ટ 2020 અનુસાર, ભારત વિશ્વના 88 દેશોમાં સામેલ છે જે 2025 સુધીમાં 'ગ્લોબલ ન્યુટ્રિશન ગોલ્સ' (Global Nutrition Targets) હાંસલ કરી શકશે નહીં.

ગંભીર 'ભૂખમરા' સ્તરો:

- > ગ્લોબલ હંગર ઈન્ડેક્સ (GHI) 2020માં ભારત 107 દેશોમાં 94મા ક્રમે રહ્યું છે. ભારતમાં ભૂખમરાનું સ્તર 'નિર્ણાયક'(Serious) છે.

કુપોષણનું બોખમ:

- > નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે-5 અનુસાર કુપોષણમાં સુધારો થયો હોવા છતાં દેશભરના અનેક રાજ્યોમાં ફરી એકવાર કુપોષણના કેસોમાં વધારો નોંધાયો છે.
- > ભારતમાં વિશ્વના લગભગ 30 ટકા અવિકસિત બાળકો છે અને પાંચ વર્ષથી ઓછી વયના લગભગ 50 ટકા ગંભીર રીતે નબળા બાળકો છે.

અન્ય:

- > ભ્રષ્ટ પ્રથાઓ અને જાતિગત પક્ષપાત અને ખોરાક પીરસવામાં ભેદભાવ.

સરકાર દ્વારા લેવામાં આવેલા અન્ય સંબંધિત પહેલ

- > એનિમિયા ફ્રી ઈન્ડિયા અભિયાન
- > નેશનલ ફૂડ સિક્યુરિટી એક્ટ (NFSA), 2013
- > પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના (PMMVY)
- > પોષણ અભિયાન

નવીનીકરણીય ઊર્જામાં ધીમી પ્રગતિ: અહેવાલ

- > તાજેતરના એક અહેવાલ મુજબ, લોકડાઉનથી દેશમાં નવીનીકરણીય ઊર્જાની પ્રગતિ ધીમી પડી હતી અને 2022 સુધીમાં ભારત તેના લક્ષ્યાંકો હાંસલ કરવામાં પાછળ રહી ગયું છે.
- > આ અહેવાલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર એનર્જી ઈકોનોમિક્સ એન્ડ ફાઈનાન્સિયલ એનાલિસિસ (IEEFA) દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો. IEEFA એક અમેરિકન બિનનફાકારક નિગમ છે.
- > ભારત વિશ્વમાં ચોથા ક્રમે છે, જે સૌરમાં પાંચમા ક્રમે છે અને સ્થાપિત નવીનીકરણીય ઊર્જા ક્ષમતાની દ્રષ્ટિએ પવન ઊર્જામાં ચોથા ક્રમે છે.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- સૌર ઊર્જા ક્ષમતા:
 - > ભારત 31 જુલાઈ, 2021 સુધી માત્ર 43.94 GW સૌર ઊર્જા ક્ષમતા સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યું છે.
 - > જ્યારે ભારત માર્ચ 2023 સુધીમાં 40 GW રૂફટોપ સોલાર અને 60 GW ગ્રાઉન્ડ-માઉન્ટેડ યુટિલિટી સ્કેલ તેમજ કુલ 100 GW સૌર ઊર્જા ક્ષમતા સ્થાપિત કરવાનું છે.

■ ગ્રીન એનર્જી ક્ષમતા:

- નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં ગ્રીન એનર્જી ક્ષમતામાં માત્ર 7 GWનો વધારો થયો છે.
- ભારતે 2022ના અંત સુધીમાં 175 GW નવીનીકરણીય ઊર્જા સ્થાપિત ક્ષમતા અને 2030 સુધીમાં 450 GWનો લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યો છે.

■ એનર્જી ટ્રેડિંગ સ્કમ:

- 2020ની સામે બિઝનેસ સેક્ટરમાં પાવર યુઝનું પ્રમાણ 2020ની સામે 20 ટકા, 2019ની સામે 37 ટકા અને નાણાકીય વર્ષ 2020-21 દરમિયાન 2018ની સામે 30 ટકા વપ્રયું છે.
- જેના કારણે 2020ની સામે ભાવમાં સરેરાશ 38 ટકા, 2019ની સામે 8 ટકા અને 2018ની સાથે 11 ટકાનો વધારો થયો હતો.

■ કોલ સ્ટોક:

- ઊર્જાનો વપરાશ 1,320 લાખ ટનની નવી વિક્રમી ઊંચાઈને સ્પર્શ્યો છે અને છેલ્લા પાંચ વર્ષની માસિક સરેરાશને વટાવી ગયો છે.
- જોકે, વધુ પ્લાન્ટોએ પુરવઠો નોંધાવ્યો હોવાથી દૈનિક કોલસાના સ્ટોકની સ્થિતિના વિશ્લેષણમાં ઘટાડો નોંધાયો છે.

સૂચનો

- ભારતની વધતી દૈનિક માંગના પડકારને પહોંચી વળવા માટે વધારાની બેઝલોડ થર્મલ ક્ષમતામાં રોકાણની જરૂર નથી.
- તેના બદલે, ઊર્જા પ્રણાલીને બેટરી સ્ટોરેજ, પમ્પ હાઇડ્રો સ્ટોરેજ, ગેસથી ચાલતી ક્ષમતા અને તેના હાલના કોલસાના કાફલાના લવચીક સંચાલન જેવા 'લવચીક અને ગતિશીલ ઉકેલોની' જરૂર છે.
- સરકારે વધુ માંગને પહોંચી વળવા અને ઓછા ખર્ચે ગ્રીડને સંતુલિત કરવામાં મદદ કરવા માટે આવા સ્ત્રોતોના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ.
- ઊર્જાના ભાવમાં ઘટાડો તેને ખર્ચને અસરકારક બનાવશે અને ટોચની માંગ દરમિયાન પાવર એક્સચેન્જ પર ઊંચા ભાવો સામે બફર તરીકે કામ કરશે.

નવીનીકરણીય ઊર્જા માટે ભારતની પહેલ

- રાષ્ટ્રીય સૌર મિશન (NSM)
- પવન ઊર્જા ક્રાંતિ
- રાષ્ટ્રીય જૈવિક બળતણ નીતિ અને SATAT
- સ્મોલ હાઇડ્રો પાવર (SHP)
- નેશનલ હાઇડ્રોજન એનર્જી મિશન (NHEM)
- ઉત્પાદન પ્રોત્સાહનો (PLI) યોજના
- રાષ્ટ્રીય જૈવિક બળતણ નીતિ અને SAYAY

પ્રધાનમંત્રી પોષણ (PM POSHAN) શાળાઓમાં ચાલુ રહેશે

- કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત રાષ્ટ્રીય યોજના શાળાઓમાં પીએમ પોષણ (PM POSHAN) યોજના ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી દીધી છે.
- પીએમ પોષણ યોજના વધુ 5 વર્ષ સુધી ચાલશે. તે 2021-2022થી 2025-26 સુધી ચાલશે.
- કેન્દ્ર સરકારે 54,062 કરોડના નાણાકીય ખર્ચ સાથે યોજનાને મંજૂરી આપી છે.
- આ તબક્કામાં આ યોજનામાં 11.20 લાખ શાળાઓમાં અભ્યાસ કરતા લગભગ 11.80 કરોડ બાળકોને આવરી લેવામાં આવશે.
- આ બાળકોને અનાજ આપવા માટે 45,000 કરોડ રૂપિયા છે.
- આ યોજનાનું કુલ બજેટ રૂ.1,30,795 કરોડ છે.

આ યોજના હેઠળ કોને આવરી લેવામાં આવશે?

- કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનામાં સરકારી શાળાઓ તેમજ સરકારી સહાયિત શાળાઓમાં ધોરણ 1 થી 8 સુધીના તમામ શાળાના બાળકોને આવરી લેવામાં આવશે.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના(PM-POSHAN Scheme)

- પ્રધાનમંત્રી પોષણ એ 'મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના'નું નવું સંસ્કરણ છે, જેનો અર્થ થાય છે 'પીએમ પોષણ શક્તિ નિર્માણ'(PM-POSHAN – PM Poshan Shakti Nirman). નવા નામકરણ સાથે કેન્દ્રએ 'બાળ પોષણ' તરફ મોટો પ્રયાસ શરૂ કર્યો છે. આ યોજનામાં 2022થી સરકારી શાળાઓ અને સરકારી સહાયિત શાળાઓમાં પૂર્વ-પ્રાથમિક શિક્ષણ ધરાવતા લગભગ 24 લાખ વિદ્યાર્થીઓને આવરી લેવામાં આવશે.

મધ્યાહ્ન ભોજન યોજના(Mid-day Meal Scheme)

- આ યોજના હેઠળ ધોરણ 1 થી 8ના વિદ્યાર્થીઓને રાંધેલું ભોજન આપવામાં આવે છે, જેનાથી તમામ સરકાર અને સરકારી સહાયિત શાળાઓના લગભગ 11.80 કરોડ બાળકોને લાભ થાય છે. નરસિંહ રાવ સરકારે વર્ષ 1995માં આ યોજના શરૂ કરી હતી. ભારતમાં શાળા નોંધણી વધારવા અને કુપોષિત બાળકોની પોષણની સ્થિતિ સુધારવા માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

જિલ્લા હોસ્પિટલોનો કામગીરી મૂલ્યાંકન અહેવાલ : નીતિ આયોગ

- તાજેતરમાં નીતિ આયોગે ભારતની જિલ્લા હોસ્પિટલોનો 'બેસ્ટ પ્રેક્ટિસિસ ધ પર્ફોમન્સ ઓફ ડિસ્ટ્રિક્ટ હોસ્પિટલ્સ' શીર્ષક ધરાવતો પર્ફોમન્સ ઇવેલ્યુએશન રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે.
- અહેવાલમાં જિલ્લા હોસ્પિટલોની કામગીરીમાં અનુસરવામાં આવતી પદ્ધતિઓનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

અહેવાલ વિશે

- સહકાર:**
 - આ અહેવાલ આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય અને વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO) ભારતના સહકારનું પરિણામ છે.
- ડેટા ચકાસણી:**
 - નેશનલ એકેડિટેશન બોર્ડ ફોર હોસ્પિટલ્સ એન્ડ હેલ્થકેર પ્રોવાઈડર્સ, ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાના ઘટક, જમીન પરના ડેટાની ચકાસણી કરી છે.
 - વર્ષ 2017-18 માટે હેલ્થ મેનેજમેન્ટ ઇન્ફોર્મેશન સિસ્ટમ (HMIS)ના ડેટાનો ઉપયોગ આ હેતુ માટે બેઝલાઈન તરીકે કરવામાં આવ્યો છે.
- વર્ગીકરણ:**
 - આ કામગીરીમૂલ્યાંકન માટે જિલ્લા હોસ્પિટલોને નાના (200 પથારીઓ સુધી), મધ્યમ (201-300 પથારી) અને મોટી હોસ્પિટલો (300થી વધુ પથારીઓ)માં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી.
 - કુલ હોસ્પિટલોમાંથી 62 ટકા નાની હોસ્પિટલો હતી.

મુખ્ય કામગીરી સૂચકાંકો (KPIs)

- મૂલ્યાંકનમાં 2017-18ના ડેટાના આધારે 10 મુખ્ય કામગીરી સૂચકાંકોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો જેના આધારે 707 જિલ્લા હોસ્પિટલોનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. મુખ્ય ડિસ્પે સૂચકાંકો નીચે મુજબ છે:
 - 1,00,000 વસ્તી દીઠ કાર્યકારી હોસ્પિટલના પલંગની સંખ્યા
 - ઈન્ડિયન પબ્લિક હેલ્થ સ્ટાન્ડર્ડ્સ (IPHS)ના ધોરણોના કિસ્સામાં ડોક્ટરો, નર્સિંગ સ્ટાફ અને પેરામેડિકલ સ્ટાફનો ગુણોત્તર.
 - ઉપલબ્ધ સહાયક સેવાઓનો ગુણોત્તર.
 - ઉપલબ્ધ મુખ્ય આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓનો ગુણોત્તર.
 - ઉપલબ્ધ ક્લિનિકલ સેવાઓનો ગુણોત્તર.
 - બેડ ઓક્યુપન્સી રેટ.
 - સી-સેક્શન રેટ.

- સર્જિકલ પ્રોડ્યુક્ટિવિટી ઇન્ડેક્સ .
- ડોક્ટર દીઠ OPD.
- બ્લડ બેંક રિપ્લેસમેન્ટ રેટ.

મુખ્ય નિષ્કર્ષો

- માથાદીઠ પથારીની ઉપલબ્ધતા:**
 - જિલ્લા હોસ્પિટલમાં સરેરાશ 1,00,000 લોકો માટે 24 પથારીઓ ઉપલબ્ધ હતી.
 - મૂલ્યાંકન માટે, એવો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હતો કે હોસ્પિટલમાં આટલા બધા લોકો માટે 22 પથારીઓ હોવી જોઈએ (IPHS2012 માર્ગદર્શિકા).
 - વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO) 1,000 લોકોમાંથી દરેક પર હોસ્પિટલમાં પાંચ પથારી/પથારીની ભલામણ કરે છે.
- ડાક્ટર-ટુ-બેડ રેશિયો:**
 - કુલ 707 જિલ્લાઓમાંથી માત્ર 27 ટકાલોકોએ હોસ્પિટલમાં 100 બેડ દીઠ 29 ડોક્ટરોનો ડોક્ટર-ટુ-બેડ રેશિયો પૂરો કર્યો હતો.
 - 707માંથી 88 હોસ્પિટલોમાં સ્ટાફ નર્સોનો સાપેક્ષ ગુણોત્તર હતો.
- પેરામેડિકલ સ્ટાફનો ગુણોત્તર:**
 - માત્ર 399 હોસ્પિટલોમાં પેરામેડિકલ સ્ટાફ (Paramedical Staff)નો ગુણોત્તર IPHS ધોરણો (500 પથારીવાળી હોસ્પિટલ માટે 100 પેરામેડિકલ સ્ટાફ) સાથે સુસંગત હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.
- સહાયક સેવાઓ:**
 - ભારતની દરેક જિલ્લા હોસ્પિટલમાં સરેરાશ 11 સહાયક સેવાઓ અસ્તિત્વમાં છે, જ્યારે જરૂરી 14 સેવાઓ હતી.
 - ક્લિનિકલ ટ્રાયલ સર્વિસીસ: તમામ ક્લિનિકલ ટ્રાયલ સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટેના માપદંડોને માત્ર 21 હોસ્પિટલોએ પૂર્ણ કર્યા હતા.
- બેડ ઓક્યુપન્સી:**
 - 707માંથી 182 હોસ્પિટલોમાં 90% અથવા વધુ પથારીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - 80-85% બેડ ઓક્યુપન્સી આદર્શ માનવામાં આવે છે.
 - OPDના દર્દીઓ: સરેરાશ, ડોક્ટર જિલ્લા હોસ્પિટલમાં 27 OPD દર્દીઓને જુએ છે.

સૂચનો

- સંસાધનોમાં વધારો:**
 - ડિજિટાઈઝેશન માટે જિલ્લા હોસ્પિટલોને પૂરતા સંસાધનો પૂરા પાડી શકાય છે.
 - રાષ્ટ્રીય અને પ્રાદેશિક સ્તરની તાલીમ, વર્કશોપ વગેરે.

- મેડિકલ કોલેજો સાથે જોડાણ:
 - જિલ્લા હોસ્પિટલોને હબ અને સ્પોક ડિસ્ટ્રિબ્યુશન મોડેલ સાથે રોજગારી આપીને નજીકની મેડિકલ કોલેજ સાથે જોડી શકાય છે, જે ખર્ચ અસરકારક અને સમય બચત પરિવહન અને સેવા ડિલિવરી સિસ્ટમ છે.
- સંસાધનોનો મહત્તમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવો:
 - સહાયક સેવાઓની ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવી, ક્લિનિકલ પરીક્ષણ સુવિધાઓ, ફાર્મસી, તબીબી અને પેરામેડિકલ સ્ટાફની સુનિયોજિત શિફ્ટ (24x7) હોસ્પિટલોમાં પથારીઓના મહત્તમ કબજા અને સંસાધનોના ઉપયોગમાં યોગદાનને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે.
- ટેલિ-મેડિસિન સેવાઓ:
 - હોસ્પિટલોના વિસ્તરણથી સમુદાયમાં સંભાળની માંગને પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ, તેમજ સંભાળ પદ્ધતિઓને સુલભ બનાવીને વધુ સારા પરિણામો આપવા જોઈએ. ટેલિ-મેડિસિન સેવાઓ દર્દીઓને સુવિધા આપી શકે છે તેમજ OPDની સંખ્યા વધારવામાં મદદ કરી શકે છે.
 - સહાયક નર્સ મિડવાઈફ (Auxiliary Nurse Midwife-ANM), આશા-આંગણવાડી વર્કર્સ નેટવર્કનો લાભ લઈને હોમ ડિલિવરી દ્વારા સંસ્થાકીય ડિલિવરીને પ્રોત્સાહન અને ખાતરી આપવી જોઈએ.

Back to basics : ભારતમાં જાહેર આરોગ્ય સેવાઓ

- બંધારણીય જોગવાઈઓ:
 - દેશના આરોગ્ય ક્ષેત્રને નીતિ ઘડતર, તેનું સંઘીય માળખું અને જવાબદારીઓ અને ભંડોળના મધ્ય-રાજ્ય વિભાજન દ્વારા આકાર આપવામાં આવ્યો છે.
 - રાજ્યની યાદી: જાહેર આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા, હોસ્પિટલો અને દવાખાનાઓ રાજ્યના વિષયો છે, જેનો અર્થ એ છે કે તેમના સંચાલન અને સેવા ડિલિવરીની પ્રાથમિક જવાબદારી રાજ્યોની છે.
 - સંઘ યાદી: કેન્દ્ર, રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય મિશન (NHM) અને આયુષ્માન ભારત જેવી કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનાઓ મારફતે આરોગ્ય સેવાઓમાં પણ રોકાણ કરે છે.
 - સમવર્તી સૂચિ: કેન્દ્ર જીવનના આંકડાઓ (Vital Statistics), તબીબી શિક્ષણ અને ડ્રગ વહીવટમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે, જે સમાંતર વિષયો છે, તેમજ રાજ્ય અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે જાહેર આરોગ્ય માટે આયોજન, નીતિ નિર્માણ અને ધિરાણમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

આરોગ્ય સેવાઓનું ડિજિટલાઇઝેશન

- નેશનલ ડિજિટલ હેલ્થ મિશન (NDHM): NDHM સંપૂર્ણ ડિજિટલ હેલ્થ ઈકોસિસ્ટમ છે. આ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ ચાર મુખ્ય પહેલો: હેલ્થ આઈડી, પર્સનલ હેલ્થ રેકોર્ડ્સ, ડિજિટલ ડોક્ટર અને હેલ્થ ફેસિલિટી રજિસ્ટ્રીથી એક સાથે લોન્ચ કરવામાં આવશે.

- આરોગ્ય સેતુ એપ્લિકેશન:તેનો ઉદ્દેશ બ્લુટુથ પર આધારિત કોઈની સાથે જોડાવાનો, સંભવિત હોટસ્પોટ્સ શોધવાનો અને કોવિડ-19 વિશે સંબંધિત માહિતી પ્રસારિત કરવાનો છે.

રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ 2017

- આ નીતિનો ઉદ્દેશ આર્થિક મુશ્કેલીનો સામનો કર્યા વિના સારી ગુણવત્તાવાળી આરોગ્ય સેવાઓની સાર્વત્રિક એક્સેસ પ્રાપ્ત કરવાનો છે.
- રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ, 2017માં 2025 સુધીમાં જાહેર આરોગ્ય ખર્ચને GDPના 2.5 ટકા સુધી વધારવાનો પ્રસ્તાવ છે.
- તેમાં આયુષ સિસ્ટમ્સના ત્રિપાંખિયા સંકલનની પણ કલ્પના કરવામાં આવી છે જેમાં ડ્રગ સિસ્ટમ્સમાં કોસ રેફરલ, સહ-સ્થાન અને સંકલિત પદ્ધતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ' (OSOWOG)

- આગામીકોન્ફરન્સ ઓફ પાર્ટીઝ(COP26)માં ભારત અને યુકે દ્વારા 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ'(OSOWOG) પર સંયુક્ત જાહેરાત કરવામાં આવી શકે છે.
- યુએન ફ્લાઈમેટ ચેન્જ કોન્ફરન્સ અથવા COP2631 ઓક્ટોબરથી 12 નવેમ્બર સુધી સ્કોટલેન્ડમાં યોજાવાની છે.
- બ્રિટન દ્વારા 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ'નો કોન્સેપ્ટ 'ગ્રીન ગ્રીડ' તરીકે રજૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- આ ખ્યાલનો મુખ્ય ઉદ્દેશ 'ટ્રાન્સ-નેશનલ પાવર ગ્રીડ' વિકસાવવાનો છે જે વિશ્વભરમાં સૌર ઊર્જાનો પુરવઠો પૂરો પાડે છે.

'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ' અથવા 'ગ્રીન ગ્રીડ'

- 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ'નો ખ્યાલ 'ધ સન નેવર સેટ્સ'ના વિચાર પર ભાર મૂકે છે, અને તે કોઈપણ ભૌગોલિક સ્થાન, વૈશ્વિક સ્તરે, કોઈપણ સમયે સ્થિર રહે છે.
- તે અત્યાર સુધીની કોઈપણ દેશ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી સૌથી મહત્વાકાંક્ષી યોજનાઓમાંની એક છે અને આર્થિક લાભવહૈયણીની દ્રષ્ટિએ વૈશ્વિક મહત્વધરાવે છે.
- તેને વિશ્વ બેંકના ટેકનિકલ સહાય કાર્યક્રમ હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ' યોજનાને ભારત દ્વારા સહ-સ્થાપિત આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર ગઠબંધન (ISA)નો પણ લાભ થઈ શકે છે, જેમાં હાલમાં લગભગ 80 દેશોનો સમાવેશ થાય છે.

- > વૈશ્વિક સ્તરે, સૌર સ્પેક્ટ્રમને બે વ્યાપક પ્રદેશોમાં વિભાજિત કરી શકાય છે, જે નીચેના છે:
- > દૂર પૂર્વ, જેમાં મ્યાનમાર, વિયેતનામ, થાઈલેન્ડ, લાઓ, કંબોડિયા જેવા દેશોનો સમાવેશ થાય છે.
- > દૂર પશ્ચિમ, જે મધ્ય પૂર્વ અને આફ્રિકા વિસ્તારને આવરી લે છે.

યોજનાના ત્રણ તબક્કાઓ

- > પ્રથમ તબક્કો: તે એશિયન ખંડના દેશો વચ્ચે આંતર-ગ્રીડ કનેક્ટિવિટી સ્થાપિત કરશે.
- > બીજો તબક્કો: આફ્રિકાને તેમાં ઉમેરવામાં આવશે.
- > ત્રીજો તબક્કો: તે વૈશ્વિક આંતરજોડાણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

પ્રોજેક્ટનું મહત્વ

- > તે તમામ સંલગ્ન સંસ્થાઓને નવીનીકરણીય ઉર્જા સ્ત્રોતોમાં રોકાણ આકર્ષવામાં તેમજ કુશળતા, તકનીકી અને નાણાંનો મહત્તમ ઉપયોગ કરવામાં મદદ કરશે.
- > આનાથી પ્રોજેક્ટ ખર્ચમાં ઘટાડો થશે, કાર્યક્ષમતામાં સુધારો થશે અને પ્રોપર્ટી યુટિલિટીમાં વધારો થશે.
- > પરિણામે આર્થિક લાભો ગરીબી નાબૂદ કરવામાં અને પાણી, સ્વચ્છતા, ખોરાક અને અન્ય સામાજિક-આર્થિક પડકારોને ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- > ભારતમાં રાષ્ટ્રીય નવીનીકરણીય ઉર્જા વ્યવસ્થાપન કેન્દ્રોને પ્રાદેશિક અને વૈશ્વિક વ્યવસ્થાપન કેન્દ્રોમાં વિકસિત થવાની તક મળશે.
- > આ પગલું ભારતને કોવિડ-19 મહામારીના સમયમાં વૈશ્વિક વ્યૂહરચના વિકસાવવામાં મોખરે રહેવાની તક આપે છે.

પ્રોજેક્ટ સંબંધિત મુદ્દાઓ

- ભૂરાજકારણ:
 - > આ પ્રોજેક્ટને વિશ્વ નેતૃત્વ માટે ભારત દ્વારા કરવામાં આવેલા પ્રયાસ તરીકે જોવામાં આવે છે, પરંતુ કોવિડ-19 અનિશ્ચિતતાઓ હેઠળ OSOWOG જેવા પ્રોજેક્ટ્સની ભૂરાજકીય અસરોને સમજવી મુશ્કેલ છે.
 - > ભાગ લેનારા દેશોની સામાજિક-આર્થિક વ્યવસ્થા પર આધારિત વિવિધ પ્રાથમિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને ખર્ચવહેંચણી (Mechanism Of Cost-Sharing) પદ્ધતિ પડકારજનક રહેશે.
- વૈશ્વિકરણ વિરૂદ્ધ ડીગ્લોબલાઇઝેશન:
 - > OSOWOG એક ખર્ચાળ, જટિલ અને ખૂબ ધીમી પ્રગતિ પ્રોજેક્ટ સાબિત થશે.
 - > જો સિંગલ ગ્રીડને વ્યૂહાત્મક લાભ મળશે તો ભૂરાજકીય સમસ્યાને કારણે તેને દૂર કરવામાં આવશે.

- > ભારતમાં નવીનીકરણીય ઉર્જા વિકાસકર્તાઓનો મુખ્ય મુદ્દો વિવિધ રાજ્ય સરકારો સાથે વિવિધ કાયદાઓ અને નિયમો સાથે હલ કરવામાં આવે છે.
- > આ પ્રોજેક્ટ વડા પ્રધાનના આત્મનિર્ભર ભારત અભિગમનો પણ વિરોધાભાસ કરે છે, કારણ કે પ્રોજેક્ટ ગ્રીડ અન્ય દેશો પરના મુખ્ય વ્યૂહાત્મક એકમ ઉર્જા પુરવઠાની નિર્ભરતામાં વધારો કરે છે.
- કેન્દ્રીકૃત વિરૂદ્ધ વિતરિત પેટી:
 - > મોટાભાગના વિસ્તારોમાં ગ્રીડના વોલ્ટેજ, ફ્રિક્વન્સી અને સ્પેસિફિકેશનવચ્ચે તફાવત છે.
 - > માત્ર નવીનીકરણીય ઉત્પાદન સાથે ગ્રીડ સ્થિરતા જાળવવી તકનીકી રીતે મુશ્કેલ હશે.

આગળનો રસ્તો

- > આ પગલું વૈશ્વિક સ્તરે ભવિષ્યની નવીનીકરણીય આધારિત ઉર્જા પ્રણાલીઓની યાવી છે કારણ કે પ્રાદેશિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય એકબીજા સાથે જોડાયેલી ગ્રીન ગ્રીડ્સ (International Interconnected Green Grids) આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદો પર નવીનીકરણીય ઉર્જાની વહેંચણી અને સંતુલન ને સક્ષમ બનાવે છે.
- > તે વૈશ્વિક કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટને ઘટાડવા અને સમાજને રોગચાળાથી બચાવવા માટે નવીનીકરણીય ઉર્જા સંસાધનો વહેંચવાની વૈશ્વિક વૃદ્ધિ અને તકોનો ઝડપી લાભ લેવાની મંજૂરી આપે છે.
- > બહુદેશીય ગ્રીડ પ્રોજેક્ટ (Multi-Country Grid Project)ની મહત્વાકાંક્ષાને પહોંચી વળવા માટે સંસ્થાકીય બાંધકામ મહત્વપૂર્ણ છે. આ સંદર્ભમાં, આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર ગઠબંધન (International Solar Alliance-ISA) ગ્રીડકેવી રીતે ચલાવવી જોઈએ અને સંઘર્ષોનો નિકાલ કેવી રીતે થવો જોઈએ તે નક્કી કરવા માટે સ્વતંત્ર સુપરનેશનલ સંસ્થા તરીકે કામ કરી શકે છે.

UNCTAD ડિજિટલ ઇકોનોમી રિપોર્ટ 2021

- > યુનાઈટેડ નેશન્સ કોન્ફરન્સ ઓન ટ્રેડ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ (UNCTAD) એ તાજેતરમાં તેનો 'UNCTAD ડિજિટલ ઇકોનોમી રિપોર્ટ 2021' પ્રકાશિત કર્યો છે.

અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- > તેના અહેવાલમાં, UNCTAD એ ફિલિપાઈન્સને 6 દેશોમાં થી એક તરીકે નોંધ્યું છે જે સરહદો પાર ડેટાના મુક્ત પ્રવાહને મંજૂરી આપે છે. ડિજિટલ અર્થતંત્રને વેગ આપવા માટે ડેટાના મફત પ્રવાહની જરૂર છે.

- અન્ય પાંચ દેશો કે જેઓ સરહદ પારના ડેટાના મુક્ત પ્રવાહને મંજૂરી આપે છે તેમાં કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા, મેક્સિકો, સિંગાપોર અને યુ.એસ. આ દેશો ડેટા પ્રવાહ માટે 'લાઈટ-ટય અભિગમ'નો ઉપયોગ કરે છે.

પ્રકાશ સ્પર્શ અભિગમ

- લાઈટ-ટય અભિગમ મજબૂત નિયમનકારી વાતાવરણ અને સ્થાનિક કાયદાઓના પાલન પર નજર રાખવા માટે પૂરતા નિયમનકારી સંસાધનો ધરાવતા દેશો દ્વારા પસંદ કરવામાં આવે છે. આ અહેવાલ મુજબ, ફિલિપાઈન્સનો લાઈટ-ટય અભિગમનો ઉપયોગ આઉટસોર્સિંગ ઉદ્યોગ પર તેના 'નિર્ભરતા' તરફ છે, જે દેશમાં આર્થિક વિકાસનું મુખ્ય કારણ છે.

પ્રતિબંધિત અથવા સંરક્ષિત અભિગમ અપનાવતા દેશો

- ભારત, ચીન, ઈન્ડોનેશિયા, નાઈજીરિયા, પાકિસ્તાન, કઝાકિસ્તાન, રવાંડા, રશિયન ફેડરેશન, તુર્કી, સાઉદી અરેબિયા અને વિયેતનામ જેવા દેશો દ્વારા સરહદ પાર ડેટા પ્રવાહ માટે 'પ્રતિબંધિત' અથવા 'સુરક્ષિત' અભિગમ અપનાવવામાં આવે છે.

UNCTAD ભલામણ

- UNCTAD ભલામણ કરે છે કે વૈશ્વિક સમુદાયે સરહદ પાર ડિજિટલ ડેટાના મુક્ત પ્રવાહને સક્ષમ બનાવવો જોઈએ. તેણે આવી પ્રવૃત્તિઓને મંજૂરી આપવા માટે આંતરરાષ્ટ્રીય માળખું બનાવવાનું સૂચન કર્યું છે.
- UNCTAD મુજબ, કોઈપણ વૈશ્વિક માળખાનો અર્થ ખાનગી ક્ષેત્ર તેમજ સરકારી ડેટાના ખાનગી ઉપયોગ માટે ગોપનીયતાની સુરક્ષામાં કોઈ વધારાનો ભોજ નહીં હોય.
- આમ, નવા નિયમનકારી માળખાની જરૂર છે.

પ્રધાનમંત્રીએ સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બન 2.0 અને અમૃત 2.0 લોન્ચ કર્યું

- 1 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ, વડાપ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ કાયાકલ્પ અને શહેરી પરિવર્તન માટે અટલ મિશન ફોર રિજુવેનેશન એન્ડ અર્બન ટ્રાન્સફોર્મેશન (AMRUT 2.0) સાથે સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બન 2.0 (SBM-U 2.0) લોન્ચ કર્યું. આ યોજનાઓ નવી દિલ્હીમાં ડો.આંબેડકર ઈન્ટરનેશનલ સેન્ટર ખાતે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- બંને યોજનાઓ, SBM-યુ 2.0 અને અમૃત 2.0, PM નરેન્દ્ર મોદીના વિઝનને અનુરૂપ છે.
- આ યોજનાઓ તમામ શહેરોને કચરો મુક્ત અને પાણી સુરક્ષિત બનાવવાની આકાંક્ષાને સાકાર કરવા માટે રચાયેલ છે.

- તે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો 2030 લક્ષ્યો હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે.

યોજનાઓનું મહત્વ

- છેલ્લા 6-7 વર્ષમાં સ્વચ્છ ભારત અને અમૃત મિશન લોકોના જીવનમાં પરિવર્તનશીલ પરિવર્તન લાવ્યા છે. આ બંને મિશનએ વૈજ્ઞાનિક અભિગમ અપનાવીને ભારતમાં શહેરી લેન્ડસ્કેપમાં સુધારો કર્યો છે.

Back to basics : અમૃત 2.0 મિશન

- અમૃત 2.0 મિશન શહેરોને આત્મનિર્ભર બનાવવામાં મદદ કરશે, તે શહેરોમાં જળ સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરશે. 4,700 શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં તમામ ઘરોને 100% પાણી પુરવઠો પૂરો પાડવાના ઉદ્દેશ સાથે આ મિશન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે. આ લક્ષ્ય 500 AMRUT શહેરોમાં 2.68 કરોડ નળ જોડાણો અને 100% ગટરવ્યવસ્થા પ્રદાન કરીને પ્રાપ્ત થશે. આ મિશન માટે 2.87 લાખ કરોડનો ખર્ચ મંજૂર કરવામાં આવ્યો છે.

SBM-U2.0

- SBM-U 2.0 મિશન તમામ શહેરોને 'કચરો મુક્ત' બનાવવા માગે છે. આ મિશન 3R ના સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ કરીને ઘન કચરાના સ્ત્રોત વિભાજન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. SBM-U 2.0 માટે 1.41 લાખ કરોડના ખર્ચને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

'SACRED' પોર્ટલ

- સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ વ્યક્તિ દિવસના અવસર પર 'SACRED પોર્ટલ' શરૂ કર્યું. આ પોર્ટલ ભારતમાં વરિષ્ઠ નાગરિકોને રોજગારીની તકો શોધવા માટે એક મંચ પૂરું પાડવા માટે વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- આ પોર્ટલ સામાજિક ન્યાય અને અધિકારીતા મંત્રાલય દ્વારા વિકસાવવામાં આવ્યું છે.
- SACRED નો અર્થ 'Senior Able Citizens for Re-Employment in Dignity.'
- વરિષ્ઠ નાગરિકો સુખી, સ્વસ્થ, પ્રતિષ્ઠિત, સશક્ત અને આત્મનિર્ભર જીવન જીવી શકે તે સુનિશ્ચિત કરવાના માર્ગો શોધવાના હેતુથી આ પોર્ટલ વિકસાવવામાં આવ્યું છે.

આ પોર્ટલ પર કોણ નોંધણી કરાવી શકે?

- 60 વર્ષ કે તેથી વધુ ઉંમરના નાગરિકો આ પોર્ટલ પર નોંધણી કરાવી શકે છે અને નોકરીઓ અને કામની તકો શોધી શકે છે.

પોર્ટલ ડેવલપમેન્ટ માટે ગ્રાન્ટ

- > પ્લેટફોર્મના વિકાસ માટે 10 કરોડ આપ્યા. વધુમાં, જાળવણી અનુદાન માટે 5 વર્ષના સમયગાળામાં વાર્ષિક 2 કરોડ રૂપિયા આપવામાં આવશે.

આવશ્યકતા

- > ભારતમાં વૃદ્ધોની વસ્તી સતત વધી રહી છે. ભારત Longitudinal Ageing Study of India (LASI) મુજબ, 2050 સુધીમાં, ત્યાં કરતાં વધુ 319 મિલિયન ભારતમાં વૃદ્ધ લોકો હશે. તદુપરાંત, સંયુક્ત કુટુંબ પ્રણાલી ધીમે ધીમે અધોગતિ પામી રહી છે જેના કારણે વૃદ્ધોને શારીરિક, સામાજિક અને આર્થિક સહાયનો અભાવ સામનો કરવો પડી રહ્યો છે. આમ, તેમની આર્થિક અને આરોગ્ય જરૂરિયાતો માટે એક પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડવાની અને તેમની જરૂરિયાતોને વધુ સાકલ્યવાદી રીતે ટેકો આપતી ઇકોસિસ્ટમ બનાવવાની જરૂર છે.

**Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય વૃદ્ધોનો દિવસ
(International Day of Older Persons)**

- > "Digital Equity for All Ages" થીમ હેઠળ 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ દિવસ મનાવવામાં આવ્યો હતો. યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલીએ 2021-2030ને "Decade of Healthy Aging" તરીકે પણ જાહેર કર્યું છે.

નીતિ આયોગે ' State Nutrition Profile ' રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો

- > નીતિ આયોગે 1 ઓક્ટોબર, 2021 ના રોજ પોતાનો "State Nutrition Profile" રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો. આ અહેવાલમાં, 19 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોએ તેમની પોષણ રૂપરેખાઓ મેળવી.
- > State Nutrition Profile (SNP) રિપોર્ટમાં મહત્વના ડેટાનું વ્યાપક સંકલન શામેલ છે જે નીતિના નિર્ણયોને હકારાત્મક રીતે પ્રભાવિત કરી શકે છે અને તે ક્ષેત્રમાં સંશોધનને સરળ બનાવી શકે છે. તે ડાયાબિટીસ અને હાઈ બ્લડ પ્રેશર ઉપરાંત વેસ્ટિંગ (ઉંચાઈ માટે ઓછું વજન), સ્ટેટિંગ, ઓછું વજન, વધારે વજન અને એનિમિયાના ડેટાનું વિશ્લેષણ કરે છે.

રિપોર્ટ

- > SNP ને નીતિ આયોગ દ્વારા UNICEF, International Food Policy Research Institute (IFPRI), Indian Institute of Population Sciences (IIPS) અને Institute of Economic Development (IEG) ના સહયોગથી તૈયાર કરવામાં આવ્યું છે.

- > તે નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે (NFHS)ના રાઉન્ડ 3, 4 અને 5ના આધારે પોષક પરિણામો, તાત્કાલિક અને અંતર્ગત નિર્ધારકો અને હસ્તક્ષેપો વિશે વ્યાપક માહિતી પૂરી પાડે છે.
- > રિપોર્ટમાં દેશના શ્રેષ્ઠ અને ખરાબ પ્રદર્શન કરનારા જિલ્લાઓ, સૌથી વધુ બોજવાળા જિલ્લાઓ તેમજ ટોચના ક્વરેજ જિલ્લાઓને પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે.
- > તેમાં બાળકો, મહિલાઓ અને પુરૂષો માટે તેમજ મહત્વના વિસ્તારોને આવરી લેવામાં આવ્યા છે, જ્યાં રાજ્ય વધુ સુધારી શકે છે.

Back to basics : IFPRI

- > IFPRIની સ્થાપના 1976માં થઈ હતી અને 'આંતરરાષ્ટ્રીય ખાદ્ય નીતિ સંશોધન સંસ્થા' (International Food Policy Research Institute) માટે વપરાય છે. તે વોશિંગ્ટનમાં મુખ્ય મથક ધરાવતું એક નફાકારક આંતરરાષ્ટ્રીય સંશોધન કેન્દ્ર છે. તે ગ્લોબલ ફૂડ પોલિસી રિપોર્ટ બહાર પાડે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) UNCTAD ડિજિટલ ઇકોનોમી રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. UNCTAD ભલામણ કરે છે કે વૈશ્વિક સમુદાયે સરહદો પાર ડિજિટલ ડેટાના મુક્ત પ્રવાહને સક્ષમ બનાવવો જોઈએ.
 2. UNCTAD એ ફિલિપાઈન્સને 6 દેશોમાંથી એક તરીકે નોંધ્યું છે જે સરહદો પાર ડેટાના મુક્ત પ્રવાહને મંજૂરી આપે છે.
 3. કેનેડા, ઓસ્ટ્રેલિયા, મેક્સિકો, સિંગાપોર અને યુ.એસ. સરહદ પારના ડેટાના મુક્ત પ્રવાહને મંજૂરી આપે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2, અને 3
- 2) State Nutrition Profile ' રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. State Nutrition Profile (SNP) રિપોર્ટમાં મહત્વના ડેટાનું વ્યાપક સંકલન શામેલ છે.
 2. IFPRIની સ્થાપના 1976માં થઈ હતી.
 3. NFHSના રાઉન્ડ 3, 4 અને 5ના આધારે પોષક પરિણામો, તાત્કાલિક અને અંતર્ગત નિર્ધારકો અને હસ્તક્ષેપો વિશે વ્યાપક માહિતી પૂરી પાડે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2, અને 3

3) 'SACRED' પોર્ટલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય વૃદ્ધ વ્યક્તિ દિવસના અવસર પર 'SACRED પોર્ટલ' શરૂ કર્યું.
2. "Digital Equity for All Ages" થીમ હેઠળ 1 ઓક્ટોબર, 2021ના રોજ દિવસ મનાવવામાં આવ્યો
3. પ્લેટફોર્મના વિકાસ માટે 10 કરોડ આપ્યા. વધુમાં, જાળવણી અનુદાન માટે 5 વર્ષના સમયગાળામાં વાર્ષિક 2 કરોડ રૂપિયા આપવામાં આવશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

4) સ્વચ્છ ભારત મિશન-અર્બન 2.0 અને અમૃત 2.0 વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. બંને યોજનાઓ, SBM-યુ 2.0 અને અમૃત 2.0, PM નરેન્દ્ર મોદીના વિઝનને અનુરૂપ છે.
2. SBM-U 2.0 મિશન તમામ શહેરોને 'કચરો મુક્ત' બનાવવા માગે છે.
3. અમૃત 2.0 4,700 શહેરી સ્થાનિક સંસ્થાઓમાં તમામ ઘરોને 100% પાણી પુરવઠો પૂરો પાડવાના ઉદ્દેશ સાથે આ મિશન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

5) 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ'(OSOWOG) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે વૈશ્વિક કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટને ઘટાડવા અને સમાજને રોગચાળાથી બચાવવા માટે નવીનીકરણીય ઊર્જા સંસાધનો વહેંચવાની વૈશ્વિક વૃદ્ધિ અને તકોનો ઝડપી લાભ લેવાની મંજૂરી આપે છે.
2. ભાગ લેનારા દેશોની સામાજિક-આર્થિક વ્યવસ્થા પર આધારિત વિવિધ પ્રાથમિકતાઓને ધ્યાનમાં રાખીને ખર્ચવહેંચણી (Mechanism Of Cost-Sharing) પદ્ધતિ પડકારજનક રહેશે.
3. પ્રથમ તબક્કો: તે એશિયન ખંડના દેશો વચ્ચે આંતર-ગ્રીડ કનેક્ટિવિટી સ્થાપિત કરશે.
4. 'વન સન, વન વર્લ્ડ, વન ગ્રીડ' યોજનાને ભારત દ્વારા સહ-સ્થાપિત આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર ગઠબંધન (ISA)નો પણ લાભ થઈ શકે છે, જેમાં હાલમાં લગભગ 80 દેશોનો સમાવેશ થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

6) જિલ્લા હોસ્પિટલોનો કામગીરી મૂલ્યાંકન અહેવાલ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નેશનલ એકેડિમી ઓફ હોસ્પિટલ્સ એન્ડ હેલ્થકેર પ્રોવાઈડર્સ, ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયાના ઘટક, જમીન પરના ડેટાની ચકાસણી કરી છે.
2. જિલ્લા હોસ્પિટલમાં સરેરાશ 1,00,000 લોકો માટે 24 પથારીઓ ઉપલબ્ધ હતી.
3. 707માંથી 182 હોસ્પિટલોમાં 90% અથવા વધુ પથારીઓનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.
4. રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિ, 2017માં 2025 સુધીમાં જાહેર આરોગ્ય ખર્ચને GDPના 2.5 ટકા સુધી વધારવાનો પ્રસ્તાવ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

7) પ્રધાનમંત્રી પોષણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે કેન્દ્રીય પ્રાયોજિત રાષ્ટ્રીય યોજના શાળાઓમાં પીએમ પોષણ (PM POSHAN) યોજના ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપી દીધી છે.
2. પીએમ પોષણ યોજના વધુ 5 વર્ષ સુધી ચાલશે. તે 2021-2022થી 2025-26 સુધી ચાલશે.
3. કેન્દ્ર સરકારે 54,062 કરોડના નાણાકીય ખર્ચ સાથે યોજનાને મંજૂરી આપી છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

8) આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ પ્રધાનમંત્રી મોદીએ આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશનનું લોકાર્પણ કર્યું હતું.
2. આ મિશન અંતર્ગત લોકોને એક અનોખું ડિજિટલ હેલ્થ ID આપવામાં આવશે. આ IDમાં વ્યક્તિના તમામ આરોગ્ય રેકોર્ડ હશે.
3. આ મિશન પાયલોટ પ્રોજેક્ટ નેશનલ ડિજિટલ હેલ્થ મિશન હેઠળ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

9) આયુષ્માન ભારત ડિજિટલ મિશન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ મિશનને નેશનલ ડિજિટલ હેલ્થ મિશન (NDHM) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
2. HFR ડેટાબેઝ દેશની તમામ આરોગ્ય સુવિધાઓ રેકોર્ડ કરશે.
3. ડેટા સુરક્ષા બિલની અછતખાનગી કંપનીઓ અને પલંગ ખેલાડીઓ દ્વારા ડેટાનો દુરુપયોગ કરી શકે છે.
4. HPRમાં તમામ આરોગ્ય વ્યાવસાયિકોનો વ્યાપક ડિજિટલ ભંડાર હશે જે આધુનિક અને પરંપરાગત બંને ચિકિત્સા પ્રણાલીઓમાં આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાન કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

10) સુધારેલા ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. શ્રમ અને રોજગાર પ્રધાન ભૂપિન્દર યાદવે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ એપ્રિલ-જૂન મહિના માટે સુધારેલા ત્રિમાસિક રોજગાર સર્વેક્ષણ (QES) બહાર પાડ્યા હતા.
2. આ સર્વેક્ષણ મુજબ QESના પ્રથમ રાઉન્ડથી પસંદ કરાયેલા 9 વિસ્તારોમાં અંદાજિત કુલ રોજગારી 38 મિલિયન હતી.
3. સર્વેક્ષણ માટે પસંદ કરાયેલા 9 ક્ષેત્રોમાં બાંધકામ, પરિવહન, વ્યવસાય, શિક્ષણ, આવાસ અને રેસ્ટોરાં, આરોગ્ય, IT/BPO અને નાણાકીય સેવાઓનો સમાવેશ થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

11) સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. હાઉસિંગ અને શહેરી બાબતોના મંત્રી હરદીપ સિંહ પુરીએ 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ નવી દિલ્હીમાં સ્વચ્છ સર્વેક્ષણની 7 મી આવૃત્તિનું વિમોચન કર્યું.
2. સર્વેક્ષણ ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય (MoHUA) દ્વારા તેના અમલીકરણ ભાગીદાર તરીકે ક્વોલિટી કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (QCI) સાથે મળીને કરવામાં આવે છે.
3. સ્વચ્છ સર્વેક્ષણ 2022 ની શરૂઆત ફેબ્રુઆરી સ્વચ્છતા કામદારોના કલ્યાણ માટે શહેરોની પહેલ અંગે માહિતી મેળવવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

12) અમૃત ગ્રાન્ડ ચેલેન્જ પ્રોગ્રામ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 28 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી કેન્દ્રીય રાજ્ય (સ્વતંત્ર હવાલો)મંત્રી ડો.જિતેન્દ્ર સિંહે 'જનકેર' શીર્ષક ધરાવતો 'અમૃત ગ્રાન્ડ ચેલેન્જ પ્રોગ્રામ' શરૂ કર્યો હતો.
2. આ કાર્યક્રમ ટેલિમેડિસિન, ડિજિટલ હેલ્થ, બ્લોક ચેઇન, મોટા ડેટા, આર્ટિફિશિયલ ઇન્ટેલિજન્સ અને અન્ય તકનીકોમાં 75 સ્ટાર્ટ-અપ ઇનોવેશનની ઓળખ કરશે.
3. આ ગ્રાન્ડ ચેલેન્જનો પ્રારંભ સ્વતંત્રતાના અમૃત મહોત્સવ સાથે થાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

13) ICMR હોસ્પિટલ આધારિત કેન્સર રજિસ્ટ્રીઝનો રિપોર્ટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ICMRએ તાજેતરમાં 'ભારતમાં કેન્સરની ક્લિનિકોપેથોલોજિકલ પ્રોફાઇલ: હોસ્પિટલ આધારિત કેન્સર રજિસ્ટ્રીઝ, 2021 નો અહેવાલ' બહાર પાડ્યો.
2. આ રિપોર્ટ ભારતમાં કેન્સરના કેસોનો ડેટા પૂરો પાડે છે. તેને ICMR- નેશનલ સેન્ટર ફોર ડિસીઝ ઇન્ફોર્મેટિક્સ એન્ડ રિસર્ચ, બેંગલુરુ દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.
3. કેન્સરની સારવારની સૌથી લાક્ષણિક પદ્ધતિ કીમોથેરાપી હતી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

14) પ્રધાનમંત્રી પોષણ યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના શાળાઓમાં મધ્યાહ્ન ભોજન યોજનાના હાલના રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમનું સ્થાન લેશે.
2. ગ્લોબલ હંગર ઇન્ડેક્સ (GHI) 2020માં ભારત 107 દેશોમાં 94મા ક્રમે રહ્યું છે.
3. નેશનલ ફેમિલી હેલ્થ સર્વે-5 અનુસાર કુપોષણમાં સુધારો થયો હોવા છતાં દેશભરના અનેક રાજ્યોમાં ફરી એકવાર કુપોષણના કેસોમાં વધારો નોંધાયો છે.
4. કેન્દ્ર સરકાર રાજ્યોમાંથી શાળાઓમાં સીધો લાભ સ્થાનાંતરણ (DBT) સુનિશ્ચિત કરશે જે તેનો ઉપયોગ રાંધવાના ખોરાકના ખર્ચને આવરી લેવા માટે કરશે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

15) નવીનીકરણીય ઊર્જામાં ધીમી પ્રગતિ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત 31 જુલાઈ, 2021 સુધી માત્ર 43.94 GW સૌર ઊર્જા ક્ષમતા સ્થાપિત કરવામાં સફળ રહ્યું છે.
2. ઊર્જાનો વપરાશ 1,320 લાખ ટનની નવી વિક્રમી ઊંચાઈને સ્પર્શ્યો છે અને છેલ્લા પાંચ વર્ષની માસિક સરેરાશને વટાવી ગયો છે.
3. ભારત વિશ્વમાં ચોથા ક્રમે છે, જે સૌરમાં પાંચમા ક્રમે છે અને સ્થાપિત નવીનીકરણીય ઊર્જા ક્ષમતાની દ્રષ્ટિએ પવન ઊર્જામાં ચોથા ક્રમે છે.
4. ભારતની વધતી દૈનિક માંગના પડકારને પહોંચી વળવા માટે વધારાની બેઝલોડ થર્મલ ક્ષમતામાં રોકાણની જરૂર નથી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

વાયુ પ્રદૂષણ ઘટાડવાની દિશામાં પગલાં: CAQM

- પંજાબ સરકાર, નેશનલ કેપિટલ રિજન (NCR) રાજ્યો અને NCT ઓફ દિલ્હી (GNCTD)એ હવાના પ્રદૂષણની સમસ્યાને પહોંચી વળવા માટે માળખાગત ધોરણે એર ક્વોલિટી મેનેજમેન્ટ કમિશન (CAQM) દ્વારા વિસ્તૃત મોનિટરિંગ એક્શન પ્લાન વિકસાવ્યો છે.
- નવા રચાયેલા કમિશન CAQM પાસે દિલ્હી-NCRમાં હવાના પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવાની વ્યાપક સત્તા છે.
- તેમજ તાજેતરમાં વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WHO)એ નવી ગ્લોબલ એર ક્વોલિટી ગાઈડલાઈન્સ (AQGs) જારી કરી છે.

કમિશન ફેમવર્ક

- CAQMએ માળખાના નીચેના ઘટકોના આધારે કાર્યવાહીના અમલીકરણ માટે સૂચનાઓ આપી છે:
- ઈન-સીટુ કોપ રેસિડેન્સ મેનેજમેન્ટ-કૃષિ મંત્રાલયની CRM (કોપ રેસિડેન્સ મેનેજમેન્ટ) યોજના દ્વારા સમર્થિત.
- એક્સ-સીટુ કોપ રેસિડેન્સ મેનેજમેન્ટ.
- પરાલી/પાકના અવશેષોને સળગાવવા પર પ્રતિબંધ.
- અસરકારક દેખરેખ/અમલીકરણ.
- ડાંગરના સ્ટ્રોનું ઉત્પાદન ઘટાડવા માટેની યોજનાઓ.
- કાર્ય યોજના માટે માહિતી, શિક્ષણ અને સંદેશાવ્યવહાર (IEC) પ્રવૃત્તિઓ.

એક્શન યોજનાઓ

- આગની ઘટનાઓનું રેકોર્ડિંગ: ISRO દ્વારા સ્ટ્રોલ બર્નિંગને કારણે આગની ઘટનાઓના રેકોર્ડિંગ અને દેખરેખ માટે વિકસાવવામાં આવેલા સ્ટાન્ડર્ડ પ્રોટોકોલને અપનાવવો.
- ઈન-સીટુ કોપ રેસિડેન્સ મેનેજમેન્ટ: NCR રાજ્યોમાં પુસા બાયો-ડિકમ્પોઝર ટેકનોલોજી એપ્લિકેશન સ્કીમ લાગુ કરવામાં આવી છે.
- એક્સ-સીટુ કોપ રેસિડેન્સ મેનેજમેન્ટ: થર્મલ પાવર પ્લાન્ટ્સમાં સહ-ફાયરિંગ માટે ડાંગરસ્ટ્રો બ્રિટ્સના ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવું.
- ડસ્ટ એબેટમેન્ટ: 'ડસ્ટ કન્ટ્રોલ એન્ડ મેનેજમેન્ટ સેલ'ની સ્થાપના.
- સમર્પિત વેબ પોર્ટલ અને પ્રોજેક્ટ્સની વિડિઓ ફેન્સિંગ દ્વારા બાંધકામ અને ડિમોલિશન પર નજર રાખવી.

- બાંધકામ સાઈટ્સ પર એન્ટી સ્મોગ ગન અને સ્કીન્સ સ્થાપિત કરવી, ધૂળને દબાવી દેવી અને પાણીનું ધુમ્મસ, આવરી લેવામાં આવેલા વાહનોમાં સામગ્રીનું પરિવહન, પ્રોજેક્ટ સાઈટ્સ પર હવાની ગુણવત્તા મોનિટરિંગ સેન્સરની સ્થાપના અને પ્રોજેક્ટ એજન્સીઓ દ્વારા સેલ્ફ ઓડિટ અને સર્ટિફિકેશન મિકેનિઝમ એ મુખ્ય પગલાં છે. તે બાંધકામ અને ડિમોલિશન પ્રવૃત્તિઓમાંથી ધૂળનું સંચાલન કરવાની દિશામાં ખૂબ અસરકારક છે.
- ઔદ્યોગિક પ્રદૂષણ: પાઈપ નેચરલ ગેસ (PNG)/સ્વચ્છ ઈંધણને ઉદ્યોગોમાં ખસેડવું એ પ્રાથમિકતા હોવી જોઈએ.
- વાહન પ્રદૂષણ: આયોગે પરિવહન ક્ષેત્રમાં સ્વચ્છ તકનીકોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'ઈ-વાહનોનું શૂન્ય ઉત્સર્જન અને ખરીદી ફરજિયાત' કરવા માટે સલાહ જારી કરી છે અને ધીમે ધીમે શૂન્ય ઉત્સર્જન વાહનો/ઈ-ગતિશીલતા અને પ્રગતિની સમીક્ષામાં ફેરફાર કર્યો છે.
- ભારે ટ્રાફિક અને પરિણામે સરહદી બિંદુઓ પર ભારે હવાના પ્રદૂષણને ટાળવા માટે કેશલેસ ટોલ/સેસ સંગ્રહને સરળ બનાવવા માટે દિલ્હીમાં ઓળખાયેલા તમામ 124 સરહદ પ્રવેશ બિંદુઓને હવે RFID સિસ્ટમ પૂરી પાડવામાં આવી છે.

દેખરેખ

- NCRમાં 'ઈ-ટેલિજન્ટ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ' (ITMS) વિકસાવવા સહિત સરળ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટની ખાતરી કરવા માટે નિયમિત પણે દેખરેખ રાખવા અને પગલાં લેવા માટે સમર્પિત ટાસ્ક ફોર્સની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
- NCRમાં 10 વર્ષથી વધુ વયના ડીઝલ વાહનો અને 15 વર્ષથી વધુ વયના પેટ્રોલ વાહનોને કામ કરવાની મંજૂરી નથી અને સમયાંતરે પ્રગતિની સમીક્ષા કરવામાં આવે છે.
- લેન્ડફિલ સાઈટ્સમાં બાયોમાસ/મ્યુનિસિપલ સોલિડ વેસ્ટ અને ફાયર કન્ટ્રોલને સળગાવવા માટે રાજ્યવાર એક્શન પ્લાન પણ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.
- એર ક્વોલિટી ઈમરજન્સી રિસ્પોન્સ માટે ડિસિઝન સપોર્ટ સિસ્ટમ (DSS) ની જોગવાઈ.

કાવેરી નદી જળ વિવાદ

- તાજેતરમાં કાવેરી વોટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (CWMA) એ કર્ણાટકને બાકીના પાણીનો જથ્થો તાત્કાલિક તમિલનાડુને છોડવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે.

- > જોકે તમિલનાડુ, કેરળ અને પુડુચેરીના વિરોધ બાદ કાવેરી વોટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટીએ 'મેકેડાટુ જળાશય પ્રોજેક્ટ' અંગે ચર્ચા કરી ન હતી.

કાવેરી જળ વિવાદ

■ પરિચય:

- > જેમાં 3 રાજ્યો અને એક કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ (તમિલનાડુ, કેરળ, કર્ણાટક અને પુડુચેરી)નો સમાવેશ થાય છે.
- > આ વિવાદ લગભગ 150 વર્ષ પહેલા 1892થી 1924ની વચ્ચે તત્કાલીન મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સી અને મૈસૂર વચ્ચે બે મધ્યસ્થતા કરારો સાથે ઉદભવ્યો હતો.
- > આ સમજૂતીઓમાં સમાવિષ્ટ સિદ્ધાંત એ હતો કે ઉપલા દરિયાકાંઠાના રાજ્યએ કોઈ પણ બાંધકામ (જેમ કે કાવેરી નદી પર જળાશય) પ્રવૃત્તિ માટે નીચલા દરિયાકાંઠાના રાજ્યની સંમતિ મેળવવી પડશે.

તાજેતરની ઘટનાઓ

- > 1974થી કર્ણાટકે તમિલનાડુની સંમતિ લીધા વિના તેના ચાર નવા જળાશયોમાં પાણી ફેરવવાનું શરૂ કર્યું છે, જેના પરિણામે વિવાદ સર્જાયો છે.
- > આ વિવાદનો અંત લાવવા માટે કાવેરી જળ વિવાદ ટ્રિબ્યુનલની સ્થાપના 1990માં કરવામાં આવી હતી, જેણે 17 વર્ષ બાદ સામાન્ય વરસાદના કિસ્સામાં કાવેરીનું પાણી 4 દરિયાકાંઠાના રાજ્યોમાં કેવી રીતે વહેવું જોઈએ તે અંગે ચુકાદો આપ્યો હતો.
- > કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આંતરરાજ્ય નદી જળ વિવાદ અધિનિયમ, 1956ની કલમ 4 દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને કાવેરી જળ વિવાદ ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવી હતી.
- > ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદા મુજબ, ઓછા વરસાદના કિસ્સામાં પ્રમાણસર આધારનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે. સરકારે આ નિર્ણયના છ વર્ષ બાદ 2013માં આ આદેશની સૂચના આપી હતી.
- > આ આદેશને સુપ્રીમ કોર્ટમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો કારણ કે તેણે કર્ણાટકને તમિલનાડુને તાત્કાલિક 12,000 ક્યુસેક પાણી છોડવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો, જેના કારણે રાજ્યમાં વિરોધ પ્રદર્શન કરવામાં આવ્યું હતું.
- > આ કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટનો અંતિમ નિર્ણય 2018માં આવ્યો હતો જેમાં કોર્ટે કાવેરી નદીને રાષ્ટ્રીય સંપત્તિ જાહેર કરી હતી અને CWDT દ્વારા પાણીની વહેંચણી માટે નિર્ધારિત અંતિમ વ્યવસ્થાને માન્ય રાખી હતી અને કર્ણાટકથી તમિલનાડુને પાણીની ફાળવણીમાં પણ ઘટાડો કર્યો હતો.

- > સુપ્રીમ કોર્ટના જણાવ્યા અનુસાર કર્ણાટકને 284.75 હજાર મિલિયન ક્યુબિક ફૂટ (tmcft), તમિલનાડુને 404.25 tmcft, કેરળને 30 tmcft અને પુડુચેરીને 7 tmcft મળશે.
- > સુપ્રીમ કોર્ટે કેન્દ્રને કાવેરી મેનેજમેન્ટ સ્કીમ (Cauvery Management Scheme)ને સૂચિત કરવા પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો. કેન્દ્ર સરકારે જૂન 2018માં કાવેરી જળ વ્યવસ્થાપન યોજનાને સૂચિત કરી હતી, જે હેઠળ કેન્દ્ર સરકારે આ નિર્ણયનો અમલ કરવા માટે કાવેરી જળ વ્યવસ્થાપન સત્તામંડળ (Cauvery Water Management Authority- CWMA) અને કાવેરી જળ નિયમન સમિતિ (Cauvery Water Regulation Committee)ની રચના કરી હતી.

મેકેડાટુ જળાશય પ્રોજેક્ટ

- > તેનો ઉદ્દેશ બેંગલુરુ શહેર માટે પીવાના પાણીનો સંગ્રહ અને પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવાનો છે. આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ લગભગ 400 મેગાવોટ (MW) વીજળીનું ઉત્પાદન કરવાની દરખાસ્ત પણ કરવામાં આવી છે.
- > 2018માં તમિલનાડુ રાજ્યએ સુપ્રીમ કોર્ટ (Supreme Court- SC)માં આ પ્રોજેક્ટ સામે અપીલ કરી હતી, કારણ કે કર્ણાટકે સ્વીકાર્યું હતું કે આ પ્રોજેક્ટથી તમિલનાડુમાં પાણીના પ્રવાહને અસર નહીં થાય.
- > તમિલનાડુ સુપ્રીમ કોર્ટની મંજૂરી સુધી ઉપરી તટ (Upper Riparian) પર પ્રસ્તાવિત કોઈપણ પ્રોજેક્ટના નિર્માણનો વિરોધ કરી રહ્યું છે.

Back to basics : કાવેરી નદી

- > તેને તમિલમાં 'પોન્ની' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. આ સિવાય આ નદીને દક્ષિણની ગંગા (Ganga of the South) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે અને તે દક્ષિણ ભારતની ચોથી સૌથી મોટી નદી છે.
- > તે દક્ષિણ ભારતની પવિત્ર નદી છે. તે દક્ષિણ-પશ્ચિમ કર્ણાટક રાજ્યના પશ્ચિમ ઘાટમાં બ્રહ્મગિરિ ટેકરીમાંથી ઉદભવે છે, કર્ણાટક અને તમિલનાડુ રાજ્યોમાંથી દક્ષિણ-પૂર્વમાં વહે છે અને પૂર્વઘાટમાં એક સાંકળ બનાવે છે, પછી પોંડિચેરીમાંથી બંગાળની ખાડીમાં પડે છે.
- > અર્કાવતી, હેમાવતી, લક્ષ્મણતીર્થ, શિમસા, કાબિની અને હરંગી તેની કેટલીક સહાયક નદીઓ છે.

આગળનો રસ્તો

- > રાજ્યોએ પ્રાદેશિક અભિગમને છોડી દેવાની જરૂર છે કારણ કે સમસ્યાનો ઉકેલ સહકાર અને સંકલનમાં છે, સંઘર્ષમાં નહીં. ટકાઉ અને ઇકોલોજિકલ રીતે વ્યવહારુ ઉકેલ માટે બેઝિન સ્તરે યોજના તૈયાર કરવી જોઈએ.

- > લાંબા ગાળે, વનીકરણ, નદીને જોડવા વગેરે દ્વારા નદીનું રિચાર્જ કરવું અને પાણીના કાર્યક્ષમ ઉપયોગને પ્રોત્સાહન આપવું (જેમ કે સૂક્ષ્મ સિંચાઈ વગેરે) તેમજ લોકોને જાગૃત કરવા અને પાણીના વિવેકપૂર્ણ ઉપયોગ માટે પાણીની સ્માર્ટ વ્યૂહરચના અપનાવવી જરૂરી છે.

આપદા મિત્ર યોજનાની તાલીમ માર્ગદર્શિકા જારી

- > ગૃહમંત્રી અમિત શાહે 29 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ 'નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (NDMA)'ના 17મા સ્થાપના દિવસની ઉજવણી પ્રસંગે આપત્તિ મિત્ર યોજનાનું તાલીમ મેન્યુઅલ બહાર પાડ્યું હતું.
- > મંત્રીએ આ કાર્યક્રમને સંબોધતા કહ્યું હતું કે, ભારત આપત્તિ વ્યવસ્થાપન પ્રણાલીનું નિર્માણ કરવાની દિશામાં આગળ વધી રહ્યું છે, જેથી આપત્તિ ગમે તેટલી ગંભીર હોય, એક પણ જીવનનો નાશ ન થાય.
- > આ પ્રસંગે તેમણે આપત્તિ મિત્ર યોજનાના તાલીમ નિયમો તેમજ આપત્તિ મિત્ર અને સામાન્ય ચેતવણી પ્રોટોકોલના આયોજન દસ્તાવેજો બહાર પાડ્યા હતા.

Back to basics : આપદા મિત્ર યોજના (Aapda Mitra Scheme)

- > નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (NDMA) ટૂંક સમયમાં ભારતના 350 જિલ્લાઓમાં આપદા મિત્ર યોજના શરૂ કરશે. આ યોજના હેઠળ 350 જિલ્લાના એક લાખથી વધુ યુવા સ્વયંસેવકોને તાલીમ આપવામાં આવશે. અત્યાર સુધીમાં 5500 ડિઝાસ્ટર ફેન્ડ્સ અને 5500 ડિઝાસ્ટર ફેન્ડ્સને તાલીમ આપવામાં આવી છે જે અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં પૂર જેવી આફતોની સ્થિતિમાં મદદ કરી શકે છે. આ તમામ સ્વયંસેવકોને સરકાર દ્વારા જીવન વીમો પણ આપવામાં આવશે.

National Disaster Management Authority – NDMA

- > NDMA એક ટોચની સંસ્થા છે જે આપત્તિ વ્યવસ્થાપન માટે નીતિઓ નક્કી કરે છે. તેની સ્થાપના આપત્તિ વ્યવસ્થાપન અધિનિયમ મારફતે કરવામાં આવી હતી, જે સરકારે 25 ડિસેમ્બર, 2005ના રોજ અમલમાં મૂક્યો હતો. NDMAને નીતિઓ ઘડવા, માર્ગદર્શિકા નક્કી કરવાની અને રાજ્ય આપત્તિ વ્યવસ્થાપન સત્તાવાળાઓ (SDMA) સાથે સંકલન કરવા માટે શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ નક્કી કરવાની જવાબદારી સોંપવામાં આવી છે. તે આપત્તિ વ્યવસ્થાપન તરફ એક સર્વગ્રાહી અને વિતરિત અભિગમ સુનિશ્ચિત કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. NDMAનું નેતૃત્વ વડા પ્રધાન કરે છે અને તેમાં અન્ય 9 સભ્યો હોઈ શકે છે.

ઉત્તરાખંડના પ્રથમ પાલ્મેટમ (Palmetum)નું ઉદ્દઘાટન

- > ઉત્તરાખંડ વન વિભાગે 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ રાજ્યના પ્રથમ પાલ્મેટમ (Palmetum)નું ઉદ્દઘાટન કર્યું હતું. નૈનીતાલ જિલ્લાના હલ્દવાની વિસ્તારમાં તેનો વિકાસ કરવામાં આવ્યો છે.
- > તે ઉત્તર ભારતમાં પાલ્મેટમ (Palmetum)માં સૌથી મોટું છે, જેમાં પામની 110 પ્રજાતિઓ (palm)નો સમાવેશ થાય છે.
- > તેને ત્રણ એકર વિસ્તારમાં સ્થાપિત કરવામાં આવ્યું છે.
- > કેમ્પા યોજના હેઠળ ₹.16 લાખના ખર્ચે ત્રણ વર્ષમાં તેનો વિકાસ કરવામાં આવ્યો છે.
- > તેનું ઉદ્દઘાટન કુમાઉ યુનિવર્સિટીના વનસ્પતિશાસ્ત્રના પ્રોફેસર લલિત તિવારીએ કર્યું હતું.

પાલ્મેટમનો હેતુ

- > સંરક્ષણ અને સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા અને વિવિધ પામની પ્રજાતિઓના મહત્વ અને ઈકોલોજિકલ ભૂમિકા વિશે જાગૃતિ લાવવાના ઉદ્દેશસાથે પાલ્મેટમનું ઉદ્દઘાટન કરવામાં આવ્યું છે.

પામની પ્રજાતિઓ

- > પાલ્મેટમમાં IUCN વર્ગીકરણ મુજબ પામની 4 ગંભીર રીતે લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓ, 2 લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓ, 2 નબળી પ્રજાતિઓ અને નજીકની 6 પ્રજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે. ઉત્તરાખંડ જૈવવિવિધતા બોર્ડના જણાવ્યા અનુસાર તેમાં લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.

ઉત્તરાખંડની પામ પ્રજાતિઓ

- > આ પાલ્મેટમમાં, પામની એક પ્રજાતિ ઉત્તરાખંડમાં સ્થાનિક છે. આને ટ્રાઈચીકાર્પસ સોયલ (સોકેલ પામ) કહેવામાં આવે છે. તે એકમાત્ર પામ છે જે શૂન્યથી નીચેના તાપમાનમાં પણ ટકી શકે છે. ઉત્તરાખંડ જૈવવિવિધતા બોર્ડ દ્વારા આ પ્રજાતિને લુપ્ત થતી પ્રજાતિ જાહેર કરવામાં આવી છે. આ પાલ્મેટમમાં અન્ય લુપ્ત થતી અથવા લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓમાં પોનીટેલ પામ, બોટલ પામ, રેડનેક પામ અને સ્પિન્ડલ પામનો સમાવેશ થાય છે.

ભારત મુખ્ય બંદરોમાં નવીનીકરણીય ઉર્જાનો હિસ્સો વધારીને 60 ટકા કરશે

- > કેન્દ્રીય બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રી સર્વાનંદ સોનવાલના જણાવ્યા અનુસાર સરકારે સૌર અને પવન ઉર્જા મારફતે મુખ્ય બંદરોમાં ભારતના નવીનીકરણીય ઉર્જા હિસ્સામાં 60 ટકાનો વધારો કરવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યો છે.
- > હાલમાં, બંદરો પર વીજળીની માંગમાં નવીનીકરણીય ઉર્જા 10 ટકાથી પણ ઓછું યોગદાન આપે છે.
- > સરકારે 2030 સુધીમાં 50 ટકા બંદર ઉપકરણોના વિદ્યુતીકરણનો લક્ષ્યાંક પણ નક્કી કર્યો છે.
- > યોજના મુજબ, તમામ બંદરો 2030 સુધીમાં ત્રણ તબક્કામાં આવતા જહાજોને વીજળી પૂરી પાડશે.
- > બંદરોનો ઉદ્દેશ 2030 સુધીમાં કાર્બન ઉત્સર્જન/ટનમાં 30 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત

યોગદાન(Nationally Determined Contributions

- NDC)

- > 2021-2030 માટે પેરિસ સમજૂતી હેઠળ ભારતના રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત યોગદાન (NDC)માં '2030 સુધીમાં તેના GDPની ઉત્સર્જન તીવ્રતામાં 33%-35 ટકાનો ઘટાડો' શામેલ છે. NDC બિન-અશ્મિભૂત ઈંધણ આધારિત ઉર્જા સંસાધનોમાંથી ટેકનોલોજી અને ઓછા ખર્ચે આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાંનું સ્થાનાંતરણ કરીને 2030 સુધીમાં સ્થાપિત ક્ષમતાના 40 ટકા હાંસલ કરવાનો પ્રયાસ કરશે.

ES 2021 પર ઉર્જા

- > 2021ના આર્થિક સર્વેક્ષણ અનુસાર, વનીકરણ, કૃષિ, મત્સ્યપાલન, જળ સંસાધનો, માળખાગત સુવિધાઓ અને ઈકોસિસ્ટમ્સ જેવા મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં અનુકૂલન કાર્યોને લાગુ કરવા માટે ભારતને 2015 થી 2030 વચ્ચે લગભગ 206 અબજ ડોલરની જરૂર પડશે. આર્થિક સર્વેક્ષણ 2030 સુધીમાં બિન-અશ્મિભૂત સ્ત્રોતોમાંથી સંચિત સ્થાપિત વીજ ક્ષમતાના 40 ટકા હાંસલ કરવાની અપેક્ષા રાખે છે. તે 2030 સુધીમાં તેના જંગલ અને ઝાડના આવરણમાં વધારો કરવાની અપેક્ષા રાખે છે જેથી 2030 સુધીમાં 2.5 થી 3 અબજ ટન કાર્બન ડાયોક્સાઈડની સમકક્ષ વધારાનું કાર્બન સિંક બનાવવામાં આવે.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) ભારત મુખ્ય બંદરોમાં નવીનીકરણીય ઉર્જાના હિસ્સા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. કેન્દ્રીય બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રી સર્વાનંદ સોનવાલના જણાવ્યા અનુસાર સરકારે સૌર અને પવન ઉર્જા મારફતે મુખ્ય બંદરોમાં ભારતના નવીનીકરણીય ઉર્જા હિસ્સામાં 60 ટકાનો વધારો કરવાનો લક્ષ્યાંક નક્કી કર્યો છે.
 2. હાલમાં, બંદરો પર વીજળીની માંગમાં નવીનીકરણીય ઉર્જા 10 ટકાથી પણ ઓછું યોગદાન આપે છે.
 3. સરકારે 2030 સુધીમાં 50 ટકા બંદર ઉપકરણોના વિદ્યુતીકરણનો લક્ષ્યાંક પણ નક્કી કર્યો છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1 અને 2	(B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3	(D) 1,2 અને 3
- 2) વાયુ પ્રદૂષણ ઘટાડવાની દિશામાં પગલાં વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
 1. પંજાબ સરકાર, નેશનલ કેપિટલ રિજન (NCR) રાજ્યો અને NCT ઓફ દિલ્હી (GNCTD)એ હવાના પ્રદૂષણની સમસ્યાને પહોંચી વળવા માટે માળખાગત ધોરણે એર ક્વોલિટી મેનેજમેન્ટ કમિશન (CAQM) દ્વારા વિસ્તૃત મોનિટરિંગ એક્શન પ્લાન વિકસાવ્યો છે.
 2. નવા રચાયેલા કમિશન CAQM પાસે દિલ્હી-NCRમાં હવાના પ્રદૂષણને નિયંત્રિત કરવાની વ્યાપક સત્તા છે.
 3. NCRમાં 'ઈન્ટેલિજન્ટ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ' (ITMS) વિકસાવવા સહિત સરળ ટ્રાફિક મેનેજમેન્ટની ખાતરી કરવા માટે નિયમિત પણે ટેબરેબ રાખવા અને પગલાં લેવા માટે સમર્પિત ટાસ્ક ફોર્સની કલ્પના કરવામાં આવી છે.
 4. NCRમાં 10 વર્ષથી વધુ વયના ડીઝલ વાહનો અને 15 વર્ષથી વધુ વયના પેટ્રોલ વાહનોને કામ કરવાની મંજૂરી નથી અને સમયાંતરે પ્રગતિની સમીક્ષા કરવામાં આવે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) 1,2 અને 3	(B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4	(D) 1,2,3 અને 4

3) કાવેરી નદી જળ વિવાદ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- આ વિવાદ લગભગ 150 વર્ષ પહેલાં 1892થી 1924ની વચ્ચે તત્કાલીન મદ્રાસ પ્રેસિડેન્સી અને મૈસૂર વચ્ચે બે મધ્યસ્થતા કરારો સાથે ઉદભવ્યો હતો.
- 1974થી કર્ણાટકે તમિલનાડુની સંમતિ લીધા વિના તેના ચાર નવા જળાશયોમાં પાણી ફેરવવાનું શરૂ કર્યું છે.
- કાવેરી નદીને તમિલમાં 'પોન્ની' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- આ પ્રોજેક્ટથી તમિલનાડુમાં પાણીના પ્રવાહને અસર નહીં થાય.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

4) આપદા મિત્ર યોજના વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- ગૃહમંત્રી અમિત શાહે 29 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ NDMAના 17મા સ્થાપના દિવસની ઉજવણી પ્રસંગે આપદા મિત્ર યોજનાનું તાલીમ મેન્યુઅલ બહાર પાડ્યું હતું.
 - નેશનલ ડિઝાસ્ટર મેનેજમેન્ટ ઓથોરિટી (NDMA) ટૂંક સમયમાં ભારતના 350 જિલ્લાઓમાં આપદા મિત્ર યોજના શરૂ કરશે.
 - આ પ્રસંગે તેમણે આપત્તિ મિત્ર યોજનાના તાલીમ નિયમો તેમજ આપત્તિ મિત્ર અને સામાન્ય ચેતવણી પ્રોટોકોલના આયોજન દસ્તાવેજો બહાર પાડ્યા હતા.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

5) ઉત્તરાખંડના પ્રથમ પાલ્મેટમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

- ઉત્તરાખંડ વન વિભાગે 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ રાજ્યના પ્રથમ પાલ્મેટમ (Palmetum)નું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
 - નૈનીતાલ જિલ્લાના હલ્દવાની વિસ્તારમાં તેનો વિકાસ કરવામાં આવ્યો છે.
 - તે ઉત્તર ભારતમાં સૌથી મોટું પાલ્મેટમ (Palmetum) માં છે, જેમાં પામની 110 પ્રજાતિઓ (palm)નો સમાવેશ થાય છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2 અને 3

ભારતની ભૂગોળ

LATEST EDITION

નકશા દ્વારા રોપૂર્ણ ગાનચાર

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE, S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક, તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

FREE BOOKLET

1500+ MCQ

ATLAS
FLOW CHARTS
ICE FACTS
Q&A - RNS
TABLES

ભારતની ભૂગોળની લખાણ અને કોનસેપ્ટનો અભ્યાસ કરવાના પદ્ધતિથી પુસ્તક પ્રખરે લોકોમાં સખીને સખીને માનની ભૂગોળને કિરોચકાત્મક ગાનચાર GPSCની કોઈપણ કોઈ સેલેક્ટેડ સેક્ટરો સેલેક્ટેડ સેક્ટરો સેલેક્ટેડ સેક્ટરો માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

જીએસસી
પીસી
આઈસી
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

મણિપુરમાં નૃત્ય અને સંગીત ઉત્સવ 'નટ સંકીર્તન' શરૂ

- ઈમ્ફાલના જવાહરલાલ નહેરૂ મણિપુર ડાન્સ એકેડેમી (JNMDA) ના પેવેલિયનમાં 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 થી 'નટ-સંકીર્તન' ઉત્સવ શરૂ થયો.
- તહેવાર નૃત્ય અને સંગીતનો ત્રણ દિવસનો તહેવાર છે.
- આ એકેડેમીની પ્રવૃત્તિઓની વાર્ષિક હાઈલાઈટ્સ છે.
- મણિપુર તેની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ અને વારસા માટે જાણીતું છે.
- સરકાર બેરોજગાર યુવાનો માટે આવક સર્જન અને રોજગારી સર્જન પર પણ નજર રાખી રહી છે અને 'સ્ટાર્ટ અપ' જેવી અનેક યોજનાઓ ચલાવી રહી છે.

નટ સંકીર્તન

- શાસ્ત્રીય રાગમાં, નટ સંકીર્તન ભગવાન કૃષ્ણનું સ્તોત્ર છે જે અનેક સ્વદેશી લયનું સંશ્લેષણ કરે છે. સંકીર્તન તેના પ્રદર્શનમાં લયના દાબલાઓ અને વસ્ત્રો સાથે ચોક્કસ નિયમો અને નિયમો દ્વારા નિર્ધારિત કડક કોડને અનુસરે છે. સંકીર્તન જન્મથી મૃત્યુ સુધી વ્યક્તિના જીવનમાં મહત્વના પ્રસંગોને ચિહ્નિત કરવા માટે કરવામાં આવે છે. યુનેસ્કોએ 2013માં મણિપુર નટ સંકીર્તનને માન્યતા આપી હતી.

2 ઓક્ટોબર: લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી જયંતી

- લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી જયંતી આજે 2જી ઓક્ટોબરે ઉજવવામાં આવી રહી છે. લાલ બહાદુર શાસ્ત્રીનો જન્મ 2 ઓક્ટોબર, 1904ના રોજ થયો હતો અને 11 જાન્યુઆરી, 1966ના રોજ તેમનું અવસાન થયું હતું. તેઓ સ્વતંત્ર ભારતના ત્રીજા વડાપ્રધાન હતા.

Back to basics : લાલ બહાદુર શાસ્ત્રીનું જીવનચરિત્ર

- લાલ બહાદુરનો જન્મ વર્ષ 1904માં ઉત્તર પ્રદેશના મુગલસરાયમાં લાલ બહાદુર શ્રીવાસ્તવ તરીકે થયો હતો. તેમના પિતા શારદા પ્રસાદ શાળાના શિક્ષક હતા. 1915માં વારાણસીમાં મહાત્મા ગાંધીનું ભાષણ સાંભળ્યા પછી, તેમણે દેશની સેવા માટે પોતાનું જીવન સમર્પિત કર્યું. તેણે પોતાની અટક પણ છોડી દીધી, કારણ કે તે તેની જાતિ સૂચવે છે અને જાતિ વ્યવસ્થાની વિરુદ્ધ છે. 1921માં મહાત્મા ગાંધીના અસહકાર આંદોલન દરમિયાન, તેમણે પ્રતિબંધિત હુકમ સામે સાહસિક પગલું ભર્યું અને સરઘસમાં જોડાયા.

- 1926માં કાશી વિદ્યાપીઠમાં તેમનો અભ્યાસક્રમ પૂરો કર્યા પછી, તેમને શાસ્ત્રી ('વિદ્વાન')ની ઉપાધિ આપવામાં આવી. શીર્ષક વિદ્યા પીઠ દ્વારા આપવામાં આવેલી અંડરગ્રેજ્યુએટ ડિગ્રી હતી, પરંતુ તે તેમના નામના ભાગ રૂપે રહી. તેઓ તેમના મૃત્યુ પછી ભારત રત્નથી સન્માનિત થયેલા પ્રથમ વ્યક્તિ હતા અને દિલ્હીમાં તેમના માટે સ્મારક 'વિજય ઘાટ' બનાવવામાં આવ્યું હતું.
- ભારતની આઝાદી બાદ શાસ્ત્રીને તેમના ગૃહ રાજ્ય ઉત્તર પ્રદેશમાં સંસદીય સચિવ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. ગોવિંદ બલ્લભ પંતના મુખ્ય પ્રધાનપદ દરમિયાન તેઓ પોલીસ અને પરિવહન મંત્રી બન્યા.
- 1951માં નેહરુએ તેમને રાજ્યસભામાં નોમિનેટ કર્યા. 1951થી 1956 સુધી શાસ્ત્રી કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળમાં રેલવે અને પરિવહન મંત્રી હતા. 1957માં, શાસ્ત્રી ફરીથી મંત્રીમંડળમાં જોડાયા, પ્રથમ પરિવહન અને સંદેશાવ્યવહાર મંત્રી તરીકે, અને પછી વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રી તરીકે. 1961માં તેઓ ગૃહમંત્રી બન્યા.
- 27 મે, 1964ના રોજ જવાહરલાલ નહેરુનું કાર્યાલયમાં અવસાન થયા બાદ શાસ્ત્રીને વડાપ્રધાન બનાવવામાં આવ્યા હતા. પાકિસ્તાન સાથેના 22 દિવસના યુદ્ધ દરમિયાન, લાલ બહાદુર શાસ્ત્રીએ 'જય જવાન, જય કિસાન' સૂત્ર રચ્યું હતું, જેમાં ભારતના બાદ ઉત્પાદનને વધારવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો. તેમના નેતૃત્વમાં ભારતે 1965ના યુદ્ધમાં પાકિસ્તાનને હરાવ્યું હતું.
- હરિયાણી ક્રાંતિ પર ભાર મૂકવા ઉપરાંત, શ્વેત ક્રાંતિને પ્રોત્સાહન આપવા માટે તેઓ નિમિત્ત હતા. દેશની બહાર ઓફિસમાં મૃત્યુ પામેલા તેઓ એકમાત્ર ભારતીય વડાપ્રધાન છે. 11 જાન્યુઆરી, 1966ના રોજ તાશકંદ, ઉઝબેકિસ્તાનમાં તેનું રહસ્યમય સંજોગોમાં અવસાન થયું.

2 ઓક્ટોબર: આંતરરાષ્ટ્રીય અહિંસા દિવસ (International Day :) Non-Violence

- મહાત્મા ગાંધીની જન્મજયંતિની ઉજવણી માટે 2 ઓક્ટોબરના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય અહિંસા દિવસ મનાવવામાં આવે છે. 2007માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા દ્વારા આ દિવસની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. જનજાગૃતિ અને શિક્ષણ દ્વારા અહિંસાનો સંદેશ ફેલાવવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
- આ દિવસ મહાત્મા ગાંધી માટે સાર્વત્રિક આદર દર્શાવે છે.

અહિંસા

- > તેને અહિંસક સંઘર્ષ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે રાજકીય પરિવર્તન પ્રાપ્ત કરવા માટે શારીરિક હિંસાનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપતું નથી. અહિંસા શબ્દ અત્યારે શાંતિવાદના પર્યાય તરીકે વપરાય છે. વીસમી સદીથી, સામાજિક પરિવર્તન માટે અહિંસાને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી

- > મહાત્મા ગાંધી તરીકે જાણીતા મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીએ ભારતની આઝાદીમાં મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. તેનો જન્મ 2 ઓક્ટોબર, 1869ના રોજ પોરબંદર, બોમ્બે પ્રેસિડેન્સી, બ્રિટિશ ઈન્ડિયામાં થયો હતો. 30 જાન્યુઆરી, 1948ના રોજ નાથુરામ ગોડસે દ્વારા તેમની હત્યા કરવામાં આવી હતી.
- > સ્વાતંત્ર્ય ચળવળમાં નિઃસ્વાર્થ યોગદાન માટે ગાંધીજીને 'બાપુ' પણ કહેવામાં આવે છે. તેમને બિનસત્તાવાર રીતે 'રાષ્ટ્રપિતા' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તેમણે લંડનમાં કાયદાનો અભ્યાસ કર્યો, ત્યારબાદ તેઓ ભારત પરત ફર્યા, બાદમાં તેમણે દક્ષિણ આફ્રિકામાં એક ભારતીય પેઢીમાં કામ કર્યું.
- > ગાંધી 1915માં દક્ષિણ આફ્રિકાથી ભારત પરત આવ્યા અને ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસમાં જોડાયા. ભારતમાં, તેમણે ઘણા સામાજિક કાર્યો અને સ્વરાજ પ્રાપ્ત કરવા માટે કામ કર્યું. તેમણે શાંતિપૂર્ણ વિરોધ દ્વારા બ્રિટિશ શાસન સામે અવાજ ઉઠાવ્યો. તેમણે સ્વતંત્રતા માટે સત્યાગ્રહ અને અસહકાર આંદોલનનો ઉપયોગ કર્યો. બ્રિટિશ સરકાર સામે ગાંધીના વિરોધમાં અસહકાર આંદોલન અને દાંડી યાત્રા અગ્રણી છે, જેના કારણે બ્રિટિશ સરકારને મોટો આંચકો લાગ્યો.
- > ગાંધીજીએ તેમનું જીવન સરળ અને સદાચારી રીતે જીવ્યું અને તેઓ ધોતી અને શાલ જેવા પરંપરાગત ભારતીય વસ્ત્રો પહેરતા હતા. તેઓ પોતાનો રાજકીય વિરોધ વ્યક્ત કરવા અને પોતાને શુદ્ધ કરવા ઉપવાસ કરતા હતા. તેમને ઘણી વખત જેલમાં પણ જવું પડ્યું હતું.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) આંતરરાષ્ટ્રીય અહિંસા દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. મહાત્મા ગાંધીની જન્મજયંતિની ઉજવણી માટે 2 ઓક્ટોબરના રોજ આંતરરાષ્ટ્રીય અહિંસા દિવસ મનાવવામાં આવે છે.
 2. 2007માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા દ્વારા આ દિવસની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. જનજાગૃતિ અને શિક્ષણ દ્વારા અહિંસાનો સંદેશ ફેલાવવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
 3. ગાંધી 1915માં દક્ષિણ આફ્રિકાથી ભારત પરત આવ્યા અને ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસમાં જોડાયા. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3
- 2) લાલ બહાદુર શાસ્ત્રી જયંતી વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. 27 મે, 1964ના રોજ જવાહરલાલ નહેરૂનું કાર્યાલયમાં અવસાન થયા બાદ શાસ્ત્રીને વડાપ્રધાન બનાવવામાં આવ્યા હતા.
 2. લાલ બહાદુરનો જન્મ વર્ષ 1904માં ઉત્તર પ્રદેશના મુગલસરાયમાં લાલ બહાદુર શ્રીવાસ્તવ તરીકે થયો હતો.
 3. 11 જાન્યુઆરી, 1966ના રોજ તાશકંદ, ઉઝબેકિસ્તાનમાં તેનું રહસ્યમય સંજોગોમાં અવસાન થયું. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3
- 3) નટ સંકીર્તન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
1. ઈસ્ફાહના જવાહરલાલ નહેરૂ મણિપુર ડાન્સ એકેડેમી (JNMDA) ના પેવેલિયનમાં 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 થી 'નટ-સંકીર્તન' ઉત્સવ શરૂ થયો.
 2. મણિપુર તેની સમૃદ્ધ સંસ્કૃતિ અને વારસા માટે જાણીતું છે.
 3. શાસ્ત્રીય રાગમાં, નટ સંકીર્તન ભગવાન કૃષ્ણનું સ્તોત્ર છે જે અનેક સ્વદેશી લયનું સંશ્લેષણ કરે છે. ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1 અને 2 (B) 2 અને 3
(C) 1 અને 3 (D) 1,2, અને 3

ડાબેરી ઉગ્રવાદ સંબંધિત હિંસામાં ઘટાડો

- ગૃહ મંત્રાલય (MHA) દ્વારા ઉપલબ્ધ ડેટા અનુસાર, હિંસાના ભૌગોલિક ફેલાવા અને દેશમાં ડાબેરી ઉગ્રવાદ (LWE) પર તેની અસરમાં સતત ઘટાડો થયો છે.
- માઓવાદીઓનો ભૌગોલિક પ્રભાવ દેશના માત્ર 41 જિલ્લાઓ સુધી ઘટી ગયો છે, જે 2010માં 10 રાજ્યોના 96 જિલ્લાઓ સુધી ફેલાયેલો હતો.
- LWEની ઘટનાઓ પણ 2009માં 2,258થી ઘટીને ઓગસ્ટ 2021 સુધી 349 થઈ ગઈ છે.

Back to basics : ભારતમાં ડાબેરી ઉગ્રવાદ

- ડાબેરી ઉગ્રવાદને વિશ્વભરમાં માઓવાદી સાયથ અને ભારતમાં નક્સલવાદી તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- ભારતમાં નક્સલી હિંસાની શરૂઆત 1967માં પશ્ચિમ બંગાળ ના દાર્જિલિંગ જિલ્લાના નક્સલબારી નામના ગામમાંથી થઈ હતી અને તેથી જ આ ઉગ્રવાદી ચળવળને 'નક્સલવાદ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- જમીનદારો દ્વારા નાના ખેડૂતોની સત્તામણીને રોકવા માટે સત્તા સામે ચાર મજુમદાર, કાનુ સાન્યાલ અને કન્હાઈ ચેટર્જી દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલા સશસ્ત્ર આંદોલનને નક્સલવાદ કહેવામાં આવ્યું હતું.
- આ ચળવળ છત્તીસગઢ, ઓડિશા અને આંધ્રપ્રદેશ જેવા પૂર્વ ભારતના ઓછા વિકસિત રાજ્યોમાં ફેલાઈ હતી.
- એવું માનવામાં આવે છે કે નક્સલવાદીઓ માઓવાદી રાજકીય ભાવનાઓ અને વિચારધારાને ટેકો આપે છે.
- માઓવાદ એ માઓ ત્સે તુંગ દ્વારા વિકસિત સામ્યવાદનું એક સ્વરૂપ છે. આ સિદ્ધાંતના સમર્થકો સશસ્ત્ર બળવા, જનતા અને વ્યૂહાત્મક જોડાણ સાથે મળીને રાજ્યની સત્તા કબજે કરવામાં માને છે.
- ડાબેરી ઉગ્રવાદ અસરગ્રસ્ત વિસ્તારને 'રેડ કોરિડોર' કહેવામાં આવે છે.

ડાબેરી ઉગ્રવાદનું કારણ

- આદિવાસી અસંતોષ:
 - વન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1980નો ઉપયોગ આદિવાસીઓને નિશાન બનાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે જેઓ તેમની આજીવિકા માટે વન પેદાશો પર આધાર રાખે છે.
 - વિકાસ પરિયોજનાઓ, ખાણકામની કામગીરી અને અન્ય કારણોસર નક્સલ પ્રભાવિત રાજ્યોમાં આદિવાસી વસ્તી મોટા પાયે વિસ્થાપિત થઈ છે.

- માઓવાદીઓ માટે સરળ લક્ષ્યો:
 - જે લોકો પાસે જીવનનો કોઈ સ્ત્રોત નથી તેમને માઓવાદીઓ સરળતાથી તેમની સાથે લઈ જાય છે.
 - માઓવાદીઓ આવા લોકોને શસ્ત્રો, દારૂગોળો અને પૈસા પૂરા પાડે છે.
- દેશની સામાજિક-આર્થિક વ્યવસ્થામાં ગાબડાં:
 - સરકારે નક્સલ પ્રભાવિત વિસ્તારોમાં વિકાસને બદલે હિંસક હુમલાઓની સંખ્યાના આધારે તેની સફળતાને માપી હતી.
 - નક્સલીઓ સામે લડવા માટે મજબૂત તકનીકી બુદ્ધિનો અભાવ છે.
 - ઉદાહરણ તરીકે, માળખાગત સમસ્યાઓ, કેટલાક ગામો હજી સુધી કોઈ સંદેશાવ્યવહાર નેટવર્ક સાથે યોગ્ય રીતે જોડાઈ શક્યા નથી.
- વહીવટીતંત્ર તરફથી કોઈ તપાસ નથી:
 - એવું જોવા મળ્યું છે કે પોલીસે કોઈ વિસ્તાર પર કબજો કર્યા પછી પણ વહીવટીતંત્ર આ વિસ્તારના લોકોને જરૂરી સેવાઓ આપવામાં નિષ્ફળ જાય છે.
 - નક્સલવાદને સામાજિક મુદ્દો અથવા સુરક્ષા જોખમ તરીકે પહોંચી વળવા અંગે મૂંઝવણ.

નક્સલવાદી પ્રવૃત્તિઓને ઓળખવાની સરકારની પહેલ

- 2015માં રાષ્ટ્રીય નીતિ અને કાર્ય યોજના: તેમાં સુરક્ષા પગલાં, વિકાસ પહેલો અને સ્થાનિક સમુદાયોના અધિકારો સુનિશ્ચિત કરતા બહુ-આયામી અભિગમોનો સમાવેશ થાય છે.
- ગૃહ મંત્રાલય (MHA) કેન્દ્રીય સશસ્ત્ર પોલીસ દળ (CAPF) બટાલિયન, હેલિકોપ્ટર અને યુએસએવી અને રિઝર્વ બટાલિયનઓફ ઈન્ડિયા (IRBs)/સ્પેશિયલ ઈન્ડિયા રિઝર્વ બટાલિયન (SIRBs)ની મંજૂરી દ્વારા રાજ્ય સરકારોને વ્યાપક ટેકો આપી રહ્યું છે.
- રાજ્ય પોલીસના આધુનિકીકરણ અને તાલીમ માટે પોલીસ દળ આધુનિકીકરણ (Modernization of Police Force-MPF), સુરક્ષા સંબંધિત ખર્ચ (Security Related Expenditure-SRE) અને વિશેષ માળખાગત યોજનાઓ (Special Infrastructure Scheme-SIS) હેઠળ ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- રસ્તાઓના નિર્માણ, મોબાઇલ ટાવર લગાવવા, કૌશલ્ય વિકાસ, બેંકો અને પોસ્ટ ઓફિસોના નેટવર્કમાં સુધારો, આરોગ્ય અને શિક્ષણ સુવિધાઓ માટે અનેક વિકાસ પ્રગતિઓ અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.
- વિશેષ કેન્દ્રીય સહાય (Special Central Assistance-SCA) યોજના હેઠળ, LWE અસરગ્રસ્ત મોટાભાગના જિલ્લાઓને વિકાસ માટે ભંડોળ પણ પૂરું પાડવામાં આવે છે.

- > ગ્રેડાઉન્ડ્સ: તેની સ્થાપના 1989માં એક વિશિષ્ટ નક્સલ વિરોધી દળ તરીકે કરવામાં આવી હતી.
- > ઓપરેશન ગ્રીન હન્ટ: તેને 2009-10માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું, જે અંતર્ગત નક્સલ પ્રભાવિત વિસ્તારોમાં સુરક્ષા દળોની ભારે તૈનાતી કરવામાં આવી હતી.
- > લેફ્ટ વિંગ એક્સ્ટ્રીમિઝમ (LWR) મોબાઇલ ટાવર પ્રોજેક્ટ: સરકારે LWE અસરગ્રસ્ત રાજ્યોમાં મોબાઇલ કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે 2014માં મોબાઇલ ટાવર સ્થાપવાની મંજૂરી આપી હતી.
- > મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લા કાર્યક્રમ: 2018માં શરૂ કરવામાં આવેલા, તેનો ઉદ્દેશ એવા જિલ્લાઓને ઝડપથી સુધારવાનો છે જેમણે મુખ્ય સામાજિક ક્ષેત્રોમાં પ્રમાણમાં ઓછી પ્રગતિ દર્શાવી છે.
- સમાધાન (SAMADHAN):
- > આનો અર્થ એ છે:
- > S- સ્માર્ટ લીડરશીપ.
- > A- આક્રમક વ્યૂહરચના.
- > M. પ્રેરણા અને તાલીમ.
- > A- એક્શનેબલ ઈન્ટેલિજન્સ.
- > D- ડેશબોર્ડ આધારિત મુખ્ય કામગીરી સૂચક (KPIs) અને મુખ્ય પરિણામ વિસ્તાર (KRAs)
- > H- હાર્નેસિંગ ટેકનોલોજી.
- > A- દરેક થિયેટર/થિયેટર માટે એક્શન પ્લાન.
- > N- ધિરાણ માટે કોઈ એક્સેસ નથી.
- > આ સિદ્ધાંત ડાબેરી ઉગ્રવાદની સમસ્યાનો એકમાત્ર ઉકેલ છે. તેમાં વિવિધ સ્તરે તૈયાર કરવામાં આવેલી ટૂંકીથી લાંબા ગાળાની નીતિઓ સુધીની સરકારની સમગ્ર વ્યૂહરચનાનો સમાવેશ થાય છે.

આગળનો રસ્તો

- > જોકે તાજેતરના સમયમાં LWEની ઘટનાઓ ઘટી છે, પરંતુ આવા જૂથોને દૂર કરવા માટે સતત પ્રયત્નો અને ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
- > IED (ઈમ્પ્રોવાઇઝ્ડ એક્સપ્લોઝિવ ડિવાઇસ) સાથે સંબંધિત ઘટનાઓને રોકવા માટે નવા પગલાં લેવાની જરૂર છે, જેના કારણે તાજેતરના વર્ષોમાં નોંધપાત્ર ઘટનાઓ બની છે.
- > કાયદો અને વ્યવસ્થા જાળવવામાં રાજ્યો મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે. તેથી, સ્થાનિક પોલીસ દળોના ક્ષમતા નિર્માણ અને આધુનિકીકરણ પર ભાર મૂકવો જોઈએ. સ્થાનિક વહીવટીતંત્ર ડાબેરી ઉગ્રવાદી સંગઠનોને કાર્યક્ષમ અને અસરકારક રીતે નિષ્ક્રિય કરી શકે છે.
- > રાજ્યોએ ડાબેરી ઉગ્રવાદની જાળમાં ફસાયેલા મુખ્ય પ્રવાહના નિર્દોષ વ્યક્તિઓને તેમની શરણાગતિ નીતિને તર્કસંગત કરવી જોઈએ.

- > ડાબેરી ઉગ્રવાદ જૂથોને સંપૂર્ણપણે નાબૂદ કરવા અને અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોના સર્વાંગી વિકાસની ખાતરી કરવા માટે રાજ્યોએ પણ કેન્દ્રિત સમયબદ્ધ અભિગમ અપનાવવાની જરૂર છે.
- > સરકારે સુરક્ષા કર્મચારીઓના જાનહાનિને ઘટાડવા માટે ડ્રોનનો ઉપયોગ જેવા તકનીકી ઉકેલો લાવવાની જરૂર છે.

27 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ પર્યટન દિવસ (World Tourism Day)

- > દર વર્ષે 27 સપ્ટેમ્બરે વિશ્વ પર્યટન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને એકીકૃત કરવામાં પર્યટન ક્ષેત્ર દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.

વિશ્વ પર્યટન દિવસ (World Tourism Day)

- > વિશ્વ પર્યટન દિવસનો રંગ વાદળી છે. 1997માં, UNWTO એ દિવસની ઉજવણી માટે તેના ભાગીદાર તરીકે કામ કરવા માટે યજમાન દેશને નોમિનેટ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

Back to basics : વિશ્વ કૃષિ પર્યટન દિવસ (World Agri-Tourism Day)

- > વિશ્વ કૃષિ પર્યટન દિવસ (World Agri-Tourism Day) દર વર્ષે 16 મેના રોજ ઉજવવામાં આવે છે. કૃષિ-પર્યટનમાં શહેરી પ્રવાસીઓ ખેડૂતોના ઘરમાં રહે છે. તેમના રોકાણ દરમિયાન, તેઓ ખેતીની પ્રવૃત્તિઓ, ટ્રેક્ટર સવારી, બળદ ગાડાની સવારીમાં વ્યસ્ત રહે છે. તેમજ લોકગીતો અને નૃત્યોનો આનંદ માણે છે. તેઓ તાજી કૃષિ પેદાશો ખરીદે છે. બદલામાં, ખેડૂતો પ્રવાસીઓને રહેવાની સુવિધા પૂરી પાડે છે અને તેમના રોકાણ દરમિયાન તેમનું મનોરંજન કરે છે. તે ખેડૂતો માટે વધારાની આવક તરીકે કામ કરે છે. તેમજ તે સ્થાનિક યુવાનોને પર્યટક માર્ગદર્શિકા તરીકે નિમણૂક કરે છે. આ રીતે આ કાર્યક્રમ રોજગારીની તકો પણ પૂરી પાડે છે.

CSIR ઇનોવેશન એવોર્ડ એનાયત

- > ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ વેંકેયા નાયડુએ 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR) ઇનોવેશન રજૂ કર્યું હતું.
- > ઉડુપી જિલ્લાના ધોરણ 2, 10ના વિદ્યાર્થીઓને વર્યુઅલ ફંક્શનમાં એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.

- > તેઓ વિદ્યાર્થી અનુષા અને રક્ષિતા નાઈક છે.
- > તેમને 'ગેસ સેવિંગ કિટ' નામના તેમના પ્રોજેક્ટ માટે એવોર્ડ મળ્યો છે.
- > આ એવોર્ડ કેન્દ્રીય વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલયે પ્રાયોજિત કર્યો હતો, જે એક અઠવાડિયામાં પોસ્ટ મારફતે વિદ્યાર્થીઓ સુધી પહોંચશે.
- > જેમાં 20,000 રૂપિયાનું રોકડ ઈનામ સામેલ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > દેશભરમાંથી અત્યાર સુધીમાં 14 શાળાઓને પુરસ્કાર આપવામાં આવ્યો છે.
- > 14 શાળાઓમાંથી ચારમક્કી નારાયણ શેટ્ટી મેમોરિયલ ગવર્નમેન્ટ હાઈસ્કૂલ એકમાત્ર સરકારી શાળા છે જેમને આ એવોર્ડ મળ્યો છે.

કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ

રિસર્ચ(Council of Scientific and Industrial

Research – CSIR)

- > CSIRની સ્થાપના સપ્ટેમ્બર 1942માં ભારત સરકાર દ્વારા સ્વાયત્ત સંસ્થા તરીકે કરવામાં આવી હતી. તે ભારતની સૌથી મોટી સંશોધન અને વિકાસ સંસ્થા છે. તેને મુખ્યત્વે વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી મંત્રાલય દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવે છે. જોકે, તે સોસાયટીઝ રજિસ્ટ્રેશન એક્ટ, 1860 હેઠળ સ્વાયત્ત સંસ્થા તરીકે કામ કરે છે. સંસ્થાની સંશોધન અને વિકાસ પ્રવૃત્તિઓમાં સ્ટ્રક્ચરલ એન્જિનિયરિંગ, એરોસ્પેસ એન્જિનિયરિંગ, સમુદ્ર વિજ્ઞાન, રસાયણશાસ્ત્ર, ખાણકામ, જીવન વિજ્ઞાન, ધાતુશાસ્ત્ર, ખોરાક, ચામડા, પેટ્રોલિયમ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

લશ્કરી ઇજનેરી સેવા દિવસ

- > 99મી લશ્કરી ઇજનેરી સેવાઓ ઉછેર દિવસ 26 સપ્ટેમ્બર 2021 ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો.
- > આ પ્રસંગે બોલતા, લેફ્ટનન્ટ જનરલ હરપાલ સિંઘ ઇજનેર-ઈન-ચીફે તમામ લશ્કરી ઇજનેર સેવા કર્મચારીઓને લશ્કરી ઇજનેરી સેવાઓ માટે પોતાને સમર્પિત કરવા વિનંતી કરી.

Back to basics : લશ્કરી ઇજનેર સેવાઓ (MES)

- > MES એ એક મોટી બાંધકામ એજન્સી છે અને ભારતીય સેનાના કોર્પ્સ ઓફ એન્જિનિયરિંગનો મહત્વનો આધારસ્તંભ છે. તે સશસ્ત્ર દળો અને સંરક્ષણ મંત્રાલયની અન્ય સંલગ્ન સંસ્થાઓને રિયર લાઈન એન્જિનિયરિંગ સપોર્ટ પૂરો પાડે છે. MES ભારતની સૌથી મોટી બાંધકામ અને જાળવણી એજન્સી છે જેની વાર્ષિક રૂ. 30,000 કરોડના કામનો બોજ છે.

MES નું કાર્ય

- > MES ભારતભરમાં વિવિધ બાંધકામ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે જેમ કે રહેણાંક અને ઓફિસની ઈમારતો, રસ્તાઓ, હોસ્પિટલો, રનવે અને દરિયાઈ માળખાં, પછી ભલે તે પરંપરાગત ઈમારતો હોય, અત્યાધુનિક અને જટિલ પ્રયોગશાળાઓ, કાર્યશાળાઓ, ફેક્ટરીઓ, હૅંગરો, ડોકયાર્ડ્સ, દારૂગોળો સંગ્રહ કરવાની સુવિધાઓ, જેટ્ટીઓ પણ સામેલ છે.

MES નું મહત્વ

- > COVID-19 રોગચાળા દરમિયાન MES એ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી છે. તે તમામ લશ્કરી સ્ટેશનોને 'અવિરત આવશ્યક સેવાઓ' સુનિશ્ચિત કરે છે.
- > ભારતમાં હાલની ઘણી મિલકતોને કોવિડ કેર સુવિધાઓમાં બનાવવા અને સુધારવામાં પણ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી. પુણેમાં એક મલ્ટીસ્પેશિયાલિટી હોસ્પિટલ બનાવી છે જે અત્યાધુનિક તબીબી સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે. આ હોસ્પિટલનું ઉદ્ઘાટન જાન્યુઆરી 2021 માં થયું હતું.
- > MES એકંદર નાણાકીય સમજદારીને સુનિશ્ચિત કરવામાં અને વીજળીના દર ઘટાડવામાં પણ મોખરે રહ્યું છે.
- > MES સૌર ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સ અને હોમ ગ્રીન બિલ્ડિંગ ધોરણો અપનાવીને ઊર્જા સંરક્ષણ અને ઈકોસિસ્ટમ તરફ પણ પ્રતિબદ્ધ છે.

મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ (MeghEA)

- > તાજેતરમાં મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ (Meghalaya Enterprise Architecture Project (MeghEA) શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- > આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ ડિજિટલ તકનીકોનો ઉપયોગ કરતા લોકો માટે સેવાઓની ડિલિવરી અને શાસનમાં સુધારો કરવાનો છે.
- > એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર (Enterprise Architecture-EA) એ પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા સંસ્થાઓ વ્યવસાયિક લક્ષ્યો સાથે સુસંગત થવા માટે માહિતી તકનીકના માળખાને પ્રમાણિત અને સંગઠિત કરે છે.

મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ વિશે

- > MeghEA પહેલ હેઠળ, 2030 સુધીમાં મેઘાલયને ઉચ્ચ આવકનું રાજ્ય બનાવવા માટે શાસન, માનવ સંસાધન, ઉદ્યોગસાહસિકતા, પ્રાથમિક ક્ષેત્ર, માળખાગત સુવિધાઓ અને પર્યાવરણ પર આધારિત 6 સ્તંભો છે.
- > આ પહેલ ડિજિટલ ઈન્ડિયાના વિઝનને અનુરૂપ છે જે ભારતને ડિજિટલ સશક્ત સમાજ અને જ્ઞાન અર્થતંત્રમાં રૂપાંતરિત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

- વર્ષ 2018માં ભારત ઉદ્યમ સ્થાપત્ય/ઈન્ડિયા એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર (India Enterprise Architecture-IndEA)ના નોટિફિકેશન સાથે ઈન્ટિગ્રેટેડ અને નેશનલ સ્ટરે પોર્ટેબલ અને સ્કેલેબલ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મની ડિઝાઇન અને અમલીકરણે નવી ગતિ મેળવી છે.

Back to basics : ઈન્ડિયા એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર

(IndEA)

- IndEA એક સર્વગ્રાહી સ્થાપત્ય વિકસાવવા માટે એક માળખું પ્રદાન કરે છે, જે સરકારને સાહસ અથવા એન્ટરપ્રાઇઝ તરીકે ધ્યાનમાં રાખીને કાર્યાત્મક રીતે એકબીજા સાથે જોડાયેલું છે.
- તે ઘણા સંદર્ભ મોડેલોનું સંયોજન છે, જે સાથે સાથે સરકારના તમામ ક્ષેત્રોમાં સરહદ મુક્ત અને હિસ્સેદારો, એટલે કે નાગરિકો, વ્યવસાયો અને કર્મચારીઓને સંકલિત સેવાઓના વિતરણને સરળ બનાવે છે.
- IndEA ફેમવર્કમાં 8 રેફરન્સ મોડેલનો સમાવેશ થાય છે, જેમ કે બિઝનેસ, એપ્લિકેશન્સ, ડેટા, ટેકનોલોજી, પર્ફોમન્સ, સિક્યુરિટી, ઈન્ટિગ્રેશન અને આર્કિટેક્ચર ગવર્નન્સ.
- તે સરકારોમાં સક્ષમ માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીક (Information and Communication Technology-ICT)ને ટેકો આપવા માટે એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર વિકસાવવા માટે એક વ્યાપક અને અનુકૂળ માળખું પ્રદાન કરે છે.
- આ ઈ-ગવર્નન્સના ક્ષેત્રમાં વિવિધતામાં એકતા સ્થાપિત કરવાનો એક માર્ગ છે.
- વધુ સારી વહીવટી સધરતા, અમલીકરણના વિકેન્દ્રીકરણની જરૂર, રાજ્ય વિશિષ્ટ ICT સેવાઓના નિર્માણમાં રાજ્ય સરકારો માટે ચાલુ ઈ-ગવર્નન્સ પ્રયાસો અને લવચીકતા.

IndEAની ફાયદા

- નાગરિકો અને વ્યવસાયોને એક સરકારી અનુભવ (ONE Government Experience) પ્રદાન કરવો.
- સેવાઓની વિતરણ કાર્યક્ષમતામાં વધારો.
- સર્વગ્રાહી કામગીરી વ્યવસ્થાપન દ્વારા વિકાસલક્ષી અને કલ્યાણકારી યોજનાઓના અમલીકરણની અસરકારકતામાં સુધારો કરવો.
- માહિતીની સરળ એક્સેસ દ્વારા કર્મચારીઓ અને એજન્સીઓની ઉત્પાદકતા વધારવા માટે.
- શ્રેષ્ઠ પદ્ધતિઓ સાથે એડજસ્ટ થવા અને નવીનતમ તકનીકોનો લાભ લેવા માટે લવચીકતા અને ઝડપી સિસ્ટમ ફેરફારો.
- સહિયારા માળખાગત સુવિધાઓ અને સેવાઓના ઉપયોગ દ્વારા ખર્ચ-અસરકારકતાને સાકાર કરવી.
- ડેટાની સુરક્ષા અને વ્યક્તિગત માહિતીની ગોપનીયતા વચ્ચે યોગ્ય સંતુલન જાળવવામાં.

રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગે ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ માટે તાલીમ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો

- નેશનલ કમિશન ફોર વુમન (NCW)એ ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ માટે રાષ્ટ્રવ્યાપી તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો હતો.
- આ તાલીમ કાર્યક્રમ હાથ ધરવા માટે રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ ભારતની કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ સાથે મળીને ડેરી ફાર્મિંગ અને સંલગ્ન પ્રવૃત્તિઓના ક્ષેત્રમાં કામ કરતી મહિલાઓની ઓળખ અને તાલીમ આપી રહ્યું છે.
- આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ પ્રથમ કાર્યક્રમનું આયોજન હિસારમાં લાલા લાજપત રાય વેટરનરી એન્ડ વેટરનરી યુનિવર્સિટી ફોર વિમેન સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સમાં 'વેલ્યુ એડેડ ડેરી પ્રોડક્ટ્સ' પર કરવામાં આવ્યું હતું. હરિયાણા રાજ્ય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશનના સહયોગથી તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉદ્દેશ

- આ કાર્યક્રમ એટલા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે ગ્રામીણ ભારતમાં મહિલાઓ ડેરી ફાર્મિંગના દરેક ભાગમાં સામેલ છે પરંતુ તેમને નાણાકીય સ્વતંત્રતા મળી નથી. આમ, મહિલાઓને સશક્ત બનાવવા અને નાણાકીય સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવાના ઉદ્દેશસાથે આ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

નાણાકીય સ્વતંત્રતા કેવી રીતે સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે?

- આ પ્રોજેક્ટ મહિલાઓને ડેરી ઉત્પાદનોની ગુણવત્તા વધારવા, મૂલ્ય વર્ધ, પેકેજિંગ અને તેમના ઉત્પાદનોની શેલ્ફ લાઈફ વધારવા અને ઉત્પાદનોની શેલ્ફ લાઈફ વધારવા જેવા પાસાઓમાં તાલીમ આપીને નાણાકીય સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવામાં મદદ કરવાનો પ્રયાસ કરે છે.

Back to basics : રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ (National Commission for Women – NCW)

- રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ એક વૈધાનિક સંસ્થા છે જે સરકારને મહિલાઓ સાથે સંબંધિત તમામ નીતિવિષયક બાબતો અંગે સલાહ આપે છે. આ સંસ્થાની સ્થાપના 31 જાન્યુઆરી, 1992ના રોજ ભારતના બંધારણની જોગવાઈઓ હેઠળ કરવામાં આવી હતી. તેની સ્થાપના રાષ્ટ્રીય મહિલા આયોગ અધિનિયમ, 1990 નામના કાયદા દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

લુઇસ હેમિલ્ટન 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતનાર પ્રથમ F1 ડ્રાઇવર બન્યો

- લુઇસ હેમિલ્ટન પોતાની કારકિર્દીમાં 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતનાર પ્રથમ ફોર્મ્યુલા વન ડ્રાઇવર બન્યા છે. તેણે 26 સપ્ટેમ્બર 2021 ના રોજ રશિયન ગ્રાન્ડ પ્રિક્સમાં વિજય સાથે આ સિદ્ધિ હાંસલ કરી હતી.
- સાત વખતના વિશ્વ ચેમ્પિયન, લુઇસ હેમિલ્ટને રેસ લીડર લેન્ડો નોરિસને પાછળ છોડી દીધા.
- નોરિસ પ્રથમ ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતવાના અગ્રણી દાવેદાર હતા.
- હેમિલ્ટન બીજા સ્થાને મેક્સ વર્સ્ટાપેન છે.
- હેમિલ્ટન પહેલાથી જ સૌથી વધુ F1 જીતનો રેકોર્ડ ધરાવે છે.

Back to basics : સર લુઇસ કાર્લ ડેવિડસન હેમિલ્ટન

- તે બ્રિટીશ રેસિંગ ડ્રાઇવર છે અને હાલમાં મર્સિડીઝ ટીમ માટે ફોર્મ્યુલા વનમાં રમે છે. તેણે અગાઉ 2007 થી 2012 દરમિયાન મેકલેરેન માટે વાહન ચલાવ્યું હતું. હેમિલ્ટને ફોર્મ્યુલા વનમાં સંયુક્ત રેકોર્ડ સાત વર્લ્ડ ડ્રાઇવર્સ ચેમ્પિયનશિપ ટાઇટલ જીત્યા છે. તે સૌથી વધુ જીત, પોડિયમ ફિનિશ અને પોલ પોઝિશનનો રેકોર્ડ પણ ધરાવે છે.
- હેમિલ્ટનનો જન્મ અને ઉછેર સ્ટીવનેજ, હર્ટફોર્ડશાયરમાં થયો હતો. વર્ષ 1998 માં, તે મેકલેરેન યંગ ડ્રાઇવર પ્રોગ્રામમાં જોડાયો. આ 2007 માં મેકલેરેન સાથે ફોર્મ્યુલા વન ડ્રાઇવ તરફ દોરી ગયું. 2007 ની સિઝનમાં, હેમિલ્ટને ઘણા રેકોર્ડ બનાવ્યા. પછીની સિઝનમાં, તેણે તેનું પ્રથમ ટાઇટલ જીત્યું અને ઇતિહાસમાં તત્કાલીન સૌથી યુવા ફોર્મ્યુલા વન વર્લ્ડ ચેમ્પિયન બન્યો.

ભારતના હવાઈ ક્ષેત્રનો નકશો

- તાજેતરમાં નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય (Ministry of Civil Aviation) ડ્રોન કામગીરી માટે ભારતના હવાઈ ક્ષેત્રનો નકશો બહાર પાડ્યો છે, જે દેશભરના રેડ ઝોન, યલો ઝોન અને ગ્રીન ઝોન વિસ્તારોને પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- આનાથી નાગરિક ડ્રોન ઓપરેટરો પ્રતિબંધિત ફ્લાઈટ ઝોન (No-fly zones) અથવા ઉડાન ભરતા પહેલા તેમને કેટલીક ઔપચારિકતાઓમાંથી પસાર થવું પડશે તેની તપાસ કરવાની મંજૂરી મળશે.
- અગાઉ 'ટ્રસ્ટ, સેફ્ટ સર્ટિફિકેશન અને અનઈન્ટરફેલ સર્વેલન્સ' પર આધારિત 'લિબરલાઈઝ્ડ ડ્રોન રૂલ્સ, 2021'નું અનાવરણ કરવામાં આવ્યું હતું અને ડ્રોન ઉદ્યોગ માટે પ્રોડક્શન-લિંક્ડ ઇન્સેન્ટિવ (PLI) યોજનાની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી હતી.

Back to basics : પરિચય

- ગ્રીન ઝોન:
 - તે 400 ફૂટ સુધીનું એરફિલ્ડ છે જે લાલ અથવા પીળા વિસ્તાર તરીકે નિયુક્ત નથી અને એરપોર્ટની ઓપરેશનલ પરિધિથી 8-12 કિમીની વચ્ચે સ્થિત વિસ્તારથી 200 ફૂટ ઉપર છે.
 - 500 કિલો સુધી વજનધરાવતા ડ્રોન ચલાવવા માટે કોઈ પરવાનગીની જરૂર નથી.
- યલો ઝોન:
 - તે નિર્ધારિત ગ્રીન ઝોનમાં 400 ફૂટથી ઉપરનું હવાઈ ક્ષેત્ર અને 200 ફૂટથી ઉપરના એરપોર્ટના પરિધિથી 8-12 કિમી અને એરપોર્ટની પરિમિતિ સપાટીથી 5-8 કિમીની વચ્ચેનો વિસ્તાર છે.
 - સંબંધિત એર ટ્રાફિક કન્ટ્રોલ ઓથોરિટીઝ પાસેથી પરવાનગી જરૂરી છે જે કાં તો એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા, ઇન્ડિયન એરફોર્સ, ઇન્ડિયન નેવી, હિન્દુસ્તાન એરોનોટિક્સ લિમિટેડ વગેરે હોઈ શકે છે.
- રેડ ઝોન:
 - તે 'નો-ડ્રોન ઝોન' છે જેની અંદર કેન્દ્ર સરકારની પરવાનગી પછી જ ડ્રોન ચલાવી શકાય છે.

ડ્રોન નિયમો, 2021

- આ નિયમોનો ઉદ્દેશ 'ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ' બનાવવાનો છે જે વ્યવસાયને અનુકૂળ સિંગલ-વિન્ડો ઓનલાઇન સિસ્ટમ છે જેમાં ઓછામાં ઓછા માનવ હસ્તક્ષેપ સાથે મોટાભાગની પરવાનગીઓ જાતે મેળવી શકાય છે.
- નિયમોનું પાલન કરવાની માંગથી પ્રક્રિયામાં સામેલ લાલ ટેપ (Red-Tape)માં ઘટાડો થયો છે:
- ફીની રકમ ઘટાડીને નજીવા સ્તરે કરવામાં આવી છે અને ડ્રોનના કદ દ્વારા નક્કી કરવાની પ્રક્રિયાથી અલગ કરવામાં આવી છે.
- ડિજિટલ સ્કાય પ્લેટફોર્મ દ્વારા ડ્રોનના ટ્રાન્સફર અને રજિસ્ટ્રેશન માટે સરળ પ્રક્રિયા સ્પષ્ટ કરવામાં આવી છે.
- નેનો અને મોડેલ ડ્રોન (સંશોધન અથવા મનોરંજન હેતુ માટે બનાવવામાં આવ્યા છે) ને ટાઇપ સર્ટિફિકેશન માંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- ડ્રોન રૂલ્સ, 2021 હેઠળ ડ્રોનનું ક્વરેજ 300 કિલોથી વધારીને 500 કિલો કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં ડ્રોન ટેક્સીઓ પણ શામેલ હશે.
- ભારતમાં ડ્રોન ચલિત કરવું હોય તો જ ટાઇપ સર્ટિફિકેટની જરૂર પડે છે. સંપૂર્ણ નિકાસ માટે ના ઉત્પાદન ડ્રોનને Type Certification અને Unique Identification Number માંથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- કાર્ગો ડિલિવરી માટે ડ્રોન કોરિડોર વિકસાવવામાં આવશે.

ડ્રોન વિશે

- ડ્રોન એ માનવરહિત વિમાન (Unmanned Aircraft) માટે ઉપયોગમાં લેવાતો સામાન્ય શબ્દ છે. માનવરહિત વિમાનોના ત્રણ પેટા સેટ છે – રીમોટલી પાયલોટ વિમાન (Remotely Piloted Aircraft), સ્વાયત્ત વિમાન (Autonomous Aircraft) અને મોડેલ વિમાન (Model Aircraft).
- દૂરથી પાયલોટ કરાયેલા વિમાનોમાં દૂરસ્થ પાર્શ્વલટ સ્ટેશનો, જરૂરી કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ લિંક્સ અને અન્ય ઘટકો નો સમાવેશ થાય છે.
- ડ્રોનને તેમના વજનના આધારે પાંચ કેટેગરીમાં વિભાજિત કરવામાં આવે છે:
- નેનો– 250 ગ્રામથી ઓછું અથવા બરાબર.
- માઈક્રો– 250 ગ્રામથી 2 કિલો. સુધી.
- નાનું– 2 કિ.ગ્રા. 25 કિલો સુધી.
- મધ્યમ– 25 કિ.ગ્રા. 150 કિલો સુધી.
- મોટું– 150 કિ.ગ્રા. ઉપરની તરફ

મહત્વ

- ડ્રોન અર્થતંત્રના લગભગ તમામ ક્ષેત્રોમાં લાભ પ્રદાન કરે છે.
- તેમાં કૃષિ, ખાણકામ, માળખાગત સુવિધાઓ, સર્વેલન્સ, કટોકટીની પ્રતિક્રિયા, પરિવહન, ભૂ-અવકાશી મેપિંગ, સંરક્ષણ અને કાયદા અમલીકરણનો સમાવેશ થાય છે.
- ડ્રોન તેમની સુલભતા, ઉચ્ચ ક્ષમતા અને ઉપયોગમાં સરળતાને કારણે રોજગાર અને આર્થિક વૃદ્ધિનું મહત્વનું જનરેટર બની શકે છે, ખાસ કરીને ભારતના દૂરના અને દુર્ગમ વિસ્તારોમાં.
- તાજેતરમાં તેલંગાણા સરકારે આ પ્રકારના મહત્વાકાંક્ષી પાયલોટ પ્રોજેક્ટ મેડિસિન ફોમ ધ સ્કાયના પરીક્ષણ માટે 16 પ્રાથમિક આરોગ્ય કેન્દ્રો (PHC)ની પસંદગી કરી છે. આ પ્રોજેક્ટમાં ડ્રોન મારફતે ડ્રગ્સની ડિલિવરી શામેલ છે.

29 સપ્ટેમ્બર: વિશ્વ હૃદય દિવસ (World Heart Day)

- દર વર્ષે 29 સપ્ટેમ્બરે વર્લ્ડ હાર્ટ ડે ઉજવવામાં આવે છે. આ દિવસ હૃદયના રોગો વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે ઉજવવામાં આવે છે. તેની શરૂઆત વર્લ્ડ હાર્ટ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
- આ દિવસ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે કાર્ડિયો વેસ્ક્યુલર રોગ મૃત્યુનું મુખ્ય કારણ છે. આના કારણે દર વર્ષે 17.9 મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે. સાથે સાથે આ દિવસ પણ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તે તમાકુના ઉપયોગ, શારીરિક નિષ્ક્રિયતા અને બિનઆરોગ્યપ્રદ આહારની આડઅસરો વિશે જાગૃતિ ફેલાવે છે. આ સાવચેતીઓ દ્વારા જ હૃદયરોગને કારણે 80 ટકા અકાળ મૃત્યુ અટકાવી શકાય છે.

ભારતના પગલાં

- 2017માં શરૂ કરવામાં આવેલી ભારતની રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિનો ઉદ્દેશ વર્ષ 2025 સુધીમાં કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર રોગો, ડાયાબિટીસ, કેન્સર અને શ્વસન રોગોથી મૃત્યુદરમાં 25 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે.
- કેન્સર, ડાયાબિટીસ અને કાર્ડિયોવેસ્ક્યુલર રોગોના નિવારણ અને નિયંત્રણ માટેનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ 2010માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કાર્યક્રમ પ્રારંભિક નિદાન, આરોગ્ય પ્રોત્સાહન અને વ્યવસ્થાપન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો(Sustainable Development Goal)

- હૃદયરોગ (non-communicable diseases) જેવા બિન-ચેપી રોગો ટકાઉ વિકાસના 2030ના એજન્ડાની પ્રગતિ માટે ખતરો છે. ટકાઉ વિકાસ ધ્યેય એ 2030 સુધીમાં બિન-ચેપી રોગોથી અકાળ મૃત્યુને એક તૃતીયાંશ ઘટાડવાનો ઉદ્દેશ છે.

Back to basics : ભારતમાં હૃદયરોગ

- ભારતમાં, વધુ શહેરીકૃત રાજ્યોમાં લોકોને હૃદયરોગનું જોખમ વધારે હોય છે. કેરળમાં સૌથી વધુ 19.5 ટકા, ત્યારબાદ ઝારખંડમાં 13.5 ટકાનું જોખમ છે. ઉત્તર, દક્ષિણ અને ઉત્તર પૂર્વમાં શરીરના સમૂહ સૂચકાંકો વધુ હોય છે. તેનાથી હાઈપર ટેન્શન અને ડાયાબિટીસ વધે છે.

એલ્ડર લાઇન (Elder Line) 14567

- સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે ભારતની પ્રથમ અખિલ ભારતીય હેલ્પલાઇન શરૂ કરી છે, જેને 'એલ્ડર લાઇન' (Elder Line) કહેવામાં આવે છે, જેમાં ટોલ-ફ્રી નંબર 14567 છે. તે વરિષ્ઠ નાગરિકોને તેમના પડકારો અને સમસ્યાઓમાં મદદ કરશે.
- એલ્ડર લાઇન વરિષ્ઠ નાગરિકોને પેન્શનના મુદ્દાઓ, કાનૂની મુદ્દાઓ, દુરુપયોગના કેસોમાં દબલગીરી, ભાવનાત્મક ટેકો, બેઘર વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે બચાવ અને સંભાળ વગેરે અંગે મફત માહિતી અને માર્ગદર્શન પ્રદાન કરવામાં મદદ કરશે.

આ હેલ્પલાઇન નંબર શા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો?

- ભારતમાં 2050 સુધીમાં 300 મિલિયનથી વધુ વરિષ્ઠ નાગરિકોની વસ્તી હશે. આ મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે ઘણા દેશોની કુલ વસ્તી 300 મિલિયનથી ઓછી છે. આ વય જૂથ ઘણા માનસિક, નાણાકીય, ભાવનાત્મક, કાનૂની અને શારીરિક પડકારોનો સામનો કરે છે. આમ, તેમને સપોર્ટ કરવા માટે આ હેલ્પલાઇન નંબર લોન્ચ કરવામાં આવ્યો છે.

‘એલ્ડર લાઇન’નો ઉદ્દેશ

- ભારતમાં તમામ વરિષ્ઠ નાગરિકો અથવા તેમના શુભેચ્છકોને પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરવાના ઉદ્દેશસાથે એલ્ડર લાઇન શરૂ કરવામાં આવી છે.

એલ્ડર લાઇન કોણ ચલાવે છે?

- એલ્ડર લાઇન એ વિજયવાહીની ચેરિટેબલ ફાઉન્ડેશનના સહયોગથી ટાટા ટ્રસ્ટની પહેલ છે. ત્યાંના વૃદ્ધોની મદદ માટે તેલંગાણા સરકારના સહયોગથી હૈદરાબાદમાં 2018માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. હાલમાં ટાટા ટ્રસ્ટ્સ અને NSE ફાઉન્ડેશન ટેકનિકલ ભાગીદાર તરીકે કામ કરી રહ્યા છે અને વડીલ લાઇનના સંચાલનમાં મંત્રાલયને સંયુક્ત પણે ટેકો આપી રહ્યા છે. અત્યાર સુધીમાં 17 રાજ્યો દ્વારા પોતપોતાના ભૌગોલિક વિસ્તારો માટે વડીલ લાઇનો ખોલવામાં આવી છે.

‘વિશેષ શ્રેણી દરજ્જો’

- તાજેતરમાં બિહાર સરકારે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તેણે બિહારને વિશેષ વર્ગનો દરજ્જો (Special Category Status) આપવાની માંગ પાછી ખેંચી નથી.

વિશેષ શ્રેણી દરજ્જો સ્થિતિ

- ભૌગોલિક અને સામાજિક-આર્થિક પછાતપણાનો સામનો કરી રહેલા રાજ્યોના વિકાસમાં મદદ કરવા માટે કેન્દ્ર દ્વારા આપવામાં આવેલ વર્ગીકરણ વિશેષ કેટેગરીનો રાજ્યનો દરજ્જો છે.
- આ વર્ગીકરણ 1969માં પાંચમા નાણાં પંચની ભલામણો પર કરવામાં આવ્યું હતું.
- તે ગાડગિલ ફોર્મ્યુલા પર આધારિત હતું જેણે વિશેષ કેટેગરીના સ્ટેટ હૂડ માટે નીચેના માપદંડો નક્કી કર્યા હતા:
- પહાડી વિસ્તાર.
- ઓછી વસ્તી ગીચતા અને/અથવા આદિવાસી વસ્તીનો મોટો ભાગ.
- પડોશી દેશો સાથે સરહદોની વ્યૂહાત્મક સ્થિતિ.
- આર્થિક અને મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓની પછાતતા.
- સ્ટેટ ફાઇનાન્સની બિનવ્યવહાર પ્રકૃતિ.
- 1969માં જમ્મુ-કાશ્મીર, આસામ અને નાગાલેન્ડને પ્રથમ વખત વિશેષ કેટેગરી સ્ટેટ સ્ટેટસ આપવામાં આવ્યું હતું. ત્યારથી અત્યાર સુધીમાં અન્ય આઠ રાજ્યો (અરુણાચલ પ્રદેશ, હિમાચલ પ્રદેશ, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, સિક્કિમ, ત્રિપુરા અને ઉત્તરાખંડ)ને આ દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે.

- બંધારણમાં કોઈ પણ રાજ્યને વિશેષ કેટેગરી રાજ્યનો દરજ્જો (SCS) આપવાની કોઈ જોગવાઈ નથી.
- અગાઉ, રાષ્ટ્રીય વિકાસ પરિષદ દ્વારા રાજ્યોને યોજના સહાય માટે વિશેષ કેટેગરીનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો, જેના પર વિશેષ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
- હવે, આવા રાજ્યોને કેન્દ્ર દ્વારા વિશેષ કેટેગરી રાજ્યનો દરજ્જો આપવામાં આવે છે.
- 14મા નાણાં પંચે ઉત્તર-પૂર્વ અને ત્રણ પહાડી રાજ્યો સિવાયના રાજ્યો માટે ‘વિશેષ કેટેગરીનો દરજ્જો’ નાબૂદ કર્યો છે.
- તેના બદલે, તેણે સૂચવ્યું હતું કે દરેક રાજ્યનું સંસાધન અંતર ‘ટેક્સ ટ્રાન્સફર’ દ્વારા ભરવામાં આવે, કેન્દ્રને કર આવકમાં રાજ્યનો હિસ્સો 32 ટકાથી વધારીને 42 ટકા કરવા વિનંતી કરવામાં આવી હતી, જે 2015થી અમલમાં મૂકવામાં આવી છે.

SCS ધરાવતા રાજ્યોને લાભ

- વિશેષ કેટેગરીના રાજ્યો માટે કેન્દ્ર સરકાર કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનામાં જરૂરી રકમના 90 ટકા ચૂકવે છે, જ્યારે અન્ય રાજ્યોના કિસ્સામાં કેન્દ્ર સરકાર માત્ર 60 ટકા અથવા 75 ટકા જ ચૂકવે છે.
- ખર્ચ ન કરેલા પૈસા લેપ્સ નથી અને ભવિષ્યમાં તેનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.
- આ રાજ્યોને એક્સાઈઝ અને કસ્ટમ્સ, આવકવેરા અને કોર્પોરેટ ટેક્સમાં નોંધપાત્ર છૂટ આપવામાં આવે છે.

Ease of Logistics Portal શરૂ કરાવ્યું

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન પીયૂષ ગોયલે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ ‘ઈઝ ઓફ લોજિસ્ટિક્સ પોર્ટલ’ (Ease of Logistics Portal)ની શરૂઆત કરી હતી.
- પોર્ટલનો શુભારંભ કરતાં મંત્રીએ કહ્યું હતું કે, તમામ હિસ્સેદારો માટે ‘વેપારના નિયમો’ સમાન હોવા જોઈએ.
- ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન એક્સપોર્ટ ઓર્ગનાઈઝેશન (FIEO) દ્વારા આયોજિત ‘કોમર્સ વીક ફેલિગેશન સેરેમની’ દરમિયાન આ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- આ કાર્યક્રમને સંબોધતા શ્રી પિયુષ ગોયલે જણાવ્યું હતું કે, સરકાર દરેકને તેમના વ્યવસાયો માટે સમાન તકો પૂરી પાડશે, પછી ભલે તે મોટા કે નાના ઉદ્યોગો હોય.

- પારદર્શિતા લાવવા માટે લોજિસ્ટિક્સ પોર્ટલનું EG શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : Federation of Indian Export

Organisations (FIEO)

- FIEO એ સર્વોચ્ચ વેપાર પ્રોત્સાહન સંસ્થા છે, જેનું સ્થાપન વાણિજ્ય મંત્રાલય દ્વારા 1965માં કરવામાં આવ્યું હતું. તે વિદેશી બજારોમાં ભારતીય ઉદ્યોગસાહસિકો અને નિકાસકારોનું પ્રતિનિધિત્વ અને સહાય કરવા માટે જવાબદાર છે. FIEO ભારતમાં નિકાસ પ્રમોશન કાઉન્સિલ, નિકાસ વિકાસ સત્તામંડળો અને કોમોડિટી બોર્ડની મુખ્ય સંસ્થા છે. તે ભારતના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર સમુદાય અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો, બંદરો, રેલવે, નાણાકીય સંસ્થાઓ, સપાટી પરિવહન વગેરે વચ્ચે મહત્વપૂર્ણ ઇન્ટરફેસ પ્રદાન કરે છે.

Ease of Logistics Portal

- તે FIEO દ્વારા વિકસિત વ્યવસાયિક સુવિધા પોર્ટલ છે. નિકાસકારો અને લોજિસ્ટિક્સ સેવા પ્રદાતાઓને એક પ્લેટફોર્મ પર લાવવા માટે તેની શરૂઆત કરવામાં આવી છે.

રાષ્ટ્ર આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award) 2021ની જાહેરાત

- રાષ્ટ્ર આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award) 2021 દિલ્હી સ્થિત પર્યાવરણ સંગઠન 'Legal Initiative for Forest and Environment (LIFE)' ને એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. આ પુરસ્કારને સ્વીડનનો વૈકલ્પિક નોબેલ પુરસ્કાર 'Sweden's alternative Nobel Prize' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- LIFEને 'નબળા સમુદાયો માટે તેમની આજીવિકાનું રક્ષણ કરવા અને સ્વચ્છ પર્યાવરણનો તેમનો અધિકાર દર્શાવવા માટે પાયાના અભિગમ' માટે એવોર્ડ મળ્યો છે.
- અન્ય પુરસ્કાર વિજેતાઓમાં સામેલ છે:
- કેમરૂનની મહિલા અધિકાર કાર્યકર્તા માર્થા વેન્ડોઉ (Marthe Wandou)
- રશિયાના પર્યાવરણીય કાર્યકર્તા વ્લાદિમીર સ્લીક (Vladimir Slivyak)
- કેનેડિયન સ્વદેશી અધિકાર સંરક્ષક ફ્રેડા હુસન (Freda Huson)

Back to basics : રાષ્ટ્ર આજીવિકા પુરસ્કાર (Right Livelihood Award)

- રાષ્ટ્ર આજીવિકા પુરસ્કારની સ્થાપના રાષ્ટ્ર આજીવિકાના એક્ઝિક્યુટિવ ડિરેક્ટર ઓલે વોન ઉક્સકુલ (Ole von Uexkull) દ્વારા કરવામાં આવી હતી. આ પુરસ્કાર વૈશ્વિક સમસ્યાઓના ઉકેલમાં લોકોને આદર આપે છે અને તેકો

આપે છે. આમાં 1 મિલિયન સ્વીડિશ તાજનું રોકડ ઇનામ અને લાંબા ગાળાનો ટેકો શામેલ છે જે એવોર્ડ વિજેતાઓના કાર્યને પ્રકાશિત કરે છે અને વિસ્તૃત કરે છે.

એવોર્ડ વિજેતાઓને કેવી રીતે શોર્ટલિસ્ટ કરવામાં આવે છે?

- પુરસ્કાર વિજેતાઓની પસંદગી સ્ટોકહોમ સ્થિત રાઈટ આજીવિકાની જયુરી દ્વારા કરવામાં આવે છે.

LIFE ને આ એવોર્ડ શા માટે મળ્યો?

- LIFEને 'ભારતમાં પર્યાવરણીય લોકશાહી'નું પાલન કરીને સમુદાયોને તેમના સંસાધનોનું રક્ષણ કરવા માટે સક્ષમ બનાવવાના કાનૂની કાર્ય માટે આ પુરસ્કાર મળ્યો છે. ભારતમાં પર્યાવરણ સંરક્ષણ કાયદાનું મજબૂત માળખું હોવા છતાં, ભારતમાં બાકીના જંગલો અને જૈવવિવિધતાનું રક્ષણ કરવાની યોજના ધરાવતા લોકો માટે ન્યાયની પહોંચ ઘણી વાર મર્યાદિત હોય છે, એમ ધ રાઈટ આજીવિકામાં જણાવાયું છે. આમ, આ અંતરને દૂર કરવા માટે, LIFEની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

LIFE

- LIFEની સ્થાપના 2005માં વકીલો ઋત્વિક દત્તા અને રાહુલ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તે ભારતના સૌથી મહત્વપૂર્ણ પર્યાવરણીય જોખમો સામે લડી રહ્યા છે.

મોટર વાહનો (વાહન સ્ક્રેપિંગ સુવિધાનું રજિસ્ટ્રેશન અને કામગીરી) નિયમો, 2021

- માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલયે 'વાહન સ્ક્રેપિંગ પોલિસી' (Vehicle Scrapping Policy) હેઠળ 'Registered Vehicle Scrapping Facility (RVSF)' સ્થાપવાની વિગતવાર પ્રક્રિયાની જાહેરાત કરી હતી.

વાહન સ્ક્રેપિંગ નીતિ (Vehicle Scrapping Policy)

- ગયા મહિને ઓગસ્ટ 2021માં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ વાહન સ્ક્રેપિંગ નીતિ શરૂ કરી હતી.
- કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને 2021ના બજેટમાં આ જાહેરાત કરી હતી.

નિયમ

- મોટર વાહનો (વાહન સ્ક્રેપિંગ સુવિધાનું રજિસ્ટ્રેશન અને કામ) નિયમો, 2021 15 માર્ચ, 2021ના રોજ માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલય દ્વારા જારી કરવામાં આવ્યા હતા. આ નિયમો હેઠળની જોગવાઈઓ રજિસ્ટર્ડ વાહન સ્ક્રેપિંગ સુવિધા

(RVSF)ની સ્થાપનાની પ્રક્રિયા સૂચવે છે. આ જોગવાઈ ઓ તમામ વાહનો અને તેમના છેલ્લા નોંધાયેલા માલિકો, રિસાયકલર્સ, મોટર વાહન રિજોલ્યુશન, ઓટોમોબાઈલ કલેક્શન સેન્ટર્સ અને સ્કેપિંગ અને રિસાયક્લિંગ સુવિધાઓ પર લાગુ પડશે.

નિયમોની જોગવાઈઓ

- > આ નિયમો અનુસાર, RVSFને પાસવર્ડ સુરક્ષિત વપરાશકર્તા આઈડી સાથે વાહન નોંધણીના વાહન ડેટાબેઝની કનેક્ટિવિટી અને એક્સેસ પ્રદાન કરવામાં આવશે.
- > RVSFને વાહનને સ્કેપ કરવા અને ડિપોઝિટ સર્ટિફિકેટ અને સ્કેપિંગ સર્ટિફિકેટ આપવા માટે યોગ્ય એન્ટ્રી કરવાની સત્તા આપવામાં આવશે.
- > રાજ્ય સરકાર અથવા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશ સરકારો કોઈપણ RVSFને અધિકૃતતા પ્રદાન કરતી વખતે લાયકાતના માપદંડોને ધ્યાનમાં લેશે.
- > મંત્રાલય આવી સુવિધાઓના રજિસ્ટ્રેશન અથવા નવીનીકરણ માટે 'સિંગલ વિન્ડોઅલ પોર્ટલ' સ્થાપશે. આ સમગ્ર પ્રક્રિયા 60 દિવસની અંદર પૂર્ણ થઈ જશે.
- > RVSFનું રજિસ્ટ્રેશન 10 વર્ષ માટે માન્ય રહેશે અને એક સાથે વધુ 10 વર્ષ માટે નવીકરણ કરી શકાય છે.
- > RVSFને કોઈ પણ ચોરાયેલા વાહનની ઓળખ માટે નેશનલ ક્રાઈમ રેકોર્ડ્સ બ્યુરો (NCRB)ની એક્સેસ પણ મળશે.
- > અન્ય રાજ્યોમાં કોઈપણ નોંધાયેલી સુવિધામાં કોઈપણ રાજ્યમાં નોંધાયેલા વાહનને સ્કેપ કરી શકાય છે.

ડિજી સક્ષમ કાર્યક્રમ

- > તાજેતરમાં કેન્દ્રીય શ્રમ મંત્રાલય અને માઈક્રોસોફ્ટ ઈન્ડિયાએ યુવાનોની રોજગાર ક્ષમતા વધારવા માટે ડિજિટલ કૌશલ્ય પ્લેટફોર્મ ડીજી સક્ષમ (DigiSaksham)ની સંયુક્ત રીતે શરૂઆત કરી છે.
- > આ સંયુક્ત પહેલ ગ્રામીણ અને અર્ધશહેરી વિસ્તારોના યુવાનોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે સરકાર દ્વારા સંચાલિત કાર્યક્રમોનું વિસ્તરણ છે.

Back to basics :પરિચય

- > 3 લાખથી વધુ યુવાનોને ડિજી સક્ષમ પહેલો મારફતે પ્રથમ વર્ષમાં મૂળભૂત કુશળતા તેમજ અદ્યતન કમ્પ્યુટિંગ (Advanced Computing) સહિત ડિજિટલ કુશળતામાં મફત તાલીમ આપવામાં આવશે.
- > આ પહેલથી વંચિત સમુદાયો સાથે સંબંધિત અર્ધ-શહેરી વિસ્તારોના નોકરી શોધનારાઓને પ્રાથમિકતા આપવામાં

આવશે, જેમાં કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે નોકરી ગુમાવનારાઓનો પણ સમાવેશ થાય છે.

- > દેશભરમાં SC/ST માટે મોડેલ કારકિર્દી કેન્દ્રો (MCC) અને રાષ્ટ્રીય કારકિર્દી સેવા કેન્દ્રો (NCSC) પર તાલીમ લેવામાં આવશે.

અમલીકરણ

- > આગા ખાન રૂરલ સપોર્ટ પ્રોગ્રામ ઈન્ડિયા (AKRSP-I) દ્વારા આ ક્ષેત્રમાં ડીજી સક્ષમનો અમલ કરવામાં આવશે.
- > AKJRSP-Iએક બિન-સાંપ્રદાયિક, બિન-સરકારી વિકાસ સંસ્થા છે. તે સ્થાનિક સમુદાયોને સીધી સહાય પૂરી પાડીને ગ્રામીણ સમુદાયોની સુધારણા માટે ઉત્પ્રેરક તરીકે કાર્ય કરે છે.

પોર્ટલની ભૂમિકા

- > નોકરી શોધનારાઓ નેશનલ કારકિર્દી સેવા (NCS) પોર્ટલ મારફતે તાલીમ મેળવી શકે છે.
- > NCS પોર્ટલ એક વન-સ્ટોપ સોલ્યુશન છે જે ભારતના નાગરિકોને વિવિધ પ્રકારની રોજગાર અને કારકિર્દી સંબંધિત સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. તેનો અમલ શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય દ્વારા કરવામાં આવે છે.

આવશ્યકતા

- > ભારતના ડિજિટલ અંતરને દૂર કરવું, દેશને સર્વસમાવેશક આર્થિક પુનઃપ્રાપ્તિના માર્ગ પર મૂકવો અને માત્ર સ્થાનિક અર્થતંત્રની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટે જ નહીં પરંતુ વિદેશમાં પણ રોજગારની તકો પૂરી પાડવી આવશ્યક છે.
- > યુવાનોને રોજગાર આપવા માટેની અન્ય યોજનાઓ
- > પ્રધાનમંત્રી કૌશલ વિકાસ યોજના 3.0
- > જનરેશન અનલિમિટેડ ઈન ઈન્ડિયા (યુવા/યુથ)
- > રાષ્ટ્રીય કારકિર્દી સેવા
- > પ્રધાનમંત્રી મુદ્રા યોજના (PMMY)
- > પ્રધાનમંત્રી રોજગાર પ્રોત્સાહન યોજના (PMRPY)
- > મહાત્મા ગાંધી રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ રોજગાર ગેરંટી યોજના (MGNREGA)

ફેસબુકે ભારતમાં 'સર્જક શિક્ષણ કાર્યક્રમ' શરૂ કર્યો

- > ફેસબુકે 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ભારતમાં સૌથી મોટો 'નિર્માતા શિક્ષણ અને સક્ષમ કાર્યક્રમ' શરૂ કર્યો.

- > આ કાર્યક્રમ સામગ્રી સર્જકોને તેમના પ્લેટફોર્મ અને ઈન્સ્ટાગ્રામ પર તેમના સમુદાયો શીખવા, કમાવવા અને નિર્માણ કરવાની તક પૂરી પાડશે.
- > 'ક્રિએટર ડે ઈન્ડિયા'ની 2021 ની આવૃત્તિને સંબોધતા, ઈન્સ્ટાગ્રામના વડા એડમ મોસેરીએ કહ્યું કે ભારત ફોટો શેરિંગ અને ટૂંકા વિડીયો પ્લેટફોર્મ માટે સૌથી ઝડપથી વિકસતા બજારોમાંનું એક છે.
- > સર્જકોના વિકાસ અને આજીવિકા માટે ભારત શ્રેષ્ઠ સ્થાન બની ગયું છે. તેથી, ફેસબુક અભિવ્યક્તિને લોકશાહી બનાવવા માટે સર્જનાત્મક સાધનોની શ્રેણી વિકસાવીને આવું કરવાની યોજના ધરાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, રીલ્સ લોકશાહી સર્જનાત્મકતાનું ઉત્તમ ઉદાહરણ છે. ભારતમાં દરરોજ સરેરાશ 6 મિલિયનથી વધુ રીલ્સનું ઉત્પાદન થાય છે.
- > સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ સર્જકોને સામગ્રી દ્વારા કમાણી કરવામાં સહાય માટે મુદ્રીકરણ સાધનો પણ ઓફર કરે છે.

Back to basics : સર્જક શિક્ષણ અને સદામ કાર્યક્રમ

- > આ 'Born on Instagram' નું આગલું પગલું છે. આ કાર્યક્રમ ભારતમાં સર્જકોને ઓનલાઇન શિક્ષણ અભ્યાસક્રમ દ્વારા શીખવાની મંજૂરી આપશે. પ્રોગ્રામ નિષ્ણાતો સાથે લાઇવ માસ્ટર ક્લાસ, પ્રોડક્ટ અપડેટ્સ, ટ્રેન્ડ અને પડકારો પર નવીનતમ પ્રદાન કરશે.

Born on Instagram પ્રોગ્રામ

- > આ કાર્યક્રમ 2019માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. રીલ ફીચર વર્ષ 2020માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું, જેનાથી યુઝર્સ ટૂંકા વિડીયો બનાવી અને શેર કરી શકે છે. ભારત એવા પ્રથમ દેશોમાં હતું જ્યાં રીલ સુવિધા શરૂ કરવામાં આવી હતી. ભારત પણ પહેલા બે દેશોમાંથી એક હતું જ્યાં ઈન્સ્ટાગ્રામ લાઇવ રૂમ લોન્ચ કર્યું હતું. હાલમાં, ઈન્સ્ટાગ્રામ ભારત અને યુકેમાં નવી 'કોલાબ' સુવિધાનું પરીક્ષણ કરી રહ્યું છે.

2021 યિદાન પુરસ્કાર

- > ભારત સ્થિત ડો. રૂક્મિણી બેનર્જીને 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ 2021 યિદાન પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો. યિદાન એવોર્ડ ફાઉન્ડેશન દ્વારા તેમને આ એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો છે.
- > તેમના સિવાય, યુએસ સ્થિત પ્રોફેસર એરિક હુનુશેક પણ પ્રતિષ્ઠિત યિદાન પ્રાઇઝ 2021 થી સન્માનિત થયા છે.
- > બંનેને તેમના મહત્વના કાર્ય માટે યિદાન પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો છે.
- > 2016 થી યિદાન પુરસ્કારથી સન્માનિત થયેલા નવ વિજેતાઓમાં આ બંનેનો સમાવેશ થશે.

રોકડ ઇનામ

- > બંને વ્યક્તિઓને HK\$ 30 મિલિયન મળશે જે આશરે \$ 3.9 મિલિયન જેટલી રાશિ મળે છે. ભંડોળમાં ફાઉન્ડેશન તરફથી HK\$ 15 મિલિયન રોકડ પુરસ્કાર અને HK\$ 15 મિલિયન પ્રોજેક્ટ ફંડનો સમાવેશ થાય છે.

Back to basics : ડો.રૂક્મણી બેનર્જી

- > તે પ્રથમ એજ્યુકેશન ફાઉન્ડેશનની મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારી છે. તેમને શિક્ષણ વિકાસ માટે 2021 નો યીદાન એવોર્ડ આપવામાં આવ્યો છે. આ પુરસ્કાર શીખવાના પરિણામોને સુધારવા માટે તેમના કાર્યને ઓળખ આપે છે. તેમણે ભારતમાં બાળકોમાં સાક્ષરતા અને આંકડાકીય તફાવતોને ઉજાગર કર્યા, અને આ અંતરને દૂર કરવા માટે, તેમણે 'ટીચિંગ એટ ધ રાઇટ લેવલ' (TRL) કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો, જેનો ઉદ્દેશ શાળાઓ અને સ્થાનિક સમુદાયોને મૂળભૂત વાંચન અને અંકગણિત કુશળતા પ્રદાન કરવાનો છે. આ કાર્યક્રમ સુનિશ્ચિત કરે છે કે કોઈ બાળક પાછળ ન રહે.

યિદાન ઇનામ

- > યિદાન પ્રાઇઝની સ્થાપના 2016માં યિદાન પ્રાઇઝ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી. યિદાન પ્રાઇઝ ફાઉન્ડેશન એ વૈશ્વિક પરોપકારી શિક્ષણનો પાયો છે જે શિક્ષણમાં પ્રગતિ અને પરિવર્તન માટે પ્રેરણા આપે છે. તે એક શિક્ષણ પુરસ્કાર છે, જે વ્યક્તિઓ અથવા ત્રણ સભ્યોની ટીમોને મળે છે, જેમણે શિક્ષણ સંશોધન અને વિકાસમાં યોગદાન આપ્યું છે.

'બાલ રક્ષા કીટ'

- > આયુષ મંત્રાલય અંતર્ગત ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્ટિટ્યુટ ઓફ આયુર્વેદ (AIIA) એ 'બાલ રક્ષા કીટ' વિકસાવી છે જે રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારનાર કીટ છે.
- > આ કીટ કોરોનાવાયરસ રોગની ત્રીજી તરંગને ધ્યાનમાં રાખીને વિકસાવવામાં આવી છે.
- > કોવિડ-19 ચેપથી 16 વર્ષ સુધીના બાળકોને બચાવવા માટે તે પ્રતિરક્ષા વધારવાની કીટ છે.
- > 2જી નવેમ્બર 2021ના રોજ રાષ્ટ્રીય આયુર્વેદ દિવસ નિમિત્તે લગભગ 10,000 કીટનું વિનામૂલ્યે વિતરણ કરવામાં આવશે.

કીટનો હેતુ

- > આ કીટ બાળકોની રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવાના હેતુથી વિકસાવવામાં આવી છે જેથી તેઓ SARS-CoV-2 વાયરસ સામે લડવામાં મદદ કરી શકે, જે કોવિડ-19 રોગનું કારણ બને છે.

કીટનું મહત્વ

- > આ કીટ મહત્વની છે કારણ કે ભારતમાં બાળકો માટે હજુ સુધી કોઈ COVID-19 રસી ઉપલબ્ધ નથી.

કીટની સામગ્રી

- > હેર પ્રોટેક્શન કીટમાં તુલસી, ગિલોય, મુલેઠી, તજ અને સૂકા દ્રાક્ષની બનેલી ચાસણી હોય છે, જેમાં અદભૂત ઔષધીય ગુણધર્મો હોય છે. આ કીટમાં અન્નુ ટેલ, સીટોપલાડી અને ચ્યવનપ્રાશનો પણ સમાવેશ થાય છે. આ ઉત્પાદનો રોગપ્રતિકારક શક્તિ વધારવામાં મદદ કરે છે.
- > આ કીટ આયુષ મંત્રાલયની કડક માર્ગદર્શિકા હેઠળ વિકસાવવામાં આવી છે જ્યારે તેને ઉત્તરાખંડમાં ઈન્ડિયન મેડિસિન ફાર્માસ્યુટિકલ કોર્પોરેશન લિમિટેડ (IMPCL) દ્વારા બનાવવામાં આવી હતી.

પ્રશ્નોત્તરી

- 1) બાલ રક્ષા કીટ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- આ કીટ કોરોનાવાયરસ રોગની ત્રીજી તરંગને ધ્યાનમાં રાખીને વિકસાવવામાં આવી છે.
 - આ કીટ મહત્વની છે કારણ કે ભારતમાં બાળકો માટે હજુ સુધી કોઈ COVID-19 રસી ઉપલબ્ધ નથી.
 - હેર પ્રોટેક્શન કીટમાં તુલસી, ગિલોય, મુલેઠી, તજ અને સૂકા દ્રાક્ષની બનેલી ચાસણી હોય છે
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3
- 2) 2021 યિદાન પુરસ્કાર વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- ભારત સ્થિત ડો. રૂક્મિણી બેનર્જીને 28 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ 2021 યિદાન પુરસ્કાર એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
 - યિદાન પ્રાઈઝની સ્થાપના 2016માં યિદાન પ્રાઈઝ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 - તે એક શિક્ષણ પુરસ્કાર છે, જે વ્યક્તિઓ અથવા ત્રણ સભ્યોની ટીમોને મળે છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 3) સર્જક શિક્ષણ કાર્યક્રમ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- ફેસબુકે 30 સપ્ટેમ્બર, 2021 ના રોજ ભારતમાં સૌથી મોટો 'નિર્માતા શિક્ષણ અને સક્ષમ કાર્યક્રમ' શરૂ કર્યો.
 - આ કાર્યક્રમ 2019માં શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો. રીલ ફીચર વર્ષ 2020માં લોન્ચ કરવામાં આવ્યું હતું.
 - આ 'Born on Instagram' નું આગલું પગલું છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

- 4) ડિજીટલ સક્ષમ કાર્યક્રમ ચીશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- NCS પોર્ટલ એક વન-સ્ટોપ સોલ્યુશન છે જે ભારતના નાગરિકોને વિવિધ પ્રકારની રોજગાર અને કારકિર્દી સંબંધિત સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
 - તે સ્થાનિક સમુદાયોને સીધી સહાય પૂરી પાડીને ગ્રામીણ સમુદાયોની સુધારણા માટે ઉત્પ્રેરક તરીકે કાર્ય કરે છે.
 - આ પહેલથી વંચિત સમુદાયો સાથે સંબંધિત અર્ધ-શહેરી વિસ્તારોના નોકરી શોધનારાઓને પ્રાથમિકતા આપવામાં આવશે.
 - આ સંયુક્ત પહેલ ગ્રામીણ અને અર્ધશહેરી વિસ્તારોના યુવાનોને પ્રોત્સાહિત કરવા માટે સરકાર દ્વારા સંચાલિત કાર્યક્રમોનું વિસ્તરણ છે.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 અને 3 (B) 2,3 અને 4
(C) 1,2 અને 4 (D) 1,2,3 અને 4

- 5) મોટર વાહન સ્ક્રેપિંગ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.
- માર્ગ પરિવહન અને રાજમાર્ગ મંત્રાલયે 'વાહન સ્ક્રેપિંગ પોલિસી' હેઠળ 'Registered Vehicle Scrapping Facility (RVSF)' સ્થાપવાની વિગતવાર પ્રક્રિયાની જાહેરાત કરી હતી.
 - ઓગસ્ટ 2021માં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ વાહન સ્ક્રેપિંગ નીતિ શરૂ કરી હતી.
 - કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને 2021ના બજેટમાં આ જાહેરાત કરી હતી.
- ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

6) ડાબેરી ઉગ્રવાદ સંબંધિત હિંસામાં ઘટાડા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. માઓવાદીઓનો ભૌગોલિક પ્રભાવ દેશના માત્ર 41 જિલ્લાઓ સુધી ઘટી ગયો છે.
2. LWEની ઘટનાઓ પણ 2009માં 2,258થી ઘટીને ઓગસ્ટ 2021 સુધી 349 થઈ ગઈ છે.
3. ભારતમાં નક્સલી હિંસાની શરૂઆત 1967માં પશ્ચિમ બંગાળ ના દાર્જિલિંગ જિલ્લાના નક્સલબારી નામના ગામમાંથી થઈ હતી.
4. જે લોકો પાસે જીવનનો કોઈ સ્ત્રોત નથી તેમને માઓવાદીઓ સરળતાથી તેમની સાથે લઈ જાય છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

7) વિશ્વ પર્યટન દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 27 સપ્ટેમ્બરે વિશ્વ પર્યટન દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
2. આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયને એકીકૃત કરવામાં પર્યટન ક્ષેત્ર દ્વારા ભજવવામાં આવેલી ભૂમિકા વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે આ દિવસ ઉજવવામાં આવે છે.
3. 1997માં, UNWTO એ દિવસની ઉજવણી માટે તેના ભાગીદાર તરીકે કામ કરવા માટે યજમાન દેશને નોમિનેટ કરવાનો નિર્ણય કર્યો.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

8) CSIR ઇનોવેશન એવોર્ડ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઉપરાષ્ટ્રપતિ એમ વૈકેયા નાયડુએ 26 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ કાઉન્સિલ ઓફ સાયન્ટિફિક એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રિયલ રિસર્ચ (CSIR) ઇનોવેશન રજૂ કર્યું હતું.
2. ઉડુપી જિલ્લાના ધોરણ 2, 10ના વિદ્યાર્થીઓને વર્ચ્યુઅલ ઇન્ફ્રાશનમાં એવોર્ડ એનાયત કરવામાં આવ્યા હતા.
3. દેશભરમાંથી અત્યાર સુધીમાં 14 શાળાઓને પુરસ્કાર આપવામાં આવ્યો છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

9) લશ્કરી ઇજનેરી સેવાદિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 99મી લશ્કરી ઇજનેરી સેવાઓ ઉછેર દિવસ 26 સપ્ટેમ્બર 2021 ના રોજ ઉજવવામાં આવ્યો.
2. MES એ એક મોટી બાંધકામ એજન્સી છે અને ભારતીય સેનાના કોર્સ ઓફ એન્જિનિયરિંગનો મહત્વનો આધારસ્તંભ છે.
3. MES સૌર ઉર્જા પ્રોજેક્ટ્સ અને હોમ ગ્રીન બિલ્ડિંગ ધોરણો અપનાવીને ઉર્જા સંરક્ષણ અને ઇકોસિસ્ટમ તરફ પણ પ્રતિબદ્ધ છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2, અને 3

10) મેઘાલય એન્ટરપ્રાઇઝ આર્કિટેક્ચર પ્રોજેક્ટ (MeghEA) વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ ડિજિટલ તકનીકોનો ઉપયોગ કરતા લોકો માટે સેવાઓની ડિલિવરી અને શાસનમાં સુધારો કરવાનો છે.
2. IndEA એક સર્વગ્રાહી સ્થાપત્ય વિકસાવવા માટે એક માળખું પ્રદાન કરે છે.
3. IndEA ફેમવર્કમાં 8 રેફરન્સ મોડેલનો સમાવેશ થાય છે.
4. આ પહેલ ડિજિટલ ઇન્ડિયાના વિઝનને અનુરૂપ છે જે ભારતને ડિજિટલ સશક્ત સમાજ અને જ્ઞાન અર્થતંત્રમાં રૂપાંતરિત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

11) ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. નેશનલ કમિશન ફોર વુમન (NCW)એ ડેરી ફાર્મિંગમાં મહિલાઓ માટે રાષ્ટ્રવ્યાપી તાલીમ અને ક્ષમતા નિર્માણ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો હતો.
2. આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ પ્રથમ કાર્યક્રમનું આયોજન હિસારમાં લાલા લાજપત રાય વેટરનરી એન્ડ વેટરનરી યુનિવર્સિટી ફોર વિમેન સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ્સમાં 'વેલ્યુ એડેડ ડેરી પ્રોડક્ટ્સ' પર કરવામાં આવ્યું હતું.
3. આ કાર્યક્રમ એટલા માટે શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો કારણ કે ગ્રામીણ ભારતમાં મહિલાઓ ડેરી ફાર્મિંગના દરેક ભાગમાં સામેલ છે પરંતુ તેમને નાણાકીય સ્વતંત્રતા મળી નથી.

ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

12) લુઈસ હેમિલ્ટનના 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. લુઈસ હેમિલ્ટન પોતાની કારકિર્દીમાં 100 ગ્રાન્ડ પ્રિક્સ જીતનાર પ્રથમ ફોર્મ્યુલા વન ડ્રાઈવર બન્યા છે. તેણે 26 સપ્ટેમ્બર 2021 ના રોજ રશિયન ગ્રાન્ડ પ્રિક્સમાં વિજય સાથે આ સિદ્ધિ હાંસલ કરી હતી.
2. સાત વખતના વિશ્વ ચેમ્પિયન, લુઈસ હેમિલ્ટને રેસ લીડર લેન્ડો નોરિસને પાછળ છોડી દીધા.
3. લુઈસ હેમિલ્ટન બ્રિટીશ રેસિંગ ડ્રાઈવર છે અને હાલમાં મર્સિડીઝ ટીમ માટે ફોર્મ્યુલા વનમાં રમે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

13) ભારતના હવાઈ ક્ષેત્રના નક્શા વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2021 હેઠળ ડ્રોનનું ક્વરેજ 300 કિલોથી વધારીને 500 કિલો કરવામાં આવ્યું છે.
2. ડ્રોન એ માનવરહિત વિમાન (Unmanned Aircraft) માટે ઉપયોગમાં લેવાતો સામાન્ય શબ્દ છે.
3. યલો ઝોન નિર્ધારિત ગ્રીન ઝોનમાં 400 ફૂટથી ઉપરનું હવાઈ ક્ષેત્ર છે.
4. ડ્રોન અર્થતંત્રના લગભગ તમામ ક્ષેત્રોમાં લાભ પ્રદાન કરે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

14) વિશ્વ હૃદય દિવસ વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 29 સપ્ટેમ્બરે વર્લ્ડ હાર્ટ ડે ઉજવવામાં આવે છે.
2. આ દિવસ હૃદયના રોગો વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે ઉજવવામાં આવે છે. તેની શરૂઆત વર્લ્ડ હાર્ટ ફાઉન્ડેશન દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
3. કાર્ડિયો વેસ્ક્યુલર રોગના કારણે દર વર્ષે 17.9 મિલિયન લોકો મૃત્યુ પામે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

15) એલ્ડર લાઈન વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે વરિષ્ઠ નાગરિકો માટે ભારતની પ્રથમ અખિલ ભારતીય હેલ્પલાઈન શરૂ કરી છે, જેને 'એલ્ડર લાઈન' (Elder Line) કહેવામાં આવે છે.
2. તેમાં ટોલ-ફ્રી નંબર 14567 છે.
3. તે વરિષ્ઠ નાગરિકોને તેમના પડકારો અને સમસ્યાઓમાં મદદ કરશે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

16) વિશેષ શ્રેણી દરજ્જો વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં બિહાર સરકારે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તેણે બિહારને વિશેષ વર્ગનો દરજ્જો (Special Category Status) આપવાની માંગ પાછી ખેંચી નથી.
2. ભૌગોલિક અને સામાજિક-આર્થિક પછાતપણાનો સામનો કરી રહેલા રાજ્યોના વિકાસમાં મદદ કરવા માટે કેન્દ્ર દ્વારા આપવામાં આવેલ વર્ગીકરણ વિશેષ કેટેગરીનો રાજ્યનો દરજ્જો છે.
3. 14મા નાણાં પંચે ઉત્તર-પૂર્વ અને ત્રણ પહાડી રાજ્યો સિવાયના રાજ્યો માટે 'વિશેષ કેટેગરીનો દરજ્જો' નાબૂદ કર્યો છે.
4. વિશેષ કેટેગરીના રાજ્યો માટે કેન્દ્ર સરકાર કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજનામાં જરૂરી રકમના 90 ટકા ચૂકવે છે, જ્યારે અન્ય રાજ્યોના કિસ્સામાં કેન્દ્ર સરકાર માત્ર 60 ટકા અથવા 75 ટકા જ ચૂકવે છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2,3 (B) 2,3,4
(C) 1,2,4 (D) 1,2,3 અને 4

17) Ease of Logistics Portal વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન પીયૂષ ગોયલે 27 સપ્ટેમ્બર, 2021ના રોજ 'ઈઝ ઓફ લોજિસ્ટિક્સ પોર્ટલ' ની શરૂઆત કરી હતી.
2. ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયન એક્સપોર્ટ ઓર્ગનાઈઝેશન (FIEO) દ્વારા આયોજિત 'કોમર્સ વીક ફેલિગેશન સેરેમની' દરમિયાન આ પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
3. FIEO એ સર્વોચ્ચ વેપાર પ્રોત્સાહન સંસ્થા છે, જેનું સ્થાપન વાણિજ્ય મંત્રાલય દ્વારા 1965માં કરવામાં આવ્યું હતું.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

18) Right Livelihood Award વિશે નીચેના વિધાનો ધ્યાનમાં લો.

1. (Right Livelihood Award 2021 દિલ્હી સ્થિત પર્યાવરણ સંગઠન 'Legal Initiative for Forest and Environment (LIFE)' ને એનાયત કરવામાં આવ્યો હતો.
2. આ પુરસ્કારને સ્વીડનનો વૈકલ્પિક નોબેલ પુરસ્કાર 'Sweden's alternative Nobel Prize' તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
3. LIFEને 'નબળા સમુદાયો માટે તેમની આજીવિકાનું રક્ષણ કરવા અને સ્વચ્છ પર્યાવરણનો તેમનો અધિકાર દર્શાવવા માટે પાયાના અભિગમ' માટે એવોર્ડ મળ્યો છે.
ઉપરોક્ત આપેલ નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
(A) 1,2 (B) 2,3
(C) 1,3 (D) 1,2 અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કન્ટેન્ટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT